

Osho-Patanđali Izreke o jogi

Deset knjiga predavanja Oshoa o
Patanđalijevim *Joga sutrama*,
održanih od 25.12.1973. do
10.5.1976. godine,
izdatih pod nazivom:
Yoga, The Alpha and the Omega

Knjiga šesta

Prevod:
Ivan Antić
Ivana Beker

Lektura, korektura i napomene:
Ivan Antić

PREDGOVOR

Kao da je posle više hiljada godina sam Patanjđali ponovo došao i progovorio o svojim čuvenim *Joga sutrama*, ali sada sve što nije prvi put rekao, sve što treba reći tako da ništa ne preostane, tako da i savremenom čoveku budu savršeno jasne. Takav se utisak stiče dok čitamo ove Oshove komentare.

Patanjđalijeve *Izreke o jogi* ili *Joga sutre* su "Biblija za meditante", apsolutno neophodne svakome ko namerava da meditira, ko već meditira i onome ko misli da je već savladao meditaciju. Samo ovde može saznati suštinu i svrhu prave meditacije i duhovnosti.

Joga sutre su najznačajnije delo na svetu koje iznosi ljudsku suštinu i praksu za njenu aktuelizaciju ili konačno ostvarenje. Nigde nije tako objektivno i precizno u reči pretoče-

na suština ljudskog duha i svrha ljudske egzistencije kao u teorijskim postavkama Sankhye, i nigde nije tako precizno dato rešenje za ostvarenje smisla egzistencije u samom čoveku, korak po korak, usavršavanjem čoveka da on sam bude oličenje ishoda stvarnosti, praktičnom primenom postavki Sankhye u jogi, kao što je to sačinio Patanjđali u ovom delu, *Joga sutre*.

Ovo je jedini tekst u kome je suština duhovnosti izneta potpuno objektivno, kao nauka. Patanjđali je suštinu duhovnosti i religioznosti - i praksu njenog ostvarenja u čoveku - izrazio na naučno precizan i izvodljiv način. Savremena nauka tek danas otkriva neke istine o čoveku i svesti koje je on opisao tako davno. Zapravo, u tim vremenima, pre oko pet hiljada godina, duhovnost je i bila samo nauka i praksa: joga. Tek kasnije je degradirana u religijske kultove, mitove i rituale sa dolaskom Veda na

indijski potkontinent. Vede predstavljaju degradaciju i propast duhovne prakse probuđenja koja se razvijala pre toga kod starosedelaca u dolini Inda, a ostala je delimično očuvana i specifično prikazana samo u tradiciji sufija, đaina, jogina i budista, kao doktrina probuđenja, ili čovekove pobede nad nesvesnim uslovljavanjem. Ta degradacija je zatrla tu čistu praksu čovekovog probuđenja, i donela procvat religija i teologija, od hinduizma do judeo-hrišćanstva i masovne kontrole uma koju danas imamo na delu u mnogim oblicima.

Zahvaljujući Osho-vim prosvetljenim uvidima Patanjđalijeve *Izreke o jogi* su u ovoj knjizi postale najveća riznica svih znanja i uvida u sva iskustva bivstvovanja koja ljudsko biće mora da prođe da bi došlo do konačnog uvida, oslobođenja ili probuđenja. Onom čoveku koji je dozreo do takvog uvida i oseća neodoljivu težnju za meditacijom i duhovnom

posvećenošću, ova će knjiga pružiti konačnu podršku i nepogrešive, detaljne završne smernice na tom putu oslobođenja. Onima koji još nisu stigli do kraja tog puta, ali napreduju na njemu, koji još uvek imaju neke sumnje i iskustva koja moraju da prožive, ali ih istinska duhovnost sve jače privlači, ova će knjiga pružiti neophodan pregled i kontekst celog tog procesa i snažno će ubrzati njihovo sazrevanje i buđenje.

Daleko bolje od svih drugih komentatora Patanjđalijevih *Joga sutri*, Osho je ovde pokazao da o iskonskom putu čovekovog probuđenja može da svedoči samo onaj koji ga je prošao. Samo takav čovek može snažno da povuče i druge da ostvare sopstveno probuđenje. Možda više nego u ijednoj drugoj knjizi svojih govora, Osho je ovde dokazao da je najveći, božanski propovednik. Jedinstvenost Oshoa je u tome, u ovoj knjizi snažno izražena kao i u

celokupnom njegovom delu, što sve druge tradicije duhovnost nameću u principima i okvirima svoje tradicije, dok Osho stalno i na sve načine beskompromisno naglašava da se jedina prava duhovnost nikako ne može prenositi i nametati tradicijom i verom, da je ona samo rezultat ličnog probuđenja kroz proces individualizacije ili samospoznaje.

I kao da nije slučajno što se ovakav savršeni svetionik od knjige javlja danas, kada je opšte buđenje čovečanstva u pogledu svih verskih, ideoloških i političkih manipulacija, i prirode samog sveta u kome živimo, veće i jače nego ikada.

Ivan Antić
Swami Anand Kapila

Poglavlje 1

ŽIVOT JE OGLEDALO

1. septembar 1975. (pre podne)

u Buddha dvorani

II, 35: *ahimsapратишthayam tatsamnīdhau vairatyagah.*

Uspostavivši [duboko u svojoj duši vrlinu] uzdržavanja od nasilja, iz okoline [joginove] tada iščezava neprijateljstvo.

II, 36: *satyapратишthayam kriyaphalaśrayatvam.*

Uspostavivši istinoljubivost [duboko u svojoj duši - jogin tada postaje] uporište [zakona pravedne retribucije] činova i [njihovih] posledica.

II, 37: *asteyapратишihayam sarvaratnopasthanam.*

Uspostavivši [duboko u svojoj duši vrlinu] »ne-posezanja-za-tuđim-dobrom«, sva blaga ovog sveta (*sarvaratna*) mu pripadaju.

II, 38: *brahmacaryapratiśthayam viryalabhah.*

Čvrsto uspostavivši kontrolu vlastite čulnosti (*brahmacarya*), muževna snaga nadolazi.

II, 39: *aparigrahasthairye janmakathamta-sambodhah.*

[Tek] kroz postojanost u »odricanju-od-posedovanja« [svega što nije neophodno] javlja se svest o svemu što uslovljava proces života (*janmakathamta*).

Jednom se dogodilo da sam bio u planinama s nekoliko prijatelja. Otišli smo da vidimo mesto poznato kao tačka odjeka; bilo je to lepo mesto, vrlo tiho, okruženo brdima. Jedan od mojih prijatelja započeo je laje kao pas. Sva brda su odjeknula to - izgledalo je kao da je celo mesto ispunjeno hiljadama pasa. Onda, je neko drugi započeo da peva budističku *mantru*:

"Sabbe sanghar anichcha. Sabbe dhamma anatta. Gate, gate, para gate, para sangate. Bodhi swaha."

Brda su postala budisti; odjekivala su. *Mantra* znači: "Sve je promenljivo, ništa

nije stalno; sve je bujica ili tok, ništa nije supstancijalno. Sve je bez ega, bez bića. Što ode, otišlo je, sve odlazi - svet, znanje, prosvetljenje takođe."

Rekao sam prijateljima, koji su bili sa mnom, da je život isto kao ova tačka odjeka; lajete na njega, on laje na vas; vi pevate lepu *mantru*, život postaje refleksija tog lepog pevanja. Život je ogledalo. Milioni i milioni su oko vas - svako lice je ogledalo; svaka stena je ogledalo; svaki oblak je ogledalo. Svi uzajamni odnosi su ogledala. Na koji god način da ste povezani sa životom, on reflektuje vas. Ne ljutite se na život ako započne da laje na vas. Mora da ste počeli da ga vezujete u lance. Mora da ste učinili nešto u početku da prouzrokuje to. Ne pokušavajte da promenite život; upravo promenite sebe, i život se menja.

Postoje dva gledišta, jedno nazivam komunističkim koje kaže: "Promeni život, samo onda ćeš biti srećan;" drugo, koje ja zovem religijskim kaže: "Promeni samog sebe, i život neočekivano postaje lep." Nije potrebno menjati društvo, svet. Ako se krećete u tom pravcu, krećete se u lažnom pravcu, koji vas neće odvesti nigde. Na prvom mestu, ne možete to promeniti - to je tako

ogromno. To jednostavno nije moguće. To je tako kompleksno, vi ste ovde samo na časak, a život je tako drevan i trajaće zauvek. Vi ste samo gost; jedno prenoćište i odlazite; odlazite, odlazite zauvek. Kako zamišljate da ga promenite?

Čista je glupost koja kaže da se život može promeniti, ali u tome ima mnogo privlačnosti. Komunističko gledište ima u sebi veliku privlačnost. Ne zato što je istinito - privlačnost dolazi iz nekog drugog izvora: ne čini vas odgovornim, zato je privlačno. Sve drugo je odgovorno izuzev vas; vi ste žrtva. "Čitav život je odgovoran. Promenite život" - to je običnom umu privlačno, jer nijedan um ne želi da oseća odgovornost.

Kad god ste u bedi, volite da prebacite odgovornost na nekoga. Svako će to uraditi, svako opravdanje će delovati, i onda ste vi rasterećeni. Sada znate da ste jadni zbog ovog čoveka ili one žene, ovog tipa društva, ove vlade, ove ekonomije - zbog nečega - ili, na kraju, Bog je odgovoran ili vera. Sve su ovo komunistička gledišta. Onog trenutka kada prebacite odgovornost na druge, postali ste komunisti; više niste religiozni.

Čak i ako ste prebacili odgovornost na Boga, vi ste postali komunista. Pokušajte da me razumete, zato što komunisti ne veruju u Boga, ali čitavo gledište prebacivanja odgovornosti na nekoga drugog jeste komunističko - onda Bog mora da se promeni.

To je ono što ljudi pokušavaju da rade u hramovima: idu i mole se da promene Boga. Svi ti ljudi su komunisti. Možda su skriveni u religijskim odorama; oni su komunisti. Kako se molite? Vi govorite Bogu: "Radi ovo, nemoj raditi ono; moja žena je bolesna, učini je zdravom." Vi kazujete celini: "Ti si odgovorna." Žalite se; duboko dole vaša molitva je žalba. Možda govorite vrlo učtivo, ali vaša učtivost je lažna. Može izgledati kao da ga darujete maslacem¹, ali dole u dubini vi kazujete: "Ti si odgovoran - uradi nešto."

Ovo držanje može biti komunistički stav; pod tim ja podrazumevam odnos da "ja nisam odgovoran; ja sam žrtva. Celina života je odgovorna." Religijski stav kaže: "Život jednostavno reflektuje."

Život nije činilac; on je ogledalo.

---

¹ U brahmanskim obredima na oltar se između ostalog daruje i maslac.

On vama ništa ne čini, jer se isti život ponaša sa Budom na drugačiji način. Život je isti; on se ponaša s vama na različit način. Ogledalo je isto, ali kada vi dođete ispred ogledala ono reflektuje vaše lice. A ako vaše lice nije lice Bude, šta ogledalo može da uradi? Kada Buda dođe ispred ogledala, ono reflektuje *budinstvo*².

Kada vam ovo kažem, kažem vam zato što sam to tako iskusio. Jednom kada se vaše lice promeni, ogledalo se menja; jer ogledalo nema fiksno gledište. Ogledalo je upravo samo odjekivanje, reflektovanje. Ono ne kazuje ništa. Ono jednostavno pokazuje - ono pokazuje vas. Ako je život jadan mora da ste sami sebe okovali. Ako je svako protiv vas, mora da ste sami sebe okovali. Svako oseća neprijateljstvo, mora da ste sami sebe okovali.

Promenite uzrok; a vi ste uzrok. Religija vas čini odgovornim - na taj način vas ona čini slobodnim, jer onda je vaša sloboda da izaberete. Da budete jadni, ili da budete srećni, to zavisi od vas. Niko drugi nema ništa da radi s tim. Svet će ostati isti; možete započeti da plešete, i čitav svet pleše s vama.

---

² Prosvetljenje.

Oni kažu kada plačete da plačete sami, kada se smežete ceo svet se smeje s vama. Ne, to takođe nije istina. Kada plačete ceo svet to reflektuje; kada se smežete tada takođe ceo svet to reflektuje. Kada plačete ceo svet se oseća kao da plače. Kada ste tužni, pogledajte u mesec - mesec izgleda tužno; pogledajte zvezde - izgledaju kao veliki pesimisti; pogledajte reku - ne izgleda da teče, sumorna je i mračna. Kada ste srećni onda pogledajte isti mesec - on se smeši; iste zvezde - plešu; ista reka - teče s pesmom; sva sumornost je iščezla.

Nema pakla i nema raja. Kada imate raj u sebi, ovaj svet... a to je jedini svet koji postoji! Zapamtite, ne postoji drugi. Kada ste ispunjeni rajem unutra, svet to reflektuje. Kada ste ispunjeni paklom, svet ne može pomoći, on reflektuje to. Ako osećate da ste sami odgovorni, počeli ste da se krećete u religijskom pravcu. Religija veruje u individualnu revoluciju. Nema druge - sve druge su lažne, lažne revolucije. Izgledaju kao da menjaju; ne menjaju ništa. One stvaraju mnogo buke oko promena - a ništa se ne menja. Nije moguće promeniti išta dok se vi ne promenite.

Ove *sutre* govore o toj odgovornos-

ti; o individualnoj odgovornosti. U početku ćete se osećati malo opterećeni; kao, "ja sam odgovoran," a ne možete prebaciti teret ni na koga drugog. Ali znajte dobro, ako ste odgovorni, onda postoji nada; nešto možete uraditi. Ako su drugi odgovorni, onda nema nade, jer šta možete uraditi? Možda meditirate, ali drugi stvaraju nevolju; a vi ćete patiti. Možete postati Buda, ali ceo svet ostaje pakao. Vi ćete patiti. U početku se svaka sloboda oseća kao teret - zbog toga se ljudi boje slobode.

Erih From je napisao divnu knjigu, *Bekstvo od slobode*. Volim taj naslov. Zašto se ljudi toliko mnogo plaše slobode? Ljudi treba da misle na drugi način; oni ne treba da se plaše slobode. Nasuprot tome, mislimo da svako želi slobodu, ali ovo je takođe moje zapažanje: duboko dole niko ne želi slobodu - jer sloboda je velika odgovornost. Onda ste samo vi odgovorni. Onda ne možete prebaciti odgovornost na leđa nekog drugog. Onda nemate nikakvu utehu - ako patite, patite u ime svojih vlastitih uzroka, radi sebe samog; vi ste to prouzrokovali.

Ali kroz taj teret se otvaraju nova vrata: možete da ga odbacite. Ako sam ja prouzrokovao svoju bedu, mogu prestati da

je prouzrokuje. Ja vozim bicikl; osećam se jadno na njemu i umoran sam, nastavljam da kazujem "stani", a produžavam da ga vozim... Na meni je da stanem, i bicikl se zaustavlja. Niko drugi ga ne vozi.

Ovo je najdublje značenje teorije *karme*: da ste vi odgovorni. Jednom kada to dobro razumete, da "sam ja odgovoran" već je pola posla obavljeno. Zapravo onog trenutka kada shvatite: "ja sam odgovoran za sve što sam patio ili uživao", postali ste slobodni, slobodni od društva, slobodni od sveta. Sada možete odabrati svoj sopstveni svet da u njemu živite. To je jedini svet! Zapamtite! Inače možete to odabrati sada. Vi plešete, a celina pleše u vama.

Ove *sutre* su vrlo značajne.

Kada je jogin čvrsto utvrđen u nenasilju, oni koji su u njegovom prisustvu odbacuju neprijateljstvo.

Mnoge stvari su ovde sadržane. Prvo, u Indiji mi nikada ne koristimo reč "ljubav." Uvek koristimo reč "nenasilje" - "*ahimsa*" *pratishthyam*. Isus koristi "ljubav;" Mahavira, Patanjđali i Buda nikada ne koriste "ljubav" - oni koriste "nenasilje". Zašto? "Ljubav" izgleda da je bolja reč, više

pozitivna, više poetična. "Nenasilje" izgleda kao ružna reč, negativna. Ali ima nečega u tome. Kada vi kažete "ljubav," vi ste se pokrenuli u suptilnoj agresiji. Kada kažem "ja vas volim," pokrenuo sam se iz mog centra prema vama. Agresija je lepa, ali je agresija. Patanjđali kaže "nenasilje". To je negativno stanje, pasivno stanje; ja samo kažem: "neću vas povrediti," to je sve.

Ljubav kaže: "učiniću vas srećnim" - što je nemoguće. Ko može ikoga učiniti srećnim? Ljubav obećava. Sva obećanja su lažna. Kako možete učiniti ikoga srećnim? Ako je svako odgovoran za svoje sopstveno biće, kako je moguće čak i pomisliti da možete učiniti da neko bude srećan? Kada kažem, "ja te volim," ja dajem tako mnogo obećanja, pokazujem tako mnogo lepih vrtova... Ja vas pozivam prema snovima. Ne, Patanjđali neće koristiti tu reč, jer dole u dubini ja kažem: "učiniću vas srećnim, dođite kod mene; spreman sam da vas učinim srećnim" - što nije moguće. Niko ne može nikoga učiniti srećnim. Najviše što mogu reći je da vas neću povrediti. To je do mene, da ne povredim, ali kako mogu reći da ću vas učiniti srećnim?

Zbog toga svaka ljubav vodi do fru-

stracije. Ljubavnici obećavaju jedno drugom - svesno, nesvesno - divne ruže, raj; i svako od njih razmišlja o obećanju - a onda se to nikada ne ispunjava. Niko vas ne može učiniti srećnim - sem vas samih. Ako se zaljubite; muškarac misli da će mu žena dati lep život, jedan očaravajući, magični svet; a žena takođe misli da će je muškarac odvesti do večnog raja. Niko ne može voditi nikoga. Zbog toga se ljubavnici osećaju frustrirano; obećanje je bilo lažno. Oni nisu obmanjivali jedno drugo, oni su obmanuli sebe. Nisu promišljeno obmanjivali jedno drugo, oni nisu znali. Nisu bili svesni šta govore.

Mahavira, Buda i Patanjđali koriste jednu ružnu reč: nenasilje, *ahimsa*. Ne izgleda dobro, jednostavno je negativna - ona kaže "nenasilje," to je sve. "Ja te neću povrediti" - toliko se može ispuniti. Čak i onda ne postoji apsolutna garancija da se nećete osećati povređeno. "Ja vas neću povrediti", to je sve; onda takođe nije apsolutno sigurno da se vi neće osetiti povređenim. Još uvek se možete osećati povređeni, jer vi stvarate svoje vlastite rane, vi stvarate svoju vlastitu bedu. "Ja neću biti deo toga", to je sve što Patanjđali može reći - "Ja neću

učestvovati u tome," to je sve što Patanjđali može reći - "Neću učestvovati u tome. Neću vas povrediti."

"Kada je jogin čvrsto utvrđen..." u stanju nenasilja onda on neće povrediti nikoga, *".... oni koji su u njegovom prisustvu odbacuju neprijateljstvo."* U prisustvu takvog čoveka, koji ni na koji način ne misli, ne sanja svesno i nesvesno, i nema želju da povredi nikoga, dešava se odustajanje od neprijateljstva. Ali pre nego što zaključite to, mnogo više problema se javlja.

Isus je bio razapet; neprijateljstvo prema njemu nije prestalo. Zbog toga, ako pitate đaine, oni neće reći da je on bio prosvetljen, jer ljudi ga ne bi mogli razapeti. Inače isto se dogodilo Mahaviru. Posle prosvetljenja on je bio kamenovan. Budi se isto dogodilo - ne raspinjanje, nego gađanje kamenjem, vređanje. Ljudi su pokušali da ga ubiju. Onda kako da se to razume? Đaini i budisti imaju objašnjenja. Ako je u pitanju Isus, oni će reći da on nije prosvetljen - jednostavno objašnjenje, i gotovo - ali ako je u pitanju Mahavira oni kažu da on namiruje svoje račune iz svojih prošlih života. I jedni i drugi nisu u pravu, jer kada je neko prosvetljen, on je namirio svoje račune. Okon-

čao je sve *karme*; sada tu nema ničega.

Još uvek su postojali uzroci: Isus je raspet; Sokrat je otrovan, Al-hiladž Mansur je ubijen, vrlo brutalno ubijen; Mahavira je kamenovan mnogo puta, vređan, izbačen iz sela. Ubistvo Bude je mnogo puta pokušano. Kako onda objasniti Patanjđalijevu *sutru*? Ako je *sutra* istinita, onda ove stvari ne bi trebalo da se dese. Ako se ove stvari dešavaju, postoje samo dve mogućnosti: ili sve ove osobe - Al-hilladž Mansur, Isus, Mahavira, Buda - nisu prosvetljene, nisu zaista utvrđene u nenasilju, ili postoje neki izuzeci od pravila.

Ima nekoliko objašnjenja. Zapravo, kad god je čovek utvrđen u nenasilju, život - izuzev ljudskih bića - postaje apsolutno nenasilan prema njemu. Čovek je razvratno biće. Ogledalo nije čisto. Život... drveće je nenasilno prema Budi, životinje su nenasilne.

Dogodilo se da je jedan od Budinih rođaka - od braće, koji se nepotrebno veoma nadmetao s njim, jer Buda se nije ni sa kom takmičio - razmišljao: "Buda je postao tako velik čovek, a ja sam ostao u pozadini. Ja nisam niko." Pokušao je na svaki način da sakupi sledbenike i objavi sebe, da je on

Buda, ali niko ga nije slušao. Naravno okupilo se nekoliko budala. Onda je on postao vrlo neprijateljski raspoložen prema Budi; pokušao je da ga ubije.

Rečeno je da je Buda meditirao ispod drveta pored brežuljka, a Devaduta, Budin rođak, je gurnuo veliku stenu s brežuljka. Postojala je mogućnost da Buda bude zdrobljen, ali je nekako stena promenila svoju putanju. Buda je ostao netaknut. Neko je pitao: "Šta se dogodilo?" Buda je odgovorio: "Stena oseća više nego moj brat Devaduta. Ona je promenila putanju."

Devaduta je pustio na Budu polude-log slona. Slon je bio lud, jurio je okolo³. Sledbenici su pobjegli, potpuno su ga zaboravili, a Buda je ostao smireno sedeći ispod drveta. Slon mu se približio... nešto se dogodilo - poklonio se ispred Budinih stopala. Ljudi su pitali: "Šta se dogodilo?" On je rekao: "Lud je slon, ali nije lud kao Devaduta. Čak je u ovom ludom slonu ostalo malo razuma."

---

³ Slonovima mužjacima se dešava ludilo u vreme parenja, kada im žlezde iza ušiju luče ogromne količine hormona. Ta se pojava zove *mast*. Tada slonovi pomahnitaju i ruše sve pred sobom, često i ubijaju ljude. Dreseri ih u to vreme drže vezane.

Jedan od najvećih psihologa koji radi duboka istraživanja ljudskog mozga je Delgado. On je pokušao eksperiment sa elektrodama. Nešto slično tome mora da se dogodilo kada se slon zaustavio i poklonio. Delgado je postavio elektrode u mozgu bika. Njima se moglo rukovati na daljinu uz pomoć radija, bežično. Onda je on pritisnuo dugme; hiljade ljudi se okupilo da to vidi. Pritiskom na dugme načinio je pritisak u centru mozga, odakle je javlja ljutnja; bik je postao ljut i lud. Obuzeo ga je bes i jurnuo je prema Delgadu. Ljudi su prestali da dišu, jer je to bila sigurna smrt. Samo za stopu udaljen, Delgado je pritisnuo dugme, i odjednom se nešto desilo unutra i bik se zaustavio - baš na udaljenosti od jedne stope; smrt je bila udaljena za stopu.

Delgado je to uradio sa elektronskim instrumentima, ali stvar je ista; Buda nije uradio ništa, ali se to dogodilo - ozbiljnim nenasiljem, nešto se aktiviralo u mozgu slona. Više nije bio lud; shvatio je. Osetio je; poklonio se.

Čovečanstvo više nije pravo ogledalo. Čovečanstvo nije čisto kao odjekujuća brda. Čovečanstvo je izopačeno, tako da je to moguće. Ne nalazim nikakvo objašnjenje

u prošlim životima. Ne nalazim nikakvo objašnjenje u poricanju da je Isus bio prosvetljen čovek, ne. Objašnjenje je ovo: da se život može reflektovati samo kada je osetljiv, svestan. Ljudi su postali tako mrtvi. Vi ne osećate. Čak ni vi, ako se susretete s Budom - ne osećate mnogo. Kažete da je on samo čovek, kao svaki drugi. Naravno kosti su iste i koža je ista, telo je isto - granica je ista - ali ko je unutar te granice, taj plamen?

Međutim, možete osetiti to samo ako ste to osetili u sebi. Inače kako to možete osetiti? Možete prepoznati Budu samo kada ste prepoznali određene kvalitete *budinstva* u sebi; odatle postoji veza. Ako niste realizovali nikakvo *budistvo* u sebi, neku božanstvenost u sebi, nemoguće je da prepoznate Budu, da prepoznate njegovo nenasilje, da prepoznate da je on transcendirao; on više nije deo vaše ludosti.

Zbog toga je Mahavira kamenovan; od strane ljudskih bića koja su postala potpuno izopačena. Prirodan zakon nije funkcionisao kod njih; inače zakon je apsolutno savršen. Ako ste smireni i pridete Budi, odjednom ćete osetiti da se velika promena dešava u vama. Ne možete osetiti neprija-

teljstvo. Zbog toga postoji strah od približavanja Budi. Možete osetiti neprijateljstvo kada ste daleko od njega. Ako se sretnete s njim licem u lice to postaje teško, sve teže i teže. Ako ste u njegovom prisustvu, čak i ako ste ludi, postoji mogućnost da njegovo prisustvo deluje kao magnetska sila; mogućnost postoji da čak u svoj svojoj ludosti možete biti promenjeni i preobraženi. Zbog toga su ljudi uvek izbegavali Bude - Mahavira, Patanjđalija, Lao Cea. Oni im ne prilaze. Skupljaju stvari okolo njih na tržnici i počinju da veruju u glasine, ali neće pristupiti blizu. Neće prići da vide šta se događa.

A vremenom dok dođu, oni sakupe tako mnogo smeća, tako mnogo besmislica oko sebe, da su već mrtvi. Imaju toliko mnogo fiksiranih stanovišta da njihovo ogledalo više ne funkcioniše. Njihovo ogledalo je prekriveno prašinom. Naravno ogledalo ogleda, ali ako je prekriveno s prašinom onda ga gledate a vaše lice se ne odražava.

Životinje, drveće, ptice, čak i one su razumele. Priča se da kada je Buda postao prosvetljen, cveće je cvetalo izvan sezone. A to se nije dogodilo samo s Budom; to se dogodilo mnogo puta. To nije mit. Drveće

je postalo tako srećno... Zbog toga su budisti čuvali drvo, *bodhi* drvo, ispod koga je Buda postao prosvetljen. Ono zrači nečim - ono je bilo svedok jednom od najvećih događaja na svetu. Ono je jedini preostali svedok. Ono zrači pravom istorijom, onim što se dogodilo one noći kada je Buda postigao prosvetljenje.

Sada naučnici kažu da je *bodhi* drvo najinteligentnije na svetu. Ima neke hemikalije koje su apsolutno potrebne za inteligenciju, bez kojih um ne može biti inteligentan. Ima tu drugog drveća, ali ništa nije nalik *bodhi* drvetu, *bo* drvetu. Ima najveću količinu tih hemikalija koje čine um inteligentnim. Možda je ono najinteligentnije drvo na svetu. Ono je bilo svedok procvata Bude u drugoj dimenziji. Ono je upoznalo trenutke jedne od najviših tačaka cele egzistencije.

Međutim, čovekovo ogledalo je prekriveno prašinom - prašinom verovanja, ideologija.

Baš pre nekoliko dana, jedna porodica je preuzela *sannyas*. Mali dečak iz porodice takođe. Ja sam mu dao jedno od vrlo lepih imena, Svami Krišna Bharti, ali je on rekao: "Ne, ovo ime pristaje devojči-

ci." Krišna: porodica je đainska; oni nemaju osećanja prema Krišni. Ime izgleda da pristaje devojčici. Svim đainima ime Krišna izgleda da pristaje devojčici - način kako se on oblači, pleše, lice, duga kosa. Dobro je da se rodio u drevnim danima. Da je rođen danas, vlada bi mu isekla kosu. "Ime pristaje devojčici. Dajte mi nešto drugo, neko drugo ime."

Ako bi đain susreo Krišnu, on ne bi to shvatio. Ako bi hindus došao da vidi Mahavira, ne bi ga prepoznao. Verovanja su prašina koja se sakupila okolo - ne možete pravilno videti; vaša vizija je izgubljena. Ako ste musliman ne možete čitati *Gitu*. Ako ste hindus, ne možete čitati *Kuran* - nemoguće - jer vaš hinduizam će uvek dolaziti unutra između. Čak i Gandi, koji je obično govorio da su sve religije iste, birao je pasuse iz *Kurana* koji su potpuni prevodi - izgledaju kao prevodi - *Gite*; druge pasuse je izostavljao. On je čitao *Gitu* i *Kuran* i birao one pasuse koji pristaju uz njegovu ideologiju; a onda je govorio da je sve u redu. Ali pravi pasusi koji idu protiv *Gite*, koji čine *Kuran Kuranom* - oni su izostavljeni.

Um sa verovanjima, idejama, kon-

ceptima, sistemima, filozofijama jeste paralisan um - nije više slobodan da se kreće, previše je okovan, previše sputan, rob. A da biste gledali u Budu vama treba sloboda - um koji se kreće apsolutno u slobodi, bez sputanosti, bez predrasuda, bez verovanja oko sebe.

Sutra je savršena: Kada je jogin čvrsto utvrđen u nenasilju, oni koji su u njegovom prisustvu odbacuju neprijateljstvo. Iznenada, ljubav se javlja... bez vidljivog uzroka. Samo njegovo prisustvo deluje, sam način na koji on jeste - vi se krećete pod njegovim poljem energije, više niste isti. Zbog toga su pred takvim ljudima mase uvek osećale da su nekako hipnotisane. Niko vas ne hipnotiše, ali hipnoza se dešava. Sam kvalitet njihovog postojanja je umirujući. Sam kvalitet njihovog postojanja vas smiruje; vaš unutrašnji govor se zaustavlja u njihovom prisustvu. Vi ne osećate sebe; osećate se nekako promenjeni. Kada se vratite kući, opet ste isti, stari čovek. Onda pogledate unatrag retrospektivno i osećate da ste bili hipnotisani, ili šta? Niko ne hipnotiše, ali je to uvek tako bilo - da Buda hipnotiše, da Isus hipnotiše. Niko vas ne hipnotiše, ali samo njihovo biće je tako

umirujuće da se osećate pospano. Niste dobro spavali; njihovo biće vas opušta.

Pod njihovim poljem energije nešto što je bilo skriveno izlazi gore, a nešto što je bilo gore ide dole. Vi više niste isti; sama vaša struktura se menja. Ako možete razumeti proces, onda možete razumeti reč koju su hindusi koristili; reč je *satsang*; upravo da se bude u prisustvu prosvetljenih. Ništa drugo nije potrebno. Zapad je gotovo nesposoban da razume to, da je samo prisustvo dovoljno. *Satsang* znači da se bude u prisustvu čoveka koji je dostigao istinu - da se bude s njim, da se bude u polju njegove energije, da se hrani njegovom energijom.

U poslednjoj noći, kada je Isus odlazio od svojih prijatelja, lomio je hleb, dao ga svojim sledbenicima i rekao: "Jedite to; ovo sam ja." To je moguće. Kada čovek kao Isus uzme hleb u svoje ruke, hleb više nije isti; on je postao svet. A kada Isus kaže: "Ovo sam ja" on to misli bukvalno. Biti u prisustvu majstora znači jesti njega, bukvalno. Biti s njim znači biti u njemu.

Zapravo, stari hindu spisi kažu da biti s majstorom jeste da se bude u njegovoj materici. Polje njegove energije jeste materica, a kada ste u njegovoj materici vi ste

preobraženi, transformisani, promenjeni; novo biće je rođeno. Kroz majstora čovek stiže do novog rođenja - on postaje *dviđa*, dvaput rođen. Jedno rođenje se postiže kroz oca i majku, kroz roditelje - to je fizičko rođenje tela. Drugo rođenje se postiže kroz majstora - to je rođenje duha, duše.

Da se bude u prisustvu Bude znači biti na putu da se postane Buda. Ništa drugo nije potrebno. Ako možete upiti prisustvo, ako možete dozvoliti prisustvu da deluje, ako možete ostati pasivni u prisustvu, hraneći se na njemu, prijemljivi, sve će se dogoditi.

Hindusi imaju dve reči. Jedna je *sat-sang*, što je nemoguće zapadnjacima da razumeju, jer oni kažu da neko učenje treba da bude dato. Hindusi kažu prisustvo je dovoljno, nije potrebno drugo učenje. Druga reč je *daršan*. To je takođe teško razumeti; dovoljno je samo videti majstora; dovoljno je samo gledati u njegove oči; dovoljno ga je samo videti. *Daršan* znači videti. Zapadnjaci dolaze kod mene; oni dolaze radi pitanja. Kada ostanu ovde nekoliko dana više, onda razumeju; onda započinju osećati da su pitanja beskorisna. Onda počnu da dolaze i kažu: "Nemam ništa da

kažem... samo da budem ovde." Trebaće im vreme da osete da je dovoljno samo da budu sa mnom.

Postaviti pitanje znači izneti prepreku; doći s pitanjima znači doći s preprekama. Samo dođite bez pitanja - ništa da ne pitate, samo da budete - tako ćete doći bez prepreka. Onda energija teče, susreće se, sjedinjuje se - možete postati deo moje materice; ja mogu ploviti u vama. Ali ako imate pitanje onda je um viši. Kada nemate pitanje vaše biće je tu, otvoreno, osetljivo.

Kada je jogin čvrsto utvrđen u istinitosti, on postiže plod delatnosti bez delovanja.

Ovo je čak teže. Kada je *jogin* utvrđen u istini; *satya pratishtayam*. Morate biti budni i pažljivi od samog početka pošto, kada istočni spisi kažu "istina" oni ne podrazumevaju samo govorenje istine, ne. "Utvrđen u istini" znači da se bude autentičan, da se bude sopstven - bez i jedne jedine trunke lažnosti u sebi. Naravno takva osoba govori istinu, ali to nije poenta. Takva osoba živi istinu - to je poenta. Na zapadu istina označava istinitost, da se govori istina, to

je sve. Na Istoku to znači da se bude istina. Govorenje će uslediti samo od sebe, to uopšte nije stvar - to je senka - ali da se bude u istini znači da se bude apsolutno sam sa sobom, bez maske, bez ličnosti, upravo da se bude suština.

Reč "ličnost" je značajna. Ona dolazi iz grčkog korena, *persona*; *persona* označava masku. Stvarno je sakriveno iza, a *persona* je sve što je poznato za svet - lice.

Bez ikakve ličnosti, baš suština... Zen ljudi kažu: "Nađi svoje lice - izvorno lice." To je sve za šta je meditacija. Oni su govorili svojim sledbenicima: "Kreni natrag, i nađi lice koje si imao pre rođenja. To je istina." Pre nego što ste rođeni; jer onog trenutka kada ste rođeni, lažnost započinje. Onog trenutka kada ste postali deo porodice, postali ste deo laži. Onog trenutka kada ste postali deo društva, postali ste deo veće laži. Sva društva su laži - lepo ukrašene, ali laži. Morate tražiti lice koje ste imali pre nego što ste ušli u svet, izvornu nevinost.

Čovek mora da se vrati natrag i unutra. Čovek mora doći da oseća centar, suštinu svog bića, izvan koga nema mogućnosti da ide. Čovek mora stalno da eliminiše: telo niste, telo nastavlja da se menja; um niste,

um je uvek u kretanju - misli i misli i misli - to je proces; emocije niste, one dođu i odu. Vi ste ono što ostaje i ostaje i ostaje. Telo dolazi i odlazi, um dolazi i odlazi. Ono što ostaje uvek skriveno iza, to je istina. Da se bude to jeste značenje *satya pratishtayam*; čovek koji je utvrđen u istini.

"...on postiže plod akcije bez aktivnosti." Ovde možete razumeti šta je Lao Ce govorio. Ako postanete usklađeni sa istinom svog bića ili postojanja, ne treba da radite ništa - stvari se događaju. Ne znači da samo ležite na svom krevetu i spavate, ne; ali vi niste počinilac. Vi radite stvari, ali niste onaj koji čini: celina započinje da funkcioniše iz vas. Postajete delovanje celine, postajete instrumentalni; ono što Krišna zove *nimitta*; baš jedan instrument celine - ona teče kroz vas i deluje. Ne treba da brinete o rezultatima; ne treba da brinete o planiranju. Živite iz trenutka u trenutak, a celina se brine i sve se dobro podešava.

Jednom kada ste utvrđeni u vašem biću vi ste utvrđeni u celini, jer vaše biće je deo celine. Vaše lice je deo društva, vaša ličnost je deo sveta; vaše biće, vaša suština, deo je celine. Vi ste duboko skriveni bogovi. Na površini možete biti lopov, na povr-

šini možete biti monah, dobar čovek, loš čovek, kriminalac, sudija - hiljadu i jedna igra, zabava - ali u dobini dole vi ste Bog. Jednom kada ste utvrđeni u toj pobožnosti, celina započinje da deluje kroz vas.

Možete li videti? Nijedno drvo nije zabrinuto oko cvetova, oni stižu. Nijedna reka nije zabrinuta oko stizanja do okeana, nikada ne postaje neurotična, nikada ne ide da konsultuje psihoanalitičara, nego jednostavno stiže do okeana. Zvezde nastavljaju da se kreću. Sve se kreće tako glatko, ne postoji smetnja, i cilj se nikada ne promašuje. Samo čovek nosi tako velik teret i brige: šta da radi, šta da ne radi; šta je dobro a šta je loše; kako da stigne do cilja; kako da se nadmeće - kako da ne dozvoli drugima da ga dostignu, kako da ga dostigne prvi od svih. "Kako postati" - Buda je to nazivao bolešću, *tanha*, to je bolest postajanja.

Čovek koji je utvrđen u istini postao je. Sada nema bolesti postajanja; on je dosegao bivanje. Postajanje je bolest; bivanje je zdravlje. A bivanje je dostupno odmah sada ako se krećete prema unutra. Samo je potreban pogled.

Čuo sam o *zen* monahu. Bio je manji službenik u vladinoj službi pre nego

što je postao prosvetljen. Došao je kod svog majstora i želeo da postane monah, želeo je da se odrekne sveta. Majstor je rekao: "Nema potrebe, jer stvar može da se postigne svuda. Nije potrebno da dolaziš u manastir. To se može postići gde jesi. Ostani, samo dozvoli tome da se dogodi."

Čovek je započeo da meditira, a meditacija nije bila ništa do samo smireno sedenje, ne radeći ništa. Misli dolaze i odlaze. Čovek samo svedoči, ne osuđuje, ne procenjuje - nema vrednovanja - jednostavno gleda u njih, izdvojen, ravnodušan.

Godine su prošle. Jednog dana je sedeo u svojoj kancelariji obavljajući neke službene poslove. Neočekivano je započela kiša - iznenada je tresnuo grom; to ga je potreslo i bacilo u njegovo biće, pa je započeo da se smeje. Govorilo se da nije nikada prestao da se smeje. Otišao je smejući se majstoru i rekao: "Iznenadan udar groma, i probudio sam se, pogledao unutra... i stari čovek je bio oduvek prisutan u svojoj kući. A ja sam tražio i tražio ovog starog čoveka, ovog drevnog čoveka, a on je sedeo tu unutra u meni, sasvim kod kuće, opušten."

Iznenadan tresak groma... Treba samo da budete u prijemljivom raspolože-

nju, onda sve može to da aktivira. Samo usklik majstora, udarac od majstora, pogled majstora - iznenadan udar groma - i nešto se... Vi ste to što tražite. Jedina potrebna stvar je da pogledate unutra. Čovek postaje utvrđen, afirmisan, a onda postaje funkcija celine - a postati funkcije celine jeste sve. Onda ništa drugo ne preostaje. Onda vaša reka teče prema okeanu, vaše drvo nastavlja da pupi, cveta.

"Kada je jogin čvrsto utvrđen u istinitosti, on postiže plod delatnosti bez delovanja." Onda ništa ne treba da se uradi; sve se događa. Ne da vi ne radite - zapamtite to - nego celina to radi; vi niste onaj koji radi.

Kada je jogin čvrsto utvrđen u čestitosti, unutrašnja bogatstva poklanjaju sebe.

Vi ste uvek tražili i tražili bogatstvo, a ono je vrdalo, ono je opsena, ono se pojavljuje a kada ga postignete posle dugih putovanja ono nije tu (gde ste mislili da je) - jer pravo bogatstvo je skriveno iza vas. To ste vi sami! Ne postoji drugo bogatstvo; vi ste bogatstvo.

Kada je čovek utvrđen u čestitosti; *asteya pratishtayam*. Reč *asteya* doslovno

znači "ne-krađa." To treba da se razume. "Čestitost" ne prenosi to značenje. Naravno čestitost je deo toga, jedna od komponenata, ali ne-krađa, ili ne vršenje krađe je vrlo različito.

Vi možda niste lopov, ali ako ste ljubomorni na posede drugih vi ste lopov. Ako nečija kola prolaze i zavist se pojavi, ljubomora se pojavi, ili težnja - želja da se poseduju ta kola - vi ste izvršili krađu. Nijedan sud vas ne može uhvatiti, ali na sudu celine, vi ste ulovljeni; krađa je izvršena. Ne-krađa označava um bez želja, jer kako možete ne biti lopov sa željama? Um nastavlja pokušavati da poseduje više i više - a kad god želite da posedujete, morate uzeti od nekoga drugog. To je krađa. Vi možda to nećete izvršiti, ali um je to već izvršio.

Nevršenje krađe označava um koji nije ljubomoran, nije takmičar. Velika revolucija se dešava: kad je u vašem biću ne-krađa, iznenada vi upadate u svoje vlastito blago, jer kada ste lopov - takmičar, slavljubiv, ljubomoran - uvek tražite tuđe blago. Na taj način propuštate svoje vlastito blago. Oči se uvek okreću i gledaju tuđe blago: ko šta nosi, ko šta ima. Kada pokušavate da

imate više, propuštate ono što već imate. Zbog toga "više" uvek ste u pokretu a nikada u miru gde možete otkriti svoje vlastito biće.

Vaše vlastito blago može biti otkriveno samo na određenom mestu, a to određeno mesto je dostupno kada niste ljubomorni, kada ne marite o onome što drugi imaju. Zatvorite svoje oči; svet nije važan. Imati, imati više, sada nije od značaja; tada se suština bića otkriva.

Ima dve vrste osoba: ljudi zainteresovani da imaju više, i ljudi zainteresovani da budu više. Ako ste zainteresovani da imate više, bilo šta da je predmet koji želite imati više, nema razlike - možete nastaviti da sakupljate novac, možete nastaviti da sakupljate znanje, možete nastaviti da uvećavate ugled, snagu, možete nastaviti da sakupljate sve što želite - ali ako ste zainteresovani da imate, vi ćete promašiti, propustićete; jer nema potrebe za ovim neprekidnim naporom. Jer vi već imate blago u sebi. Kada je *jogin* čvrsto utvrđen u nevršenju krađe, unutrašnje bogatstvo se poklanja samo.

Brahmacharya   pratishthayam
veerya labha.

Kada je jogin čvrsto utvrđen u seksualnoj umerenosti zadobija snagu.

Gotovo je nemoguće da se prevede *sanskrit*. Posle vekova i vekova prečišćavanja, spiritualnog istraživanja, meditacije, *sanskrit* je dostigao svoj vlastiti ukus koji drugi jezici nemaju. Na primer, nemoguće je prevesti reč *brahmacharya*. Bukvalno ona znači "ponašati se kao bog," biti kao bog. Obično se prevodi kao "seksualna umerenost." Velika razlika - to nije baš celibat - treba da se razume. Možete biti u celibatu ali da ne postignete *brahmacharyu*, ali ako dostignete *brahmacharyu* bićete u celibatu.

Celibat je potiskivanje - vi potiskujete svoju seksualnu energiju - a to gušenje nikada ne vodi do preobražaja. Ali postoje načini na koje se vaša božanskost vama otkriva: iznenada, seks iščezava. On nije ugušen. U toj božanskosti energija uzima totalno drugačiju formu. Vi bivate u celibatu, bez ikakvog napora sa vaše strane; ako ima napora onda će biti gušenja. Celibat je posledica *brahmacharye*.

Kako onda da dostignete *brahmacharyu*? "Kada je jogin čvrsto utvrđen u *brahmacharyi*..." Ako ste čvrsto utvrđeni u *ahimsi*, u nenasilju; ako ste čvrsto utvrđeni u istinitosti, ako ste čvrsto utvrđeni u nevršenju krađe, to će jednostavno biti utvrđeno kao u Bogu. Vi ste Bog. Kada ne povređujete druge, vi ne stvarate okove. Presecate svoje okove; postajete slobodni. Kada ne pokušavate da pozirate i autentični ste, kada ne pokušavate da imate maske oko sebe - vi ste istiniti prema samoj svojoj srži - tako će se i seksualna energija promeniti.

Jeste li zapazili da kada ste nasilni ima više seksualne energije? Zapravo, muževi i žene kada se tuku, te noći mogu bolje voditi ljubav. Šta se događa? Nasilje stvara seksualnu energiju. Što je osoba više nasilna, biće više seksualna. Nenasilje preobražava seksualnu energiju. Ako ne pokušavate nikoga da povredite, ako niste zainteresovani za povređivanje ikoga, ako imate duboku ljubav, naklonost, saosećanje prema drugima, naći ćete da vaša seksualna energija opada.

Seks može postojati samo u određenom društvu: ljutnje, nasilja, mržnje, ljubomore, nadmetanja, ambicije. Svi oni

moraju biti tu; seks može postojati kao deo društva. Ako odbacite druge stvari, ubrzo ćete naći da je seks izgubio taj podsticaj; postaje više i više naklonost nego seks, više i više ljubav nego seks, više i više saučešće - ista energija se kreće naviše, na višu ravan.

Čovek postaje utvrđen u *brahmacharyi*, ne u celibatu - jer ako nastavite da posmatrate ljude koji su ugušili svoj seks, naći ćete da su postali više ljuti, postali su više nasilni. Zbog toga su u čitavoj ljudskoj istoriji armije bile prinuđene da ostanu u celibatu, jer jednom kada je vojska prisiljena da oстане u celibatu, ona postaje više nasilna; energija koja može biti izbačena kroz seks nije izbačena.

Zapravo psiholozi su pronašli tesnu povezanost između nasilja i potisnute seksualne energije. Sve nasilno oružje - vi gurate nož, kamu ili mač u nečije telo; to je baš kao što seksualna energija prodire u ženu. Telo drugih postaje žena, a vaša oružja postaju baš falusni simboli. Može to biti metak iz puške i vi možete biti udaljeni, ali je to isto. Kad god je vaša seksualna energija ugušena, naći ćete načine i sredstva kako da prodrete u tela drugih. Vojskama nisu

bile dozvoljene devojke. Samo američka armija je to dozvolila - oni će biti pobeđeni, i to svuda. Oni se ne mogu boriti u svetu. Ako ste seksualno zadovoljeni, želja za borbom iščezava. To je povezano.

Zbog toga se događa da koja god je kultura visoko razvijena, uvek biva pobeđena od kulture koja nije razvijena. Indiju su pobeđili Huni, Turci, muslimani - došli su iz vrlo nerazvijenog sveta i pobeđili vrlo razvijenu kulturu. Kad god je kultura veoma razvijena, ona je i veoma zadovoljna. Sve ide tako dobro, ko želi da se bije? Kada je svako tako smiren, ko mari da ubija i bude ubijen? A oni koji su došli bili su baš varvari, apsolutno nekultivisani, seksualno vrlo frustrirani. Ako želite da se armija bori dobro, načinite armiju seksualno frustriranom. Onda će se ona boriti, jer onda je borba postala simbolična seksualnost.

To se dogodilo baš u Vijetnamu. Nisu komunisti pobeđili a Amerika je pobeđena; jednostavno viša kultura je uvek pobeđena. Niža kultura, siromašna zemlja, na svaki način nezadovoljna - seksualno u vrlo dubokom represivnom stanju - prinuđena je da pobeđi. Kad god siromašna zemlja zarati sa bogatom, na kraju će bogata

zemlja biti pobeđena. Možete to lako videti; ako bogata porodica započne rat sa siromašnom, bogata će biti pobeđena - jer kada ste bogati, zadovoljni, sam poriv da se borite iščezava; i u borbi ćete izgubiti, stoga vi izbegavate da se borite. A siromašan nema šta da izgubi - zašto bi izbegavao da se bori? U stvari on uživa u tome. Ima mnogo toga da dobije, a ništa da izgubi.

Isto se dešava u životu pojedinaca. Ako postanete nenasilni, ako postanete utvrđeni u istini, ako budete utvrđeni u nekradi, iznenada nalazite da je seks izgubio požudu. To više nije luda strast. Možete uživati u tome ako želite, ali strast više nije luda. Postala je mirnija, blaža, i na kraju iščezava.

A kada ona iščezava, energija koja je bila zarobljena u seksu se oslobađa. Ta energija postaje vaš rezervoar. Zbog toga Patanjđali kaže: "*Kada je jogin čvrsto utvrđen u seksualnoj umerenosti zadobija snagu.*" Ogromna energija se zadobija. Ali vi ne postajete veliki atleta, ili bokser, ne. Ta energija ima totalno drugačiju dimenziju. Ta energija nije za borbu. Ta energija nije za ovaj svet. Ta energija zaista nije muška: ta energija je ženska. Svi *jogini* koji su je

zadobili postali su više ženstveni. Pogledajte Budu, njegovo lice, telo - njegova zaobljenost, nežnost njegova - izgleda ženstvena.

Hindusi su uradili dobro - nikada nisu slikali Budu, Mahavira, Krišnu, Ramu, sa brkovima, bradom, ne. Nisu im nikako nedostajali hormoni, ili da uopšte nisu imali brkove i bradu - mora da su imali divne brade i brkove - ali hindusi su odbacili tu ideju jer sa brkovima i bradom izgledaju više muški, a cela je ideja da se izrazi ženski princip: okruglost tela, mekoća. Mermer je veoma pomogao; mermer daje ženski kvalitet. Kritikujući Budu i Isusa, Niče ih je nazivao "slabunjavim ženicama". Njegov kriticizam je apsolutno apsurdan, ali je pogodio pravu tačku barem nazivajući ih sličnim ženama - oni to jesu.

Kada iščezne seksualna energija, gde ona ide? Ona ne izlazi van; ona postaje izvesna unutrašnja rezerva. Čovek se jednostavno oseća ispunjen snagom i energijom. On je ne koristi da ide da se bori s njom; sada nema podsticaja da se bori. Čovek je sada tako jak da zapravo nije moguće da se bori. Samo slabići se bore. Oni koji se plaše njihove snage - bore se da dokažu da su

snažni. Zaista jaki ljudi se ne bore. Oni gledaju na celu stvar kao na igru, detinjasto.

Kada je jogin čvrsto utvrđen u neposedovanju, nastupa znanje o tome "kakva" je i "zbog čega" je egzistencija.

Kada je jogin čvrsto utvrđen u neposesivnosti, kada ne poseduje ništa izuzev sebe; on može biti kralj, može živeti u palati, ali je ne poseduje. Ako je izgubi, nijedan talasić se neće podići u njegovom umu.

Postoji priča o velikom joginu; njegovo ime je Đanaka. Indija ga je obožavala vekovima, i nije nikoga obožavala kao nje-ga jer je na jedan način jedinstven. Buda je napustio svoju palatu, kraljevstvo; Mahavira je napustio svoju palatu i kraljevstvo; Đanaka je nikada nije napustio. Buda i Mahavira ima na hiljade, čitava istorija je puna njih - Đanaka izgleda da je jedinstven. On nije sledio obrazac. On je ostao u palati; ostao je kralj.

Dogodilo se da je mladom tragaocu rekao njegov majstor: "Sada idi kod Đanake. Tvoju poslednju inicijaciju će izvršiti on. Što sam imao da te naučim ja sam te

naučio, ali ja sam prosjak. Ništa ne znam o svetu; odrekao sam se njega. Moraš otići kod čoveka koji zna o svetu. To će biti tvoja poslednja inicijacija. Pre nego što se odrekneš moraš pitati nekoga ko zna svet. Ja ga ne znam, stoga idi kod kralja Đanake."

Učenik je malo oklevao jer je bio spreman da se odrekne, a nije verovao da je taj Đanaka prosvetljen čovek. Ako je inteligentan, onda zašto je u palati? Obična logika; on treba da se odrekne svega. Ne treba da poseduje ništa, jer to je jedna od osnovnih stvari, da ostane u neposesivnosti, u čistoj strogosti prema posesivnosti. Čovek tako postaje tako jednostavan, tako nevin. Zašto on živi kao kralj? Ali kada mu je majstor rekao, on je morao da ide. Oklevajući, otišao je protiv volje. Stigavši tamo Đanaka ga je pozvao u dvor. Bila je velika svetkovina. Lepe devojke su plesale, vino i žene, svi su bili gotovo pijani. Ovaj mladić iz *ašrama* nije mogao verovati svojim očima, nije mogao verovati svom starom majstoru - zašto ga je ta budala poslala ovde. Zbog čega? Bio je toliko uznemiren da je želeo odmah da ode, ali mu je Đanaka rekao: "To će biti uvredljivo. Došao si; budi

ovde barem jednu noć. Sutra ujutru možeš otići. A zašto si tako uznemiren? Odmori se malo. Ujutru ja ću te pitati zbog koje namere si došao."

Mladić je odgovorio: "Sada nije potrebno da pitam ništa. Video sam svojim vlastitim očima šta se ovde dešava."

Đanaka se nasmejao. Pobrinuli su se o mladiću - dobro je nahranjen, pružena mu je dobra masaža i kupanje, data mu je lepa soba, vrlo skupocen krevet. Bio je umoran, jer je došao pešice od manastira u džungli do glavnog grada i želeo je da se odmori. Onog trenutka kada legao na krevet, ugledao je mač koji je visio iznad njega na vrlo tankom koncu. Nije mogao da poveruje u čemu je stvar; a bio je primljen dobro i čemu sada ova šala. Nije mogao spavati cele noći - neprekidno se plašeci. Nije mogao uživati u krevetu, nije mogao uživati u palati - mač je visio iznad njega.

Ujutru se kralj raspitivao: "Da li si spavao dobro?"

On je rekao: "Kako sam mogao spavati? Kakve besmislice mi govorite? Sve je bilo u redu, ali taj mač koji je visio samo na tankom koncu - svakog trenutka je mogao pasti. Samo povetarac, i ja bih bio ubijen."

Onda je kralj rekao: "Nisi mogao da uživaš u krevetu? On je najlepši koji imamo u palati, a soba koju sam ti dao bila je naj-luksuznija."

On je rekao: "Ja se čak i ne sećam te sobe i tog kreveta. Nikada nisam bio u takvoj patnji - zbog tog mača."

Kralj je rekao: "Oda je bolje da ne ideš. Ja sam u ovoj palati, a mač visi i iznad mene - mač smrti. Konac je tanji od tvoga; svakog trenutka mogu umreti."

Kada se čovek seća smrti, kako može išta posedovati? Mesto je tu, palata je tu, kraljevstvo je tu - ali smrt je više tu nego išta drugo. Kako čovek može posedovati? Kada je smrt tu i čovek je se seća, on postaje neposesivan. Onda zna: "Ja samo mogu posedovati sebe. Smrt će uzeti sve drugo."

Kada je jogin čvrsto utvrđen u neposedovanju, nastupa znanje o tome "kakva" je i "zbog čega" je egzistencija.

Kada čovek postane neposesivan, energija se više ne kreće napolje. Ona se kreće zbog želje za posedovanjem. Kada ste svesni da se ništa ne možete posedovati - vi dođete u svet i izađete iz njega; svet je bio pre vas, biće on i posle vas... Ništa ne može biti posedovano; sama zamisao da se pose-

duje je vrlo glupa. Onog trenutka kada ste svesni toga, iznenada, cela vaša energija koja se kretala u hiljadu i jednom pravcu da poseduje svet kreće se unutra, i, Patanjđali kaže: "...javlja se spoznaja 'kakva' je i 'zašta' je egzistencija." A onda znate odakle ste došli, ko ste. Onda se suočavate sa originalnim izvorom života, egzistencije. Onda dolazite licem u lice sa izvorom, samim početkom. Taj izvor je Bog: početak i kraj, alfa i omega.

RAZLIKOVANJE U SVIM STVARIMA

*Pre podne, 2 septembra 1975.
u Buddha dvorani*

Pitanje prvo:

Vi nam mnogo govorite o tome kako je važan satsang, da se bude u prisustvu prosvetljenog, oslobođenog čoveka. Ipak mnogi naši sannyasini većinu svog života provode daleko od vas. Ako je to do vas, zašto ne bi svi sannyasini živeli ovde u Puni sve vreme?

Ne. Jer biti u prisustvu previše, može biti prevelika doza. Umesto da vam pomogne, to prilično može da omete. Uvek sve treba da bude u razmeri i u ravnoteži. Moguće je, kada je nešto slatko, da se pojedete više toga nego što treba. Možete zaboraviti svoje potrebe; možete prepuniti sebe. *Satsang* je sladak, to je najslađa stvar na svetu. U stvari on je opojan... možete postati pijanica. To vas neće osloboditi; to će stvoriti novo ropstvo.

Biti pored majstora može postati ropstvo ili oslobođenje, to zavisi. Samo da se bude u blizini, nije nužno da ćete biti oslobođeni; možete dobiti slabo varenje; možete zadobiti lošu naviku prisustva. Ne, to nije dobro. Kad god osetim da nekom treba vlastiti prostor, kad god osetim da nekome treba da ode od mene, ja ga šaljem daleko. Dobro je da se stvori glad, onda zasićenost ide duboko. Ako ste sa mnom previše, možete me čak i zaboraviti. Ne samo da ćete imati lošu probavu, možete me potpuno zaboraviti.

Baš kao što je Šila govorila jednog dana, da mi je bila bliža kada je bila u Americi. Sada kada je ovde, oseća da mi je daleko. Kako se to događa? Bila je mnogo uznemiravana, zbunjena. To je jednostavno. Kada je bila u Americi stalno je mislila o meni, da dođe ovde da bude pored mene. Živela je u snu. U tom snu, osećala je da mi je blizu. Sada kada je ovde, kako može sanjati? Ja sam tu u realnosti; snovi više nisu potrebni. Ja sam toliko mnogo ovde da je započela da me zaboravlja - zbog toga se oseća tako udaljena.

Stvari su kompleksne. Ponekad vas šaljem daleko da biste me više osećali.

Odvajanje je potrebno, tako da mi opet možete doći blizu. Mora postojati ritam bivanja s majstorom i ne bivanja s majstorom. U tom ritmu mnoge mogućnosti se otvaraju jer na kraju, vi treba da budete samostalni. Majstor ne može biti s vama zauvek. Jednog dana ja ću iznenada nestati - "prah prahu." Nećete moći da pipate na slepo za mnom. Onda, ako ste postali previše zavisni od mene i ne možete biti bez mene, patićete, nepotrebno ćete patiti. Ja sam ovde ne da bih vam dao patnju; ovde sam da vas učinim sposobnim za više i više blaženstva. Dobro je ponekad otići daleko u svet, imati svoj vlastiti prostor, kretati se u njemu, živeti u njemu.

Šta god da zadobijete ovde sa mnom, testirajte to u životu, jer *ašram* nije život. *Ašram* najviše može biti disciplina; to nije neki alternativni život. Najviše može biti škola gde stičete nove poglede. Onda nosite te poglede u svet - postoji kriterijum, test. Ako se oni tamo dokažu pravim, samo onda su bili realni.

Življenjem u *ašramu*, življenjem sa oslobođenim čovekom, življenjem u njegovom polju energije, mnogo puta možete biti obmanuti da ste nešto postigli. Možda to

nije vaše dostignuće; može biti da samo zbog magnetizma dotičete novu dimenziju. Ali kada ja nisam tu i atmosfera *ašrama* nije tu, a vi se krećete u običnom svakodnevnom svetu, svetu tržišta, kancelarije, fabrike - ako možete nositi cilj koji ste ovde postigli i da ne bude ometen, onda ste zaista postigli nešto. Inače možete živeti ovde u snu, u jednoj iluziji.

Ne, ako bi bilo moguće da vas sve imam ovde, onda bih vas takođe ja poslao. Zapravo radio bih kao što radim sada; ne bi bilo promene. Ovo je sasvim korisno kako jeste.

Ne osećajte se povređeni kada vas pošaljem daleko - vama to treba. Ja se ne osećam previše ushićeno kada vam kažem da budete ovde - to je takođe potreba. Ne činite to fiksnim načelom, jer stvari su vrlo kompleksne, a svaka individua je jedinstvena.

Nekada ja dozvolim nekome da bude ovde, jer je tako mrtav, treba mu dugo vreme da se razvije. Neko se razvija tako brzo - onda za nekoliko sedmica ja kažem: "Idi." Dakle bivajući ovde ne osećajte se ushićeno, i ne budite povređeni kada vas pošaljem daleko. Ponekad zadržim nekoga

zato što je vrlo uravnotežen, i još nema straha da će jesti previše, da će pasti kao žrtva predoziranja; onda mu dozvolim.

Ponekad kad osetim da je neko postigao nešto, takođe ga šaljem daleko; jer samo svet može dati dokaz da li ste imali postignuće ili ne. U izolaciji *ašrama*, u drugačijoj atmosferi, možete letimično imati uvide, jer postajete deo kolektivnog duha koji ovde postoji. Počinjete da plovite na mojim talasima; oni možda nisu vaši. Ali kada odete kući, morate ploviti na vašim vlastitim talasima - možda malim, ali boljim jer su vaši sopstveni, istinitiji za vas, i konačno samo oni će vas odvesti do druge obale. Ja samo mogu naznačiti put.

Majstor ne treba da postane ropstvo; a vrlo lako je da majstor postane robovanje. Ljubav uvek može biti preobraćena u ropstvo. Ona uvek može postati zatvor. Ljubav treba da bude sloboda; treba vam pomoći da budete oslobođeni od okova i ropstva. Stoga ja neprekidno moram biti budan i pažljiv: ko mora biti poslat, kome se može dozvoliti da ostane ovde, i koliko dugo.

Mera i ritam su potrebni - ponekad da se bude sa mnom, a ponekad da se ne bude. Doći će dan kada ćete i vi osećati

isto. Onda ću ja biti srećan s vama. Bilo sa mnogom ili bez mene, vi ostajete isti; bilo ovde u *ašramu*, meditirajući, ili radeći na tržnici vi ostajete isti - ništa vas ne dodiruje; vi ste u svetu, ali svet nije u vama; onda me činite srećnim. Onda ste ispunjeni.

Drugo pitanje:

Zašto izgleda da vi stavljate nisko brak, a ipak govorite ljudima da se žene?

Ovo pitanje je od Anuraga.

Za mene, brak je mrtva stvar. To je jedna institucija, a vi ne možete živeti u instituciji; samo ljudi ljudi žive u institucijama. To je zamena za ljubav. Ljubav je opasna; da se bude u ljubavi znači da se bude u oluji, neprekidno. Vama treba hrabrosti, treba vam svesnosti, i da budete spremni na sve. Nema sigurnosti u ljubavi; ljubav je nesigurna. Brak je sigurnost; matični ured, policija, sud su u pozadini. Država, društvo, religija - oni su u pozadini toga. Brak je društvena pojava. Ljubav je individualna, lična, intimna.

Zato što je ljubav opasna, nesigurna... niko ne zna gde će ljubav odvesti. Ona je baš kao oblak - kreće se bez odredišta.

Ljubav je skriveni oblak, nepoznatog bora-
višta. Niko ne zna gde je ona ni u jednom
trenutku vremena. Nepredvidljiva - nijedan
astrolog ne može predskazati ništa o lju-
bi. O braku - astrolozi su vrlo, vrlo korisni;
oni mogu predskazati.

Čovek je morao stvoriti brak jer se
plaši nepoznatog. Na svim nivoima života i
egzistencije, čovek je stvorio zamene; za
pravu religiju ima sekta - one su kao brako-
vi. Hinduizam, islam, hrišćanstvo, džainizam
- one nisu prave religije. Prava religija
nema ime; ona je kao ljubav. Ali zato što je
ljubav opasna i vi se veoma plašite buduć-
nosti, želeli biste da imate neku sigurnost.
Verujete više u osiguravajuća društva nego
u život. Zbog toga ste stvorili brak.

Brak je više trajan od ljubavi. Lju-
bav može biti večna, ali nije postojana, nije
nepromenljiva. Ona se može nastavljati
zauvek i zauvek, ali nema unutrašnje nuž-
nosti za nju da se nastavlja. Ona je kao cvet;
rascvetana ujutru, a uveče odlazi. Ona nije
kao stena. Brak je više trajan, možete se
pouzdati u njega. U starom dobu je to bilo
korisno.

To je način da se izbegnu teškoće,
ali kad god izbegnete teškoće i izazove,

takođe ste izbegli i rast. Oženjeni ljudi nikada ne rastu. Ljubavnici rastu, jer se moraju susresti s izazovom svakog trenutka - i bez sigurnosti. Oni moraju kreirati izvestan unutrašnji fenomen. Sa sigurnošću vi ne treba da brinete da kreirate bilo šta; društvo pomaže.

Brak je formalnost, zakonsko robovanje. Ljubav je iz srca; brak je iz uma. Zbog toga ja nikada nisam naklonjen braku.

Inače pitanje je umesno, ono je važno, jer ponekad govorim ljudima da se ožene. Šta da se radi? Dakle ja im moram reći da se ožene. Treba im da prođu kroz pakao braka, i ne mogu razumeti pakao toga dok ne prođu kroz njega. Ne kažem da u braku ljubav ne može da raste; ona može da raste, ali nema potrebe za njom. Ja ne kažem da u ljubavi brak ne može da raste; on može da raste, ali nema potrebe, nema logične nužnosti u tome.

Ljubav može postati brak, ali onda je to potpuno različita vrsta braka; to nije društvena formalnost, to nije jedna institucija, to nije ropstvo. Kada ljubav postane brak to znači da su dvoje pojedinaca odlučili da žive zajedno - ali u apsolutnoj slobodi, neposesivni jedno prema drugom. Ljubav je

neposesivna; ona daje slobodu. Kada ljubav izraste u braku, onda brak nije neka obična stvar. On je apsolutno izuzetan. Nema ništa da čini sa uredom za venčanje. Vama možda treba ured za registraciju takođe, društvena dozvola je možda potrebna, ali ovi su samo na periferiji; nisu osnovna srž toga. U središtu je srce, u centru je sloboda.

Ponekad iz braka ljubav može da izraste takođe, ali se to retko dešava. Iz braka se ljubav retko dešava. Najviše familijarnost. Najviše, neka vrsta simpatije, ne ljubav. Ljubav je strasna; simpatija je tupa. Ljubav je živa; simpatija je mlaka.

Zašto ja kazujem ljudima da se ožene? Kada vidim da traže sigurnost, kada vidim da traže društvenu potvrdu, kada vidim da se boje, kada vidim da se ne mogu kretati u ljubavi ako braka nema, tada im kažem da uđu u njega, ali nastaviću da im pomažem da odu izvan njega. Nastaviću da im pomažem da transcendiraju to. Brak treba da bude transcendiran; samo onda se pravi brak dešava. Brak treba potpuno da bude zaboravljen. Zapravo, druga osoba s kojom ste bili u ljubavi uvek treba da ostane stranac, nikada ne treba da se uzima kao dozvoljena. Kada dve osobe žive kao stran-

ci, u tome ima lepote, vrlo jednostavna nevinna lepota je u tome. A kada živite s nekim kao stranac...

A svako je stranac. Vi ne možete znati osobu. Poznavanje je vrlo površno; a osoba je vrlo duboka. Osoba je beskonačna misterija. Zbog toga mi kažemo da svako u sebi nosi Boga. Kako možete znati Boga? Najviše možete dodirnuti periferiju. A što više znate o osobi, više ćete postati ponizni - više ćete osećati da je misterija netaknuta. U stvari misterija postaje sve dublja i dublja. Što više saznajete, osećate da znate sve manje.

Ako su ljubavnici zaista u ljubavi, nikada neće svesti drugu osobu na znani entitet; jer samo stvari se mogu znati - osobe nikada. Samo stvari mogu postati deo znanja. Osoba je misterija - najveća misterija koja postoji. Transcendirajte brak. Nije to pitanje zakonitosti, formalnosti, porodice - sva ta besmislica. Potrebna je, jer živite u društvu, ali transcendirajte; nemojte završiti na tome. I ne pokušavajte da posedujete osobu. Ne započinjite osećati da drugi jeste muž - sveli ste lepotu osobe na ružnu stvar: na muža. Nikada ne kažite da je ova žena vaša supruga - stranac više nije tu, vi ste ga

sveli na vrlo profani nivo, na vrlo običan nivo stvari. Žene i muševi pripadaju svetu. Ljubavnici pripadaju drugoj obali.

Sećajte se svetosti drugih. Nikada to ne skrnavite; nikada se ne ogrešite o to. Ljubavnik je uvek neodlučan. On vam uvek daje prostor da budete vi sami. On je zahvalan; nikada ne oseća da ste vi njegov posed. On je zahvalan što ga vi ponekad u retkim momentima puštate u svoje unutarnje svetište, da uđe i da bude s vama. On je uvek zahvalan.

Inače muševi i žene se uvek žale, nikada nisu zahvalni - uvek se bore. Ako posmatrate njihovu borbu, ona je ružna. Sva lepota ljubavi iščezava. Samo vrlo obična realnost postoji: žena, muž, deca i svakodnevna ustaljena praksa. Nepoznato više ne dotiče to. Zbog toga ćete videti da se prašina sakuplja uokolo - žena izgleda tupo, muž izgleda tupo. Život je izgubio značenje, vibraciju, izražajnost. On više nije poezija; postao je grub.

Ljubav je poezija. Brak je obična proza, dobra za običnu komunikaciju. Ako kupujete povrće, dobro; ali ako gledate u nebo i govorite Bogu, nije dovoljno - poezija je potrebna. Običan život je nalik prozi.

Religiozni život je sličan poeziji: različit ritam, različita metrika, nešto od nepoznatog i misterioznog.

Ja nisam naklonjen braku. Nemojte me pogrešno razumeti - ja ne kažem da živite s ljudima neoženjeni. Uradite sve šta društvo želi da se učini, ali ne uzimajte to da je celina. To je samo periferija; idite izvan toga. Ja vam kažem da se oženite kada osetim da je to ono što vama treba.

Zapravo, ako osetim da vam treba da odete u pakao, ja ću vam dozvoliti - i gurnuti vas - da odete u pakao, jer to je ono što vam treba, i to je način kako ćete rasti.

Treće pitanje:

Ovde sam četiri sedmice i sada još ne mogu izaći na kraj sa bedom na ulici drugačije nego da sebe isključim. Dakle sve što sam razrešio u ašramu izgleda da se izgubi kada se vratim kući. Molim vas kažite nešto o tome.

Već sam rekao, odgovorio sam na to pitanje. Ako ste ovde radi nekog unutrašnjeg traganja onda, molim vas, za nekoliko dana dok ste ovde sa mnom zaboravite na svet. Ali izgleda da je to teško. Sada postoji

samo jedan način - postanite bedni, onoliko jadni koliko želite. Idite i sedite sa prosjacima na ulicama, plačite, naričite i budite jadni, pa završite s tim. Ako želite pakao, idite u pakao. To je vrlo egoistično držanje. Možda ste mislili da je to saosećanje. To je ludost - jer baš postajući jadni, ne pomaže se nijedan prosjak na ulici. Ako je bilo sto bednih ljudi, vi ste učinili da ih ima sto i jedan. Kako možete pomoći bivajući bedni? Inače samo se neki ego u dubini oseća dobro: "Ja sam tako ljubazan, tako saosećajan. Nisam kao drugi ljudi od kamena; ja imam srce. Kada prolazim ulicama postajem tako jadan, jer okolo vidim toliko mnogo siromaštva." To je pobožni egoizam; izgleda vrlo sveto, ali u dubini je vrlo bezbožan.

Inače ako želite proći kroz to, prođite kroz to. Šta ja mogu učiniti?

Vi ste ovde da tražite svoje vlastito biće. Ne propuštajte priliku. Prosjaci će uvek biti tu; možete postati jadni docnije. Oni neće napustiti svet tako skoro - ne plašite se. Uvek ćete ih pronaći. Ne budite zabrinuti; uvek možete doći u Indiju i postati bedni; ne treba se žuriti s tim. Međutim, ja neću biti ovde zauvek, zapamtite.

Sledeći put kada dođete, prosjaci će

biti ovde - možda ja neću biti ovde. Stoga ako ste malo budni, koristite ovu priliku da budete sa mnom. Ne gubite je glupo. Ali ako osećate da ne možete izaći iz toga, onda je jedini način da zaboravite mene, odete da budete prosjak i postanete bedni - onoliko koliko možete. Možda ćete na taj način izaći iz toga. Vama treba pomoć; uđite u to. Ja ću čekati. Kada završite s tim, dođite.

Četvrto pitanje:

U čemu je tajna, kako možete raditi sa tako mnogo nas u isto vreme?

U tome nema tajne. Zato što vas volim, vi niste mnogi. Moja ljubav vas okružuje, vi postajete jedno. Ja zaista ne radim na individuama, onda bi to bilo teško. Kada vas gledam ja vas uopšte ne vidim. Vidim vas samo kao deo celine. U mojoj ljubavi vi ste jedno. Onog trenutka kada se predate - iščezavate kao jedan ego - postajete deo šire pojave. Vi ste kao kap; kada se predate postajete deo okeana. Ja radim na okeanu, ne na kapima. Nema tajne u tome.

Zaista, da kažem da radim nije dobro. To je način na koji ja postojim. To nije rad; to je jednostavno način na koji ja

jesam. To je događanje. Ne mogu raditi drugačije. Jednom kada dopustite svom srcu da vibrira sa mnom, to započinje da deluje. U stvari pitanje je za vas da odlučite. Ako želite da ja radim, jednostavno dopustite. Ja već radim, delujem.

Vas možda ima dvadeset pet hiljada svuda po svetu⁴ - možete postati dvadeset pet *lakha*,⁵ to neće činiti nikakvu razliku. Moj rad ostaje isti. Čak i ako se ceo svet preobrati u *sannyas*, moj rad ostaje isti. To je baš kao kada se svetlo upali u sobi; jedna osoba uđe - svetlost funkcioniše za jednu; onda deset osoba uđe u sobu. Nije svetlosti više natovareno - kada nije bilo nikoga onda je takođe svetlost gorela, u apsolutnoj tišini i usamljenosti. Jedan kada uđe, može videti. Onda deseterica uđu; oni mogu videti. Milioni uđu i mogu videti. Svetlo uvek tamo gori; kada nema nikoga, ono takođe gori.

Ako nema nikoga ja ću nastaviti da delujem na isti način. Nije u pitanju broj, u tome nema tajne. I to zapravo nije rad. To

---

⁴ 1994. godine bilo je oko pet miliona Osho-vih *sannyasina*.

⁵ Jedan *lakh* iznosi 100.000, posebno se koristi da označi količinu novca u *rupi*-ma, indijske monete.

je jednostavno ljubav. Kada postignete stanje ljubavi, postižete stanje svetlosti. Ona stalno sija. Plamen je tu; svako ko otvori svoje oči imaće koristi.

Peto pitanje:

Ja bih vas napustio da nisam primio sannyas od vas. Štaviše, moj prethodni majstor me sada možda ne bi primio, zato što sam ga izdao i izgubio svoju veru. Međutim, ipak ja ne želim da izgubim veru u vas. Ja sada ne žudim žarko za prosvetljenjem, ako me možete držati vezanog uz svoja stopala, onda mislim da ste obavili svoju dužnost kao guru.

Mnogo stvari treba razumeti; one će biti korisne.

Prva stvar: ja nemam dužnost da je ispunjavam ni prema kome. Dužnost je prljava reč, za mene najprljavija reč od četiri slova. Ljubav nije dužnost. Vi uživajte kada volite da pomažete ljude. To nije dužnost, nije teret. Niko me ne prisiljava da išta učinim. Ja nisam obavezan ni na koji način to da radim - samo ljubav deluje.

Kada ljubav umre, dužnost ulazi. Vi kažete ljudima: "Moja je dužnost da idem, i

radim u kancelariji, zato što sam se oženio, imam decu i dužnost treba da bude izvršena." Vi ne volite svoju ženu, ne volite svoju decu - otuda reč "dužnost" postaje značajna. Vaša stara majka umire i vi kažete: "Dužnost mi je da idem i da je služim." Vi je ne volite. Ako je volite, kako možete koristiti reč "dužnost"?

Policajac stoji na ulici i izvršava svoju dužnost. Ispravno, on ne voli ljude koji stvaraju kaos u saobraćaju. Kada odete u svoju kancelariju, vi vršite dužnost, posao, ali ako kažete da izvršavate svoju dužnost prema svojoj deci, vi činite greh koristeći tu reč. Vi ne volite decu; vi ste s njima opterećeni.

Ne, ja nemam dužnost da izvršim. Ja vas volim, otuda se mnoge stvari događaju. Nema ništa za šta biste mi čak bili zahvalni, jer ja ne izvršavam nikakvu dužnost. Kada izvršavam svoju dužnost, vi ćete morati da budete zahvalni prema meni. To je jednostavno ljubav. Zapravo, ja sam zahvalan vama što ste mi dozvolili da vas moja ljubav zapljusne. Mogli ste da je odbacite. A ovo je tajna ljubavi: što više volite, više ona raste. Što je više delite, sve više bogatijih izvora se otvara, više teku i

spremni su da se podele. Što više dajete, više imate. Ja nisam umoran. Ni na koji način time nisam opterećen. To je lepo.

Prva stvar: ja nemam dužnost da je izvršim prema vama. Ako želite *guru*a koji ima dužnost da ispuni, došli ste kod pogrešne osobe. Idite negde drugde. Ima mnogo *guru*a koji ispunjavaju svoje dužnosti. Ja jednostavno uživam sam. Zašto bih izvršavao ikakvu dužnost? Ja uživam u sebi, i sve što radim jeste uživanje, slavlje.

"*Ja bih vas napustio da nisam primio sannyas od vas.*" Ako je ta ideja došla, vi ste me već napustili. Fizički, možda visite ovde okolo, to je beznačajno. Ako kažete "*ja bih vas napustio da nisam primio sannyas od vas,*" već ste napustili i *sannyas* je bezvredan. Molim da vratite to natrag - jer je to ropstvo. Vi kažete, "*ja bih napustio*" - dakle, taj *sannyas* vama stvara okov. Odbacite ga. Ja sam ovde da vas oslobodim, ne da vas okujem. Zaboravite na to.

"*Štaviše, moj prethodni majstor me sada ne bi primio, možda, zato što sam ga izdao i izgubio svoju veru.*" Na vama je da odlučite. Možete otići kod novog majstora, ako vas stari neće prihvatiti, ili možete otići i ponovo pokušati. Ako je stari zaista bio

majstor on će vas prihvatiti hiljadu i jedan put, jer kad sledbenik izneveri, nema oko čega mnogo da se galami. To je gotovo prirodno. Više se ne može očekivati od osoba neznalica. Idite i probajte kod starog majstora. Možda on čeka na vas. Ako ne može da oprost, onda nije majstor; onda nađite nekog drugog.

A, "*međutim, ipak ja ne želim da izgubim veru u vas.*" Vi ste je već izgubili. Zapravo nikada je niste imali, jer jednom kada imate veru kako je možete izgubiti? Teško je to razumeti, međutim, jednom kada imate veru, ne možete je izgubiti. To nije nešto što se može uzeti natrag. Ko će je uzeti natrag? Vera označava da vi predajete ego. To može biti zadnji čin ega. Predanog, kako ga možete uzeti natrag? Ako ga možete uzeti natrag, predavanje uopšte nije bilo predavanje - igrali ste se rečima, ali ne znate šta one znače. Ako ste se predali, to znači da ste se predali totalno i konačno - gotova stvar. Nema načina za vraćanje natrag.

"*Međutim, ipak ja ne želim da izgubim veru u vas.*" Zašto se ova ideja pojavljuje? Vi nemate veru; već ste je izgubili. Zapravo, nikada je niste ni imali. Ovo će izgledati kao paradoks, ali je to istina: samo

ona vera se može izgubiti koja nikada nije bila tu na prvom mestu. Ako nemate veru možete je izgubiti; ako imate, nema mogućnosti. Sasvim je nemoguće izgubiti je, jer u veri ste izgubili sebe - sada niko ne stoji u pozadini ko je može uzeti natrag i otići kući.

"Ja sada ne žudim žarko za prosvetljenjem." Vi žarko žudite; inače čemu treba za prijanjanje uz moja stopala? Moja stopala su bezvredna. Zašto se vezivati uz njih? Šta će vam ona dati. Dole u dubini je žarka žudnja... možda je sada više suptilna, više odevena, nije tako gruba, ali je ona još tu. *"Ako me možete držati vezanog uz svoja stopala..."* Ali zašto? Šta su moja stopala učinila za vas? Šta je potrebno? U čemu je stvar?

Upravo pre dva dana, došla je da me vidi jedna vrlo glupa žena. Glupa zato što je rekla: "Ja sam u potrazi za Bogom." Pitao sam je zašto traži Boga, šta je loše Bog učinio njoj. Pitao sam je: "Mora da tražiš nešto drugo - sreću, blaženstvo, ekstazu...?" Ona je rekla: "Ne, nisam zainteresovana za sreću, blaženstvo i tako dalje. Ja tragam za Bogom." "Ali, zbog čega?" Ona se jako naljutila jer sam je pitao "zbog čega;"

odmah je otišla. Zašto bi čovek tragao za Bogom? U čemu je stvar? Izgleda potpuno glupo. Čovek traga za Bogom da bude blažen? Čovek traga za realizacijom da bude ekstatičan, ne da bude jadan. Čovek traga za istinom da bude večno u blaženstvu. Zapravo svako je hedonista i ne može biti drugačije - ne postoji mogućnost. A ljudi koji kažu da nisu hedonisti, glupi su na neki način. Ne razumeju šta govore. Vaš hedonizam može biti od ovog sveta, vaš hedonizam može biti od onog sveta - to nije važno - ali svako je hedonista. Svako traži svoju sreću, i svako je dole u dubini sebičan. Drugačije nije moguće. Ja to ne osuđujem - zapamtite to. Tako to treba da bude.

Ljudi dođu kod mene i kažu da žele da služe ljude. Zbog čega? Ako se neko davi u reci, a vi skočite, rizikujete svoj život i pomognete mu da izađe van, šta mislite? Pomogli ste čoveku? Ako mislite da ste pomogli čoveku i služili čoveku, a riskirali svoj život, i da ste najveći altruista, ne idete vrlo duboko. Pomažući čoveku osetili ste se vrlo srećni. Ne pomogavši mu, vi biste se osećali krivim. Da ste otišli, nezainteresovani, vaše srce bi nosilo krivicu zauvek i zauvek. Osetili biste se jaderno. Stalno

biste u svojim snovima videli čoveka koji se davi, a ne biste mogli da ga spasite - i niste ga spasli.

Kada spasite čoveka iz reke osećate se srećni. Zaista treba da budete zahvalni čoveku: "Vi ste zaista divni. Davili ste se u reci u pravom trenutku, kada sam ja prolazio tuda. Pružili ste mi takvu sreću, tako duboku sreću, tako jaku zasićenost da sam vam mogao pomoći. Mogao sam biti od neke koristi; nisam beskorisno smeće na zemlji. Osećam se dobro." Vaši koraci bi plesali posle toga, vaše oči bi imale više svetla. Osećali bi se više usredsređeni. Osećali biste se više uzvišeni u svojim vlastitim očima. To je jednostavno hedonizam.

Niko ne pomaže nikome drugom - ne može. Svako traga za svojom vlastitom srećom. Prosvetljenje nije ništa drugo do apsolutna sreća, koja, kada se jednom postigne ne može biti izgubljena. Da bi se postiglo to stanje, kako možete odbaciti žarku žudnju? Ona je tu, inače zašto biste prianjali uz moja stopala?

Budite budni i pažljivi. Naučite budnost i pažljivost u pogledu svojih vlastitih želja, jer kada ste budni, samo tada možete razumeti; a kroz razumevanje pos-

toji preobražaj.

Ja znam, dok sva žarka žudnja ne otpadne, prosvetljenje nije moguće. Tako sam vam govorio - a sada govorite da žarko ne žudite. Onda šta radite ovde? Ako razumete nećete reći: "Ne žudim žarko," - nećete ni reći "žudim". Ako razumete, žudnja iščezava - bez ikakvog traga. Ne ostavlja u pozadini suprotno; vi ne kažete: "Ja ne žudim žarko." Jednostavno, žudnja iščezava... vi ste puni svetla, puni blaženstva, nezagađeni ni sa kakvom željom.

Ali za to treba da budete neprekidno budni, jer želja će preuzeti mnoge oblike i obmanuće vas na mnogo, mnogo načina; ona može postati tako suptilna, da možete gotovo zaboraviti da je želja. Može se pretvarati da je nešto drugo. Želja se može čak pretvarati u beželjnost, ali vi ne možete razumeti; kada neko nije ni u jednoj želji, nema ništa da pita. Samo jednostavno jeste, i dozvoljava egzistenciji da ga uzme kad god poželi. Kada ostavite želju, kada vas obuzme celina, plovite s rekom. Onda nemate privatni cilj.

Baš pre nekoliko dana, govorio sam vam o značenju reči "idiot." Ona dolazi od grčke reči "*idiotiki*". To znači "privatni

cilj". Čovek koji ima privatni cilj, čovek koji ima privatni svet - protiv celine - jeste "idiot".⁶

Kada ste sa celinom - čak i ne ploveći u reci nego samo ploveći s rekom gde god ona vodi - onda, svakog trenutka živite prosvetljenje. Kada žarka želja za prosvetljenjem iščezne, prosvetljenje se javlja. Nije se još pojavilo pitaocu. Žarka želja mora da postoji; budite oprezni.

Šesto pitanje:

Kako čovek da zaustavi zabrinutost?

Ovo je iz "*Pathik the Pathetic*." On nepotrebno nastavlja da biva patetičan. Dakle, "kako da se zaustavi briga"? Šta je potrebno da se zaustavi briga. Ako počnete pokušavati da zaustavite brigu, stvarate novu brigu: kako da zaustavite brigu. Kada počinjete da brinete o brigama, onda ih udvostručujete. Nema načina.

Ako neko kaže, pošto postoje ljudi... Dale Carnegie je napisao knjigu "*Kako prestatati s brigom i početi sa življenjem*". Ti ljudi vam stvaraju više briga, jer vam daju

---

⁶ Možda je bolji prevod da je idiot subjektivan, nego da ima "privatni cilj".

želju da zaustavite brige. One se ne mogu zaustaviti, ali mogu nestati! Ne možete uraditi ništa oko njih. Ako ih jednostavno dozvolite, i ni malo ne marite, one iščezavaju. Brige iščezavaju, one se ne mogu zaustaviti - jer kada pokušavate da ih zaustavite, ko ste vi? Um koji je stvorio brige, stvara novu brigu: kako da ih zaustavi. Sada ćete postati ljudi, besni; bićete kao pas koji goni svoj sopstveni rep.

Posmatrajte psa; to je lepa pojava. Zimi u Indiji možete svuda posmatrati pse kako sede ujutru sunčajući se, uživajući. Onda odjednom postaju svesni svog repa, upravo sa strane. Takvo iskušenje, oni onda skoče. Ali rep odskoči dalje unatrag. Naravno to je za psa previše da toleriše, to je nemoguće. On povređuje svoj svakidašnji rep, i igra igre - a tako veliki pas. On poludi - ide okolo i okolo. Videćete ga kako dahće, umoran; ne može poverovati šta se događa. Ne može uhvatiti ovaj rep?

Ne budite onaj koji lovi svoj vlastiti rep, i ne slušajte Dale Carnegie. To je jedina metoda kojoj vas oni mogu naučiti: gonite svoj vlastiti rep i poludite. Postoji način - ne metoda - način da brige iščeznu: kada jednostavno gledate u njih indiferentno,

izdaleka; gledate u njih kao da vam ne pripadaju. One su tu; vi ih prihvatate. Baš kao oblaci koji se kreću po nebu; misli se kreću u umu, u unutrašnjem nebu. Saobraćaj se kreće na putu; misli se kreću na unutrašnjem putu. Samo ih posmatrajte.

Šta radite kada stojite pored puta čekajući autobus? Jednostavno posmatrate. Saobraćaj se odvija; vas se ne tiče. Kada vas se ne tiču, brige počinju da otpadaju. Vaše vezivanje za njih daje im energiju. Vi ih hranite, vi ih aktivirate, a onda pitate kako da ih zaustavite. A kada pitate kako da ih zaustavite, one su vas već nadvladale.

Ne postavljajte pogrešna pitanja. Brige postoje prirodno; život je tako široka i komplikovana pojava; nužno je da brige budu tu. Posmatrajte. Budite posmatrač, a ne budite počinilac. Ne pitajte kako da ih zaustavite. Kada pitate kako da ih zaustavite, pitate šta da radite. Ne, ništa se ne može uraditi. Prihvatite ih, one jesu. Zapravo posmatrajte ih, gledajte ih iz svakog ugla, šta one jesu. Zaboravite o zaustavljanju, i jednog dana iznenada ćete shvatiti da samo posmatranjem, gledanjem, praznina se javlja. Briga više nema, saobraćaj se zaustavio, put je prazan, niko ne prolazi... U toj praz-

nini, Bog prolazi pored. U toj prazniti, iznenada imate letimično viđenje svoje *buda* prirode, vašeg unutrašnjeg obilja, i sve je postalo blagoslov.

Inače vi to ne možete zaustaviti. Možete prihvatiti to, dopustiti, posmatrati to, s vrlo ravnodušnim, nezainteresovanim pogledom kao da one nisu važne. Što više postanete zainteresovani za brige, one više znače. Što više znače, više postajete zainteresovani. Tako stvarate začaran krug. Iskočite iz kruga.

Sedmo pitanje:

Postoji li razlika između rasuđivanja i razlikovanja?

Da, ogromna razlika. Rasuđivanje dolazi iz vaših verovanja, ideologija, koncepata, rasuđivanje dolazi iz vaše prošlosti, iz vašeg znanja. Uočavajuće razlikovanje dolazi iz vaše sadašnjosti, odgovora budnosti ili pažnje.

Na primer, vi vidite pijanicu. Odmah postoji rasuđivanje: ovaj čovek ne čini dobro - "pijanica". Odmah sledi osuda - to je rasuđivanje. Ako nemate nikakva verovanja, šta je dobro a šta pogrešno, kako

odmah možete suditi - ne znajući uopšte čoveka, ne znajući njegovu situaciju, ne znajući njegove probleme, ne znajući njegove jade? Kako možete suditi ne znajući ceo život tog čoveka? Kako možete suditi na osnovu fragmenta? Kako možete reći da je taj čovek loš? Da nije pijan, mislite li da bi bio bolji čovek? Moguće je da bi bio lošiji.

Ovo je bilo moje iskustvo s mnogim pijanicama: oni su dobri ljudi, vrlo tanani, vrlo verni, nisu podmukli, jednostavni su - nevini kao deca. Zašto onda piju? Za njih je svet previše; ne mogu se nositi s njim. Nisu stvoreni za ovaj svet; on je previše lukav. Oni žele da zaborave to, i ne znaju šta da rade - alkohol se lako nađe pri ruci; meditaciju čovek mora da traži.

Ovo je moje zapažanje: svim ljudima koji su alkoholičari treba meditacija. Oni su u potrazi za meditacijom - u ozbiljnoj potrazi za ekstazom, ali ne mogu naći vrata. Pipajući u mraku, oni se spotaknu na alkoholu. Alkohol je lako dostupan na tržištu; meditacija nije tako lako dostupna. Ali njihovo pravo traganje je za meditacijom.

Ljudi koji uzimaju droge svuda u svetu, u potrazi su za unutrašnjom eksta-

zom. Pokušavaju da stvore osećanje srca, a ne mogu naći ispravan način, pravu stazu. Prava staza nije lako dostupna, a droge su dostupne. Droge daju lažna letimična sagledavanja; stvaraju hemijsku situaciju u vašem umu u kojoj započinjete da se osećate više pronicljivo, prodorno, više osetljivo. One vam ne mogu dati pravu meditaciju, ali vam mogu dati lažan utisak nje.

Inače ovo je moje razumevanje: da je čovek koji je u potrazi možda pao kao žrtva lažne pojave, ali je on u potrazi. Jednog dana on će izaći iz toga, jer to ne može biti realna stvar i ne može ga obmanjivati zauvek. Jednog dana će uvideti da je obmanjivao sebe kroz hemikalije; ali traganje je tu. Ljudi koji nikada nisu uzeli alkohol, koji nikada nisu uzeli neku drogu, ljudi koji ni na koji način nisu loši - dobri ljudi, poštovani ljudi - oni uopšte nisu u potrazi za meditacijom.

Dakle, kako da se prosudi? Kako nazvati čoveka "rđavim" koji je u potrazi, i kako nazivati čoveka "dobrim" koji uopšte nije u potrazi? Pijanica može jednog dana otkriti božansko, jer on je u potrazi za tim. I zapravo, dok ne nađe božansko, ne može otići izvan svog alkoholizma - jer samo to

ga može zadovoljiti. Onda će lažno iščeznuti. Ali cenjen čovek koji ide u crkvu svake nedelje, ne pije, ne puši, čita Bibliju, Kuran, GITU - taj čovek uopšte nije u potrazi. Ko je loš? Kako razlikovati?

Sada svuda u svetu ima mnogo brige oko droga, oko nove generacije. Mlađa generacija - svi su postali zainteresovani za droge. Šta se događa? Kako da se prosudi? Šta da se kaže o tome? Ako ste svesni, presuda neće biti tako laka. Ako niste svesni, jednostavno možete suditi da nisu u pravu ili su u pravu. Onda ima ljudi koji su za droge, Timothy Leary i drugi, koji kažu: "Ovo je ekstaza." Onda postoje ljudi - sve ustanove u svetu - koji su protiv; oni kažu: "Ovo je jednostavno destruktivno."

Inače, kakva je stvarna situacija? Ljudi koji uzimaju droge ne stvaraju Vijetname, ne stvaraju Kašmire, ne stvaraju Bliške Istoke. Ljudi koji uzimaju droge nigde ne stvaraju rat. Oni nisu ubili Mujibur Rahmana; nisu ubili nikoga. Čak i ako mislite da su destruktivni; oni mogu biti destruktivni za sebe, ali ne ni za koga drugog. Oni se ne mešaju ni u čiji život; a oni poštovani ljudi, odgovorni su za ogromno nasilje svuda u svetu. Oni su cenjeni. Sada ljudi

koji su ubili Majibur Rahmana i celu njegovu porodicu - sada su postali predsednici ovoga i onoga, oni su cenjeni ljudi.

Ko su stvarni kriminalci? Ričard Nikson nije uzimao droge. Da li znate? Adolf Hitler nikada nije ni dotakao alkohol, nikada nije pušio, bio je totalan vegetarijanac. Možete li sada naći ikoga ko je veći kriminalac? On je bio savršeni *dāin* - vegetarijanac, nepušač, nealkoholičar, i živeo je vrlo disciplinovanim životom, kretao se prema časovniku - a stvorio je pakao na zemlji. Ponekad mislim, da je uzimao malo alkohola, zar ne bi bilo bolje? Onda ne bi bio tako nasilan. Da je malo pušio - vrlo glupa, ali nevina igra pušenja - ne bi bio tako okrutan, jer pušenje je katarza.

Zbog toga kad god osećate ljutnju vi biste pušili; kad god se osetite izazvani vi biste želeli da pušite; kad god osetite da ste u nekom unutrašnjem nemiru, nervozi, želeli biste da pušite. To pomaže. Ima boljih stvari da se rade: možete koristiti *mantru*. Pušenje je suptilna *mantra*. Kažete: "*Ram, Ram, Ram, Ram...*" Pušenje je prikrivena *mantra*; udahnete duvan unutra, izdahnete van... Kao da ponavljate, pevate *mantru* kroz pušenje. Možete ponavljati "*Ram,*

Ram, Ram" - to će takođe pomoći. Ako ste ljuti samo pokušajte: pevajte "*Ram, Ram, Ram...*" To je bolji način, ali je isti - nije mnogo različit.

Da se čovek Adolf Hitler zaljubio u nečiju ženu, on bi bio osuđen kao loš čovek, ali ne bi bio tako nasilan. Oslobođen, opušten... svet bi bio bolji.

Dakle, šta da se kaže? Kako da se sudi? Stvari su komplikovane. Ja ne kažem: "Idite i postanite alkoholičari," i ne kažem: "Idite i uzmite droge." Kažem da je kompleksnost života takva, da čovek ne može suditi. Suđenje pripada tupim umovima; oni su uvek spremni da sude. Vaši sudovi su slični ako naiđete na mali komad papira koji je deo velikog romana i vi pročitate nekoliko redova - onih koji takođe nisu puni - samo nekoliko, deo strane; i vi sudite. Tako vi to radite. Fragment ljudskog života izađe pred vaše oči, a vi sudite o celom čoveku - da je on loš, i da je on dobar. Ne, suđenje nije za mudrog.

To se dogodilo Isusu. Dovedi su mu ženu; i čitav grad je poludeo. Glupavi ljudi su uvek ljudi, gomila uvek poludi - za male stvari, zaista ni za šta. Oni su rekli: "Ova žena je počinila greh. Ona je bila u ljubav-

noj vezi s čovekom - nezakonitoj. Dakle, šta da uradimo s njom? Stari spisi kažu kamenujte je do smrti."

Želeli su da ubiju dve ptice istim kamenom - tu ženu, i Isusa takođe. Jer ako Isus kaže: "Da, stari spisi su u pravu. Ubijte je," oni će onda pitati: "Šta je s tvojim učenjem - ljubi neprijatelja? Šta je s tvojim učenjima - daj drugi obraz; ako te neko udara u obraz daj mu i drugi? Šta je sa praštanjem? Jesi li o tome potpuno zaboravio?" Ako bi Isus rekao da stari spisi nisu u pravu, onda bi bio jeretik, buntovnik - on je protiv religije! Treba da ga ubiju. Ljudi su bili spremni. Zapravo, nije ih mnogo zanimala žena; zanimalo ih je Isus. Žena je bila samo jedan izgovor da uhvate Isusa u klopu.

Isus je malo razmislio. Rasuđivanje se uvek daje odmah, neposredno, jer je već načinjeno spremno. Ono izgleda neposredno, ali nije neposredno. Ono je unapred spremno; vi ste ga već dobili odnekud. Čovek svesnosti okleva, gleda okolo, oseća, šalje svoje osećaje okolo - kakva je situacija? On je pogledao sirotu ženu koja je sedela tamo, suze su joj lile. Pogledao je u te ljute ljude. Osetio je celu situaciju, onda je

rekao: "Da, spisi kažu kamenujte ženu do smrti, ali prvi kamen treba da baci čovek koji nikada nije počinio greh. Ako se niste upuštali u nezakoniti seksualni odnos sa ženom, ako se niste odavali tome u svom umu, onda uzmite kamen."

Sedeli su pokraj reke; mnogo kame-
nja je tamo ležalo okolo. Ljudi koji su
upravo stajali ispred - cenjeni ljudi iz grada
- počeli su da se povlače natrag. Uplašili su
se; sada je to previše. Ubrzo su ljudi iščezli.
Samo je Isus ostao sa ženom. Žena je oseti-
la Isusa vrlo duboko.

Pogledajte situaciju: ovi uvažavani
ljudi, sveštenici, nisu mogli osetiti Isusa, a
grešnica je osetila.

Pala je pred njegove noge: "Počinila
sam greh. Oprosti mi." Isus je rekao: "To je
između tebe i tvog Boga. Ko sam ja da
sudim? Ako misliš da si učinila nešto loše,
onda zapamti da to ne činiš opet, to je sve.
Međutim, ko sam ja da sudim i kažem da si
ti grešnica? To je između tebe i tvog Boga."

Čovek razumevanja odgovara - ne
sa suđenjem, nego sa diskriminacijom. Isus
je izvršio veliko delo diskriminacije. On je
rekao: "Da, to je u redu; spis je u redu.
Ubijte ovu ženu." Onda je načinio diskrimi-

naciju: "Sada, oni koji sami nisu grešnici, treba da uzmu kamenje u svoje ruke i ubiju je." Ovo je diskriminacija. To je došlo iz svesnosti, to nije bilo mrtvo suđenje. On nije sledio svete spise - on je stvorio svoj vlastiti spis i tom trenutku svesnosti! Čovek svesnosti ne sledi knjige koje ga vode; čovek svesnosti ima svoju vlastitu svest da ga vodi. A ona nikada ne greši, ja vam kažem. Ona nikada ne greši. Ona je uvek istinita, istinita za taj trenutak.

Osmo pitanje:

Padma Sambhava kaže: "Kada gvozdena ptica poleti, dharma će doći u zemlju crvenih ljudi." Da li to deo vašeg rada, koji treba da ispuni proročanstvo?

Nisam ja ovde da ispunim ničije proročanstvo. Zašto bih to ja činio. To je možda Padma Sambhavin put, ali zašto bi me on prisiljavao na njegov put. Ja sam ovde da budem ja sam. Ja nisam prorok, nisam ovde da bih neke izbavio iz njihovih grehova. Nisam ovde da donesem doba religije. Sve te stvari su osrednje i glupe.

Ja uživam sam. Ako želite da uživajte sami možete deliti moje uživanje, to je

sve. Za mene život nije mnogo ozbiljna stvar. Proroci uzimaju život vrlo ozbiljno. Sveci su nevini! Proroci? Uvek su opasni. Buda nije prorok; zapravo Indija nije proizvodila proroke. Proroci su posebna pojava u judaizmu. Svece smo proizvodili - milione - ali oni su nevini ljudi. Kao cveće u kome uživete - nije od velike koristi. Proroci su u stvari političari u religiji. Oni bi da promene ceo svet; oni imaju misiju, da izvrše i urade ovo i ono. Ja nemam misiju; ja nisam misionar. Voleo bih svet bez misionara i bez proroka, tako da ljudi budu ostavljeni da žive svoje vlastite živote. Proroci to nikada ne dozvoljavaju. Oni su uvek za vama - sa suđenjem. Oni su uvek za vama - sa idejama koje treba slediti, poređenjima. Uvek su tu da vas bace u pakao ili nagrade rajem.

Ja nemam ništa - nemam pakao da vas u njega bacim i nemam raj da vam dam - samo uživanje da budem. A to je moguće, jednostavno moguće. Ako dozvolite to da se dogodi, to je moguće.

Za mene život nije ozbiljna stvar. Zapravo život nije ništa do pričanje u večnosti egzistencije, čavrljanje, pričanje. Ja pričam ovde; vi slušate, to je sve. Ako uži-

vate, vi ste ovde. Ako uživam, i ja sam ovde. Ako postane teško da uživamo jedni s drugim, razdvajamo se - nema nikakvog robovanja.

Ja ne dozvoljavam nikome - može on da bude čak i Padma Sambhava - da mi postavi zamku.

SENKA RELIGIJE

3. septembar 1975. pre podne
u Buddha dvorani

II, 40: *šaucatsvangajugupsa paraivasam-sargah.*

[Ostvariti] čistotu povlači za sobom [izvesnu] »otmenu distanciranost« (*jugupsa*) u odnosu na vlastite telesne udove i izbegavanje kontakta sa [prljavim telima] drugih.

II, 41: *sattva šuddhi saumanasyaikagrye indriyajayatma daršana yogyatvani ca.*

[Na unutrašnjem planu pak ostvarenost čistote] izaziva pročišćenost same »svetlonosne modifikacije bivstvujuće supstancije« (*sattva*), opštu zadovoljenost (*saumanasya*), potpunu prisutnost pažnje (*ekagrya*), kontrolu čula (*indriyajaya*) kao i mogućnost najdublje introspekcije (*atmadaršanayogyatva*).

II, 42: *samtošadanuttamah sukhalabhah.*

Iz zadovoljstva [u posedovanju samo onog neophodnog] (*samtoša*) sledi neuporedivo blaženstvo (*sukha*).

Nenasilje, neposesivnost, nevršenje krađe, i autentičnost u bivanju daje čistotu. Ovo nisu moralistički koncepti za Patanjđalija; to uvek treba imati na umu. Učili su se oni na Zapadu kao da su moralni; a na Istoku kao unutarinja higijena, ne kao moralnost. Na Zapadu se o njima uči kao o altruističkim ciljevima; na Istoku ništa od altruizma nema u njima - to je apsolutno sebično. To je vaša unutrašnja higijena. Oni vam daju čistotu, a kroz čistotu nemoguće postaje moguće, postiže se nedostižno. Kroz čistotu gubi se grubost vašeg postojanja. Postajete delikatni, suptilni, i nežni. Kroz čistotu vi postajete hram božanskog. Kroz čistotu se šalje poziv celini da dođe, i kapne u vas... i okean dođe jednog dana, i ispusti se u kap.

Kada se oni uče kao moralistički koncepti, kako na Zapadu takođe i u Indiji što je učio Mahatma Gandi - čitav njihov kvalitet se menja. Kada kažete: "Treba da se krećete nenasilno, jer nasilje povređuje druge. Ne povređujte nikog. Čovečanstvo je jedna porodica, povređivati je takođe greh," vi ste skrenuli čitavu stvar totalno na drugačiju dimenziju. Patanjđali kaže: "Budite nenasilni; to vas pročišćava. Ne povređujte

nikoga - nemojte čak ni misliti da povredite nekog, jer onog trenutka kada započnete da mislite na taj način, unutra upadate u nečistotu." Nije u pitanju drugi, u pitanju ste vi. Naravno, kada je čovek nenasilan drugima je korisno, ali to nije cilj bivanja nenasilnim. To je upravo sporedan proizvod, samo senka.

Ako ste nenasilni da drugi ne bi bio povređen, onda zaista niste nenasilni. Onda ste vi dobar društveni građanin, civilizovan, ali se ništa od religije nije desilo unutar vašeg unutrašnjeg bića. Vaše nenasilje će delovati kao mazivo između vas i drugih. Vaš život će biti ugladjeniji, ali ne i iskren, jer cilj menja čitav kvalitet. Cilj nije da se zaštiti drugi - drugi je zaštićen, to je druga stvar - cilj je da se postane čist tako da možete znati krajnju čistotu.

Istočne religije ostaju sebične, jer one znaju da nema drugog načina da se bude; a kada je neko sebičan, drugima to neizmerno koristi. U stvari sav altruizam, pravi autentični altruizam, cveta iz duboke sebičnosti. To nisu suprotnosti: cvetovi altruizma cvetaju samo u biću koje je bilo duboko sebično. Da se bude sebičan sasvim je prirodno. Prisiliti ljude da budu drugačiji,

znači učiniti ih neprirodnim, a sve što je neprirodno nije put prema Bogu. Sve što je neprirodno biće potiskivanje, gušenje; vama neće doneti čistotu.

Stoga ovo treba da se zapamti: ovo nisu moralistički ciljevi. Zapravo na Istoku moralnost nikada nije bila učena kao cilj; ona je senka religije. Kada se religija dogodi, moralnost se dešava automatski - čovek ne treba da se brine o tome. Čoveka ne treba to da se tiče; to dolazi samo od sebe. Na Zapadu je moralnost učena kao cilj - zapravo, kao religija. Ne postoji ništa u istočnim spisima kao deset zapovesti, ništa slično tome.

Život ne treba da bude život koji sledi zapovesti, inače ćete postati rob. Čak i ako dospete u raj kroz ropstvo, vaš raj neće biti dovoljno rajski - ropstvo će ostati deo njega. Nezavisnost, sloboda, treba da bude bitan unutrašnji deo vašeg rasta.

Stoga postoje higijenske mere. One vas pročišćavaju; daju vam unutrašnje zdravlje.

Kada se postigne čistota, kaže Patanjđali, u joginu se javlja gađenje prema svom vlastitom telu i nestanak želje da dođe u fizički kontakt sa drugima.

Ima izvesne teškoće s rečju *jugupsa*. Prevedena je u svim prevodima kao "gađenje" jer u engleskom jeziku ne postoji ekvivalentan izraz. To uopšte nije gađenje, uopšte nije; sama reč je pogrešna. Sama reč "gađenje" jeste gadna. A misliti o *joginu*, da se gađenje javlja u njemu prema njegovom sopstvenom telu, jednostavno je neverovatno, jer *jogini* se staraju o svom telu, kao što se niko drugi nikada nije starao. Oni paze na svoje telo, kao što niko drugi nije pazio; oni imaju divna tela. Pogledajte Mahavira, ili Budu - divna tela, vrlo proporcionalna, kao simfonije u materiji. Ne, to nije moguće. "Gađenje" je pogrešna reč; prvo, to mora da se razume.

Jugupsa ne znači gađenje. Značenje je vrlo teško; moraću da vam ga objasnim. Imaju tri tipa ljudi. Jedan koji je ludo u ljubavi sa svojim telom; u stvari opsednut je. Naročito žene - apsolutno orijentisane na telo. Pogledajte žene - sate i sate one provode pored ogledala... opsednute. Ništa nije loše biti ispred ogledala, ali baš biti tamo satima, izgleda kao izvesna opsesija. Ovo je prvi tip, koji je neprekidno opsednut telom - toliko da zaboravi da postoji izvan tela. Transcendentalno je zaboravljeno; čovek

postaje samo telo. Ne poseduje telo; telo poseduje njega. Ovo je prvi tip ljudi.

Drugi tip ljudi je baš suprotan od prvog; on je takođe opsednut - u obrnutom smeru. On je protiv tela, gadi se tela; ovaj tip je razbio ogledalo. On nastavlja da povređuje svoje vlastito telo na milione načina; on ga mrzi. Prvi ga voli kao opsesiju; drugi se kreće do drugog ekstrema - mrzi ga. On želi da izvrši samoubistvo.

Možete naći drugi tip; oni se možda pretvaraju da su *jogini*, ali nisu. *Jogin* ne može mrzeti. To nije pitanje nekog objekta; *jogin* jednostavno ne može mrzeti, jer mržnja stvara nečistoću. Nije pitanje da se mrzi neko drugi, ili nešto; ili svoje vlastito telo; šta god da je predmet mržnje, mržnja donosi nečistoću. *Jogin* ne može mrzeti svoje vlastito telo. Ali možete naći ovaj tip izopačenih *jogina* na ulicama Benaresa, kako leže na trnju ili zašiljenim čeličnim ekserima, mučeći svoje vlastito telo. Ovo je baš suprotno od narcisoidnog uživanja žene ispred ogledala.

Post; sam post može biti dobar, može biti loš. Zavisi. Post može biti baš način mučenja tela; onda je loš, onda je nasilje. Ovo je moje zapažanje: ljudi koji

nisu nasilni prema drugima, koji su potisnuli svoje nasilje prema drugima i postali nenasilni - njihovo nasilje započinje nov put; kao oslobođenje oni počinju postajati nasilni prema svojim sopstvenim telima. Ima priča o izopačenim ljudima koji su uništili svoje vlastite oči, tako da ne mogu videti lepotu žene. Priče o ljudima - i to ne izuzecima, ima ih na hiljade.

U Rusiji je postojala sekta pre revolucije, hiljade sledbenika, koji su sekli svoje genitalne organe - upravo da bi bili u dubokoj mržnji prema telu. Nisu mogli da stvaraju decu. Kako da onda povećaju broj sledbenika - jer svaka organizacija je za to zainteresovana? Stoga su se našli u teškoći. Oni bi usvojili decu i sekli im polne organe - kriminalni čin protiv svog vlastitog tela.

U hrišćanstvu su postojale sekte čija je jedina molitva bila da bičuju svoje vlastito telo svakog jutra. Najveći svetac je bio onaj koji je bičevao svoje telo, dok ne postane modro - svuda po telu, koža bi bila isečena i krv bi tekla. Obično je u biografijama velikih svetaca pisalo koliko su puta bičem udarali telo ujutru - sto puta, dvesta puta, trista puta; baš kao što su u Indiji *đainski* monasi nastavljali da broje svoje

dane, koliko dana su postili u godini - sto dana, pedeset dana, koliko dana. Veći je onaj ko je najviše postio, gotovo izglednjavao svoje vlastito telo.

U hrišćanstvu je bilo monaha koji su imali eksere u svojim cipelama, koji su se zabadali u njihova tela; i oni bi hodali u tim cipelama noseći stotine rana na stopalima. Krv je lila - oni su bili veliki sveci.

Ako bi se posmatrala religija naučno, onda bi se dokazalo da je devedeset devet posto nje patološko. Ovim ljudima treba duševni tretman. Ovi ljudi nisu bili pobožni, uopšte nisu. Zvati ih religioznim jednostavno je glupavo; nisu čak bili ni normalni; bili su ljudi.

Ovo su dva tipa ljudi, a onda između ova dva tipa - baš tačno u sredini - jeste treći tip, za koga Patanjđali koristi reč *jugupsa*; on nije zgađen sa svojim vlastitim telom, a nije ni opsednut. On je u dubokoj ravnoteži. Ovaj tip se brine o telu, jer telo je vozilo. On takođe tretira telo kao svetu stvar. Ono to i jeste - Bog ga je stvorio; a sve što je Bog stvorio, kako može da ne bude sveto? Ono je hram. Ono ne treba da se osuđuje. Ne treba mu se ni odavati tako ludo, da ste izgubljeni u njemu.

Hram ne treba da postane ikona za obožavanje; hram ne treba da postane sveti-
nja, oltar. Oltar je unutarnja srž zbog koje
hram postoji. Ne treba da obožavate zidove
hrama, ali nije potrebno ni da se krećete do
suprotnog - da počnete uništavati hram.

Potreban je samo duboki prestanak
identifikacije. Čovek mora znati: "Ja sam u
telu, ali sam transcendentalan za telo. Ja
sam u telu, ali nisam telo. Ja sam u telu, ali
nisam ograničen njime. Ja sam u telu, ali
sam takođe izvan njega." Telo ne treba da
bude ograničenje - samo sklonište, o da, i to
lepo utočište. Čovek treba da mu bude
zahvalan; nije potrebno da se bori s njim.
To je jednostavno glupo i detinjasto boriti
se s njim. Ono mora da se koristi - i to da se
koristi pravilno.

Jugupsa kaže... ako moram prevesti
to nekako, onda ću reći: *jogin* je oslobođen
iluzija u vezi tela. Nije zgađen - jednostav-
no je oslobođen iluzija. On ne misli da je
kroz telo moguće blaženstvo koje duša tra-
ži, ne. Ali takođe on ne misli ni suprotno:
da kroz uništavanje tela blaženstvo može da
se postigne. Ne, on odbacuje dualnost. On
živi u telu kao gost, i tretira telo kao hram.

Kada se postigne čistota u joginu se javlja jugupsa prema svom vlastitom telu i nestanak želje da dođe u fizički kontakt sa drugima.

Kada ste u telu previše, uvek imate silnu želju za kontaktom sa drugim telima, žudite da budete u kontaktu s drugim ljudima - koju vi zovete ljubav, koja nije ljubav, koja je samo požuda - jer telo ne može postojati samo. Ono postoji u mreži drugih tela.

Dete se rađa iz majčine materice; za devet meseci majčino telo hrani telo deteta. Dečje telo raste iz majčinog tela, baš kao što grane rastu iz drveta. Kada je dete spremno, naravno, ono izlazi van iz materice, ali još ostaje duboko u kontaktu; na majčinim grudima dete nastavlja - ne samo da uzima mleko - nastavlja da prima toplotu iz tela, koja je fizička potreba.

Ako dete oskudeva u majčinoj toploti, nikada ne može biti zdravo; telo će uvek patiti. Mogu mu se dati sve stvari koje su mu potrebne - hrana, mleko, vitamini - ali ako mu se ne da toplota majke... A to je takođe topla nežnost, jer ako niste doživeli tu toplu nežnost od druge osobe, onda će uzbuđenje biti moguće, može preći od

vašeg tela drugoj osobi, ali ne i toplina. Toplota ili uzbuđenje postaje toplina kroz ljubav. To kvalitativno ima drugačiju dimenziju. To nije samo toplota, jer vi detetu možete dati toplotu. Izvođeni su mnogi eksperimenti, dete je u sobi sa centralnim grejanjem - to nije od pomoći. Majčino telo daje suptilnu vibraciju ljubavi: da dete bude prihvaćeno, da bude voljeno, da se oseća potrebno. To daje korenje.

Zbog toga će čovek neprekidno biti u potrazi - tražeći, istražujući - žensko telo celog života; a žena će težiti telu muškarca celog života. Suprotni pol je privlačan jer polarnost tela pomaže; to daje energiju. Vi se hranite kroz to; postajete jaki kroz to.

To je prirodno, ništa nije loše u tome, ali kada čovek postane čist - kroz nenasilje, neposesivnost, autentičnost - kada čovek postane sve više i više čist, fokus svesti se premešta sa tela na bivanje, biće ili postojanje. Biće može ostati apsolutno sólo.

Zbog toga čovek koji je veoma vezan uz telo, nikada ne može postati slobodan. Sama vezanost će ga voditi u mnoge tipove sputanosti, utamničenja. Možete voleti ženu, možete voleti muškarca, ali

dole u dubini vi se takođe opirete - jer ljubavnici su takođe u ropstvu. To vas obogaćuje, uzajamni odnos vas oslobađa, a takođe vas i porobljava. Ne možete živeti bez toga, a ne možete živeti ni s tim. Ovo je problem svih ljubavnika. Oni ne mogu živeti razdvojeno, a ne mogu živeti ni zajedno. Kada se razdvoje misle jedno o drugom, kada su zajedno bore se jedno s drugim.

Šta se ovo dešava? Mehanizam je jednostavan. Kada niste sa ženom koju možete voleti i koja vas voli, započinjete osećati glad za toplinom koja struji iz ženinog tela. Kada ste sa ženom više ne gladujete, dobro ste nahranjeni. Ubrzo bivate nahranjeni. Uskoro ste dobili previše; sada biste želeli da se razdvojite, da budete udaljeni i sami. Svi ljubavnici kada su zajedno, misle: "Kako će biti lepo da se bude sam." A kada su sami, onda pre ili kasnije počnu osećati potrebu za drugim, počnu da zamišljaju i sanjaju: "Kako bi lepo bilo da budemo zajedno."

Telu treba zajedništvo, a vašoj duši treba usamljenost. To je problem. Vaša duša može ostati sama - ona je himalajski vrh koji stoji sam na nebu. Vaša duša raste kada je sama, ali vašem telu treba poveza-

nost. Telo trebaju gomile, toplina, klubovi, društva, organizacije; kad god ste s mnogo ljudi, telo se oseća dobro. U gomili vaša duša može da oseća gladovanje, jer se hrani u usamljenosti, ali vaše telo se oseća dobro. U usamljenosti vaša duša se oseća savršeno, ali telo započinje da oseća glad za odnosom.

U životu, ako ne razumete ovo, postaćete nepotrebno vrlo, vrlo jadni. Ako razumete to, stvarate ritam: ispunjavate telesnu potrebu, a takođe ispunjavate i duševnu potrebu. Ponekad se krećete u odnosu, ponekad se krećete izvan odnosa. Ponekad živite zajedno, ponekad živite sami. Ponekad postajete vrhovi - tako apsolutno sami, da je čak i ideja drugog odsutna. To je ritam.

Inače kada je neko postigao usamljenost i fokus svesnosti se menja... Zbog toga postoji *joga*: kako promeniti fokus od tela do duše, od materije do nematerije, od vidljivog do nevidljivog, od poznatog do nepoznatog - od sveta do Boga. Kako god da se izrazite to je nematerijalno. To je promena fokusa. Kada se fokus potpuno promeni, *jogin* je tako srećan u svojoj samoći, tako blažen, da obična žarka žudnja

tela da bude sa drugim ubrzo nestaje.

Kada se postigne čistota, u *joginu* nastaje uklanjanje iluzija o njegovom vlastitom telu; sada zna da raj za kojim je tragao ne može biti postignut kroz telo; blaženstvo o kome je sanjao nije moguće kroz telo. To je nemoguće kroz telo: kroz ograničeno da pokušate da dostignete neograničeno. Kroz materiju pokušavate da dosegnete do večnog, besmrtnog. Ništa nije pogrešno u telu; vaš napor je apsurdan. Ne ljutite se na telo; telo vam nije ništa učinilo. To je upravo kao da neko pokušava da sluša kroz oči - dakle ništa nije pogrešno s očima; oči su načinjene da gledaju, ne da slušaju. Telo je načinjeno od materije; nije načinjeno od nematerije. Načinjeno je od smrti. Ono ne može biti besmrtno. Vi tražite nemoguće. Ne tražite to.

To je poenta otklanjanja iluzija: *jogin* jednostavno razume šta je moguće a šta nije moguće sa telom. Ono što je moguće u redu je; ono što je nemoguće on ne traži. On nije srdit, razdražen. On ne mrzi telo. On mu posvećuje svaku pažnju jer telo može postati lestve; može postati kapija; ne može postati cilj, ali može postati kapija.

Uklanjanje iluzije o njegovom vlas-

titom telu - a kada se desi otklanjanje iluzije nastupa: "...*nestanak želje da dođe u fizički kontakt sa drugima.*" Onda potreba da se bude u bliskom kontaktu s drugima, ubrzo uvene. U stvari to je pravi trenutak kada možete reći da je čovek izašao iz materice, ne pre toga.

Neki ljudi nikada ne izađu iz materice. Čak i kada umiru, njihova potreba za prisustvom drugih, njihova potreba za kontaktom, uzajamnim odnosom, se nastavlja. Nisu izašli iz materice. Fizički su izašli napolje mnogo, mnogo godina ranije - čovek može imati osamdeset, devedeset. Pre devedeset godina, izašao je iz materice, ali svih tih devedeset godina živeo je u kontaktu - uvek požudno tragajući za telesnim kontaktom. Živeo je u izgubljenoj materici stalno iznova u svojim snovima.

Kaže se da kad god se čovek zaljubi u ženu - šta god da misli, to nije glavna stvar - on opet pada u matericu. A možda, to je gotovo sigurno - ja kažem "možda" jer to nije još naučno dokazana ideja - da je težnja da se opet uđe u matericu, seksualni poriv, nije ništa drugo do zamena za ponovno ulaženje u matericu. Sva seksualnost može biti traganje za ponovnim ulaskom u

matericu. Sve načine je čovek izumeo kako da učini svoje telo zadovoljnim, psiholozi kažu da pokušava da stvori matericu spolja. Pogledajte udobnu sobu; ako je zaista udobna mora imati nešto zajedničko sa matericom - toplinu, prijatnost, svilu, somot - unutrašnji dodir majčine kože. Jastuci, krevet - sve vam daje osećaj udobnosti, samo ako je na neki način povezano sa matericom. Na Zapadu su sada načinjeni mali rezervoari, nalik materici. U ta spremišta nalik materici ulije se voda, baš iste temperature kao majčina materica. U dubokoj tami čovek plovi u tom rezervoaru, apsolutno udobno - u tami, baš kao u materici. Nazivaju ih rezervoarima za meditaciju. To pomaže; čovek se oseća vrlo, vrlo smireno, budi se unutrašnja sreća - opet ste postali dete. Dete u materici pliva u tečnosti određene temperature. Tečnost ima sve sastojke mora, istu slanu vodu sa istim sastojcima. Zbog toga su naučnici došli do saznanja da se čovek razvio od riba - jer još u materici atmosfera mora da se održava.

Svaka udobnost je u suštini nalik materici. Kad god ležite s ženom, uvijeni, osećate se dobro. Svaki čovek, koliko god star, opet postaje dete; svaka žena, ma koli-

ko mlada, opet postaje majka. Kad god su oni u ljubavi, žena započinje da igra ulogu majke, a muškarac započinje da ima ulogu bebe. Čak i mlada žena postaje majka, a star čovek postaje dete.

U *joginu* ovaj nagon nestaje - a sa nestankom ovog nagona on se zaista rađa. Mi ga u Indiji nazivamo "dvaput-rođenim", *dviđa*. Ovo je drugo rođenje, pravo rođenje. Njemu sada više ne treba niko; on je postao transcendentalna svetlost. Sada on može ploviti iznad zemlje; sada može leteti na nebu. On sada nije ukorenjen u zemlji. Postao je cvet - ne cvet, jer čak i cvet je ukorenjen u zemlji.... postao je miris cveta. Potpuno slobodan. Kreće se nebom, bez korenja u zemlji. Njegova želja da dolazi u kontakt s drugim telima nestaje.

Iz mentalne čistote nastaje veselost, moć koncentracije, kontrola čula, i podesnost za samoostvarenje.

Taj čovek je tako blažen; on, koji nema više potrebu da bude u kontaktu sa drugima, blažen je u svojoj slobodi. Tako radostan, slaveći - svaki njegov trenutak je silno uživanje. Što ste više ukorenjeni u

telu, više ćete biti tužni, jer telo je grubo. To je materija, teško je. Što ste više izvan tela postajete lakši. Isus je rekao sledbenicima: "Dođite, sledite me. Moj teret je lak. Svi oni koji su teško natovareni, neka dođu, neka me slede. Moj teret je lak, bez težine."

"Iz mentalne čistote nastaje veselost..." Ako ste tužni, ako ste uvek potišteni, ako ste uvek jadni, ništa se ne može uraditi direktno vašoj bedi. Ma šta da se uradi pokazalo bi se uzaludnim. Istok je došao do saznanja da ako ste tužni, jadni, potišteni, uvek se krećući teško natovareni - to nije bolest; to je samo simptom bolesti. Bolest je da vi morate u suštini biti telesno orijentisani. Stoga nije pitanje kako da odagnate svoju tamu, i kako da sebe učinite srećnim; to nije pitanje. Pitanje je kako da pomognete sebi da postanete nevezani s telom; kako da pomognete sebi tako da vaša upletenost s telom bude sve manja i manja.

Ljudi dolaze kod mene svakog dana. Oni kažu: "Mi smo tužni, jadni. Svakog dana ujutru izgleda da ćemo opet susresti beznadežan dan. Na neki način iznesemo sebe iz kreveta - bez nade. Znamo, dugo smo živeli... isto ponavljanje tužnih dana. Stoga, šta da se uradi? Možete li nam dati

nešto, tako da sebe možemo izvući van, izvan tuge?" Direktno ništa ne može da se uradi, samo indirektno može nešto da se uradi. Ovo je simptom; to nije uzrok. A ako tretirate simptom, bolest neće nestati.

Zapadna psihologija je tretirala simptome, a *joga* je psihologija koja tretira uzrok. Zapadna psihologija ide dalje: šta god vi kažete jeste vaš simptom, uzimaju to zdravo za gotovo i započinju da ga uklanjaju. Oni nisu bili uspešni. Zapadna psihologija je potvrdila da je ona lukavstvo i prevara, potpuni neuspeh, ali ona je sada tako velika ustanova da psiholozi to ne mogu reći. Čitav život zavisi od nje - njihove velike plate... oni su jedna od najviše plaćenih profesija. Oni ne mogu prihvatiti činjenicu; sada su postali svesni da nikome ne pomažu. Većinom oni odgađaju i otežu stvar, većinom daju nadu, pomažu vam da se pomirite sa svojom bedom, ali se kroz to nikakav preobražaj ne događa. Kako vreme prolazi čovek postaje usklađen s jadom, prihvata činjenicu da je ona tu prisutna. Ne brine se više mnogo oko toga, ali se ništa nije promenilo.

Sada oni to znaju, ali je psihologija profesija u takvom usponu, hiljade ljudi

žive od toga; mnogo se izumelo u tome - pa ko će reći istinu, da je cela ta stvar samo lukavstvo, prevara, da se nikome nije pomoglo? To mora biti tako, jer simptomi se ne mogu promeniti. Vi ih možete prefarbati, ali oni u dubini ostaju isti. Možete im dati nova imena, nove etikete; to ne čini razliku.

Uzrok mora da se promeni, a uzrok je: bićete tužni u istoj razmeri u kojoj ste ukorenjeni u telu. Slobodniji od tela... imate radost, više radosti. Kada ste potpuno oslobođeni od tela, vi postaje miris koji lebdi na nebu. Postajete srećni, blaženi i blagoslovljeni o čemu je Isus govorio; Budina *nirvana*. Mahavira je tome dao tačnu reč, on to zove *kaivalya*, izdvojenost.⁷ Postali ste

---

⁷ Reč *kaivalya* označava stanje onoga što je prosto, neumešano ni sa čim, autentično, čisto, pa otuda sadrži ideju savršenstva i potpunosti. Zato se koristi da označi savršenstvo pročišćenja Duha-čoveka (*puruša*) njegovim izdvajanjem iz svega što mu nije autentično. U tom smislu ona označava izdvojenost i otcepljenje čovekove suštine, *puruše*, od prolaznog bivstvovanja u vremenu, čovekovo vaskrsenje iz smrtnog u besmrtno i nerođeno, iz nepostojanja u postojanje. Nije samo Mahavira koristio taj pojam. To je izraz koji označava konačno buđenje u Joga sutrama, zadnje poglavlje, i u teorijskom sistemu Sankhye na kome se zasnivaju Patanjđalijeve Joga

totalno nezavisni i sami. Sada ništa nije potrebno; vi ste dovoljni u sebi. Ovo je cilj, ali cilj se može postići samo ako se krećete vrlo pažljivo, i ne uplićete se sa simptomima.

Ako neko ima groznicu, telo je vruće, temperatura je porasla - to je simptom. Temperatura može biti 39, 40. To je simptom; nemojte početi da lečite telo od temperature. Možete je lečiti; stavite čoveka pod hladan tuš, hladan led. U početku može izgledati da se pomoglo, ali zapamtite, nećete ga izlečiti od bolesti - možete ga izlečiti od samog života. On će umreti - jer groznica je simptom. Groznica jednostavno pokazuje da unutra u telu postoji velika borba, rat elemenata. Elementi tela su u sukobu, zbog toga je stvorena temperatura. Zbog toga postoji groznica. Telo nije spokojno. Građanski rat je buknuo unutra. Neki elementi tela se bore s drugim elementima, možda stranim elementima. Oni su u suko-

---

sutre. *Kaivalya* i bukvalno označava izdvojenost u istom smislu kao što se izdvajamo iz sna kada se probudimo. Tako isto izlazimo iz bića *prakrti* kao *puruša*, više nismo u njemu kao što nismo u snu. Najviše prosvetljenje, koje *kaivalya* označava, je bukvalno izlazak iz stanja neprosvetljenosti, to se doživljava kao izdvajanje i nezavisnost.

bu; zbog sukoba nastala je temperatura.

Temperatura je upravo jedna indikacija da je rat buknuo. Rat treba tretirati, ne temperaturu. Temperatura je upravo tu da vam prenese poruku: "Sada treba da učinite nešto; stvari su izmakle mojoj kontroli." Telo vam daje određenu indikaciju: "Stvari su sada izvan mene; ja ne mogu učiniti ništa. Uradi nešto. Idi kod doktora. Primi pomoć; sada je to izvan mene. Što se moglo učiniti, učinio sam. Rat se rasplamsao."

Nikada se ne bavite simptomom; ne gubite vreme u bavljenju sa simptomom; uvek idite do uzroka.

Ovo nije hipoteza, i nije teorija - *joga* ne veruje u teorije, a Patanjđali nije filozof. On je apsolutno naučnik unutaršnjeg sveta; i šta on kaže, kaže zato što su milioni *jogina* iskusili to. Bez ikakvog izuzetka je to tako. U običnom životu jeste li takođe primetili: Kada se osećate radosni, u običnom životu takođe, ako ostanete budni i pažljivi, postaćete svesni da kad god osećate radost zaboravljate telo. Kad god je neko radostan on zaboravlja telo, a kad god je neko tužan, ne može zaboraviti telo.

Zapravo u *ayurvedi* je definicija zdravlja jedna od najznačajnijih; nijedna

druga medicinska nauka nije nigde u svetu dala takvu definiciju. U stvari, zapadna medicina nema definiciju zdravlja. U najboljem slučaju ona može reći: kada nema bolesti, onda ste zdravi. Ali to nije definicija zdravlja. Kakva je to vrsta definicije, kada na osnovu bolesti definišete zdravlje? Vi kažete: "Kada nema bolesti onda ste zdravi." To je negativna definicija, ne pozitivna. *Ayurveda* kaže: kada ste bestelesni vi ste zdravi. To je zaista veoma lepo. *Videha*: kada ne osećate telo - vi gotovo niste telo.

Možete to zapaziti: glave ste svesni samo kada dođe glavobolja. Inače ko misli o glavi? Nikada niste svesni glave. Glavobolja donosi svesnost; inače ste nesvesni glave. A ako se neprekidno sećate svoje glave, mora biti nešto pogrešno. Kada je disanje zdravo, niste ga uopšte svesni, ali ako nešto krene loše - astma, bronhitis, nešto je loše - onda ste svesni. Disanje se mnogo čuje, buka je svuda, a to ne možete zaboraviti. Kada su vam noge umorne, onda znate da one postoje. Kada nešto krene loše, samo onda postajete svesni. Ako sve funkcioniše savršeno, vi to zaboravljate.

Ovo je definicija zdravlja: kada potpuno zaboravite telo, vi ste zdravi. Ko može

potpuno zaboraviti telo? Samo *jogin*.

Mi imamo tri reči; *rogi*, *bhogi*, *jogi*. *Rogi*, čovek koji je bolestan; *bhogi*, čovek koji se odaje uživanju i povlađuje telu; a *jogi*, onaj ko je izvan, s one strane tela. *Bhogi* će retko postići neke trenutke *joge*, neke trenutke kada će zaboraviti telo. Devedeset devet procenata njegovog života će pripadati svetu *rogija*, bolesti; samo jedan posto njegovog života će biti retki trenuci kada će postati *jogin*. Ponekad sve funkcioniše dobro, brujeći - baš kao što lepa, savršeno funkcionalna kola bruje, pevaju; čitav vaš mehanizam bruji lepo, dobro; to je retko kod *bhogija*, nikada kod *rogija*, uvek kod *jogina*. *Rogi* je bolesna osoba; *bhogi* je onaj ko se odaje previše telu i propada prema *rogiju*; pre ili kasnije postaće bolestan i umreće; a *jogin*, *jogin* je onaj koji je transcendirao telo, živi izvan - onda je on veseo.

Rogi nikada nije radostan, *bhogi* retko, *jogin* uvek. Radost je njegova priroda. Bez vidljivog razloga on ostaje srećan.

S vama je slučaj baš suprotan: bez vidljivog razloga, vi ostajete nesrećni. Ako vas neko pita: "Zašto ste tako jadni?" - vi sležete ramenima. Ne znate zašto. Vi ste

uzeli to za sigurno, kao svoj način života, da budete jadni. U stvari ako vidite bednog čoveka, nikada ne pitate: "Zašto si bedan?" Vi prihvatate to kao normalno. Kada vidite nekog srećnog, vrlo srećnog, vi pitate: "U čemu je stvar, šta se dogodilo?" Beda se uzima kao odobrena, prihvaćena. Sreća je postala tako retka, tako izuzetna, da je gotovo previše dobra da bi bila istinita.

Dešava se, ljudi mi dolaze; kada započnu da meditiraju, ako se zaista kreću u tome, stvari počinju da se menjaju. Kada su došli bili su bedni, tužni; onda nešto bukne i otvori se - veselost započinje. Oni ne mogu verovati u to. Dolaze trčeći i kažu: "Šta se dogodilo? Iznenada se osećam vrlo srećno. Da li ja maštam?" Ne mogu verovati da to može biti istina. Um kaže: "Mora da maštate. Zar vi, tako jadan čovek, možete biti srećni? Nemoguće." Oni dođu kod mene i kažu: "Da li maštamo, ili ste nas hipnotisali?"

Nikada nisu mislili, kada su bili jadni, da možda to maštaju, ali kada osete sreću, sreća je postala tako retka stvar, tako neverovatno retka da se pitaju: "Je li to istina?"

U engleskom jeziku imate frazu:

"previše dobro da bude istinito". Nemate frazu: "previše loše da bude istinito". Druga treba više da preovladava, više je rasprostranjena, ali "dobrom" se ne može verovati; zbog toga postoji fraza: "previše dobro da bi bilo istina". Ovu frazu treba uništiti, potpuno zaboraviti. Kada neko kaže nešto loše, treba da kažete: "Previše neprijatno da bi bilo istina, ne može se poverovati. Mora biti da maštate." Ali ne, nije tako. Beda izgleda da je prirodna stvar; a sreća nešto neprirodno.

"Iz mentalne čistote nastaje veselost, moć koncentracije, ..." Ljudi pokušavaju da se koncentrišu ostajući ukorenjeni u telu; onda je koncentracija previše teška, gotovo nemoguća. Ne možete se usredsrediti ni za jedan jedini minut. Um se koleba, javljaju se hiljadu i jedna misao, i pre nego što postanete toga svesni već ste se pokrenuli za nešto drugo; dnevni san započinje. Kad god želite da se skoncentrišete na nešto... gotovo je nemoguće. Inače, razlog je što ste previše ukorenjeni u telu. Ako gledate kroz telo, koncentracija nije moguća. Ako gledate izvan tela, koncentracija je tako laka...

To se dogodilo, kada je Vivekananda bio s velikim naučnikom. Njegovo ime

je bilo Deussen, jedan od velikih naučnika, koji je prevodio *sanskritske* spise na zapadne jezike. Posebno je Deussen radio na Upanišadama; a on je bio jedan od najprodornijih prevodilaca. Nova knjiga mu je stigla. Vivekananda je pitao: "Mogu li da je prelistam? Mogu li je dobiti da pročitam?" Deussen je rekao: "Da, možeš je dobiti. Ja je uopšte nisam pročitao." Posle pola sata Vivekananda je vratio knjigu. Deussen nije mogao da veruje; za tako veliku knjigu bi trebala najmanje sedmica da se pročita, a ako želite da je svarite, čak i više. Ako zaista želite da je razumete; a to je teška knjiga, onda čak i više. On je rekao: "Jesi li je prelistao? Da li si je zaista pročitao, ili si je samo prelistao?" Vivekananda je odgovorio: "Izučio sam je." Deussen je rekao: "Onda ti ne mogu verovati. Moraš mi učiniti milost; pusti me da pročitam knjigu, a onda ću ti postaviti nekoliko pitanja o njoj."

Deussen je čitao knjigu sedam dana, izučavao je, a onda je postavio nekoliko pitanja, a Vivekananda je odgovorio tačno, kao da je čitao tu knjigu čitavog svog života. Deussen je zapisao u svojim memoarima: "Za mene je to bilo nemoguće, i ja sam pitao: 'Kako je to moguće?' Vivekananda je

odgovorio: 'Kada izučavate kroz telo, koncentracija nije moguća. Kada niste ukorenjeni u telu, vi obuzimate knjigu direktno - vaša svest je direktno u dodiru. Kada nema tela koje između vas i knjige stoji kao barijera, onda je pola sata dovoljno. Vi upijete njenu dušu.'

To je baš kao kada malo dete čita - ono ne može čitati veliku reč; mora da iseče reči u male delove. Ne može pročitati celu rečenicu. Kada vi čitate, čitate celu rečenicu. Ako ste zaista dobar čitalac, možete čitati ceo paragraf - upravo kratkim pogledom, u prolazu. To je moguće, ako telo nije umešano, možete pročitati celu knjigu smogledom. A ako čitate s telom, možete zaboraviti. Ako čitate bez tela nije potrebno pamtiti to; nećete to zaboraviti - jer ste razumeli.

Snaga koncentracije se javlja u čoveku od čistog tela, od čiste svesti, od čistote.

"...*Kontrola čula*... Ovo su posledice, zapamtite. One se ne mogu praktikovati; ako praktikujete, nikada ih nećete postići. One se upravo događaju. Ako se osnovni uzrok ukloni, ako više niste identifikovani s telom, onda nastupa "*kontrola čula*". Onda

je to unutar vaše kontrole. Onda ako želite da mislite, vi mislite; ako ne želite da mislite, vi samo kažete umu: "stani". To je mehanizam koji se ne može tek tako uključiti i isključiti, već je potrebno majstorstvo; a ako niste majstor i ne pokušate da budete majstor, stvorićete više zabune i nevolje za sebe i stalno ćete biti pobeđeni, a čula će ostati gazda. Nije to način da ih pobedite. Način da se ona pobede jeste da prestanete da identifikujete sebe sa telom. Treba da dođete do saznanja da niste telo; a onda treba da saznate da niste um.

Treba da postanete svesni svega što je oko vas. Telo je tu, prvi krug; onda je um tu, drugi krug; onda je srce (osećanja) tu, treći krug. A onda baš iza ta tri kruga je centar - vi sami. Ako ste usredsređeni u sebi, sva ova tri sloja će morati da slede vas. Ako niste usredsređeni tamo, onda ćete morati vi da sledite njih.

"...kontrola čula, i podesnost za samorealizaciju."

Na taj način čovek ostaje podesan, sposoban da realizuje samog sebe. Svako želi da realizuje, ostvari sebe, ali niko ne

želi da prođe kroz disciplinu - niko ne želi da sazri. Svako želi to kao magičnu stvar. Ljudi mi dođu i kažu: "Možete li nas blagosloviti, da možemo postati samorealizovani?" Ako bi to bilo tako lako, da će moj blagoslov delovati, onda bih blagoslovio ceo svet. Zašto bih mario da blagoslovim svaku individuu? Blagosloviti sve zajedno, masovno i pustiti da ceo svet bude prosvetljen. Onda bi Buda to uradio, Mahavira bi to učinio - okončao. Svi bi postali prosvetljeni.

To se ne može uraditi na taj način. Niko vas ne može blagosloviti; morate zaraditi taj blagoslov. Morate proći kroz strogu disciplinu, morate promeniti svoj fokus postojanja, morate postati sposobni, morate postati pravo vozilo; inače, ponekad se događa da se povremeno neko spotakne o Sebe, ali to samo izaziva šok i nikome ne pomaže. To razbija čitavu vašu ličnost - mogli biste poludeti. To je baš kao kada jaka struja prolazi kroz vas, za šta niste spremni - sve bi krenulo loše. Čak i osigurač bi mogao izbiti - možda biste umrli.

Morate postići čistotu, postići prestanak identifikacije s telom, sa umom; morate postići izvestan kvalitet svedočenja.

Samo onda, samo u toj razmeri - samospoznaja postaje moguća. Ne možete dobiti to besplatno. Morate platiti za to - i platiti po ceni bivanja. Ne možete to platiti novcem, ništa se tada neće dogoditi: morate platiti za to po ceni svoga bića. "*... i podesnost za samorealizaciju.*"

Zadovoljenje donosi vrhovnu sreću.

A ova čistota, na kraju, donosi zadovoljstvo. Ova reč je jedna od najdubljih; morate je razumeti, osetiti, upiti. "Zadovoljenje" znači da kakva god da je situacija, prihvatate to bez ikakve žalbe. Zapravo ne samo da prihvatate bez ikakve žalbe, nego uživajte u tome s dubokom zahvalnošću. Ovaj trenutak je savršen. Kada se vaš um ne miče od toga, kada ne tražite nikakvo drugo vreme, kada ne tražite nikakav drugi prostor, kada ne tražite nikakav drugi način postojanja, kada ne tražite ništa, a traženje je otpalo; vi ste jednostavno ovde i sada, uživajući; kao što ptice pevaju na drveću, cvetovi cvetaju na drveću, zvezde se kreću, sve se uzima kao "ovo je sve, celina, savršeno, nije moguće popravljanje toga" - kada se budućnost odbaci,

kada sutra iščezne... postoji zadovoljstvo. Kada je sadašnjost jedino vreme, večnost, postoji zadovoljstvo, a to zadovoljstvo, kaže Patanjđali, "donosi *vrhovnu sreću*."

Dakle zadovoljstvo je disciplina *jogina*; on mora da bude zadovoljan. Ako ništa ne može kreirati nezadovoljstvo u vama, ako u vama ništa ne može stvoriti nespokojstvo - ako vas ništa ne može izbaci iz središta - javlja se najviša sreća.

SEBIČNOST: JEDINA NESEBIČNOST

*4. septembar 1975. pre podne
u Buddha dvorani*

Prvo pitanje:

*Kako može čovek s ljubavlju u svom
srcu biti sebičan?*

Ljubav je najsebičnija stvar na svetu. Ljubav je u osnovi ljubav za sebe. Ako volite sebe, samo onda možete voleti nekoga drugog. Ako ne volite sebe, gotovo nije moguće da volite nekoga drugog. Kvalitet ljubavi mora da raste u vama, samo onda miris može dopreti do nekog drugog. Vaša ljubav će biti prividna, lažna, obmana. U devedeset devet od sto slučajeva to je ono što se događa - jer čovečanstvo je bilo isključeno, uslovljeno. Svako dete je uslovljeno, ne da voli sebe nego da voli druge. To je nemoguće. To se ne može dogoditi; to nije način na koji stvari postoje. Svako dete je učeno da ne bude sebično, i to je jedini način bivanja.

Ako niste sebični nećete biti altruistički, zapamtite. Ako niste sebični, nećete biti nesebični, zapamtite. Samo vrlo duboko sebična osoba, može biti nesebična. Ali ovo treba razumeti, jer izgleda kao paradoks.

Kakvo je značenje bivanja sebičnim? Prva, osnovna stvar, je biti usredsređen na sebe. Druga osnovna stvar je da se traži svoje blaženstvo. Ako ste usredsređeni na sebe, bićete sebični šta god da radite. Možete otići i služiti ljudima, ali ćete raditi to samo zato što uživete u tome; jer volite raditi to, što se osećate srećni i blaženi radeći to. Vi osećate sebe radeći to. Ne izvršavate nikakvu dužnost; ne služite čovečanstvu. Niste veliki mučenik; vi se ne žrtvujete. Ovo su sve besmisleni izrazi. Vi jednostavno bivate srećni na svoj sopstveni način. Osećate da je to dobro; odlazite u bolnicu i tamo služite bolesne ljude, ili odlazite kod siromašnih i služite njih. Inače vi to volite. Tako rastete. Dole u dubini vi se osećate blaženim i tihim, srećni sa sobom.

Na sebe usredsređena osoba uvek traži svoju sreću. Lepota toga je da što više tražite svoju sreću, više ćete pomoći drugima da budu srećni. To je jedini način da se

bude srećan u svetu. Ako je svaki drugi oko vas nesrećan, ne možete biti srećni, jer čovek nije neko ostrvo. On je deo neizmer-nog kontinuiteta. Ako želite da budete srećni, moraćete pomagati druge koji vas okru-žuju da budu srećni. Onda - i samo onda - vi možete biti srećni.

Morate stvoriti atmosferu sreće oko sebe. Ako je svako jadan, kako možete biti srećni? To će uticati na vas. Vi niste kamen. Vi ste vrlo delikatno biće, vrlo senzitivno. Ako su svi nesrećni oko vas, njihova nesreća će uticati na vas. Beda je isto tako zarazna kao i svaka bolest. Blaženstvo je isto tako zarazno kao svaka bolest. Ako poma-žete druge da budu srećni, na kraju pomaže-te sebi da budete srećni. Osoba koja je jako zainteresovana za svoju sreću, uvek je zain-teresovana i za sreću drugih - ali ne i za njih. Duboko u sebi on je zainteresovan za sebe, zbog toga pomaže. Ako bi se u svetu svi učili da budu sebični, ceo svet bi bio srećan. Ne bi bilo mogućnosti za bedu.

Ako želite biti zdravi, ne možete živeti među ljudima koji su bolesni. Kako možete biti srećni? To će biti nemoguće. To je protiv zakona. Morate pomagati druge, da biste bili zdravi. U zdravlju vaše zdravlje

postaje moguće.

Učite svakoga da bude sebičan; nesebičnost izrasta iz toga. Nesebičnost je konačno, na kraju sebičnost. Ona može izgledati u početku nesebično, ali na kraju vas ispunjava. A onda se sreća može umnožiti; onoliko koliko je oko vas srećnih ljudi, toliko sreće će vam zapasti. Možete postati veličanstveno srećni.

Inače nikada ne zaboravljajte na sebe - učili su vas... političari, sveštenici su to radili, jer je to jedini način da u svetu postoje političari i sveštenici. Ako ste vi jadni, sveštenici će biti potrebni. Ako ste bolesni, nesrećni: političari će biti potrebni. Ako ste samovoljni i razuzdani, onda su vladari potrebni. Ako ste bolesni, samo onda su doktori potrebni. Političari žele da budete u pometnji; inače kome će nametati red? Kroz vaš nered oni postaju vladari; i uče vas da budete nesebični. Oni vas uče da se žrtvujete za svoju zemlju, za boga, za religiju - islam, hinduizam - za Kuran, za GITU, za Bibliju - svaka reč će delovati - ali žrtvujte sebe. Ako ste se žrtvovali, sveštenik je srećan, političar je srećan. Sveštenici i političari su u dubokoj zaveri - možda su oni nesvesni; nisu svesni šta rade, ali ne

žele da vi budete srećni. Kad god vide da postajete srećni, oni postanu oprezni. Onda ste opasnost za njih, za njihovo društvo, za njihov ustanovljeni svet - vi ste opasni. Srećna osoba je najopasnija osoba na svetu. Ona se može pokazati kao subverzivna - jer srećna osoba je slobodna osoba, i srećna osoba ne mari za ratove, Vijetnam, Izrael. Za srećnu osobu te stvari izgledaju neurotične, glupave.

Srećna osoba je tako zadovoljna, želi da bude ostavljena sama da bi bila srećna. Želi da zaštiti svoju vlastitu privatnost. Želi da živi s cvećem, poezijom i muzikom. Zašto bi brinula da ide u ratove, da bude ubijena i ubija druge? Zašto bi bila ubilačka ili samoubilačka? Samo nesebični ljudi mogu uraditi to, jer nikada nisu upoznali blaženstvo koje je moguće. Nikada nisu imali nikakvo iskustvo: šta treba da bude, šta treba slaviti. Nikada nisu plesali. Nikada nisu udisali život. Nisu upoznali nikakav božanski bljesak; svaki bljesak dolazi iz duboke sreće, iz duboke zasićenosti, zadovoljstva.

Nesebična osoba je neukorenjena, neusredsređena. Ona je u dubokoj neurozi. Ona je protiv prirode; ne može biti zdrava i

celovita. Ona se bori protiv struje života, bivanja, protiv egzistencije; ona pokušava da bude nesebična, a ne može biti nesebična, jer samo sebična osoba može biti nesebična. Kada imate sreću, možete je deliti; a kada je nemate, kako je možete deliti? Da biste delili nešto, na prvom mestu to morate imati. Nesebična osoba je uvek ozbiljna, dole u dubini bolesna, u mukama. Ona propušta ceo svoj život.

Zapamtite, kad god propuštate život, postajete ubilački, samoubilački. Kad god osoba živi u bedi, ona bi želela da uništava. Beda je destruktivna; sreća je kreativna. Postoji samo jedna kreativnost, a to je blaženstvo, veselost, očaranost. Kada ste očarani želite da kreirate nešto, možda igračku za dete, možda pesmu, možda sliku - nešto. Kad god ste previše očarani životom, kako da izrazite to? Vi stvarate nešto - ovo ili ono. Ali kada ste jadni želite da slomite i uništite nešto. Želeli biste da postanete političar, želeli biste da postanete vojnik - želeli biste da stvorite neku situaciju u kojoj možete biti destruktivni.

Zbog toga povremeno izbijaju ratovi negde na zemlji. To je velika bolest. A svi političari nastavljaju da govore o miru. Oni

se pripremaju za rat; a govore o miru. Zapravo oni kažu: "Mi se pripremamo za rat da bi sačuvali mir." Veoma iracionalno. Ako se pripremate za rat, kako možete sačuvati mir? Da bi sačuvali mir ljudi treba da se pripremaju za mir.

Zbog toga je nova generacija svuda velika opasnost za vlasti u svetu. Oni su zainteresovani samo da budu srećni. Zainteresovani su za ljubav, zainteresovani su za meditaciju, zainteresovani su za muziku, ples... Političari su postali vrlo budni i pažljivi svuda po svetu. Nova generacija nije zainteresovana za politiku - bilo desničarsku ili levičarsku. Ne, oni uopšte nisu zainteresovani. Oni nisu komunisti; ne pripadaju nijednom *izmu*.

Srećna osoba pripada samo sebi. Zašto bi pripadala bilo kojoj organizaciji? To je put nesrećnih osoba: da pripadaju nekoj organizaciji, da pripadaju nekoj gomili. Zato što nemaju korenje u sebi, nigde ne pripadaju - to im daje vrlo, vrlo duboki nemir; potrebno im je da pripadaju. Zato stvaraju zamenu pripadanja. Idu i postaju deo političke partije, revolucionarne partije, ili nečega - religije. Sada osećaju da pripadaju; gomila je ta u kojoj je ukorenje-

na.

Čovek treba da bude ukorenjen u sebi, jer put do sebe samoga se kreće duboko dole do Boga, do egzistencije. Ako pripadate gomili vi pripadate jednom ćorsokaku, odakle nije moguć dalji rast. Tu dolazi kraj, slepa ulica.

Međutim, političari zavise od vašeg žrtvovanja. Oni ne žele da budete srećni; oni ne žele vaše osmehe, vašu veselost. Oni žele od vas da budete jadni, tako jadni da postanete destruktivni, ljutiti, u besu. Onda možete biti iskorišćeni, za njihove ciljeve možete biti iskorišćeni. Uče vas da budete nesebični, uče vas da budete mučenici, oni vas uče: "Žrtvujte svoj život za druge" - a takođe su istim stvarima učili i te druge. To izgleda kao velika, glupava igra.

Ja vas ne učim da budete nesebični, jer znam ako ste nesebični bićete nesebični automatski, spontano. Ako niste sebični vi ste propustili, promašili sebe; sada ne možete biti u kontaktu ni sa kim drugim - osnovni kontakt je propušten. Prvi korak je propušten.

Zaboravite o svetu i društvu, utopijama i Karlu Marksu. Zaboravite o svemu tome. Vi ste upravo ovde da postojite samo

nekoliko godina. Zabavljajte se, uživajte, budite srećni, plešite i volite; iz vaše ljubavi i plesa, iz vaše duboke sebičnosti započeće bujanje energije. Moći ćete da delite sa drugima.

Ljubav je, kažem, jedna od najsebičnijih stvari. Ako želite još dublju sebičnu stvar, onda dolazi meditacija, molitva. Ako želite još sebičniju stvar onda dolazi Bog. Ne možete biti povezani s Bogom kroz nekoga drugog; ne postoji put preko posrednika. S Bogom ćete morati da se suočite licem u lice, neposredno, bez ikakvih medija. Vi sami u svojoj veličanstvenoj individualnosti ćete se susresti s tim vrhovnim iskustvom.

Ja učim sebičnost, ali ako razumete moju sebičnost vi ćete razumeti sve što je lepo, sve što je nesebično.

Drugo pitanje:

U bivanju sebičnim da li čovek još ostaje svestan drugih ili ne?

Ako ste sebe svesni vi postajete svesni drugih. Kako može biti drugačije? Ako niste svesni sebe, kako možete biti svesni drugih? Svesnost prvo mora da se dogodi

unutar vas. Prvo tamo svetlo mora da bude upaljeno. Plamen mora da se uzdigne u vama; samo onda svetlo može da se proširi i obavije druge. Vi živite u tami, nesvesnosti - kako možete biti svesni drugih? Nastavljate da razmišljate, vi sanjate - niste svesni drugih.

Muž može reći: "Ja sam svestan moje žene i njenih osećanja." Jednostavno nije moguće, jer muž nije svestan sebe. On živi u dubokoj tami i nesvesnosti. On ne zna odakle njegova ljutnja dolazi, on ne zna odakle se ljubav javlja, ne zna odakle dolazi ova egzistencija. On nije svestan sebe samog - a to je najbliža stvar koje možete biti svesni - i kaže: "Ja sam svestan moje žene i njenih osećanja." Glupost. On možda misli, sanja da je svestan. Svako živi okružen svojim vlastitim snovima, i skriven iza snova, svojih sopstvenih projekcija, nastavlja da misli: "Ja sam svestan".

Pitate li ženu, ona će reći: "Nikada me nije svestan." Žena misli da je svesna svog supruga, njegovih potreba. Ali ove potrebe kojih misli da je svesna nisu suprugove potrebe. To je ono šta ona misli da su njegove potrebe. Sukob se nastavlja, i oboje misle da su svesni, da osećaju jedno za dru-

go, da su pažljivi jedno prema drugom.

Niko ne može biti pažljiv ni prema kome drugom dok ne nauči prvo lekciju u dubokoj, unutrašnjoj srži svog bića. Prvo budite pažljivi prema sebi samome. To je najbliža, najintimnija tačka. Naučite svesnost tamo; onda ćete biti svesni drugih. Onda po prvi put nećete projektovati. Nećete interpretirati; gledaćete direktno. Gledaćete na drugog kakav on jeste, ne kakvim biste želeli da on bude. Onda ćete gledati u realnost. Kada snovi otpadnu od vaših očiju i vaše oči nisu pune snova, samo tada možete biti svesni. Inače oči su vam zasejane; mnogo oblaka i dima ima u njima. Vi gledate, ali gledate iza paravana, a paravani izopačuju sve što vidite. Oni izobličuju. Ne odražavaju; oni projektuju. Kada vaši snovi iščeznu i vi ste probuđeni - budni, svesni, pažljivi - onda vaše oči postaju kao oči kamera. Jednostavno vidite ono što jeste; ne projektujete. Ne činite ništa za realnost; jednostavno dozvoljavate realnosti da bude otkrivena. Vaše oči su jednostavno nevini prolazi. One jednostavno posmatraju. Upravo sada, kakvi jeste, vi ne možete gledati. Oči su vam već ispunjene predrasudom, idejama, koncepcijama, verovanjima.

Ne možete gledati. Vaše oči nisu dovoljno prazne da posmatraju.

Kako možete biti svesni drugih? Samo je Buda svestan, čovek koji se probudio unutar sebe. Inače Buda je vrlo sebičan čovek, Mahavira je sebičan čovek, Patanjđali je apsolutno sebičan - ali oni pomažu milionima. Oni postaju blagoslov za milione. Svi oni koji imaju potrebu i u potrazi su, mogu koristiti njihovu svetlost. Jer, oni su osvetljeni. To je značenje prosvetljenja: njihov plamen gori. Možete imati udela u njemu. Možete zapaliti svoj unutrašnji plamen kroz to. Možete postati učesnik.

Svesnost mora da bude naučena iznutra. Kada ste probuđeni unutar sebe, vi se budni za ceo svet, za celu egzistenciju. Iznenada zavesa pada. Iznenada vaše oči više nisu ispunjene... prazne su, prijemčive, gole. Vi vidite. Ne projektujete, ne tumačite. Nemate ništa da projektujete. Postali ste samo prostor, unutarnja praznina.

Treće pitanje:

Da li biti bez nade uključuje da se bude bez nade i u pogledu vas. Kako je moguće rast bez te nade?

Nada je jedna od najvećih prepreka, jer se kroz nadu stvaraju snovi, kroz nadu se stvara budućnost, kroz nadu vreme postoji. Kada kažem da postanete bez nade, mislim da budete sada i ovde. Ako se nadate, udaljili ste se od ovde i sada.

Vi odgađate život kroz nadu; kažete: "Sutra ću živeti, kada se sve sredi." Kada sve postoji kao što biste vi želeli da postoji, kada imate dovoljno bogatstva, moći, novca, ugleda - onda ćete živeti. I nadate se da će sutra to biti tu. Ako ne sutra, onda preko-sutra. Ako ne ove godine, onda sledeće godine. Ako ne ovog života, onda u sledećem životu. Na Istoku se nada rasprostrla do svog logičnog ishoda: hiljade života čekaju na vas u budućnosti. To je trik uma. Jednom kada dozvolite umu da se nada, on vas je oborio.

Život je samo u ovom trenutku. Život nema drugo glagolsko vreme, ima samo jedno vreme: sadašnjost. Prošlost je sećanje, ona nije deo egzistencije. Ona je otišla; više nije tu. Samo se nose otisci u umu, gomile podataka u memoriji. Budućnost ne postoji; ona još nije došla. Samo ovaj trenutak, ovaj uzani, skućeni trenutak, ovoliko mali, atomski trenutak postoji. Ako

morate živeti, morate živeti u ovome. Ako želite da propustite život, onda možete živeti u nadi.

Kada kažem "bez nade," možete me pogrešno razumeti, jer "bez nade" vi uvek smatrate kada se nečija nada izneveri, vi postajete bez nade. Ali kada ja koristim reč "beznadan" ja ne mislim da je neka nada izneverila; kažem svaka nada, nada kao takva, je izneverila. Onda postajete zaista beznadni, a to je lep trenutak. To nije obeshrabrujuće stanje stvari. To ne znači da ste žalosni.

Osećali ste se bez nade mnogo puta - jedna nada je propala. Bili ste zaljubljeni i žena vas je izneverila, ili vas je muškarac izneverio - jedna nada je propala. Ali postoji druga žena, drugi muškarac; nada može postojati. Ona može ispitivati, tražiti; ona može kreirati nove iluzije. Jedna iluzija je propala - ali se vi niste oslobodili iluzija. Krećete se na jednoj stazi. Dođe se do njenog kraja, ničega nema dalje, suočite se s ambisom; ta staza je propala, ali postoje milioni staza. Život je lavirint; možete se kretati na drugim stazama. Niste zaista postali beznadni.

Čovek ostaje bez nade kada se suoči

s životom u njegovoj totalnosti, i vidi da nema kuda da ide, ništa da sanja, ničemu da se nada. U tom nemanju nade, ne postoji žalost. Čovek jednostavno realizuje istinu života kakav jeste. To ne znači da je život propušten! Čovek jednostavno shvata: "Moja nada je propala." A život ne dozvoljava ničije nade. On ne sledi ničije nade; on ne ispunjava ničije snove. Život nije propao; samo je vaš nadajući um propao. Um prestaje da funkcioniše. Za trenutak to izgleda propast, sve se ruši; ali ako možete živeti s tom propašću, iznenada nov život se budi u vama - svež, mlad, iz ovog trenutka.

Taj život pripada ovde i sada. Ne miče se nigde drugde. On nema motivaciju u sebi; on je, na neki način, bez želja. Ne da se on ne uživa - samo se on uživa. Kada ne postoji želja, vaša cela energija postaje uživanje. Vi pulsirate sa srećom. Započinjete učestvovati u slavljenju koje se neprekidno odvija; to je jedan kontinuum. Propuštali ste to samo zato što ste sanjali. Niste bili deo toga jer ste stvorili svoje lične nade. Bili ste jedan "idiot"; "idiot" znači onaj ko ima privatne, lične nade. Čovek koji ne ide sa celinom, koji pokušava da se kreće sam na svom vlastitom putu, koji pokušava da stavi

svoju volju protiv celine - on je idiot. Koren reči "idiot" je reč koja označava privatnost. Nade su privatne; život je univerzalan. Nade su individualne. Egzistencija ne pripada nijednoj individui. Sve individue pripadaju egzistenciji.

Jeste li zapazili da su vaši snovi najprivatnije stvari na svetu? Ne možete čak pozvati ni prijatelja. Ne možete čak pozvati ni svoju voljenu u svojim snovima. Tamo morate biti sami. Zašto se učilo da su snovi nerealni? Jer su oni privatni. Ne možete pozvati nikoga drugog da postane svedok vaših snova, to je nemoguće.

Čuo sam da je jednom egipatski faraon, koji je bio malo ekscentričan, kao što su to uvek kraljevi, malo neurotičan - jednom sanjao i video jednog od svojih ministara u svom snu. Bio je vrlo ljut. Sledećeg dana je objavio naredbu da nikome nije dozvoljeno da ulazi u njegove snove. To je prestup, i ako se nađe neko da vrši prestup, ulazeći u njegove snove, odmah će biti ubijen. Docije su mnoge osobe bile ubijene, jer su ulazile u njegove snove.

Vaši snovi su vaši - niko ne može da uđe. A ako neko uđe, to je vaše sanjanje; ne dešava se da je on ušao. Snovi su privatni,

apsolutno privatni. Zbog toga su nerealni. Šta god je privatno biće nerealno. Realnost je univerzalna. Ja mogu videti drveće, vi možete takođe videti drveće, ali drvo iz mog sna samo ja mogu videti. Ne mogu zatražiti od vas da dođete i postanete svedok. Zbog toga ujutru osećam da je to upravo bio san, ne realnost.

Vaše nade su samo vaše nade. Kada ostanete bez nade... kada ja kažem "budite bez nade," "odbacite sve nade," kažem da pustite sve nade, da ne stvarate privatne želje. Inače ćete uvek biti u bedi, uvek ćete biti u frustraciji. Vaše nade nikada neće biti ispunjene, jer celina ima svoj vlastiti plan. Celina ima svoje vlastito planiranje; celina ima svoju vlastitu sudbinu. Reka teče prema moru; ako svaka kap u reci sanja da ode negde drugde, kako se to može ispuniti? Reka će stići do okeana. Kapi će propatiti u frustraciji jer neće stići na svoja odredišta o kojima su sanjale.

Mudar čovek nije ništa do kapljica koja ne sanja privatni san. Prosvetljen čovek je čovek koji teče s celinom, s rekom. On kaže: "Gde god da idete, ja takođe idem tamo. Zašto biste brinuli? Reka teče; negde mora da ide. To nije moja briga." Kapljica

odbacuje svoju brigu; to je trenutak bez nade, beželjnosti. U tom trenutku kap postaje reka. U tom trenutku, u osnovi, kap postaje okean. U tom trenutku kapljica postaje celina.

"Da li biti bez nade uključuje da se bude bez nade u vas?" Da. Ako se vi nadate, ako stvarate nadu u mene, vi stvarate svoje snove. Ja nisam deo njih. To se mora zapamtiti: ja nisam deo vaših snova. Možete stvarati svoje želje i snove, to je na vama da odlučite. Ako ih stvarate bićete frustrirani. Ako ih ne stvarate započecete da tečete sa mnom. To je ono što označava predanost, to je ono što znači biti učenik; ploviti sa majstorom. Ako ja kažem "ostavite nade", vi ih odbacite; plovite sa mnom. Ako imate svoje privatne nade onda zapamtite - kada ste frustrirani ne krivite mene. Ja nisam odgovoran.

Inače ovo izgleda da je vrlo lako; nadajući se vi dolazite iz sveta gde ste bili frustrirani, onda počinjete da se nadate u mene - želeći, sanjajući o meni. Ja vam postajem izvinjenje da se nadate opet. Onda počinjete želeći opet iste želje - sada, uz moju pomoć. Ne, ja ne pomažem na taj način. Ja pomažem samo ako želite da pos-

tanete beželjni, ako želite da odbacite sve nade, ako želite da odbacite sebe, ego. To je jedini način na koji ja pomažem. Ja nisam ovde da ispunjavan ničije želje i nade. Odbacite ih pre nego što preovladaju frustracije, inače bićete nepotrebno ljuti na mene. Budite pažljivi s tim; inače osetićete da ste gubili svoje vreme, da sam uništio vašu energiju. Ako ne postignete svoje privatne ciljeve, naravno, nikada neće moći da mi oprostite; ali ja nemam udela u tome.

Ako ste spremni da plovite sa mnom... Ja plovim sa celinom. Ako ste spremni da plovite sa mnom, naučićete način kako da plovite zajedno sa celinom. Onda možete zaboraviti na mene. Na kraju majstor treba da se ostavi. Majstor, u najboljem slučaju, može biti kapija; on nije cilj. Prođete kroz njega, zahvalite mu se i zaboravite ga. Vi se krećete sa celinom. Pored majstora, u prisustvu majstora, naučite veštinu da plovite sa celinom.

Da, ja sam uključen. Kada vas učim nemanju nade, uključen sam u to. Ne nadajte se u mene, oko mene. Nikada neću biti učesnik u vašim privatnim snovima, u vašim idiotizmima.

"Kako je moguć rast bez ove nade?"

Rast je moguć samo bez nade. Vi niste izrasli zato što ste se nadali. Ostali ste deca, detinjasti. Detetu je dozvoljeno da sanja - ono je u neznanju - da se nada, da stvara budućnost. Ono je neozbiljno. Kada se dogodi zrelost, snovi treba da se ostave; ili odbacite snove i zrelost se dešava. Šta je zrelost? Zrelost znači da se vidi, ili zna realnost. Ne živite u ispunjavanju želja.

Čak i religiozni, takozvani religiozni ljudi žive u snovima; oni razmišljaju o raju za sebe, i o paklu za druge. Snovi... dobri snovi za sebe same, a noćne more za druge. Oni su takođe detinjasti.

Rast je moguć samo kada nema nade. Zašto? Zato što ista energija koja se kreće u nadama, mora da bude preobražena. Ista energija mora da bude otpuštena za rast. Zbog toga sve Bude kažu: "Nemojte želiti." Ne zato što su protiv želja, ne - nego zato što su oni za rast, a energija mora da se otpusti, oslobodi od želja. Samo onda može to postati unutrašnji rast.

Rast je u sadašnjosti, a željenje je u budućnosti - oni se nikada ne susreću. Vi rastete ovde i sada, nikada sutra. Rast je uvek ovde i sada. Baš u ovom trenutku rast se dešava, kako se može dogoditi sledećeg

trenutka? Odakle će doći? Niotkuda, pašće s neba? Ovaj trenutak će postati osnova za sledeći. Današnjica će postati osnova za sutrašnjicu. Ovaj život će postati temelj za sledeći život. Ako se rast dešava ovog trenutka, sledeći trenutak će se oteti i preovladati; započecete sledećeg trenutka s te tačke, od tog stadijuma, iz tog stanja, ili s te ravni gde vas taj trenutak ostavi. To je jedini način da se raste. Taj trenutak je jedini trenutak da se raste.

Jeste li primetili da u celom svetu - biljaka, ptica, životinja, planina - samo jedan trenutak, ovaj trenutak postoji; i one rastu. Samo čovek misli o budućnosti, a tako se rast zaustavlja. Što više mislite o budućnosti, manje je moguće da rastete. Rast dolazi u uslovima realnosti, koja se dešava ovog trenutka. I nema druge realnosti.

"Kako je moguć rast bez ove nade"
Rast je moguć samo bez nade.

Ja razumem vaš problem. Vi kažete: "Ako se ne nadamo, nećemo se nadati takođe ni rastu. Kako će se onda rast dogoditi, ako mu se ne nadamo i ne želimo?" Rastu ne treba vaše nadanje, vaše želje. Rastu treba vaše razumevanje; rastu treba vaša

svesnost. Svesnost je dovoljna. Ako ste svesni u ovom trenutku šta god da se događa, ta svest postaje sunce, i drvo vašeg vlastitog bića raste. Ta svesnost postaje hrana. Ta svesnost je sve što je potrebno za rast. Čovek raste zbog svesnosti, ne zbog nadaanja.

Četvrto pitanje:

Rekli ste da vi ne "radite" na ljudima, stoga kakvo je značenje imati sledbenike?

Majstor je katalizatorski posrednik; on ne radi, ali se rad događa kroz njega. On nije počinilac, nego upravo situacija gde se stvari događaju. Da li mislite da se sunce uzdiže i započinje da radi na tako mnogo miliona drveća... dolazi svakom cvetu, nagovara ga da se otvori... dolazi svakom pupoljku i prisiljava ga da se otvori ...dolazi svakom korenu i hrani ga? Ne. Sunce možda čak nije ni svesno, ali drveće raste, pupoljci se otvaraju, cveće počinje da širi svoj miris, ptice počinju da pevaju - čitav svet se budi. Kako sunce deluje? Da li je sunce činilac?

Čuo sam jednu vrlo staru priču da

je jednom tama otišla kod Boga i rekla: "Dosta je, dosta. Ja nisam počinila nikakav zločin - nisam koliko znam - zašto me onda tvoje sunce stalno goni? Neprekidno, iz dana u dan, milionima godina se to događa. Došla sam da se žalim. A ništa nisam učinila loše suncu. Zašto je ono toliko protiv mene?"

Čak i Bog je morao da prizna: "To je istina. Zašto bi te ono proganjao?" Pozvano je sunce, i Bog je pitao: "Zato si toliko protiv tame? Zašto nastavljaš da je progoniš?"

Sunce je odgovorilo: "Nisam nikada čuo za tamu. Šta time mislite? Nikada je nisam susreo. Čak je i ne znam! Nije u pitanju proganjanje. Ja je nisam čak ni upoznao. Niko me nije predstavio. Molim vas pozovite je, tako da mogu videti tu tamu, a onda ću je zapamtiti, i neću je progoniti."

Rečeno je da svemogući Bog to nije mogao da uradi, da dovede tamu pred sunce. Stoga je slučaj nerešen u fasciklama, a Bog treba da iznađe način kako bi se sunce i tama mogli sresti licem u lice na terenu. Ali izgleda da neće moći da iznađe način, jer kada je sunce tu, tama nije tu. Sunce je ne progoni i ne čini ništa; već je samo pri-

sutno.

Majstor je katalizatorski posrednik. Ova reč "katalizatorski" treba da se razume vrlo dobro. U nauci su otkriveni katalizatorski posrednici. Katalizatorski posrednik je posrednik koji je apsolutno potreban za neku promenu, na primer hemijsku promenu, ali sam katalizatorski posrednik nije sastojak promene. Samo je potrebno prisustvo. Na primer, kiseonik i vodonik se spoje i stvori se voda, ali je potreban elektricitet upravo kao katalizatorski posrednik. Ako elektricitet nije prisutan onda se kiseonik i vodonik ne spajaju; elektricitet nema udela - samo je prisutan. Bez prisustva to se ne događa; i elektricitet nema udela u tome. Ni na koji način ne ulazi u novu kombinaciju. On jednostavno ostaje tamo. Katalizatorski posrednik je naučni izraz, ali je lep.

Majstor ne treba da radi ništa; on ne dela. Dela samo njegovo prisustvo - ako vi dozvolite njegovo prisustvo. To zavisi od učenika. A da se bude učenik samo znači toliko - da vi dopustite, da se prepustite, da postanete prijemljivi - da više ne stvarate nikakve prepreke za prisustvo delovanja. On ne čini ništa. Samo prisustvo deluje ... nešto započinje da se događa. Ako učenik

dozvoli, nešto započinje da se dešava.

Učenik će osećati zahvalnost prema majstoru, jer bez njega bi to bilo gotovo nemoguće, inače majstor uvek zna da on ne čini ništa. Stoga ako odete kod majstora i kažete: "učinili ste mnogo," on će reći: "to je božja milost, ja nisam učinio ništa." Ako majstor kaže: "ja sam nešto učinio," on uopšte nije majstor, jer samo "ja" pokazuje da on nije majstor. On ne može biti katalizatorski posrednik za vas. On misli da je činilac; a činilac ne može biti katalizatorski posrednik.

Majstor je samo prisustvo, izvesno obuhvatno prisustvo... Kao oblak on vas okružuje. Ako mu dozvolite, on ulazi do najdublje srži vašeg bića. Ne da *on* ulazi! Vi jednostavno to dozvoljavate... to se događa. A u tom trenutku kada učenik dozvoljava i majstor je prisutan, nastaje hemijska promena, bolje je nazvati je alhemijском, mutacijom - učenik takođe iščezava, na isti način kao što je majstor iščezao. Ega više nema. Učenik je takođe postao nedelatan. Sada on može delovati kao prisustvo za druge. On može biti majstor.

Jedan od Budinih učenika, Sariputa, jednog dana je spoznao Budhhu i dozvolio

Budi da uđe u njega. Postao je prosvetljen. Odmah je Buda rekao: "Sada Saraputa ne treba da vidiš oko mene. Sada idi. Idi u nadalje zemlje. Mnogi ljudi su žedni. Sada treba da ugasiš njihovu žeđ." Sariputa je pogledao okolo. Šta se dogodilo? Rekao je: "O čemu govorite? Ne šaljite me nigde!" Buda je rekao: "Nisi svestan šta se dogodilo. Sada ti nije potrebno moje prisustvo. Sada sam možeš postati prisutnost za druge; stvari su se dogodile. Ja to nisam uradio, ti to nisi uradio, a stvari su se dogodile."

Ako je učenik previše delatan, to se neće dogoditi. Ako je učitelj previše delatan, on nije majstor. Kada je učenik spreman da se otvori - a učitelj je majstor - stvari se događaju. To je milost. To se jednostavno događa bez ičijeg činjenja. Zbog toga smo mi u Indiji to nazvali *prasad*, milost. Neočekivano, Bog postaje dostupan; iznenada, Bog deluje.

Zbog toga ja kažem da ne delujem na ljude, a ipak prihvatam učenike.

Peto pitanje:

Da bi se osećala dobro, ljudska bića uvek traže matericu. Svi se mi osećamo dobro s vama; da li smo našli matericu?

Naravno, majstor nije ništa drugo nego materica; kroz njega se vi ponovo rađate. Umirete u njemu; umirete s njim. Majstor je krst i uskrsnuće. To je smisao Isusove priče; u njemu vi umirete, i kroz njega se rađate. Majstor je materica.

Jedna materica je majčina materica; druga materica je "majstorova materica". Majka vas šalje u svet; a majstor vas šalje izvan njega. Majstor je majka.

Šesto pitanje:

Zašto uvek nosite ubrus sa sobom, čak i kada nema potrebe za njim?

To je simbolično, da sam ja beskoristan kao salveta. Ja ne verujem u korisnost. Korisnost pripada svetu, mestu tržnice. Ja verujem u nekorisne stvari, u cvet. Kakva je korist od cveta? Čemu služi? On je sasvim beskoristan; i otuda je lep, sasvim lep.

Život za mene nije svrhovit; nema svrhe u njemu. Ako bi bilo svrhe u životu, ne bi mogao biti tako lep. Svrha uvek stvara ružnoću. Svrha vam daje neki proizvod, ne ekstazu. Svrha vam daje fabrike, ne hramove. Život nije fabrika, to je hram. Kakva je korist od hrama?

Na Istoku svako selo ima barem jedan hram. Ako ima više, onda je i suviše dobro; inače samo jedan. Čak i vrlo, vrlo siromašno selo. Kada su zapadnjaci došli po prvi put na Istok, nisu mogli da veruju u tu pojavu, jer su seljani tako siromašni. Oni nemaju prave kuće, samo kolibe; možete im samo dati to ime i nazivati ih kućama; ali u svom mestu imaju lep hram. Njihove kuće nemaju kamene zidove, samo su od bambusa, ali njihov bog ima lepe mermerne zidove, mermerne podove. Mali hram, ali lep. Nisu mogli da veruju - kada živite u takvom siromaštvu, od kakve je koristi graditi tako lep hram?

Na Istoku smo uvek verovali u beskorisnost. Čovek može živeti u kući; to je korisno. Bog ne živi tamo; on može živeti bez hrama. Čak i ako hram ne postoji, ništa neće nedostajati u svetu. Svet nije obogaćen hramom. On je obogaćen fabrikom, bolnicom, školom - a ne hramom. Hram je jednostavno beskoristan. Tako kada su komunisti zavladali u Rusiji, uništili su sve hramove, sve crkve - preobratali su ih u fabrike, škole, bolnice, ovo i ono - jer su komunisti verovali u korisnost. Komunist ne veruje u cveće. Ne veruje u zvezde. Ne

veruje u poeziju. On veruje u prozu, u logične silogizme.

Ja verujem u poeziju. Ne verujem ni malo u logiku; apsolutno sam nelogičan. A spoznao sam lepotu života kroz nelogičnost, kroz iracionalnost. Kroz srce, video sam hram života; i reći ću vam, ako nastavite da tražite Boga u vašim fabrikama, nikada ga nećete naći. Ako nastavite traganja za svojim Bogom u bolnicama i školama pustićete ga zauvek, jer Bog nije svrha. U Indiji mi čak ne zovemo ovaj svet njegovom kreacijom - nazivamo ga njegovom *lilom*, igrom. Igra je bez svrhe; to nije čak ni igra. On jednostavno nastavlja da se igra žmurki sa sobom, bez namere da postigne ikakvu svrhu. Savršeno je uživanje da se bude, postoji. Vrednost je unutrašnja; vrednost je u vama.

Vi ste u pravu: zašto apsolutno bez svrhe uvek sa sobom nosim ubrus? Čak i ja ne znam zašto, ali ga nosim. To je simbol... nelogičnosti.

Sedmo pitanje:

Postao sam potpuno beskoristan. Šta sada da činim u pogledu moje finansijske situacije? Hoću li samo živeti na račun

drugih ljudi?

Ako ste zaista postali potpuno beskorisni, vi ste dostigli; sada nema ničega da se dostiže. Ako ste zaista postali potpuno beskorisni, nećete brinuti za svoju finansijsku situaciju. Kad god neko postane potpuno beskoristan, celina preuzima brige. Još uvek, nešto od sveta korisnosti mora da prijanja uz vaš um; otuda se javlja pitanje. Ako ste zaista postali beskorisni, onda ne brinite o tome; da li ćete sledećeg trenutka postojati ili ne, ne može da vas zabrinjava ako ste zaista postali nekorisni. Zašto se uznemiravate? Ako celini trebate vi za njenu igru žmurki,⁸ za njenu igru, ona će se pobrinuti. Zbog toga Isus kazuje svojim

---

⁸ Za igru skrivanja i traganja. Ideja je da Božansko, kao Apsolut, projektuje sebe kao individualne ljudske duše, sa ciljem da tako iskusi sve individualne aspekte i mogućnosti bivstvovanja. Da bi u tome bio uspešan mora da navede svoje individualne duše da zaborave svoju pravu božansku prirodu i da misle da su samo individue. To je naše trenutno stanje kao ljudskih bića. To je naše stanje sna ili iluzije (*maya*). Zato kada se individua probudi ona spoznaje da je ona Bog i da ništa dugo ne postoji osim božanskog koje se samospoznaje u toj igri (*lila*), koja bi se najjednostavnije mogla opisati kao igra žmurki Boga sa samim sobom.

sledbenicina: "Pogledajte ljiljane u polju; oni se ne zamaraju, ne brinu se za sutra - a lepši su nego što je kralj Solomon ikada bio u svojoj slavi." Nastavlja da kazuje: "Ne razmišljajte o sutrašnjem danu."

Jednom kada ste stvarno nekorisni vi ste se predali božanskom; a ako ste se zaista predali, nećete pitati: "Hoću li baš živeti na račun drugih ljudi?" Ko je onda drugi? Niko tada nije drugi. Vaši džepovi, džepovi su drugih, a džepovi drugih su vaši. Drugi postoji zbog ega - zato što ja (kao ego) postojim, zbog toga drugi postoji. Ako ja (ego) nisam tu, ko je onda drugi?

Ja sam godinama živeo na račun drugih ljudi, a čak im i ne zahvaljujem. Jer kakva je svrha zahvaljivati samome sebi? To će izgledati glupo. To je način na koji ja uživam, i ako celina želi od mene da budem ovde ja ću biti ovde. Ako me ne želi, onda ja uopšte nisam potreban, ona će me ukloniti. To je njena briga. Ako ona želi od mene da budem ovde, staviće u nečiji um ideju da daruje nešto meni. Na njoj je da to odluči. A ako mi vi nešto date, celina treba da vam se zahvali. Zašto bih vam se ja zahvaljivao? Ja ne ulazim u to. Nikada o tome nisam razmišljao, jer to izgleda glupo.

Nastavljam da radim ono u čemu uživam. Ako neki imaju dobrobiti od toga, ne treba da se osećaju zaduženi. To je moja radost. Nastavljam da vam govorim; to je moja radost. Nije da ja pokušavam da vam pomognem - to je način na koji ja sam uživam. Ako nastavite da mi pomažete, to je vaša radost. Na neki način ja zadovoljavam vaše potrebe; vi ispunjavate moje. I gotovo. Nije stvar u govorenju ko je kome zahvalan.

To je jedna celina. Osećanje da drugi postoji je otuda što vi postojite. Ako vi nestanete, i drugi nestaje.

A onda, sledeći trenutak nije nešto o čemu treba da se brine. Ovaj trenutak je dovoljan. Taj trenutak je dovoljan sam za sebe.

Osmo pitanje:

Pre nego što sam došao kod vas, kada sam uzimao droge, uvek sam se osećao više ujedinjen sa celinom. Posle šest meseci s vama, imao sam nekoliko dimova i sasvim se suprotno desilo; opijen, osećao sam se više rascepljen, možete li objasniti to?

Nije potrebno. To samo sebe objašnjava. Ako ste neurotični, droge će vam na mahove dati letimično zdravlje, jedinstvo. Ako ste rascepljeni, podeljeni onda će vam droge dati san da ste jedno, nepodeljeni. Ali ako meditirate, zaista postajete jedno; onda uzimanje droga neće pomoći. Ako meditirate onda je ostvarena realnost jedinstva; onda san neće biti ni od kakve koristi. Zapravo, onda će uzimanje droga biti destruktivno: kroz njih ćete se osećati podeljeni.

Zbog toga ja nastavljam da vam govorim: ljudi koji su u potrazi za drogama zaista su u potrazi za meditacijom - ali tragaju u pogrešnom pravcu. Njihovo traganje je savršeno u redu, njihov pravac je pogrešan. Ja nisam protiv njih, jer su oni tragaoci. Poriv se javio u njima, ali se kreću u pogrešnom pravcu. Oni mogu biti vraćeni na ispravan pravac.

Više ljudi je potrebno da im pomogne da meditiraju. Nijedna vlada, nijedna država ne može njih ugušiti, to je nemoguće. Što više budu gušeni, više će se osećati privučeni prema drogama. Što više postaju neurotični, više će biti potrebe za drogama. Samo više hramova, više meditacije u svetu; kada više ljudi meditira to će biti od

pomoći. Jednom kada meditirate, vi se krećete u ispravnom pravcu; pre ili kasnije, droge će otpasti same. Nije potrebno odbacivati ih, same će otpasti.

To je baš kao da nosite kamenje, obojeno kamenje, a onda vam neočekivano dam prave dijamante. Hoćete li nastaviti da nosite obojeno kamenje u svojim rukama? Hoćete li uložiti neki napor da ih bacite. Jednostavno ćete ih ispustiti; ruke će se otvoriti i vi ćete ih baciti jer su sada dijamanti dostupni. Sada, ako želite zadržati kamenje, moraćete odbaciti dijamante.

Nije potrebno objašnjavati. To se samo objašnjava.

Deveto pitanje:

Rekli ste: "Život je brbljanje u večnosti tišine i egzistencije." Stoga šta je ljudsko biće?

Životinja koja brblja.

Aristotel je definisao čoveka kao racionalno biće. Čovek nije racionalan; i dobro je da nije. Čovek je devedeset i devet posto iracionalan; i dobro je da je tako jer kroz iracionalnost sve što je lepo i privlačno postoji. Kroz razum, matematika; kroz ne-

razum, poezija. Kroz razum, nauka; kroz ne-razum religija. Kroz razum, tržište, novac, *rupi*, dolari; kroz ne-razum, ljubav, pevanje, plesanje. Ne, dobro je da čovek nije racionalno biće. Čovek je iracionalan.

Mnoge definicije su oprobane. Želeo bih reći da je čovek životinja koja stvara priče. On stvara mitove - svi mitovi su pričanje, *purane*. On stvara religije, mitove, priče o egzistenciji. Od samog početka čovečanstva, čovek je stvarao lepu mitologiju. On je stvarao Boga. On je stvarao to kako je Bog stvorio svet; on je stvorio lepe mitove. On tka, nastavlja da tka nove i nove mitove svuda okolo i okolo. Čovek je životinja koja stvara mit; život bi bio potpuno dosadan ako ne bi bilo mitova oko njega.

To je nevolja modernog doba: svi stari mitovi su odbačeni. Glupi racionalisti su ih previše osporavali. Oni su odbačeni jer ako ga vi osporavate, mit je neodbranljiv. On ne može odbraniti sebe. On je vrlo ranjiv, vrlo delikatan. Ako počnete da se borite s njim, uništićete ga, ali uništavajući njega vi ćete uništiti nešto lepo u ljudskom srcu. Mit nije samo priča, mit je upravo simboličan - koren mu je duboko u srcu. Ako ubijete mit, vi ubijate srce.

Dakle, svuda u svetu ovi isti racionalisti koji su ubili mitove osećaju da nema značenja u životu, nema poezije, nema razloga da se bude srećan, nema uzroka za slavlje. Sva svečanost je iščezla. Bez mitova svet će biti samo tržnica, svi hramovi će iščeznuti. Bez mita svi uzajamni odnosi će biti nagodbe; neće biti ljubavi u njima. Bez mita vi ćete biti sami u neizmernoj praznini.

Dok niste prosvetljeni ne možete živeti na taj način; inače osećaćete se beznačajni, duboka uznemirenost će se javiti i muka će ući u vaše biće. Krenućete da izvršavate samoubistvo. Počecete da nalazite razne druge načine - droge, alkohol, seks, bilo šta - da udavite sebe, tako da možete zaboraviti sebe, jer život izgleda beznačajan.

Mit daje značenje. Mit ili legenda nije ništa drugo do lepa priča, ali vam pomaže da živite. Dok ne postanete tako sposobni da živite bez pričanja i ogovaranja, to vam pomaže da putujete, da putujete po svetu. Daje oko sebe ljudsku atmosferu; inače svet je vrlo okamenjen. Samo pomislite: indijci odlaze na reke, na Gang - oni se tamo mole. To je legenda, mit; inače Gang je samo reka. Ali kroz legendu Ganga pos-

taje majka, a kada *hindus* ode na Gang to je za njega ogromno uživanje.

Kamen u Meki, kamen Kabe, nije ništa drugo do kamen. To je kamena kocka, zbog toga se zove *ka'bah*; *ka'bah* znači kocka. Inače ne možete znati kako se musliman oseća kada ide do Kabe. Ogromna energija se budi. Nije da Kaba nešto čini - ništa, to je samo mit. Ali kada on poljubi kamen, on ne hoda po zemlji, preselio se u drugi svet, svet poezije. Kada hoda oko Kabe, on hoda oko samog Boga. Svuda u svetu muslimani se mole; njihov smer je prema Kabi. Pravac se razlikuje; neko ko se moli u Engleskoj gledaće prema Kabi; neko ko se moli u Egiptu gledaće prema Kabi. Pet puta dnevno muslimani se mole svuda u svetu, okružujući ceo svet, i svi gledaju prema Kabi - Kaba postaje pravi centar sveta.⁹ Mit, lep mit. U tom trenutku čitav svet je okružen poezijom. Čovek daje značenje egzistenciji; zbog toga mit postoji.¹⁰ Čovek je životinja koja stvara priče. Mala brbljanja su samo o susedstvu, o susedovoj

---

⁹ Takođe kada vrše nuždu muslimani širom sveta moraju da paze da to ne bude u smeru Kabe.

¹⁰ Pomoću mita čovek, koji je identifikovan sa umom, povezuje egzistenciju sa božanskim.

ženi; velika brbljanja su kosmička, o Bogu. Inače čovek uživa u tome.

Ja volim jednu priču; mora da sam je kazivao mnogo puta. To je jevrejska priča.

U centru grada, pre mnogo godina, pre mnogo vekova, živeo je jedan rabin. Kad god je bilo neke teškoće u gradu, on bi išao u šumu, vršio neka žrtvovanja, molio, obavljao rituale, i govorio Bogu: "Odvрати ovu nesreću. Spasi nas." I grad bi uvek bio izbavljen.

Rabin je umro; drugi čovek je postao rabin. Grad se našao u nevolji; ljudi su se sakupili. Rabin je otišao u šumu, ali nije mogao naći mesto. Nije ga znao. Stoga je rekao Bogu: "Ja ne znam tačno mesto gde se stari rabi obično molio tebi, ali to nije važno. Ti znaš mesto, stoga ću se ja molite odavde." Nevolja nikada nije dolazila u grad. Ljudi su bili srećni.

Onda je taj rabin umro; drugi rabi ga je nasledio. Opet je grad bio u nekoj nevolji, nekoj nesreći. Ljudi su se okupili. On je otišao u šumu, ali je rekao Bogu: "Ne znam tačno gde je mesto, ne znam ni ritual. Samo znam molitvu. Stoga molim te, ti si sveznajući, stoga se ne drži detalja. Čuj me..."

Rekao je ono šta je imao da kaže. Nesreća je bila izbegnuta.

Onda je on takođe umro; zamenio ga je drugi rabin. Grad se okupio, nastupila je neka nevolja, neka bolest se širila, i rekli su: "Idi u šumu; to se uvek radilo. Drevni rabini su uvek išli tamo."

On je sedeo u fotelji. Rekao je: "Zašto je potrebno da idem tamo? On me može čuti odavde. A ja i ne znam mesto." Stoga je pogledao u nebo i zatražio: "Slušaj. Ja ne znam to mesto, ne znam ritual - čak ne znam ni molitvu. Upoznat sam s celom pričom; kako je prvi rabi obično išao, kako je drugi rabi obično išao, kako je treći, kako je četvrti... Ja ću ti ispričati priču - a znam da voliš priče. Molim te, čuj priču i ukloni nesreću."

Ispričao je priču o drevnim rabini-ma. Rečeno je da se Bogu dopala priča toliko da je grad bio izbavljen.

Mora da je voleo priče tako mnogo; on je sam tvorac mitova. Mora da je voleo priče. On je prvi koji je stvorio svo brbljanje.

Da, život je priča, trenutno pričanje u večnoj tišini egzistencije, a čovek je životinja koja stvara priče. Dok ne postanete

Bog, vi ćete morati da volite priče; volećete priče o Rami i Siti, o *Mahabharati*; volećete grčke, rimske, kineske priče. Milioni njih postoje - sve su lepe.

Ako ne unesete logiku u njih; one mogu otkriti unutrašnja vrata; mogu otvoriti unutrašnje misterije. Ako unesete logiku u njih, vrata su zatvorena; onda hram nije za vas. Volite priče. Kada ih volite, one otvaraju svoje misterije. Mnogo je sakriveno u njima; sve što je čovečanstvo našlo, bilo je sakriveno u alegorijama. Zbog toga Isus nastavlja da govori u alegorijama, Buda nastavlja da govori u pričama. Svi oni vole priče.

Deseto pitanje:

Rekli ste da majstor ponekad mora da bude ljut na učenika i u tom slučaju on glumi. Da li on glumi takođe i kada se njemu smeje, ili se smeši?

Majstor uvek glumi. Majstor je savršeni glumac. On ne uzima život ozbiljno. On ne uzima život kao muku, brigu. To je igra. Kada je ljut... on glumi. Kada se smeje... on glumi. Majstor može samo da glumi, jer on nije počinilac. Šta god da čini

treba uzeti kao glumu; a ako se previše vezujete za glumu vi ćete propustiti majstora.

Zaboravite njegovu ljutnju, i zaboravite njegov smeh. Gledajte iza ljutnje i smeha, tamo ćete naći starog čoveka. Niti se smeje niti je ljut, ne više niti govori - tamo ćete ga naći u totalnoj tišini. Tamo ćete naći Budu; u dubokoj smirenosti, u beskonačnoj tišini, nema čak ni podrhtavanje misli. Inače majstor je uvek na pozornici.

Inače ne budite obmanuti od strane majstora. Nastavite da posmatrate. Ne slušajte njegove reči; inače nikada neće moći da ga vidite. Slušajte njegovu tišinu. Slušajte kada postoji procep između dve reči. Čitajte ga između dva reda. Ne obraćajte mnogo pažnje na ono šta on kaže, šta radi; samo obraćajte pažnju na ono šta on jeste.

ČISTOTA I SNAGA

5. septembra 1975. pre podne u Buddha
dvorani

II,43: *kayendriyasiddhiraśuddhikṣayattapas
ah.*

Uklanjanjem nečistoća i askeзом dostiže se savršenstvo (*siddhi*) tela i čula (*indriya*).

II, 44: *svadyayadištadevatasamprayogah.*

»Studioznim usvajanjem poruke tradicionalnih tekstova i formula« (*svadyaya*) stiže se do sjedinjenja sa izabranim božanskim [uzorom].

II, 45: *samadhisiddhiriśvarapranidhanat.*

Predanost Uzvišenom [uzoru] vodi ka savršenstvu usredsređenosti (*samadhisiddhi*).

Čovek je kao ledena santa: samo deo, mali deo, vidljiv je na površini; glavni deo celine je skriven ispod. Ili, čovek je kao drvo: pravi život je u korenju, skriven ispod zemlje; samo grane su vidljive. Ako odse-

čete grane, nove grane će izrasti, jer grane nisu izvor; ali ako isečete korenje drvo je uništeno. Samo jedan deo čoveka je vidljiv na površini; a glavni deo je skriven iza, u pozadini. Ako mislite da je vidljivi deo sve, onda činite veliku grešku. Onda propuštate čitavu misteriju čoveka; onda propuštate vrata unutar sebe koja vas mogu odvesti do božanskog.

Ako mislite, znajući samo ime osobe, znajući iz koje familije dolazi, znajući njenu profesiju, da je doktor, inženjer ili profesor, ili znajući lice, njenu sliku, da vi znate nju; u velikoj ste iluziji. To su samo pojave na površini. Pravi čovek je daleko, daleko od svega ovoga. Na ovaj način možete biti upoznati, ali nikada ne znate čoveka. To je dovoljno što se tiče društva; više nije potrebno. Ovo površinsko znanje je dovoljno za tržnicu, ali ako zaista želite da znate čoveka, onda morate ići duboko. Jedini način da idete duboko je da prvo uđete duboko unutar sebe.

Dok ne saznate nepoznato u sebi, nikada nećete moći da znate nekoga drugog. Jedini način da znate misteriju šta čovek jeste, je da saznate šta ste vi. Postoje skriveni slojevi iza skrivenih slojeva.

Čovek je beskonačnost.

Ako nastavite roniti duboko u čoveka, dospećete do Boga. Čovek je upravo površina okeana, talasi. Ako uronite duboko vi silazite do samog središta egzistencije. Oni koji su spoznali Boga - nisu ga spoznali kao neki objekat. Oni su ga upoznali kao najdublju subjektivnost. Oni koji su upoznali Boga nisu njega susreli. Nisu ga videli kao neki objekat; videli su ga kao samog videoca, kao svoju vlastitu svesnost. Ne možete susresti Boga nigde, izuzev unutar sebe. On je vaša dubina; vi ste njegova površina. Vi ste njegova periferija; on je vaš centar.

Što se dublje krećete unutar samog sebe, dublje se krećete u celoj egzistenciji, u drugima takođe, jer središte je jedno. Cela egzistencija je usredištena na jednu tačku - ta tačka je Bog. Bog je najdublja dubina bića.

Veliko je putovanje, veliko hodočašće da se upozna i razume čovek. Patanjđalijeve *sutre* vam daju rešenje kako da uđete.

Prva sutra:

Kayendriya   siddhih   ashuddhih

ksyayat tapasah.

Asketizam uništava nečistoće, a sa događanjem savršenstva u telu i čulnim organima, fizičke i mentalne moći se bude.

Pre nego što možete razumeti ovu *sutru*, mnoge stvari treba bolje razumeti. Telo je bilo veoma mnogo zloupotrebljavano. Vi ste pogrešno postupali prema svom vlastitom telu. Ne znate misteriju samog tela. Ono nije samo koža; nije samo kosti; nije samo krv. Ono je veliko organsko jedinstvo, veliki dinamizam.

Vekovima se mislilo da krv ispunjava telo kao što voda ispunjava posudu. Samo pre tri stoleća, saznali smo da krv ne ispunjava telo, da nije nepokretna stvar - krv cirkuliše. Samo pre tri stoleća, saznali smo da krv cirkuliše, to je dinamička sila. Ona ne ispunjava telo, nego cirkuliše - tako tiho i tako neprekidno, a kretanje je tako umilno, bez ikakve buke, da smo živeli sa milionima tela za milione života a nikada se nismo susreli sa realnošću krvi, da ona cirkuliše.

Ima još mnogo misterija koje su skrivene. Ovo telo je upravo prvi sloj mnogih tela - svih sedam tela. Ako se duboko krećete u ovom telu naići ćete na novi

fenomen. Iza ovog grubog tela skriveno je suptilno telo. Jednom kada se to suptilno telo probudi, postajete vrlo moćni jer dostižete do nekih novih dimenzionalnih sila. Ovo telo može ležati u vašem krevetu, a vaše suptilno telo može da se kreće. Za njega nema prepreke. Gravitacija zemlje ne utiče na njega; ne postoji za njega barijera vremena i prostora. Ono može da se kreće... može da se kreće svuda. Ceo svet je otvoren za njega. Grubom telu to nije moguće. U nekim vašim snovima suptilno telo zapravo ostavlja vaše fizičko telo. U nekim vašim dubokim meditacijama, vaše suptilno telo ostavlja fizičko telo. Mnogi od vas, meditirajući duboko, ponekad su postali svesni da ono oseća kao da ste se uzdigli iznad zemlje, nekoliko inča, nekoliko stopa. Kada otvorite svoje oči, vi sedite na zemlji. Mislite da ste to zamišljali. To nije tako. Suptilno telo u dubokoj meditaciji, može da ode malo iznad grubog tela. Ponekad se to takođe događa - da grubo telo takođe sledi suptilno telo. Postoji žena u Evropi; ona je bila istraživana svim naučnim metodama. U dubokoj meditaciji uzdiže se četiri stope iznad zemlje; ne samo suptilno telo, već i grubo telo takođe. Utvrđeno je da je to

činjenica. U najstarijim raspravama o *jogi* rečeno je da se u dubokoj meditaciji dešava da sa suptilnim telom takođe i grubo telo može ići iznad zemlje - i, tačno, kaže se da može ići vrlo lako do četiri stope (122 cm).

Grubo telo je upravo površina tela, koža drugih tela. Onda iza suptilnih postoje finija tela - svih sedam tela. Ona sva pripadaju sedam različitih ravni bića. Što više uđete u svoje vlastito biće, više postajete svesni da ovo telo nije sve. Inače, vi ćete susresti drugo telo samo ako je ovo telo postalo čisto.

Joga ne veruje u mučenje tela, to nije mazohistički posao - nego veruje u pročišćavanje tela. A ponekad, pročišćavanje tela i njegovo mučenje može da izgleda slično. Razlika mora da se načini. Čovek može da posti, i taj post može samo da bude mučenje. On može samo da bude protiv svog vlastitog tela, samoubistven, mazohistički. Ali drugi čovek može postiti, a da ne bude mučitelj, možda on nije mazohista, i možda ne pokušava da uništi telo ni na koji način. Pre, on možda pokušava da ga pročisti. Jer u ozbiljnom postu, telo postiže određenu čistoću.

Neprekidno nastavljate da jedete

svakog dana; nikada ne dajete telu nijedan praznik. Telo nastavlja da akumulira mnoge mrtve ćelije - one postaju tovar. Ne samo da su tovar i teret, one su toksini, one su otrovne. Čine telo nečistim. Kada je telo nečisto, ne možete videti u pozadini skriveno telo. Ovo telo treba da bude bez primesa, transparentno, čisto; onda neočekivano postajete svesni drugog sloja, suptilnog tela. Kada je suptilno telo čisto, onda postajete svesni trećeg tela, četvrtog, i tako dalje.

Post veoma pomaže, ali čovek treba da bude mnogo svestan, da ne uništava telo. Nikakva osuda ne treba da bude u umu; a postoji problem jer su gotovo sve religije osudile telo. Njihovi izvorni osnivači ga nisu osuđivali, oni nisu bili trovači. Oni su voleli svoja tela. Toliko su voleli telo, da su uvek pokušavali da ga pročiste. Njihov post je bio pročišćavanje.

Onda su došli slepi sledbenici; nesvesni duboke nauke posta. Započeli su da poste slepo. Uživali su, jer um je nasilan. On uživa da bude nasilan sa drugima, uživa u moći, ali kad god ste nasilni s drugima rizično je, pošto će se drugi svetiti. Onda postoji jednostavan način: da se bude nasilan protiv svog sopstvenog tela. Onda nema

rizika. Telo se ne može svetiti. Telo vam ne može naškoditi. Možete nastavljati da povređujete svoje vlastito telo; nema ko da reaguje. Ovo je jednostavno. Možete mučiti i uživati u moći - na taj način vi kontrolišete svoje telo; telo ne kontroliše vas.

Ako je post agresivan, nasilan, ako ima ljutnje i destruktivnosti, onda ste propustili stvar. Vi ne pročišćavate telo; vi ga u stvari uništavate. Jedna je stvar da se čisti ogledalo, a druga je da se uništi ogledalo. Da se čisti ogledalo totalno je različito, jer kada je ogledalo bez prašine, čisto, moći ćete da se ogledate u njemu - ono će vas reflektovati. Ali ako razbijete ogledalo, onda ne postoji mogućnost da se gleda u njega. Ako uništite grubo telo, gubite mogućnost kontakta sa drugim, sa suptilnim telom. Pročistite ga, ne budite destruktivni.

Kako post pročišćava? Kad god ste u postu, telo više nema da radi na probavi. U tom periodu telo može raditi na odbacivanju mrtvih ćelija, toksina. To je baš kao kada ste jednog dana, u subotu ili nedelju, na odmoru i dođete kući pa čistite ceo dan. Cele sedmice ste bili angažovani i tako zaposleni, tako da niste mogli čistiti kuću. Kada telo nema šta da vari, niste jeli ništa,

ono započinje samočišćenje. Proces započinje spontano, i telo počinje da izbacuje napolje sve što nije potrebno, što je kao teret. Post je metoda pročišćenja. Jednom s vremena na vreme, post je lep - ne radeći ništa, ne jedući, odmarajući se samo. Uzmite koliko je moguće više tečnosti i samo se odmarajte, i telo će biti očišćeno.

Ponekad, ako osećate da je potreban duži post, možete takođe vršiti duži post - ali budite u dubokoj ljubavi s telom. Ako osećate da post oštećuje telo na neki način, zaustavite ga. Ako post pomaže telu, osetićete više energije, osetićete se više živim, osetićete se podmlađeni, osnaženi. To treba da bude kriterijum; ako počnete osećati da postajete slabiji, ako počnete osećati da suptilno podrhtavanje nastaje u vašem telu, onda budite svesni - sada ta stvar nije više pročišćenje. Postala je destruktivna. Zaustavite to.

Inače čovek treba da nauči čitavu nauku o tome. U stvari čovek treba da posti pored nekog ko je dugo postio i koji vrlo dobro poznaje celu stazu, koji poznaje sve simptome; ako to postaje destruktivno, šta će početi da se dešava; ako to nije destruktivno, šta će se onda dogoditi. Posle pravog

pročišćavajućeg posta vi ćete se osećati novi, mlađi, čistiji, bestežinski, srećniji; a telo će funkcionisati bolje jer je sada rastećeno. Inače post dolazi samo ako ste jeli nepravilno. Ako niste jeli pogrešno, nije potrebno da postite. Post je potreban samo kada ste već učinili pogrešnu stvar s telom - a svi smo mi jeli nepravilno.

Čovek je izgubio stazu. Nijedna životinja ne jede kao čovek; svaka životinja jede svoju izabranu hranu. Ako uvedete bivole u baštu, on će jesti samo određenu travu. Oni neće jesti sve i bilo šta - oni su vrlo izbirljivi. Imaju određen osećaj za svoju hranu. Čovek je potpuno izgubljen, nema osećaj o svojoj hrani. Nastavlja da jede sve i svašta. U stvari, ne možete naći ništa što ljudi ne jedu. U nekim mestima jedu se mravi. U nekim mestima jedu se zmije. U nekim mestima se jedu psi. Čovek jede sve. Čovek je jednostavno lud. On ne zna šta je u rezonanciji s njegovim telom, a šta nije. On je potpuno zbunjen.

Čovek prirodno treba da bude vegetarijanac, jer čitavo telo je načinjeno za vegetarijansku ishranu. Čak i naučnici priznaju činjenicu da cela struktura ljudskog tela pokazuje da on ne treba da bude neve-

getarijanac. Sada postoje načini da se utvrdi da li je određena vrsta životinje vegetarijanska ili nevegetarijanska: to zavisi od creva, od dužine creva. Nevegetarijanske životinje imaju mala creva. Tigrovi, lavovi - oni imaju vrlo mala creva, jer meso je već probavljena hrana. Ne trebaju mu duga creva da ga svare. Rad probave obavlja životinja. Onda vi jedete životinjsko meso. Ono je već probavljeno - nisu potrebna dugačka creva. Čovek ima najduža creva; to znači da je vegetarijanac. Duga probava hrane je potrebna, i mnogo izlučevina će biti, koje treba da se izbace.

Ako čovek nije nevegetarijanac i nastavlja da jede meso, telo biva preopterećeno. Na Istoku su svi veliki meditanti - Buda, Mahavira - isticali tu činjenicu. Ne zbog nekog koncepta nenasilja - to je sekundarna stvar - nego ako zaista želite da se krećete u dubokoj meditaciji, vaše telo treba da bude bez težine, prirodno, fluidno. Vaše telo treba da bude rasterećeno; a telo nevegetarijanca je vrlo mnogo opterećeno.

Posmatrajte samo šta se događa kada jedete meso; kada ubijete neku životinju, šta se dešava životinji kada je ubijena? Naravno, niko ne želi da bude ubijen. Život

želi da produži sebe; životinja ne umire voljno. Ako lav skoči na vas i ubije vas, šta će se dogoditi s vašim duhom, s vašim umom? Isto će se dogoditi kada vi ubijete lava. Agonija, strah, smrt, bol, uznemirenost, ljutnja, nasilje, tuga - sve te stvari se događaju životinji. Po celom njenom telu, šire se nasilje, bol, agonija. Čitavo telo postaje puno toksina, otrova. Sve telesne žlezde otpuštaju otrove, jer životinja umire vrlo nevoljno. Onda vi jedete meso - a meso nosi sve otrove koje je životinja otpustila. Sva energija je zatrovana. Onda se ovi otrovi unose u telo.

A to meso koje jedete pripada telu životinje. Ono je tamo imalo posebnu svrhu. Poseban tip svesti je egzistirao u telu životinje. Vi ste na višoj ravni nego što je životinjska svest, a kada jedete životinjsko meso, vaše telo ide na nižu ravan egzistencije, na ravan životinje. Onda postoji procep između vaše svesti i vašeg tela, i napetost se javlja, uznemirenost se pojavljuje.

Čovek treba da jede stvari koje su prirodne - prirodne za vas. Voće, orahe, povrće - jedite onoliko koliko možete. Lepota je što ne možete jesti te stvari više nego što vam je potrebno. Sve što je prirod-

no uvek vam daje zadovoljstvo, jer to zadovoljava vaše telo, zasićuje vas. Osećate se ispunjeni. Ako je neka stvar neprirodna, nikada vam ne daje osećanje ispunjenja. Nastavite da jedete sladoled; nikada nećete osetiti da ste zasićeni. Zapravo, što ga više jedete, više ćete želeti da ga jedete. To nije hrana. Vaš um je prevaren. Sada ne jedete prema telesnoj potrebi; jedete upravo da okusite, probate to. Jezik je postao kontrolor.

Jezik ne treba da bude kontrolor. On ne zna ništa o stomaku. On ne zna ništa o telu. Jezik ima da ispuni posebnu svrhu; da kuša hranu. Prirodno, jezik mora da sudi, to je jedina stvar, koja hrana je za telo - za moje telo, a koja hrana nije za telo. On je upravo stražar na vratima; on nije gospodar. A ako stražar na vratima postane gospodar, onda će sve biti u neredu.

Sada oglašivači znaju dobro da jezik može biti prevaren, nos može biti prevaren.¹¹ A oni nisu gospodari. Vi možda niste svesni; mnogo istraživanja hrane se vrši u

---

¹¹ Bivaju prevareni dodacima jelima, pojačivačima ukusa, aditivima, emulgatorima, od kojih je najznačajniji i najgori monosodium glutamat (MSG), koji lažiraju informacije među neuronima.

svetu, a ona kažu da, ako vam se nos sasvim zatvori, i oči se zatvore, a onda vam se da luk da jedete, ne možete reći šta jedete. Vi ne možete razlikovati luk od jabuke ako je nos potpuno zatvoren, jer pola ukusa dolazi od mirisa, odlučuje se preko nosa, a pola se odlučuje uz pomoć jezika - to dvoje su postali kontrolori. Kako oni znaju da li je sladoled prehrana, ili nije. Može da nosi u sebi aromu, može da nosi neke hemikalije koje zadovoljavaju jezik, ali nisu potrebne telu.

Čovek je zbunjen - više je zbunjen od bivola. Ne možete ubediti bivola da jede sladoled. Pokušajte!

Prirodna hrana... a kada kažem "prirodna" ja mislim na onu koja treba vašem telu. Potreba tigra je drugačija; on mora da bude vrlo nasilan. Ako jedete meso tigra vi ćete biti nasilni, ali gde će se vaše nasilje izraziti? Morate živeti u ljudskom društvu, ne u džungli. Onda ćete morati da potiskujete nasilje. Onda započinje poročan krug.

Kada potisnete nasilje, šta se događa? Kada osećate ljutnju, nasilje, određena otrovna energija se otpušta, jer otrov stvara situaciju gde možete zaista biti nasilni i ubiti nekoga. Energija se kreće prema

vašim rukama, energija se kreće prema vašim zubima - to su dva mesta odakle životinja postaje nasilna. Čovekovo telo je deo životinjskog carstva.

Kada ste ljuti, energija se otpušta - ona dolazi u ruke i u zube, u vilice - ali vi živite u ljudskom društvu i nije uvek korisno biti ljut. Vi živite u civilizovanom svetu, i ne možete se ponašati kao životinja. Ako se ponašate kao životinja, moraćete za to previše da platite - a niste spremni previše da platite. Šta onda radite? Potiskujete ljutnju u ruke; potiskujete energiju u zube - nastavljate da se smešite lažnim osmehom, a vaši zubi nastavljaju da akumuliraju ljutnju.

Retko sam viđao ljude sa prirodnim vilicama. One nisu prirodne - blokirane su, krute - jer tamo ima previše ljutnje. Ako pritisnete vilice osobe, ljutnja može da se otpusti. Ruke postaju ružne. Gube gracioznost, gube fleksibilnost, jer previše je ljutnje potisnuto tamo. Ljudi koji su radili na dubokoj masaži saznali su da kada se snažno na određeni način masiraju ruke, osoba započinje da postaje ljuta. Ne postoji razlog. Masirate čoveka i odjednom započinje da oseća ljutnju. Ako pritisnete vilicu, oso-

be postaju ljute. One nose akumuliranu ljutnju.

To su nečistoće u telu; i one moraju da se izbace. Ako ih ne izbacite, telo će ostati teško. *Joga* vežbe postoje da izbace sve vrste akumuliranih otrova u telu. *Joga* pokreti ih izbacuju, a *joginovo* telo ima svoju vlastitu gipkost. *Joga* vežbe su totalno različite od svih drugih vežbi. One ne čine vaše telo jakim; čine vaše telo fleksibilnijim. A kada vam je telo fleksibilno, vi ste jaki u veoma različitom smislu; vi ste mlađi. One čine vaše telo više tečnim, više tekućim - nema začepjenja u telu. Celo telo postoji kao jedno organsko jedinstvo, u svom vlastitom dubokom ritmu. To nije kao buka na tržnici; to je kao neki orkestar. Duboki ritam unutra, nema začepjenja, onda je telo čisto. *Joga* vežbe mogu biti od ogromne koristi.

Svako nosi mnogo smeća u stomaku, jer to je jedini prostor u telu gde možete potisnuti stvari. Nema drugog prostora. Ako želite da potisnete bilo šta, to mora biti potisnuto u stomak. Ako želite da plačete - vaša žena je mrtva, vaš voljeni je mrtav, vaši prijatelji su umrli - ali to ne izgleda dobro, izgleda kao da ste slabić, plačući za

ženom, vi morate potisnuti to; gde ćete staviti to plakanje? Prirodno, morate to da potisnete u stomak. To je jedini prostor dostupan u telu, jedini prazan prostor gde možete prodreti.

Ako potisnete u stomak... A svako je potisnuo mnoge vrste emocija: od ljubavi, od seksualnosti, ljutnje, tuge ili plakanja - čak i smeha. Ne možete se smeјati, stomak se smeјe. To izgleda strašno, izgleda prosto - niste onda obrazovani. Vi ste potisnuli sve. Zbog ovog potiskivanja ne možete disati duboko, morate disati plitko. Jer ako dišete duboko, ove rane od potiskivanja, one će otpustiti svoju energiju. Vi se bojite. Svako se boji da se kreće u stomaku.

Svako dete kada se rodi diše kroz stomak. Pogledajte dete koje spava: stomak ide gore i dole, nikada grudi. Nijedno dete ne diše iz grudi; deca dišu iz stomaka. Sada su ona potpuno slobodna, ništa nije potisnuto. Njihovi stomaci su prazni, a ta praznina ima lepotu u telu.

Jednom kada stomak ima previše potisnutog u sebi, telo je podeljeno na dva dela, niži i viši. Onda niste jedan; vi ste dvoje. Niži deo je odbačeni deo. Jedinство je izgubljeno; dualitet je ušao u vaše biće.

Sada ne možete biti lepi, ne možete imati čari. Nosite dva tela umesto jednog - i uvek će ostati jaz među njima. Ne možete hodati lepo. Na neki način morate nositi svoje noge. Zapravo ako je telo jedno, vaše noge će nositi vas. Ako je telo podeljeno na dva, onda morate nositi svoje noge.

Morate vući svoje telo. Ono je kao teret. Ne možete uživati u njemu. Ne možete uživati u dobrom hodu, ne možete uživati u dobrom plivanju, ne možete uživati u brzom trčanju - jer telo nije jedno. Za sva ova kretanja, da biste uživali u njima, telo treba nanovo da bude ujedinjeno. Sklad ponovo mora da bude stvoren; stomak mora biti potpuno očišćen.

Za čišćenje stomaka potrebno je vrlo duboko disanje, jer kada duboko udahnete i izdahnete, stomak izbacuje sve što nosi. U izdisanju, stomak oslobađa sebe. Otuda važnost *pranayame*, dubokog ritmičkog disanja. Akcenat treba da bude na izdisanju, tako da se izbaci sve što je u stomaku nepotrebno nošeno.

A kada stomak ne nosi unutra emocije, ako imate začepljenje ono će iznenada iščeznuti. Kada potiskujete emocije u stomak, nastaje začepljenje, jer stomak nije

slobodan da ima svoje kretanje. Vi ga duboko kontrolišete; ne možete mu dozvoliti slobodu. Dakle, emocije su potisnute, biće konstipacije. Konstipacija je više mentalna bolest nego fizička. Ona pripada umu više nego što pripada telu.

Međutim zapamtite, ja ne delim um i telo na dva. Oni su dva aspekta istog fenomena. Um i telo nisu dve stvari. Zapravo nije dobro reći "um i telo"; pravilan izraz bi bio "um-telo". Vaše telo je psihosomat-ska pojava. Um je najsuptilniji deo tela, a telo je najgrublji deo uma. Oboje utiču jedno na drugo; idu paralelno. Ako potiskujete nešto u umu, telo će započeti da potiskuje dnevni posao, svoje putovanje. Ako um oslobađa sve, telo će takođe oslobađati sve. Zbog toga ja mnogo ističem katarzu. Katarza je proces čišćenja.

Ovo je sva asketska uzdržanost: post; prirodna hrana; duboko ritmičko disanje; *joga* vežbe; sve više i više prirodno življenje, fleksibilno življenje jednostavnim životom; sve manje i manje stvaranje potiskujućih stanovišta; dozvoljavanje telu da ima svoj vlastiti uticaj, sledeći mudrost tela. "*Uzdržljivost uništava nečistoće...*" Uzdržljivost ili asketizam ne znači da se muči

telo. To znači da se stvori živa vatra u telu, tako da se ono očisti. Kao da ste ubacili zlato u vatru - sve što nije od zlata izgori. Samo čisto zlato izađe van.¹²

"Uzdržljivost ili aketizam uništava nečistoće, a sa događanjem savršenstva u telu i čulnim organima, fizičke i mentalne moći se bude."

Kada je telo čisto, videćete da se bude ogromne nove energije, nove dimenzije se otvaraju pred vama, nove mogućnosti. Telo ima veliku skrivenu moć. Jednom kada se to oslobodi, nećete moći poverovati u to, da telo u sebi nosi tako mnogo stvari, da su tako blizu.

I svako čulo ima skriveni osećaj; skriveni smisao iza sebe. Oči imaju skriven očni vid, izvesno pronicanje iza sebe. Kada su oči čiste, jasne, onda ne vidite stvari samo kakve jesu na površini. Počinjete da vidite njihovu dubinu. Njihova dimenzija se otvara. Baš sada, kada vidite osobu, ne vidite njenu auru; samo vidite njeno fizičko telo. Fizičko telo je okruženo vrlo suptilnom austom. Difuzna svetlost okružuje telo. Svačije telo je okruženo različitom bojom

---

¹² Zato se na sanskritu asketizam naziva *tapas*, što znači žar, vrelna koja sagoreva nečistoće tela i uma.

aure. Onog trenutka kada su vaše oči čiste, možete videti auru; a videći auru saznajete mnoge stvari o čoveku koje ne možete znati ni na jedan drugi način. Čovek vas ne može obmanuti, to je nemoguće; jer ova aura otkriva njegovo biće. Neko dođe s aurom neiskrenosti, i pokušava da vas ubedi da je vrlo iskren čovek; aura ne može obmanuti, jer on ne može kontrolisati auru. To nije moguće. Neiskrena aura ima drugačiju boju. Aura iskrenog čoveka ima različitu boju. Aura čistog čoveka je čisto bela. Što je više nečist čovek, više se belo kreće prema sivom. Ako je još više nečist, kreće se još više prema crnom. Aura čoveka koji je apsolutno neiskren, apsolutno je crna. Aura zbunjenog čoveka se menja; nikada nije ista. Čak i ako nastavite da tražite za nekoliko minuta, videćete da se aura menja. Čovek je zbunjen. On sam nije utvrđen u onome što jeste. On je promenljiva aura.

Čovek koji je meditativan ima vrlo smiren kvalitet u auri, tišinu, svežinu oko sebe. Onaj ko je u velikoj uznemirenosti, metežu, napetosti, ima takođe isti kvalitet i u auri. Ko je vrlo napet, može pokušavati da se smeši, može kreirati lice, može imati masku, ali kada dođe do vas njegova aura

će pokazati realnost.

Isto se takođe dešava sa ušima. Baš kao što oči imaju duboki uvid, uši imaju kvalitet dubokog slušanja. Onda vi ne slušate šta čovek govori, nego radije slušate muziku. Ne marite za reči koje on koristi, već za ton, za ritam njegovog glasa... za unutrašnji kvalitet glasa koji kazuje mnoge stvari, koje reči ne mogu obmanuti, ne mogu promeniti. Neko možda pokušava da bude vrlo ugladen, ali njegova grubost će biti u njegovom glasu. Može pokušavati da bude vrlo mio, ali njegov zvuk će pokazati njegovu neprijatnost. Čovek će možda pokušati da pokaže svoju sigurnost, ali zvuk će pokazati... kvalitet neodlučnosti. Ako možete čuti sam zvuk, ako možete videti auru, i ako možete osetiti kvalitet bića koje je pored vas, postajete sposobni za mnoge stvari. A to su vrlo jednostavne stvari. One započinju da se dešavaju jednom kada započne uzdržljivost, jednostavnost ili asketizam.

Onda postoje jače moći, koje se u *jogi* zovu *siddhi* - magične moći, čudesne snage. Izgledaju kao čudesa jer ne razumemo mehanizam kako one deluju. Jednom kada upoznate mehanizam, one nisu čuda.

U stvari čudo nije moguće. Sve što se dešava, dešava se prema zakonu. Zakon možda nije poznat, onda ga zovete čudom. Kada je zakon poznat, čudo iščezava.

Upravo su sada u Indiji uveli televiziiju u sela. Po prvi put, seljani su gledali Indiru Gandhi na televizijskim kutijama, tako ih seljani zovu - "kutije sa slikom." Nisu mogli da veruju. Nemoguće. Išli su okolo kutija, zagledali su ih odasvuda. Kako se Indira Gandhi sakrila u kutiju? Čudo, neverovatno čudesno, ali jednom kada znate zakon stvar je jednostavna.

Sva čuda su u skladu sa skrivenim zakonima. *Joga* kaže da u svetu ne postoji čudo, jer "čudo" označava da je nešto protiv zakona, što nije moguće. Kako bi postojala ikakva mogućnost da se ide protiv univerzalnog zakona? Ne postoji mogućnost. Možda ljudi to ne znaju.

Siddhiji postaju mogući kada ulazite dublje u čistoću i savršenstvo. Na primer, ako možete maknuti svoje astralno telo iz grubog tela, možete uraditi mnoge stvari koje će biti čudesne. Možete posetiti ljude. Mogu vas videti, ali vas ne mogu dodirnuti. Možete čak razgovarati s njima uz pomoć svoje astralne projekcije. Možete izlečiti

ljude. Ako ste zaista čisti, samo vaš dodir, polaganje ruku, učiniće čudo. Samo vaše okruženje će biti isceljujuća snaga - gde god se kretali, isceljenje će se događati automatski. Nije da to vi radite. Sama čistoća... vi ste postali vozilo beskonačnih sila.

Inače čovek treba da se kreće prema unutra, mora da traži svoju vlastitu unutar-nju srž.

"Jednostavnost ili uzdržljivost uništava nečistoće, a sa sledećim savršenstvom u telu i čulnim organima, bude se fizičke i mentalne moći." A najveća snaga koja se budi u vama jeste osećanje besmrtnosti. Nije da vi imate teoriju, sistem, filozofiju da ste besmrtni, ne. Sada imate osećanje, sada ste utemeljeni u tome - sada znate to. To nije pitanje nikakve teorije; to je postalo vaše saznanje da ne postoji smrt. Ovo telo će iščeznuti u svojim elementima, ali vaša svesnost ne može iščeznuti. Um će se raspasti, misli će se zaustaviti, telo će otići u elemente - ali vi, kao svedočeće Sopstvo, uvek postojite.

Vi znate to jer sada možete videti svoje telo iz daleka, iz udaljenog prostora. Možete videti svoje telo odvojeno od vas. Možete izaći van iz tela i posmatrati ga.

Možete se kretati oko svog vlastitog tela. Sada znate da će telo biti ostavljeno kada umrete, ali ne vi. Sada možete videti da um deluje kao mehanizam, kao biokompjuter. Vi ste videlac, ne um. Sada telo i um nastavlja da funkcionišu, ali vi niste identifikovani sa njima.

Ovo je najveće čudo koje se može dogoditi čoveku: da dođe do saznanja da je besmrtan. Onda strah od smrti iščezava, a sa strahom od smrti svi strahovi iščezavaju.

A kada strah iščezne, ljubav nailazi. Kada nema straha, ljubav se pojavljuje; samo onda ljubav dolazi. Kako ljubav može doći u strahom obuzetom umu? Možete tražiti prijateljstvo, možete tražiti uzajamni odnos, ali to tražite iz straha - da zaboravite sebe, da utopite sebe u vezi. To nije ljubav. Ljubav nastaje samo kada transcendirate smrt. Oboje ne mogu postojati zajedno; ako se bojite smrti, kako možete voleti? Iz ovog straha možete pokušati da nađete društvo, ali veza će ostajati na strahu.

Zbog toga se devedeset devet posto religioznih ljudi moli, ali njihova molitva nije prava molitva. Ona nije iz ljubavi, ona je iz straha. Njihov Bog je iz straha. Samo retko, jedan procenat religioznih osoba

dolazi do shvatanja besmrtnosti. Onda dolazi molitva koja nije iz straha, koja je iz ljubavi, savršena zahvalnost, blagodarnost.

Swadhyayat *istadevata*
samprayogah.

Sjedinjavanje s božanskim događaja se kroz samoizučavanje - swadhyaya.

Ovo je vrlo važna *sutra*: "*Jedinstvo sa božanskim dešava se kroz izučavanje sebe.*" Čovek mora da izučava sebe - to je jedini način da dosegne božansko. Patanjđali ne kaže: "Idite u hram". On ne kaže: "Idite u crkvu". On ne kaže: "Vršite rituale". Ne, to nije put da se bude jedno s božanskim. Idite u sebe - *swadhyaya*, samoizučavanje - jer on je skriven iza vas, unutar vas. On je vaša najdublja srž. Vi ste hram; idite unutra. Izučavajte sebe. Vi ste silna pojava - izučavajte sebe. Izučavajte sve šta vi jeste. A onog dana kada sebe budete izučili potpuno, on će biti otkriven. On je skriven iza vas, unutar vas. On je vi u vašem najdubljem biću. Stoga izučavajte sebe.

Ovo "izučavanje" znači upravo ono što Gurđijev podrazumeva pod "samoprijećanjem."¹³ Patanjđalijeva *swadhyaya* je

---

¹³ Sećanje, osvešćenje samoga sebe, ili svog Sops-tva.

upravo "samosećanje." Sećajte se sebe i samo nastavite da posmatrate. Kako ste povezani sa ljudima - posmatrajte. Uzajamni odnosi su odraz. Kako se odnosite prema strancima, kako se odnosite prema ljudima koji su vam poznati, kako se odnosite prema svojim slugama, a kako prema svom šefu - samo nastavite da posmatrate. Neka svaki odnos bude kao ogledalo, refleksija, i posmatrajte kako menjate svoju masku. Pogledajte u svoju pohlepu, ili žudnju, pogledajte svoju ljubomoru, gledajte u svoj strah, svoju uznemirenost i posesivnost - nastavite da gledate i posmatrate.

Nema potrebe da radite ništa! To je lepota *sutre*. Patanjđali ne kaže: "Uradi nešto!" On kaže: "Izučavaj sebe". Samo studiranje, sama svesnost će delovati. Transformacija će se dogoditi kada se suočite sa saznanjem svog celog bića.

U različitim raspoloženjima: kada ste tužni - posmatrajte; kada ste srećni - pazite; kada ste ravnodušni - motrite; kada se osećate beznadežno - posmatrajte; kada ste tako mnogo ispunjeni nadom - pazite; u želji, u frustraciji... Ima miliona raspoloženja oko vas - nastavite da posmatrate. Neka svako raspoloženje bude prozor da gledate

unutar sebe. U svim duginim bojama, posmatrajte sebe. Kada ste sami - posmatrajte. Krenite na planine, izolovani - motrite. Idite u fabriku, u kancelariju - motrite kako se menjate, gde se menjate.

Ako nastavite da se posmatrate... Nikada ne olabavljajte ovo motrenje ni za jedan jedini trenutak. Buda je rekao: "I onda kada odete u krevet - nastavite da posmatrate. Kada nastavite s tim, padajući u san - nastavite da posmatrate kako se uspavljujete." Nastavite da posmatrate. Ne dozvoljavajte ništa da prođe bez motrenja. Baš ovo samoprisećanje, ovo samoizučavanje, uradiće sve. Ne treba da pitate: "Šta da radim nakon što sam motrio." Ništa nije potrebno. Jednom kada ste posmatrali totalno svoju mržnju, ona iščezava.

A ovo je kriterijum: ono što iščezava uz pomoć posmatranja jeste greh, a ono što raste pomoću posmatranja jeste vrlina. To je jedina definicija koju vam ja mogu dati. Ja ne kažem da je "ovo greh, a ovo vrlina". Ne, greh i vrlina ne mogu biti spolja definisani, niti opredmećeni. Ono što raste uz pomoć posmatranja jeste vrlina; a ono što iščezava posmatranjem jeste greh. Ljutnja će iščeznuti pomoću motrenja; lju-

bav će rasti. Mržnja će iščeznuti motrenjem; saosećanje će rasti. Dakle sve što iščezne kroz posmatranje jeste greh. Ništa drugo nije potrebno da se uradi s tim. Samo posmatrajte to, i to nestaje. Nestaje baš kao kada unesete svetlost u mračnu sobu, tama nestaje.

Vi nećete nestati posmatranjem. Zapravo pomoću posmatranja vi ćete biti otkriveni. Samo tama će iščeznuti: tama ljutnje, tama posesivnosti, tama ljubomore - sve to će iščeznuti. Samo ćete vi biti ostavljeni u svojoj pređašnjoj, drevnoj čistoti. Samo vaš unutarnji prostor će biti ostavljen - prazan, bez sadržine. "Jedinstvo sa božanskim se dešava kroz samoizučavanje." Ništa drugo nije potrebno - samo svesnost.

Samadhi siddha Ishwar pranidhanat.

Totalno prosvetljenje može biti izvršeno pomoću predaje Bogu.

A kada ste izučavali sebe, kada ste upoznali sebe... nastupa odricanje ili predaja. To dolazi vrlo jednostavno. To onda nije neki napor. Ako sada želite da se pokorite ili predate, to će biti ogroman napor; i to

neće ni biti potpuno. Ako baš sada želite da se pokorite ili predate, kako se možete predati s mržnjom unutra? Kako se možete predati s ljubomorom unutra? Predavanje je moguće samo kada ste apsolutno čisti.

Kako možete otići kod Boga i staviti svoju mržnju, nasilje, ljubomoru pred njegova stopala? Ne, samo kada ste čisti, cvet čistote - onda ulazite u hram i predajete ga.

Da bi se predao, čovek treba da postane vredan toga, jer predanost je najveći čin. Ništa nije iznad toga. Ne možete se predati svojom voljom ili naporom, jer volja i napor pripadaju egu. Ego se ne može pokoriti niti predati. Kada nastavljate da izučavate sebe, posmatrajući sebe, ego iščezava. Vi ostajete, ali više nema "ja". Vi ste neizmerna praznina - bez "ja" u sebi. Vi ste neizmerno Jastvo, ali bez "ja" u sebi. Bivanje postoji, ega više nema - onda je moguće predati se.

Totalno prosvetljenje može biti izvršeno pomoću predaje Bogu. Potpuno prosvetljenje, samadhi; vi postajete sama svetlost. Sve iščezava. Vi ostajete kao energija, a najčistija energija je svetlost. Sada naučnici, fizičari, kažu da će sve što se kreće brzinom svetlosti postati svetlost. Ako se

kamen baci pri brzini svetlosti, nestaće. Postaće samo svetlo, jer pri toj brzini stvari iščezavaju; samo energija ostaje. Oni su upravo sada to otkrili, tokom ovog veka, da postoji mogućnost da je materija pretvorljiva u svetlost, u energiju. Materija je energija usporene brzine; svetlost je energija velike brzine.

Ego je materijalna stvar, to je energija usporenog kretanja. Kada ga pokorite, ili predate, dostižete brzinu svetlosti. Onda više niste čvrsta stvar; onda ste bestežinska energija. A bestežinska energija nema ograničenja; ona je neograničena. Bestežinska energija ne može biti definisana ni na koji drugi način - jedini je način da se kaže da je svetlost. Biblija kaže: "Bog je svetlost". Kuran kaže: "Bog je svetlost". Upanišade kažu: "Bog je svetlost". Vi postajete svetlost.

Totalno prosvetljenje može biti izvršeno pomoću predaje Bogu. Prvo, krećite se kroz samoizučavanje tako da sretnete Boga iznutra. Onda mu se pokorite i predajte. Sve i sve što vi jeste - predajte njemu.¹⁴ I

---

¹⁴ Zato je predaja laka i spontana jer nakon kompletne samospoznaje dolazimo do spoznaje da samo On Jeste, Sve i jeste Njegovo, sve je On sam, ništa nije

zapamtite, predavanje nije napor, stoga ne brinite kako da se predate. Samo se prvo sećajte sebe; predavanje dolazi kao senka. Nema tehnike za predavanje. Jednom kada znate sebe, tada znate kako da se poklonite i predate sebe. Predani, vi postajete sam Bog. Boreći se sa celinom, vi ostajete ružni ego. "Opusti se" je najviša *mantra*.

Međutim, pohlepa ili žudnja može da se pojavi u vašem umu: "Zašto onda čekati? Zašto se ne bih predao sada?" Ne možete. Vi ste prepreka, stoga, kako da se predate? Kada vas nema predavanja će biti. Ako jeste, pokoravanje ili predavanje nije moguće. Vi se nećete predati; vaše iščezavanje će biti predavanje. Izađete napolje na jedna vrata; na drugim vratima ulazi predaja. Vi i predavanje ne možete biti zajedno.

Stoga zapamtite, vi se ne možete predati. Posmatrajte sebe, tako da postanete sve čistiji i čistiji - tako čisti da gotovo ništa ne preostane, samo čistota, miris - onda se predavanje dešava.

U ovoj *sutri* Patanjđali jednostavno kaže da totalno prosvetljenje može biti postignuto predavanjem Bogu. On ne kaže

---

naše. Ništa zapravo ne predajemo, samo prepozna-
jemo čije je sve.

kako da se predate. On ne kaže da predavanje mora da se izvrši. On jednostavno ukazuje na tu pojavu. Samoizučavanje mora da bude izvršeno; vi ćete doći licem u lice s Bogom. Ako ste izvršili samoizučavanje, ulazite u hram, stupate pred Boga, a onda nema problema. Onog trenutka kada stupite pred Boga, i suočite se s njim, predanost se događa. To nije činjenje; to je događanje.

UM JE GLUPOST

6. septembar 1975. pre podne
u Buddha dvorani

Prvo pitanje:

Jesu li neki ljudi više glupi od drugih?

Um je glup. Dok ne odete izvan uma, nećete otići izvan gluposti; um, kao takav, jeste glup.

Umovi su dva tipa: obrazovani i neobrazovani. I jedni i drugi su glupi. Misli se da je obrazovani um inteligentan. On to nije. Misli se da je manje obrazovani um glup, ali oba su glupa.

U vašoj gluposti možete znati mnogo - možete sakupiti mnogo informacija; možete nositi sa sobom tovar spisa; možete trenirati um, usloviti um; možete memorisati; možete gotovo postati *Encyclopedia Britannica* - ali to ne čini nikakvu razliku u vašoj gluposti. Zapravo ako nađete na čoveka koji nema više nikakav um, vaša glupost će biti veća nego glupost onih koji nemaju informacije, koji su jednostavno

neuki. Kada se zna više ne znači da se postaje pametan, inteligentan; a kada se zna manje ne znači da se postaje glup.

Glupost je neka vrsta spavanja, duboke nesvesnosti. Nastavljate da činite stvari ne znajući zašto. Nastavljate da budete upleteni u hiljadu i jednu situaciju, ne znajući zašto. Krećete se kroz život čvrsto uspavani. Ta uspavanost je glupavost. Biti identifikovan s umom jeste glupost. Ako pamtite, ako postanete svesni tako da gubite identitet sa umom, ako više niste um, ako osećate nadilaženje uma; inteligencija se pojavljuje. Inteligencija je vrsta buđenja. Uspavani, vi ste glupavi. Probudite se i glupost nestaje: po prvi put, inteligencija ulazi unutra.

Moguće je znati mnogo bez znanja sebe; onda je sve to glupost. Obrnuto je moguće takođe: da se spozna sebe, a bez znanja ičega drugog. Inače znati sebe dovoljno je da se bude inteligentan; i čovek koji zna sebe ponašaće se inteligentno u svakoj situaciji. Odlučivaće i odgovaraće inteligentno. Njegovo odgovaranje ili odlučivanje neće biti reakcija; neće delovati iz prošlosti. Delovaće iz sadašnjosti; on će biti ovde i sada.

Glup um uvek reaguje iz prošlosti. Inteligencija ne treba da se bavi s prošlošću. Inteligencija je uvek u sadašnjosti. Ja vam postavim pitanje - vaša inteligencija odgovara na njega, ne vaše pamćenje. Onda niste glupi. Ali ako samo pamćenje odgovara na to, ne inteligencija - onda ne vidite pitanje. U stvari vi ne marite o pitanju; jednostavno nosite spreman gotov odgovor. To se odnosi na Mula Nasrudina, kada je car došao da poseti njegovo mesto. Seljani su se veoma bojali da izađu pred cara, pa su svi pitali Nasrudina: "Molimo te, predstavljaj nas. Mi smo glupi ljudi, neuki. Ti si ovde jedini mudar čovek, stoga molimo te lati se posla, jer mi ne znamo načine dvorskog ponašanja, a car dolazi po prvi put."

Nasrudin je rekao: "Naravno. Video sam mnoge careve i posetio mnoge dvorove. Ne budite zabrinuti."

Međutim, ljudi sa dvora su brinuli zbog sela, stoga su došli da pripreme celu stvar. Kada su pitali ko će ih predstavljati, seljani su rekli: "Mula Nasrudin će nas predstavljati. On je naš predvodnik, naš vođa, naš filozof."

Stoga su oni trenirali Mula Nasrudina, govoreći: "Ne treba mnogo da brineš.

Car će postaviti samo tri pitanja. Prvo pitanje će biti o tvom starosnom dobu. Koliko imaš godina?"

Nasrudin je rekao: "Sedamdeset."

"Dakle zapamti ovo. Nemoj biti zanet previše carem i dvorom. Kada te on pita koliko ti je godina, kaži 'sedamdeset' - ni jednu jedinu reč više niti manje; inače ćeš biti u teškoći. Onda će te pitati koliko dugo si službovao u seoskoj džamiji, koliko dugo si ovde religijski učitelj. Stoga tačno kaži koliko godina. Koliko dugo si služio?"

On je odgovorio: "Trideset godina."

Pitanja su tako dogovorena. Onda je car došao. Ljudi koji su trenirali Nasrudina, trenirali su takođe i cara rekavši: "Ljudi iz ovog sela su vrlo jednostavni, a njihov vođa takođe izgleda glupavo, stoga molimo vas, budite blagi i ne pitajte ništa drugo. Ovo su pitanja..."

Ali car ih je zaboravio. Stoga, pre nego što je pitao, "koliko si star," pitao je "koliko dugo si duhovni vođa ovog sela?"

Međutim, Nasrudin je imao utvrđen redosled odgovora. Odgovorio je: "Sedamdeset godina."

Car je izgledao malo zbunjen, jer izgledalo je da čovek nema više od sedam-

deset, stoga da li je bio religijski učitelj od samog rođenja? Onda je rekao: "Iznenaden sam. Koliko si onda star?"

Nasrudin je rekao: "Trideset godina." Jer je to bila odlučena stvar; da prvo mora reći "sedamdeset godina" a onda mora reći "trideset godina."

Car je rekao: "Jesi li lud?"

Nasrudin je odgovorio: "Gospodine obojica smo ljudi - na svoje sopstvene načine! Vi postavljate pogrešna pitanja - a ja treba pravilno da odgovorim! Ovo je problem. Ja ne mogu ništa promeniti, jer ovi ljudi su ovde, ovi koji su me trenirali. Gledaju u mene. Ne mogu promeniti, a vi mi postavljate pogrešna pitanja. Obojica smo ljudi na svoje vlastite načine. Prisiljen sam da dam ispravan odgovor - to je moja ludost. Da nije bilo gotovih odgovora, ja bih vam odgovorio ispravno, ali sada je nastala nevolja. A vi postavljate pogrešna pitanja, u pogrešnom redosledu."

Ovo se dešava glupom umu. Neprekidno posmatrajte u sebi samom: Mula Nasrudin je deo vas. Kad god odgovarate na pitanje ponašate se glupo jer imate gotov odgovor. Situacija se može promeniti, odnosi se mogu promeniti, kontekst se

može promeniti - a vi delujete iz prošlosti.

Delujte iz sadašnjosti. Delujte iz nepripremljenosti. Delujte iz sadašnje svesnosti; ne delujte iz prošlosti. Onda niste glupi.

Sada možete razumeti zašto kažem da je um glupav: jer um je samo prošlost. Um je akumulirana prošlost, sve što ste saznali u prošlosti. Život se neprekidno menja. Um ostaje isti - on nosi mrtvo pamćenje, mrtve informacije. Kontekst se menja svakog trenutka, pitanje se menja svakog trenutka, car se menja svakog trenutka - a vi nosite fiksirane odgovore. Uvek ćete biti u nevolji. Glupi um je uvek u nevolji, pati. Ni zbog čega. Samo iz ovog razloga: što je previše spreman, previše pripremljen.

Svakog trenutka ostanite nepripremljeni. Onda ostajete nevini. Onda ne nosite ništa. Kad god imate gotove odgovore, ne slušate kakvo je tačno pitanje. Pre nego što ste čuli pitanje, odgovor je već iskočio u umu; odgovor već stoji između vas i pitanja. Pre nego što ste pogledali okolo i sagledali situaciju, već reagujete.

Um je prošlost, um je pamćenje - zbog toga je um glup, svi umovi. Možete biti seljanin, ne znajući mnogo o svetu.

Možete biti profesor univerziteta u Puni, znajući mnogo. To ne čini nikakvu razliku. Zapravo nekada se događa da su seljani više inteligentni - jer oni ne znaju ništa. Oni moraju da se uzdaju u inteligenciju. Ne mogu se osloniti na svoje informacije; nemaju nikakve. Ako ste budni i pažljivi možete videti kvalitet nevinosti u seljaku. On je kao dete.

Deca su više inteligentna od odraslih, više inteligentna nego stari ljudi. Zbog toga deca mogu učiti tako lako. Ona su više inteligentna. Um još nije tu. Ona su neumna. Ne nose nikakvu prošlost; nemaju nikakvu. Kreću se, lutajući, čudeći se svemu. Uvek posmatraju situaciju, zapravo nemaju ništa drugo u šta bi gledali - nemaju gotovu svesnost. Ponekad deca odgovaraju na tako lep i živ način, kako stari ljudi ne mogu. Stari ljudi uvek imaju tu um da odgovori za njih. Oni imaju slugu, mehanizam, biokompjuter; i oslanjaju se na njega. Što postajete stariji, više postajete glupi.

Naravno, stari ljudi misle da postaju vrlo mudri, jer znaju mnoge odgovore. Ako je to mudrost, onda bi kompjuteri bili najmudriji. Onda vam nije potrebno da mislite o Budi, Isusu i Zaratustri, ne. Kompjuteri bi

bili mudriji, oni bi znali više. Oni mogu znati sve; mogu biti nahranjeni svakom informacijom. I oni bi funkcionisali bolje, jer su mehanizmi.

Ne, mudrost se ne odnosi uopšte na znanje. Ona se odnosi na svesnost, inteligenciju, razumevanje. Budite više budni i pažljivi, onda niste u zahvatu uma. Onda možete koristiti um kad god je potrebno, ali da um ne koristi vas. Onda um više nije gospodar - vi ste gospodar, a um je sluga. Kad god vam zatreba sluga vi ga tražite, ali vama ne vlada, vama ne manipuliše um.

Uobičajena situacija uma je kao kada kola manipulišu vozačem. Kola kažu: "Idi ovim putem", a vozač mora da ih sledi. Nekada se to dešava; kočnice ispuste, točkovi ne funkcionišu dobro, vi želite da krenete na jug, a kola idu na sever. Mehanizam se pokvario; to je havarija, saobraćani udes. Ali takav udes je postao normalan za ljudski um. Neprekidno želite da idete negde, a um želi da ide negde drugde. Vi želite da idete u hram, a um misli da ide u bioskop, pa se nađete u bioskopu. Možda ste izašli iz kuće kako bi otišli u hram da se molite... a sedite u bioskopu - jer kola su želela da idu tim putem, i vi ste nemoćni.

Inteligencija je majstorstvo, veština - gospodarenje svim mehanizmima unutar vas. Telo je mehanizam, um je mehanizam; vi postajete majstor. Niko ne manipuliše vama; um jednostavno prima vaše naredbe. To je inteligencija.

Dakle ako pitate: "jesu li neki ljudi više glupi od drugih" - to zavisi. Kao što ja vidim, ljudi su obrazovani glupani i neobrazovani glupani. To su obično dve kategorije, jer treća kategorija je tako jedinstvena, da je ne možete učiniti kategorijom. Ponekad retko, dogodi se Buda; Buda je inteligentan. Ali onda on izgleda kao pobunjenik, jer vam ne daje vaš komadić svesnosti, fiksiranu svest. Kreće se daleko od utvrđenog puta, on ima svoju vlastitu stazu. Inteligencija uvek sledi sebe. Ona ne sledi nikoga. Inteligencija gradi svoju sopstvenu stazu. Samo glupi ljudi slede.

Ako ste vi ovde sa mnom, možete biti ovde na dva načina. Možete biti inteligentno ovde sa mnom; onda ćete učiti od mene, ali nećete slediti. Sledićete svoju vlastitu inteligenciju. Ako ste glupi, ne marite za učenje; jednostavno me sledite. To izgleda jednostavno, manje rizično, manje opasno, više bezbedno, sigurno, jer

uvek možete prebaciti odgovornost na mene; ali ako izaberete siguran, bezbedan put, izabrali ste smrt. Niste izabrali život. Život je opasan i rizičan. Inteligencija će uvek izabrati život - po svaku cenu, kakav god da je rizik - jer to je jedini način da se bude živ.

Inteligencija je kvalitet svesnosti. Inteligentni ljudi nisu glupi.

Drugo pitanje:

Kakva je razlika između introspekcije i samoprisećanja, tj. stalnog sećanja sebe?

Velika razlika. Introspekcija je razmišljanje o sebi samom. Samoprisećanje uopšte nije razmišljanje; to je postajanje svesnim o samome sebi. Razlika je suptilna, ali vrlo velika.

Zapadna psihologija insistira na introspekciji, a istočna psihologija insistira na samoprisećanju. Kada se vi ispitujete, šta radite? Na primer, vi ste ljuti; počinjete da razmišljate o svojoj ljutnji - kako je ona prouzrokovana? Počinjete da analizirate zašto je prouzrokovana. Započinjete da sudite da li je dobra ili loša. Počinjete da

racionalizujete, da ste bili ljuti jer je situacija bila takva. Predajete se teškim mislima oko ljutnje, analizirate, učestvujete, razmišljate o njoj, pokušavate da planirate kako da je izbegnete, kako da je se oslobodite, kako ponovo da joj se ne predate. Ovo je proces razmišljanja. Vi ćete prosuditi da je ona "loša" jer je destruktivna. Daćete zavet: "Nikada neću počinuti istu grešku." Pokušaćete da kontrolišete ovu ljutnju kroz volju. Zbog toga je zapadna psihologija postala analitička... analiza, ispitivanje.

Istok ne stavlja akcenat na ljutnji. Akcenat Istoka je na sebi, na svom Sopstvu. Da budete svesni kada ste ljuti, da budete tako svesni... Ne da mislite, jer razmišljanje je uspavana stvar. Možete razmišljati kada ste čvrsto uspavani; nema potrebe za svesnošću. U stvari vi neprekidno mislite, a da uopšte niste svesni. Proces mišljenja se odvija dalje i dalje. Čak i kada ste duboko uspavani u noći. Razmišljanje se nastavlja, um i dalje nastavlja svoj unutrašnje blebetanje. To je mehanička stvar.

Istočna filozofija kaže: "Budite svesni. Ne analizirajte ljutnju, nema potrebe. Samo pogledajte u nju, ali pogledajte sa svesnošću. Ne počinjite da razmišljate." U

stvari, ako započnete razmišljanje, onda će mišljenje postati barijera za posmatranje ljutnje. Onda će je mišljenje zaodenuti. Razmišljanje će biti kao oblak koji je okružuje; jasnoća će biti izgubljena. Uopšte nemojte razmišljati. Budite u stanju nema-nja misli, i posmatrajte.

Kada nema čak ni talasića misli između vas i ljutnje, ljutnju ćete sresti licem u lice. Vi je ne analizirate. Ne marite da idete do njenog izvora, jer izvor je u prošlosti. Vi je ne razmatrate, jer onog trenutka kada je razmatrate, razmišljanje započinje. Ne dajete nikakav zavet: "Uradiću to." Jer to vas vodi u budućnost. U svesnosti vi ostajete sa osećanjem ljutnje - upravo ovde i sada. Niste zainteresovani da je menjate; zainteresovani ste samo da gledate u nju direktno, licem u lice, odmah bez odlaganja. Onda je to samoprisećanje ili stalno sećanje sebe.

Ovo je lepota toga: ako možete gledati u ljutnju, ljutnja iščezava. Ne samo da iščezava u ovom trenutku; samo njeno iščezavanje tvjim dubokim posmatranjem daje vam odgovor da nije potrebno koristiti volju, da nije potrebno donositi nikakvu odluku za budućnost, nije potrebno odlaziti

do prvobitnog izvora odakle ona dolazi. To je nepotrebno. Sada imate ključ: gledate u ljutnju, i ljutnja iščezava. A ovaj pogled je dostupan uvek. Kad god ljutnja bude tu; onda taj pogled prodire dublje.

Postoje tri stadijuma posmatranja. Prvi, kada se ljutnja već dogodila i otišla. Gotovo da je gledate u rep kada iščezava - slon je otišao, samo je rep tu - jer kada je ljutnja bila tu, zaista, tako ste duboko bili upleteni u to da niste mogli biti svesni. Kada je ljutnja gotovo iščezla, devedeset devet posto - samo jedan posto, poslednji deo nje odlazi, iščezavajući na dalekom horizontu - onda postajete svesni; ovo je prvo stanje svesnosti. Dobro, ali ne dovoljno.

Drugo stanje je kada je slon tu, ne rep; kada je situacija zrela, vi ste zaista ljuti do maksimuma - ključate, izgarate - onda postajete svesni.

Onda postoji još i treći stadijum: ljutnja nije došla, tek dolazi - ne rep nego glava. Baš ulazi u vašu oblast svesnosti i postajete svesni - onda se slon nikada ne materijalizuje. Vi ubijate životinju pre nego što se rodi. To je kontrola rađanja. Pojava se nije dogodila; onda ona ne ostavlja trag.

Ako zaustavite to u sredini, pola glave se dogodilo, nešto će ostaviti u vama - trag, teret, malu povredu. Osetićete se ogrebanim. Čak i ako ne dozvolite da to sada ima pun uticaj, to je ušlo. Ako gledate u rep, cela stvar se već dogodila. Najviše što možete je da se kajete; a kajanje je razmišljanje. Opet postajete žrtva misaonog uma.

Čovek svesnosti se nikada ne kaje. Nema mesta za kajanje jer sa više svesnosti ide u dubinu, on može zaustaviti proces čak i pre nego što počne. Čemu onda kajanje? Nije da on pokušava to da zaustavi - lepota toga je u tome. On jednostavno posmatra to. Kada gledate u raspoloženje, u situaciju, u emociju, osećanje, misao - kada unesete kvalitet gledanja - gledanje je kao svetlost; tama iščezava.

Postoji ogromna razlika između introspekcije i samosećanja. Ja nisam naklonjen introspekciji. U stvari, introspekcija je malo patološka; to je igranje sa vašim vlastitim ranama. Ona neće pomoći, neće pomoći da se rana zaceli. U stvari to će učiniti baš obrnuto; ako nastavite da dodirujete svoju ranu, održavaćete je svežom. Introspekcija nije dobra. Introspektiv-

ni ljudi su uvek morbidni, bolesni. Oni previše razmišljaju. Introspektivni ljudi su zatvoreni. Nastavljaju da se igraju sa svojim ranama, svojom mukom i svojom strepnjom - čitav život onda izgleda preveliki problem; ne može se razrešiti. Introspektivnom čoveku sve izgleda kao problem. Sve što se dogodi postaje problem.

A onda, on je previše unutra; ne može se kretati van. Ravnoteža je izgubljena. Introspektivni ljudi beže od života i idu na Himalaje. Oni su morbidni, bolesni, patološki. Zdrava osoba ima zdrav zamah; ona se može kretati unutra, a može se kretati i van. U stvari ona zapravo ne deli unutrašnji život i spoljašnji život. Ona ima slobodan protok, slobodan zamah. Kad god je potrebno ona se jednostavno kreće unutra. Kad god je potrebno ona se kreće spolja. Nije protiv spoljašnjeg sveta; nije protiv unutrašnjeg sveta. Unutra i spolja treba da budu kao udisanje i izdisanje; oboje su nužni.

Introspektivni postaju previše zamišljeni, previše su unutra. Oni se plaše da izađu van, jer kad god izađu van, postoje problemi, stoga se oni zatvaraju. Oni postaju monade bez prozora. A onda problemi i

problemi - um nastavlja da stvara probleme, a onda stalno pokušava da ih reši.

Introspektivan čovek je više sklon da postane lud. Introvertni više postaju ljudi od ekstrovertnih; u ludnicama ćete naći devedeset devet posto introvertnih, introspektivnih, a najviše samo jedan posto od ekstrovertnih. Oni ne mare o unutrašnjoj strani stvari. Nastavljaju da žive na površini. Ne misle da postoje problemi. Oni misle da je život samo da bi se uživalo. Jest, piti i biti srećan cela je njihova religija, ništa drugo.

Naći ćete da su ekstrovertni zdraviji nego introvertni, jer su oni barem u kontaktu sa celinom. Introvertni gubi kontakte sa celinom. On živi u svojim snovima. On nema izdišući dah. Samo zamislite, ako ne dozvolite da se izdahne dah, vi ćete se razboleti jer dah koji se udahnuo neće uvek ostati svež. U okviru sekunde on će postati ustajao, u toku sekunde izgubiće kiseonik, život; u sekundi on se dokrajči - onda živite u ustajalom mrtvom vazduhu. Morate izaći van da tražite nove izvore života, da tražite svež vazduh. Morate neprekidno da se krećete.

Po meni, ako želite da izaberete

između ekstrovertnog i introvertnog, reći ću vam: "izaberite ekstrovertno." Ekstrovertan je manje bolestan - živi na površini, nikada ne može upoznati istinu, ali barem nikada ne poludi. Introvertan može saznati istinu, ali to je jedna mogućnost od stotinu. Devedeset devet posto je moguće da će poludeti.

Ja sam naklonjen proticanju života. Život treba da bude ritam; izađete van, uđete unutra, a ne vezujete se ni za šta. Samo ostajete budni, pažljivi. Zapamtite, sećajte se. Nastavite da pamтите kada ste u svetu; onda takođe pamтите kada ste unutra u sebi, onda takođe pamтите. Uvek svest održavajte budnom, gorućom, živom. Plamen svesnosti ne treba da bude izgubljen, to je sve. Onda živeći na tržnici ili živeći u manastiru - nikada nećete biti gubitnik u životu. Dospećete do najdubljeg dna koji život može dati. To najdublje dno je Bog. Bog je igrač: van i unutra, introvertan i ekstrovertan, oba - ali svestan.

Treće pitanje:

Ponekad, dakle, vi se smeškate na predavanju.

Možda postajem svetiji, božanskiji,

jer što ste više sveti, više živite neozbiljno. Vi se cerekate, smejete se; onda to nije teret. Čitav vaš život postaje osmeh; nije više ozbiljna stvar.

Inače religiozni ljudi svuda u svetu su učili ljude da budu vrlo ozbiljni - izduženih lica. To je bolest, nije zdravlje. Načinite smeh svojom molitvom. Smejte se više. Ništa ne oslobađa vaše zakočene energije kao smeh. Ništa vas ne čini detinjastim kao smeh. Deca se cerekaju, smeju i osmehuju. Naravno, ona takođe i plaču, ali i njihovo plakanje je lepo.

Jadikujte, plačite i smejte se; pustite da to budu vaše molitve. Idite u hram - ne verbalizujte. Idite u crkvu - ne marite za autorizovanu verziju molitve. Ne postoji nijedna; nijedna verzija nije autorizovana. Stvorite svoju vlastitu molitvu. Ako hoćete plakati, plačite. Suze su mnogo značajnije od bilo kojih reči; one privlače vaše srce. One su više molitvene, lepše, značajnije. Reči su mrtve. Suze su žive, sveže - dolaze iz vas, iz vaše dubine. Ili smeh: lepo se smejte s bogom u hramu.

U Talmudu je rečeno... a Talmud je neobična knjiga. Gita, Biblija i Kuran - sve te knjige izgledaju ozbiljno. Talmud je jed-

nostavno izuzetan. U Talmudu se kaže: "Bog voli one ljude koji učine da se drugi smeju." Ne možete pojmiti da religijski spis ovako govori: "Bog voli one ljude koji učine da se drugi smeju." Oni su pravi sveci. Ako činite ljude ozbiljnim, vi ste grešnik. Svet je inače previše preopterećen; molimo, ne opterećujte ga više. Dajte malo smeha. Stvorite talasić smeha gde god da ste. Smejte se malo više i pomognite druge da se smeju. Ako se čitav svet može smeјati glasno, ratovi će iščeznuti, jer ratove vode ozbiljni ljudi. Zbog toga ako se smeјete na sudu to je prestup. Nijedan sud to ne dopušta - vi vredate sud. Svako treba da bude ozbiljan. Pogledajte sudije koje sede na sudu; kako oni izgledaju budalasto ozbiljni. Malo smeha će im pomoći da budu više pravedni; pomoći će im da razumeju mnogo dublje ljudska bića. Njihova hladnoća ne može deliti pravdu, jer hladnoća je nečovečna. Malo topline...

Inače sudija se boji. Ako lopov na sudu počne da se smeје, a sudija mu se pridruži, i ceo sud se smeје - onda se sudija uplaši. Onda će to postati previše čovečno; a biće i teško baciti tog nasmeјanog lopova u zatvor, za tri, četiri ili pet godina. Ni za

šta važno - on je ukrao nekoliko *rupija*. Ukrao je malo *maye*, a sudija može biti *vedantista*. Ukrao je malo iluzije - *rupije*, dijamante - a treba da bude bačen; za mrtve dijamante živo biće treba da bude bačeno za pet godina u trulež. Ili u dubokoj ljutnji, u besu, u nekom trenutku ludosti je možda ubio. Čak i sudijama nailazi ponekad misao da ubiju. Teško je naći ljudsko biće, koje nije mnogo puta u svom životu mislilo da ubije nekoga. To izgleda ljudski, ta ideja.

Ja ne kažem da idete i ubijete, ne kažem da sudije treba da oprostite onima koji su ubice, ne. Inače malo smeha će pomoći. Jedan čovek je ubijen; ako se sudija može malo nasmejati i sud se malo takođe cereka sa sudijom, biće mu teško da pošalje tog čoveka na vešala. Zato što je to opet ubistvo; kako možete stvari postaviti ispravno kada se radi jednog ubistva sudija odluči za drugo ubistvo? Možda tom čoveku treba psihoanalitički tretman? Možda taj čovek treba da bude poslat u manastir, da meditira dve godine. Ali ne u smrt - jer smrt... Ako je rđavo izvršiti ubistvo, izvršiti ubistvo u ime pravde je takođe loše, ono ne može postati dobro.

Inače sudije su vrlo ozbiljni ljudi,

političari su vrlo ozbiljni ljudi - čitav teret sveta je na njihovim ramenima. Svuda u svetu oni stalno misle: "Šta posle Mao Ce-tunga?" Kao da nije bilo sveta pre Mao Ce-tunga. Svet je bio srećan. Zapravo on će biti srećniji ako svi Mao Ce-tungovi iščeznu.

Upravo čitam knjigu, vrlo neobičnu knjigu. Autor je rekao da bi Indija brže dobila nezavisnost da nije bilo Gandija. Bio sam malo iznenađen, ali kada sam razmotrio njegov dokaz, osetio sam da je u pravu. Gandi je stvorio mnogo nevolja - bando-glav, kao svi političari. On je stvorio mnogo nevolja; on nije pravio kompromise i ustupke ni u čemu. Imao je svoja vlastita gledišta, a Ćinah je imao svoje sopstvene puteve. Oni se ne bi nagodili. Obojica su bili tvrdo-glavi, poput kamena. Izgleda da je autor imao ispravan uvid, koji kaže da bi Indija pre postala nezavisna da nije bilo Gandija i Ćinaha.

Da nije bilo verskih institucija Indija nikada ne bi bila zavisna. Ako bi političari iščezli iz sveta, svet bi bio slobodan. Ne bi trebalo da bude borbe za slobodu; on bi bio jednostavno slobodan. Ako sveštenici nestanu i ozbiljne crkve, koji izgledaju više kao smrt nego život, nestanu i hramovi pre-

rastu u mesta za ples, za uživanje, da se bude blažen, da se bude ekstatičan: svet bi bio više religiozan.

Stoga kada kažete: *ponekad, vi se dakle smejete na propovedi*, ja se nadam, mora biti da postajem svetiji. Inače, izgleda da ne postoji drugi razlog.

Četvrto pitanje:

Vijay Ananda je bio sto posto siguran da će njegov film "Jaan Nazir Hai" biti hit... jer je njegov 'guru' predvideo njegov izuzetan uspeh... Ali film je propao. Hoće li 'guruđi' objasniti to? - iz magazina "Stardust."¹⁵

Prva stvar: Vijay Anand nije tako glup da bi me pitao za takve stvari. Nikada nije spominjao ništa o svom poslu. Ništa nije pitao o filmu "Jaan Nazir Hai" i nikada mu nisam odgovorio. Nisam čak ni znao da je snimio film "Jaan Nazir Hai."

Međutim ljudi, urednici magazina "Stardust," mora da su nešto sanjali. Možda su videli san, možda su u svojim snovima čuli mene da kažem: "Tvoj film, Vijay, imaće izuzetan uspeh." Oni su pogrešno

---

¹⁵ Magazin "Zvezdana prašina".

razumeli stvar. Moram im reći u njihovim snovima da je 'izuzetan uspeh' u Lao Ce-ovom značenju. Lao Ce kaže: "Zato što me mali broj ljudi razume, ja sam veličanstven." Dakle, ako prevedete to, izuzetan uspeh znači: ako niko ne ide da gleda film. Jer mase su tako glupe, ne mogu ga razumeti, jer je uzvišen; i to je izuzetan uspeh. Kada mase idu da ga gledaju, on nije uspeo, propao je. Mora da je glup; inače kako bi privukao tako mnogo ljudi?

Ja nisam rekao ništa, ali ako su oni nešto čuli u svojim snovima, pogrešno su me interpretirali. Ako je propao, to je izuzetan uspeh. To mora biti nešto što ide izvan običnog uma. To je ono što je izuzetan uspeh. Hitler nije izuzetan uspeh; mase su ga obožavale. To pokazuje da je pripadao masama. On je bio običan, glupav čovek. Lao Ce je izuzetan uspeh; niko ga ne zna, niko nije čuo o njemu - čak ni glas. On dolazi i kreće se tiho. On je bio izuzetan uspeh, i znao je to. U svojoj knjizi *Tao Te Čing*, on kaže: "Ja sam uzvišen, jer mali broj ljudi može da me razume. Ceo svet me pogrešno shvata; zbog toga sam uzvišen." Ređe razumevanje, ređe će biti shvatanje, i više mogućnosti da se pogrešno razume.

Poznavao sam vrlo izuzetnog čoveka. On je bio *sannyasin*. Kada sam bio dete, imao sam običaj da posećujem moje selo, a on je imao običaj da boravi kod moje porodice. Voleo sam tog čoveka samo iz jednog razloga, kad god bi propovedao ljudima i ljudi bi aplaudirali, pogledao bi u mene i rekao: "Radžniš, nešto mora da nije u redu. Inače zašto ljudi pljeskaju? Oni pljeskaju samo kada je nešto pogrešno, jer su oni pogrešni." Kada niko ne bi pljeskao, i niko ne bi razumeo šta on govori, kada bi svi gledali baš kao da gube svoje vreme, on bi došao kući i rekao: Radžniš, mora da sam rekao nešto. Video si? Niko nije mogao da razume." Kod masa, uspeh je promašaj.

Peto pitanje:

Kakva je razlika između samoprisećanja i svedočenja?

Baš sam vam sada rekao koja je razlika između introspekcije i samoprisećanja. A sada, koja je razlika između samoprisećanja i svedočenja.

Da, opet ima mnogo razlike; jer u samoprisećanju je akcenat na sebi, na Ja. Baš kao što je u introspekciji akcenat na

misli, osećanju, emociji, raspoloženju, ljutnji, seksualnosti, ili bilo čemu, a sebe ili biće se zaboravlja; u samoprisećanju sva energija je usredištena na sebi i vi samo gledate raspoloženje, situaciju, pazite na osećanje - ne razmišljate o tome, jer u razmišljanju pogled je izgubljen, čistota pogleda se gubi.

Svedočenje je korak napred. U svedočenju, čak i sebe (Ja) odbacujete; samo prisećanje, pamćenje ostaje. Ne da se ja sećam, ili pamtim. "Ja" više nije deo svedočenja. Samo sećanje... Svedočenje je svedočenje o samom sebi.¹⁶ Samoprisećanje je početak; svedočenje je kraj. Pomoću samoprisećanja vi započinjete da gledate u ljutnju, držite sebe usredsređenim na sebe, kristalisani na sebe, gledajući u talasiće okolo vas u umu. Ali kada pogledate u um, ubrzo, um iščezava. Kada um iščezne i ima praznine, onda se može preduzeti novi korak: sada gledate u sebe samog. Sada sama energija koja je gledala na ljutnju, seks, ljubomoru jeste slobodna - jer ljubomora, ljutnja i seks su iščezli. Sada se ta ista energija okreće okolo da gleda u vas same.

---

¹⁶ Svedočenje je objektivna svest o samom Ja koje je svesno ovog ili onog sadržaja, misli ili objekta.

Kada ista energija gleda u sebe, ona takođe iščezava; onda postoji samo sećanje, pamćenje. To sećanje je svedočenje. U svedočenju ne postoji sebe ili biće. Vi gledate u ljutnju, ali kada pogledate u sebe same, više niste vi; samo neizmerno, beskonačno, neograničeno svedočenje. Samo svesnost - beskonačna i neizmerna, ali bez ikakve kristalizacije. To mora da se razume.

Gurđijev je radio celog svog života na metodi samoprisećanja; na Zapadu je bilo gotovo nemoguće da se uvede svedočenje, jer je Zapad živeo sa introspekcijom. U svim hrišćanskim manastirima se učila introspekcija. Gurđijev je uveo nešto izvan introspekcije; nazvao je to "samoprisećanje." Uvek je razmišljao da uvede svedočenje, ali nije mogao, jer svedočenje se može samo uvesti kada je samoprisećanje ustaljeno; pre toga se ne može uvesti. Da se govori o tome pre sazrevanja samosećanja ne bi vodilo nigde, bilo bi beskorisno. Dugo je čekao, ali to nije mogao uvesti.

Na Istoku mi koristimo oboje. U stvari koristili smo sva tri: introspekcija je bila za vrlo obične religiozne ljude, one koji ne žele da idu duboko; oni koji žele da idu duboko, za njih je samoprisećanje, a oni

koji žele da idu tako duboko da iščeznu u dubini, za njih je svedočenje. Svedočenje je poslednje. Izvan toga ništa ne postoji. Ne možete biti svedok svedočenja - jer će to takođe biti svedočenje. Dakle ne postoji mogućnost da se ide izvan svedočenja: došli ste do samog kraja. Kraj sveta jeste svedočenje.

Krećite se od introspekcije do samoprisećanja, a od samoprisećanja nadajte se jednog dana da krenete do svedočenja. Međutim imajte na umu da samoprisećanje nije cilj. To je dobro baš kao most, ali čovek mora da ga pređe, mora da ode izvan njega.

Šesto pitanje:

Da li moguće da se bude u stanju čiste svesnosti za kratko i da se iz njega opet ispadne?

Ne, to nije moguće. Ali ponekad se nešto slično tome dogodi: vi na mahove imate letimično iskustvo čiste svesti; još niste ušli u čistu svest. To je baš kao kada gledate sa udaljenosti od stotinu milja vrhove Himalaja. Niste ih još dosegli, ali ih možete gledati s velike udaljenosti. Možete

posmatrati vrhove; ne možete imati osećanje. Možete otvoriti prozor i posmatrati daleki Mesec; zraci će vas dodirnuti i vi ćete biti osvetljeni, imaćete određeno iskustvo, ali iz tog iskustva na prozoru stalno ćete ispadati.

Kada se čista svest dostigne - a ne letimično svetlucanje na mahove, nego ste ušli u nju - onda je ponovo ne možete izgubiti. Jednom postignuta, ona je postignuta zauvek. Ne možete ispasti iz nje. Zašto? Jer onog trenutka kada uđete u nju, vi nestajete. Ko može ispasti iz nje? Da biste ispali iz nje, morate ostati kao vi sami, ono što ste bili pre. Ali da bi se ušlo u čistu svest, ego nestaje potpuno, individualno biće nestaje kompletno. Ko će se onda vratiti natrag?

U letimičnom svetlucanju vi niste iščezli; vi ste tu. Možete imati na mahove svetlucanje i zatvoriti oči. Možete imati na mahove svetlucanje i zatvoriti prozor. To će postati pamćenje; to će vam se privideti; to će postati nostalgija. To će doći u vaše snove. Ponekad ćete iznenada osećati opet dubok poriv da imate to svetlucanje, ali to ne može biti trajno stanje. Letimičan uvid je samo letimičan uvid. Bljeskovi. Dobri su, lepi, ali ne vezujte se za njih, jer oni nisu

trajni. Stalno ćete ispadati iz njih - jer ste još tu.

Kada imate na mahove viđenja, krećite se prema vrhovima, krećite se prema mesecu... postanite jedno s mesecom. Dok potpuno ne iščeznete vi ćete ispadati. Moraćete se vraćati natrag u svet, jer će se ego osećati ugušen letimičnim viđenjem, tim svetlucanjem. Ego će osećati smrtni strah. Reći će: "Zatvori prozor! Dovoljno si gledao u mesec. Ne budi glupav. Ne budi duševno poremećen, lunatik." Reč "lunatik" znači mesečar. Reč "lunar" dolazi od reči mesec. Svi umno poremećeni ljudi se nazivaju lunaticima, umobolnim, mesečarima - koji misle o dalekim snovima.

Um, ego, će reći: "Ne budite mesečar (umobolni). U redu je da imate, ponekad, otvoren prozor i gledate u mesec, ali ne budite opsednuti. Svet čeka na vas. Imate odgovornosti da izvršite u svetu." Ego će vas privući i nagovoriti, zavešće vas prema svetu; jer ego može postojati samo u svetu. Kad god nešto iz drugog sveta prodre u vaš um, ego postaje uplašen, uspaničen, prestravljen. To izgleda kao smrt.

Ako bi to viđenje na mahove postalo trajni životni stil, samo vaše biće, onda

možete premostiti rastojanje, premostiti jaz. Možete napredovati. Kada postanete čista svesnost, onda nema ispadanja iz toga. To je stvar bez povratka. Čovek samo uđe unutra; nikada ne izlazi van. To nema izlaz, samo jedna vrata... ulaz.

Sedmo pitanje:

Rekli ste da je Buda bio u suštini sebičan. Da li je Isus bio isti? Ako je tako, šta je mislio (kada je rekao): "Ako neko hoće da pođe za mnom, neka se odrekne sebe, uzme svoj krst i sledi me."

Da, Isus je takođe sebičan; drugačije nije moguće. Isus, Krišna, Zaratustra, Buda - svi su sebični ljudi, jer se iz njih javlja tako mnogo saučešća. To nije moguće ako nisu usredišteni na sebe. To nije moguće ako nisu postigli svoje sopstveno blaženstvo. Prvo, čovek mora da postigne ostvarenje svoga Sopstva; samo onda može da deli... a oni su delili toliko mnogo da su čak vekovi prošli, a još nastavljaju da dele.

Ako volite Isusa, odjednom ste ispunjeni saučešćem. Njegova ljubav još teče. Telo je iščezlo, ali njegova ljubav nije iščezla. Ona je postala trajna pojava u sve-

tu. Uvek će biti tu. Kad god bude neko spreman, prijemčiv, njegova ljubav će poteći. Ali to je bilo moguće samo kada je on dospeo do svog iskonskog izvora; on je morao biti sebičan.

Koje je onda značenje? Da li ove reči izgledaju kontradiktorne? " *Ako neko hoće da pođe za mnom, neka se odrekne sebe...*" Da, one izgledaju paradoksalne; ako sam ja u pravu, onda mi one protivreče. Ja sam u pravu, a one mi ne protivreče. To je samo naizgled, jer Isus kaže: " *Ako želite da dostignete Sebe (Sopstvo), vi ćete morati da izgubite sebe (Ja, ego), to je put.*" Dakle, kada Isus kaže: " *Ako neko hoće da pođe za mnom, neka se odrekne sebe...*" to je zato što je to jedini način da bude on sam. Vi možete dostići Sebe, samo kada se odreknete svog ega. Možete dospeti do Sebe, kada potpuno iščeznete.

Isus kaže: "Ako prijanjate uz život, izgubićete ga. Ako ste spremni da ga izgubite, dobićete život večni. Postići ćete život obilan, beskonačan." Kada kap vode padne u okean, ona gubi sebe - odrekne se sebe - ona postaje okean. Ona ne nadoknađuje ništa a dostiže do okeana; jednostavno gubi svoje vlastite granice. Kada Isus kaže: "

Ako neko hoće da pođe za mnom, neka se odrekne sebe..." to okean govori kapi: "Dođi, odrekni se sebe! - tako da možeš i ti postati okean." Ovo je najsebičnija stvar: da se postane okean.

Kap je vrlo nesebična, ali ostaje kap - konačna, ograničena, jadna. Izgleda kao da je sebična, ali nije. Ako nastavite da posmatrate sebične ljude u svetu, nećete naći da su zaista sebični. Oni su jednostavno budalasti, ne sebični.

Zaista sebični ljudi postaju mudri. Zaista sebični ljudi su oni koji pokušavaju da postignu *nirvanu*, koji pokušavaju da dostignu Boga, koji pokušavaju da postignu *mokšu* - oslobođenje, slobodu. Oni su zaista sebični ljudi, ne oni ljudi koji su poznati kao sebični u svetu, jer pokušavaju da akumuliraju bogatstva. Oni su jednostavno budalasti, nisu sebični. Ne koristite tu lepu reč za njih. Oni su jednostavno neozbiljni, besmisleni.

Zašto ih nazivate sebičnim? Oni nastavljaju da akumuliraju bogatstva i nastavljaju da prodaju sebe za njih. Grade veliku kuću, a sami postaju šuplji, prazni. Imaju velika kola, a nemaju unutra dušu. A vi ih nazivate sebičnim. To su najnesebičniji

ljudi. Oni su zapravo dali svoje Sopstvo ni za šta.

To se dogodilo: Jedan čovek je došao kod Ramakrišne s mnogo zlatnih novčića, i želeo je da mu ih da. Ramakrišna je rekao: "Ja ne dodirujem zlato, odnesi ih odavde."

Čovek je bio impresioniran. Rekao je: "Kako ste vi nesebični."

Ramakrišna se nasmejao i rekao: "Nesebičan, ja? Ja sam sebičan čovek. Zbog toga ne dotičem to zlato. Nisam tako luckast. Nesebičan si ti, prodao si sebe za zlatne novčiće."

Ko je nesebičan? Onaj ko daje svoju dušu za zlatne novčiće, je li nesebičan? Ili onaj ko napusti sve iz sveta, da dospe do svoje duše, je li on sebičan? U svetu ljudi gube sebe i ne postižu ništa, a vi ih nazivate sebičnim. Oni su nesebični ljudi, luckasti. Buda, Isus, Krišna - oni su postigli najviši sjaj i slavu, do krajnjeg, apsolutnog blaženstva. Buda je rekao: "Ja sam dospeo do nenadmašnog *samadhija*." A vi ih nazivate nesebičnim? Oni koji žive u savršenom blaženstvu, nazivate ih nesebičnim? Vi ste uništili lepu reč.

Isus je u pravu: " *Ako neko hoće da*

pođe za mnom, neka se odrekne sebe..." jer to je jedini način da se dospe do sebe samog. Njegovo učenje je sebičnost.

"... i uzme svoj krst i sledi me," jer to je jedini način da se uskrsne. Ako želite novi život, moraćete da umrete. Ako želite da oživite, uskrsnete, morate nositi svoj vlastiti krst. Budite raspeti na krstu u materijalnom svetu, i vi ćete uskrsnuti u duhovnom. Umrите iz trenutka u trenutak za prošlost, tako da uskrsnete svakog trenutka u sadašnjosti. Umiranje je umetnost, jedna od najosnovnijih. Oni koji znaju kako da umru, samo oni znaju kako da žive. Ljudi koji se boje umiranja postaju uplašeni i od življenja. Ljudi koji se previše boje smrti i umiranja, postaju nesposobni za življenje, jer život ima smrt kao svoj deo.

Kada Isus kaže: "Uzmi svoj krst i sledi me," on govori: "Budi spreman da umreš, ako zaista želiš da postigneš večni život." To je sebičnost.

A kada ljudi kao Isus kažu: "Sledi me," vi ćete ih pogrešno razumeti. Kada u *Giti* Krišna kaže Arđuni: "Ostavi sve - sve tvoje religije. Predaj se meni. Dođi, i sledi me," šta tačno kaže? Jesu li svi ovi ljudi vrlo egoistični? Oni kažu: "Dođi, i sledi

me." U stvari, kada Isus kaže: "Dodi, i sledi me," on kazuje: "Ja sam najunutarnija duša." Kada Krišna kaže: "Predaj se meni," on ne kaže, predaj se ovom spoljašnjem Krišni. On kaže: "Duboko dole, ja sam skriven u tebi. Kada se predaš meni, ja sam samo jedan izgovor za predanost. Ti ćeš dospeti do svoje najunutarnije srži bića ili postojanja. Sledi mene, da bi mogao da slediš svoju najunutarniju srž bića. Ja sam dostigao tu najunutarniju srž."

Oni ne kažu da se sledi Isus ili Krišna. Oni kažu: "Predaj se," jer u predanosti ćeš postati Krišna, sam ćeš postati Isus. A to je potpuno sebično.

Sama reč je uzela kvalitet osude. Kada neko kaže: "Ne budite sebični," odmah je osudio. Ja pokušavam da ponovo pročistim tu lepu reč. Pokušavam da je iznesem u njenu pravu visinu. Reč je pala u blato, ali ta je reč kao dijamant. Ona može biti u blatu, ali je ta reč kao dijamant. Ona može biti u blatu, ali može biti i očišćena, oprana. Ako me razumete videćete da, ako ste zaista sebični, samo onda možete biti nesebični. Učim vas sebičnosti, jer bih želeo da budete nesebični.

Osmo pitanje:

Koliko je od onoga što se javlja spolja, kao što su smrt, neverstvo, itd. od moga uma? Koliko sam ja odgovoran za te stvari?

Vi niste odgovorni za te stvari. Ako neko umre vi niste odgovorni za njegovu smrt, ali ste odgovorni za način kako interpretirate smrt, za to ste odgovorni. Kada vas neko izneveri ili izda, niste odgovorni za njegovo izdajstvo. Kako možete biti? Ali vi to zovete izdajstvom; to možda nije. To je vaša interpretacija; a za interpretaciju ste vi odgovorni.

Vi to nazivate smrću; ako vaša majka umre, nazivate to smrću i patite. Ne patite zato što je majka umrla. Patite zato što mislite da je mrtva. Ako razumete život znaćete da ne postoji smrt. Dakle majka će umreti, majke će uvek umirati - ali vi nećete patiti. Ona je jednostavno promenila jedno staro telo. U stvari to je trenutak da se uživa. Imala je kancer ili tuberkulozu, starost, i hiljadu i jednu bolest, i vukla se. Vi to nazivate smrću? Ja to zovem ostavljanjem starog tela, da bi se ušlo u novo. Zašto bih patio zbog toga? Treba da budem srećan i

uživam u tome. To zavisi od interpretacije, a interpretacija je vaša odgovornost. Neko vas izneveri; ali ko kaže da je to izdajstvo? Na primer vaš ljubavnik, vaš muž, vaša žena, se udalji od vas. Vi kažete da je to neverstvo? To je vaša interpretacija. Možda ste bili previše posesivni. On vas nije izdao; on jednostavno pokušava da zaštiti sebe. Bili ste previše posesivni. Previše ste se vezivali. Vi ste gušili njegovu biće. Ubijali ste njegovu slobodu. On je jednostavno pokušao da spase svoj život - nije vas izdao. Možda se preselio kod neke druge žene u traganju, možda negde drugde gde cvet ljubavi može cvetati. Ali vi ste ga prisiljavali; a sada kažete da je to izdaja. Vi ste uredili celu stvar da se desi, a sada to nazivate izdajstvom?

Samo posmatrajte, postanite budni i pažljivi, gledajte šta se dogodilo. Da niste bili tako džangrizavi, on možda ne bi otišao. Vaše zakeranje ga je dovelo do ludila. Ili ga je vaše zanovetanje učinilo neosetljivim, bezosećajnim.

Postoje samo dva načina da se živi sa džangrizavom ženom, ili zanovetajućim mužem. Jedan, što obično svi muževi čine, je da postanu bezosećajni. Uđete u kuću i

postanete debelokožac. Ona nastavlja da zakera, a vi ne marite. Nastavljate da čitate svoje novine. Ne slušate šta vam govori. Ali onda izdajete samog sebe, jer što postajete više bezosećajni, manje ćete biti nežni, manje ljubavni. Što više postanete neosetljivi, manje je mogućnosti za molitvu, manje mogućnosti da vam se život dogodi. Vi ste već mrtva stvar. Izdajete svoj sopstveni život. Bolje je pobeći od žene da bi spasli sebe, i takođe joj dali mogućnost da razume - to je drugi način: da se pobegne.

Ako muž nastavi da izneveruje svoj vlastiti život, onda žena kaže da je on vrlo odan i savestan. On izdaje svoj vlastiti život - i niko nije odgovoran za život nekog drugog. Vi ste ovde radi samih sebe; ja sam ovde za sebe. Niko nije ovde da ispuni očekivanja nikoga drugog. Ja moram živeti moj život; vi morate živeti vaš život. Ako je dobro da ja rastem s vama, ako je dobro da vi rastete sa mnom - lepo, možemo biti zajedno. Ali ako započnete da me ubijate, a ja počnem da vas trujem, bolje je da se razdvojimo, jer razdvajanje će spasti dva života, učiniće dva zatvorenika slobodnim. To nije izdaja.

Postoji samo jedna izdaja: a to je

izdati svoj vlastiti život. Ne postoji drugo neverstvo. Ako nastavite da živite sa džan-grizavom, posesivnom ženom, mužem, bez ikakve ljubavi, uništavate svoje vlastite mogućnosti. Opet u Talmudu postoji izreka: "Bog će vas pitati: 'Dao sam ti tako mnogo povoljnih prilika da budeš srećan. Zašto si ih propustio?'" On neće pitati: "Koje grehe si počinio?" On će pitati: "Koje si mogućnosti za sreću propustio? Ti ćeš biti odgovoran za njih." Ovo je zaista izuzetno lepo: "Ti ćeš biti odgovoran samo za ove povoljne prilike koje su ti bile dostupne a ti si ih propustio." Ostani veran samome sebi - to je jedina vernost koja je potrebna - i sve će biti dobro.

Ako ste odani samome sebi, uvek ćete naći partnera, životnog partnera, sa kojim rastete. Inače promenite. Nema ničega lošeg u tome. To je dobro takođe i za partnera, jer ako ne rastete, vi ćete odabrati osvetu. To je ono što svaki muž i žena čine.

Ako ne rastete i osećate se ograničeni, utamničeni, onda počinjete da mislite o osveti drugom - zbog drugog tamnica postoji. Zbog drugog ste uhvaćeni. Onda ćete biti ljuti, neprekidno ljuti. Ljutnja će postati čitav vaš život. U takvoj situaciji vi

ne možete voleti. Kako neko može voleti svoje sopstveno utamničenje? Možda je ta tamnica vaša žena, vaš muž, vaš otac, majka, vaš *guru* - to ne čini razliku.

Ako ste ovde i osećate se utamničeni, bežite - što pre možete - sa svim mojim blagoslovima. Jer na taj način je opasno biti ovde. Vi ne treba meni da budete odani. Prva odanost je prema samome sebi; sve dolazi iza toga. Ako se osećate ograničeni, uskraćeni - bežite! Ne čekajte nijedan trenutak, i nikada ne gledajte unatrag. Tražite negde drugde. Život je beskonačan. Možda imate nekog drugog koji vam bolje odgovara, koji ne postaje tamnica za vas, ko postaje sloboda. Idite tamo. Uvek budite u traganju.

Inače, ako ovde visite okolo, misleći da ste utamničeni, počecete da mi se svetite. Postaćete ljuti na mene. Držaćete se kao da ste sledbenik, ali ćete postati neprijatelj. Jednog dana ćete eksplodirati.

U svim uzajamnim odnosima treba zapamtiti da u uvom životu treba da učite i rastete, da postanete više inteligentni i svesni. Ako vas nešto slabi, gubite snagu, greh je ostati u toj situaciji. Odlazite daleko. Na taj način ćete stvoriti svet mnogo puniji

ljubavlju. Međutim, učeno je sasvim suprotno: čak i ako ne volite svoju ženu, volite je. Niko ne pita: "Kako neko može voleti nekoga ako nije u ljubavi?" Možda je ljubav postojala u početku, onda je iščezla. Onda ste bili učeni da ljubav nikada ne iščezava. To je opet apsolutno glupo. Sve što dođe, može da iščezne. Sve što se rodi, može da umre. Sve što počne, može se zaustaviti. Ostanite istiniti, pažljivi i budni.

Ako je ljubav iščezla, onda je greh živeti sa ženom. Onda ako spavate sa ženom vi ste grešnik. To je vrsta prostitucije. Žena nastavlja da živi s vama, jer nema gde da ode. Nastavlja sada da živi s vama jer je finansijski zavisna od vas. Šta je onda prostitucija? To je finansijska nagodba. Sada više nema ljubavi. Ako idete da se prostituišete, a ona se zaljubi u vas i odbije da uzme novac, više nije prostitutka. Prostitucija dolazi samo s novcem. Kada umesto ljubavi novac spoji dve osobe, to je prostitucija.

Ako živite sa ženom bez ljubavi, i žena živi s vama bez ljubavi, samo u finansijskoj nagodbi - sada će to biti teško, gde da idete, šta da radite, to izgleda nesigurno, stoga se morate vezivati, biti ljuti i zanove-

tati; neprekidno se boriti, ali biti zajedno. Vaša je dužnost da budete zajedno - vi ste vrlo opasni... iz ove prostitucije, kakav će tip dece biti rođen?

Ne samo da uništavate sebe, uništavate buduće generacije. Decu ćete vi odgajati, osobe koje se neprekidno bore, uvek u konfliktu. Pa će ta deca, koja vam se rode, uvek biti u konfliktu. Deo njih će pripadati majci, a deo ocu; a duboko unutra će neprekidno biti građanski rat. Uvek će biti pomeštena, zbunjena.

Kada dođete kod mene i kažete: "Ja sam zbunjen"... Baš pre nekoliko dana je došao jedan *sannyasin* i rekao: "Želim da se predam,¹⁷ ali takođe i ne želim." Šta da se onda radi s takvim čovekom? On traži da mu se pomogne. On želi da se preda. A takođe, ne želi da se preda. Deo kaže "predaj se," a deo kaže "ne." To je šizofrenija, rascep ličnosti, ali takvi su gotovo svi. Odakle taj rascep dolazi? Ovaj rascep dolazi od oca i majke, koji su uvek u konfliktu.

Dete ponekad oseća za oca, a ponekad za majku. Oboje su ga doneli u svet. Pola ćelija njegovog tela pripada ocu, a pola ćelija majci. Sada su oni u sukobu. Ono će

---

¹⁷ Da se prepusti učenju ili *guruu*.

neprekidno biti u građanskom ratu; nikada neće biti spokojno, opušteno. Šta god da uradi, jedan njegov deo će nastavljati da govori: "Besmislica. Ne radi to." Ako majčin deo kaže: "Uradi to", očev deo će reći: "Ne". Možda neće reći vrlo glasno, očevi nikada ne govore vrlo glasno, ali očev deo će odmahivati glavom: "ne". Ako očev deo kaže "da", onda majčin deo nastavlja da govori, naravno vrlo glasno "ne!"

Sin Mule Nasrudina se zaljubio u devojkju. Došao je kući i pitao Nasrudina, imajući poverenje u njega, šta da radi. Otac mu je šapnuo na uvo: "Ako zaista želiš devojkju, odi i kaži svojoj majci "otac mi je zabrano, otac je protiv toga." A pred tvojom majkom ja ću reći "ja ti nikada neću dozvoliti!" Onda je sigurno da će se tvoj brak dogoditi."

Sprovodi se velika politika. Svako osetljivo dete nauči trikove trgovine, a onda ih prenosi celog svog života. Ono ostaje podeljeno, i kad god dovede ženu kući, počće da igra ulogu oca, a žena će početi da igra ulogu njene majke. I čitava priča se nastavlja... a svet nastavlja da ulazi sve dublje i dublje u ludost.

Sva besmislica se događa jer ste bili

pogrešno učeni. Ja vas učim samo jednoj ispravnosti: to je ispravnost vašeg vlastitog života. To će izgledati vrlo opasno. To će izgledati kao da pokušavam da stvorim kaos, anarhiju. Ja to ne činim. Anarhiju ste već stvorili - ona se ne može poboljšati. Ja pokušavam da stvorim red, ali red iz slobode; red kao unutrašnju disciplinu, ne kao spolja prinuđenu stvar.

Deveto pitanje:

Da li bebe vide auru?

Da, ali samo do vremena dok ne započnu da govore. Kada beba započne da govori, sve iščezava. Govorenjem dete postaje deo društva. Kada je dete tiho, ne govori, onda ono vidi iste stvari koje svetac vidi; baš one iste stvari koje vidi jedan prosvetljen čovek. Dete je gotovo svetac. Ali ono ostaje samo dotle. Ako je dete tiho za šest meseci, sa devet meseci, jednu godinu - onda će do tog vremena videti aure, duboko će osećati. Jednom kada dete počne da govori, njega više tu nema. Dete je ušlo u svet, svet jezika, razuma, uma. Onda ubrzo ovi kvaliteti iščezavaju.

U Indiji mi imamo legendu, a vrlo

istinita stvar je skrivena u njoj. U Indiji se kaže da se beba do šest meseci seća svog prošlog života. To je istina, jer je do šest meseci beba tako tiha i jasnoća je tako prodorna. Onda je svakog dana svet sve više i više s njom, više i više je mi učimo, uslovljavamo, i dete postaje sve više i više deo društva, a manje deo egzistencije - beba se tako gubi. To je Adamov pad; drvo znanja je okušano. Plod drveta znanja je kušan kada beba počne da govori.

Onda ako to želite ponovo da zado-
bijete, da povratite to, moraćete da učite
tišinu - zbog toga se toliko mnogo zahteva
tišina, meditacija. Vi ćete morati opet da
ostavite jezik. Svo unutrašnje brbljanje
mora da se zaustavi; unutrašnji razgovor
mora da bude zaustavljen. Treba opet da
postanete nevini, bez govora, da nema ver-
balizacije unutra, samo čisto bivanje; opet
da se bude kao beba. Zapamtite, Isus je sta-
lno govorio: "Samo oni koji su kao deca ući
će u carstvo božje."

Deseto pitanje:

*Zašto slušamo o manje prosvetljenih
žena nego muškaraca?*

Osnovni razlog je da su muškarci eksperti u hvalisanju; a žene to nisu. Mnoge žene su dospele do prosvetljenja. Broj je baš isti kao kod muškaraca - ne može biti drugačije, jer egzistencija nastavlja da uravnotežuje sebe - ali žene nisu hvalisavci. One se mnogo ne hvale. Ako dostignu prosvetljenje one samo uživaju u tome. Na prave mnogo galame oko toga.

Muškarci su potpuno drugačiji. Ako oni nešto postignu, prave puno buke oko toga; galame o tome. Društvo kontrolišu muškarci. Kada čovek postaje prosvetljen, svi ostali objavljuju celu stvar. Kada žena postane prosvetljena niko ne mari, jer društvo ne pripada ženi. One nisu vladari.

Muškarac je u osnovi više društveno biće nego žena. Žena je ograničena na sebe, ili uglavnom na svoju porodicu. Ona ne brine za Vijetnam, ne mari za Ričarda Niksona - tako dalekim... nije važno. Ona ne brine o dolazećim generacijama, ovome i onome. Ona je srećna u svom domu, u svom malom vlastitom svetu. U stvari ne želi ni sa kim da se meša, niko da je ometa. Ona želi da drži do sebe. Kada žena postane prosvetljena, onda opet ostaje ista stvar: ne ide da propoveda svuda po svetu. To nije u

njenoj osnovi. Ne ide van da stvara sledbenike, da stvara organizovane religije. To nije njena priroda. Ona uživa u tome; srećna je s tim. Ona može plesati. Može pevati. U svojoj kući, sedeći smireno, neće da brine. Žena ne postaje majstor. Isto toliko žena postaje prosvetljeno koliko i muškaraca, ali žena nema kvalitete da postane majstor. Ovo treba da se razume.

Žena ima savršene kvalitete da postane sledbenik. Predanost je njoj laka. To je prirodan deo ženskog bića. Predanost je laka; predanost dolazi lako. Žena postaje dobar sledbenik. Uvek ćete naći da, gde god nađete četiri sledbenika, tri će biti žene. Ovo će biti proporcija svuda u svetu. Mahavira je imao četrdeset hiljada *sannyasina* - trideset hiljada su bile žene. Ista proporcija je i kod Bude. Idite u neku crkvu, ili neki hram i samo izbrojte - uvek ćete naći razmeru tri prema jedan. Zapravo sve su religije podržane, hranjene, od strane žena, jer su one sledbenice.

Predanost je njima laka, jer predavanje je pasivno. Ako idete i predate se ženi, ona će se osećati smeteno i nelagodno. Ako čovek dođe i padne pred njena stopala, nikada neće moći da voli tog čoveka. On

nije muževan. Ako jurite ženu: što je više lovite, više je umoljavate, preklinjete i padate pred njena stopala, više će joj biti nemoguće da vam se preda. Ženi je potreban neko kome se može predati, neko ko je dovoljno muževan. Žena ima pasivno biće, muškarac ima aktivno biće; *yin* i *yang*. Oni su komplementarni.

Za ženu je predavanje vrlo lako. Apsolutno je to za nju put bića, način bivanja. Ali da prihvati nečiju predaju vrlo joj je teško - a majstor mora da prihvati predavanje. Mali broj žena su postale majstori, vrlo retko; inače ja sam uvek zazirao od tih žena, koje imaju više muških hormona. One mora da nisu prave žene.

U indijskoj istoriji postoji slučaj: od dvadeset četiri *tirthankara* kod *đaina*, bila je jedna žena, njeno ime je bilo Malibai. Međutim, jedna od najortodoksnijih *đain*-skih sekti, takozvane *digambare*, nju ne nazivaju ženom. Oni ne pišu njeno ime "Malibai," negi pišu "Mallinatha." To je postalo muško ime; više nije žensko. Mnogo sam o tome razmišljao. Onda sam osetio da su *digambare* u pravu: bila je žena samo po imenu, inače je bila muškarac. Da se postane *tirthankara* tako je neženstveno. Da

se prihvate milioni ljudi i njihova predanost, tako je neženstveno, da je bila celim svojim bićem žena. Njeno unutrašnje biće je bilo muškarac.

Dakle *digambare* su u pravu. *Svet-hambare*¹⁸ nastavljaju govoriti da je ona žena; oni su više realistični, ali nisu u pravu; više su činjenični ali više nisu realni. Ponekad su činjenice vrlo fiktivne, maštovite; ponekad činjenice mogu lagati toliko mnogo da će se bajke osećati postidjene. To je činjenica - da je ta Mallibai bila žena - ali to nije realnost. Digambare imaju ispravan izvor. Oni su zaboravili činjenicu da je ona bila žena; preuzeli su je kao da je muškarac. Njeno čitavo biće mora da je bilo muževno.

Retko se to događa. U politici, u religiji, gde god žena uspe, ona je više muževna nego ženstvena. Lakšmibai ili Jovanka Orleanka, one ne izgledaju ženstveno. Samo telo, spoljašnja nošnja je ženska. Unutra je muškarac.

---

¹⁸ U đainizmu postoje dve struje: digambare su stroge askete koji žive goli ili kako se kaže, obučeni u prostor, švetambare su umereni đaini koji nose belu odeću. Digambare se od švetambara razlikuju i po tome što smatraju da oslobođenje duše nije moguće u ženskom telu, tj. inkarnaciji.

Zbog toga one nisu mnogo poznate, jer dok ne postanete majstor, kako ćete biti poznati? Vaše prosvetljenje ostaje vaše unutrašnje svetlo. Vi ne predvodite druge; drugi nikada ne saznaju o tome. Inače ovo je moje osećanje: da priroda uvek ima duboku ravnotežu.

U svetu postoji isti broj žena kao i muškaraca. Biolozi se čak čude kako se to događa, kako priroda izvodi to, kako priroda zna da je potrebna ista razmera - gotovo ista. Ljudi i žene su uvek u jednakom broju. Nekome se rađaju samo devojčice, a nekome samo dečaci. Ali ako posmatrate celu zemlju, ukupan broj žena je uvek isti kao i muškaraca.

Kada se rode deca, na sto devojčica ima sto petnaest dečaka. Jer priroda zna da su dečaci slabiji; više će umreti. Dakle kada dospu do doba za ženidbu, broj će biti podjednak. Devojke su više uporne, tvrdoglave. Devojke su jače; manje se razbolevaju. Imaju više tolerancije u mnogim stvarima; mogu tolerisati oskudicu i teškoće. Samo je to muški ego koji nastavlja da govori: "Mi smo jači." Fizička snaga je možda veća kod muškarca, ali snaga nije veća - jer petnaest dečaka od sto petnaest će umreti; do četrna-

este godine broj je isti, sto devojčica i sto dečaka.

Priroda nekako to sprovodi. Kada dođe do rata; posle rata rađa se više muškaraca, manje devojčica, jer u ratu više ginu muškarci. To zaista izgleda čudesan fenomen, neverovatan. Kako se to dešava? U ratu - u drugom svetskom ratu, prvom svetskom ratu - oba rata su bila posmatrana, analizirana; više ljudi je rođeno posle rata, broj se povećao, a manje devojčica je rođeno. U ratu je umrlo više muškaraca, i njihov broj je morao biti nadoknađen.

Takođe je isto i u duhovnom prosvetljenju: isti broj žena postaje prosvetljen kao i muškaraca. Postoji ravnoteža; ali žene nisu toliko mnogo poznate, jer nikada ne postaju majstori; ili ako ponekad postanu, onda se to događa samo retko.

Poglavlje 7

SMRT U OGRANIČENOM

7. septembar 1975. pre podne u Buddha
dvorani

II, 46: *sthirasukhamasanam.*

[Joginova sedeća] pozicija [mora biti] stabilna i ugodna.¹⁹

II, 47: *prayatnaśaithilyanantyasamapattibhyam.*

[Tek] kada je svaki napor iščezao i [javio se osećaj] sjedinjenosti sa bezgraničnim [može biti govora o *asanama*].

II, 48: *tato dvamdvanabhighatah.*

Iz te [opuštenosti sledi] izbavljenje (*anabhighata*) od [ometajućih] paraova (*dvamdva*) [suprotnosti].

---

¹⁹ Prvobitno *asana* označava »sedište«, a potom sedenje. U jogističkoj tradiciji pak pod *asanom* se podrazumeva položaj, pozicija, odnosno situacija u kojoj se zbiva *yoga* (shvaćena i kao tehnika i kao rezultat). (Komentar Z.Z.)

II, 49: *tasminsati*

*švasaprašvasayorgativicchedah
pranayamah.*

[Tek] kada je ova [potpuno stabilna i ugodna pozicija] uspostavljena [sledi] zaustavljanje [uobičajenih] udaha i izdaha i [može otpočeti] »kontrola daha« (*pranayama*).

II,50: *bahyabhyantarastambhavrttirdeśakal
asamkhyabhih paridrṣṭo dirghasukṣmah.*

Kada je izlazeći, ulazeći i zadržavani [dah] regulisan (*paridrṣṭa*) s obzirom na mesto, trajanje i broj [u svakoj od tri pomenute modifikacije (*vrtti*) dah tada] postaje produžen i suptilan.

II, 51: *bahyabhyantaraviśayakṣepi caturt-
hah.*

U [svojoj] četvrtoj [modifikaciji disanje] nije više ograničeno ni pravcem izlaženja ni ulaženja, niti bilo kojom drugom situirajućom odredbom (višaja).

Baš sam jednog dana čitao staru indijsku basnu o drvoseči. Priča ide ovako: Stari drvoseča se vraćao iz šume noseći veliki, težak tovar drveta na svojoj glavi.

Bio je vrlo star, umoran - ne samo umoran od svakodnevnih ustaljenih poslova, nego umoran i od samog života. Život mu nije bio mnogo važan, upravo se dosađivao oko- lo. Svaki dan isti: odlaženje u šumu rano ujutru, celog dana sečenje drveća, nošenje tovara uveče natrag u grad. Ničega se nije sećao drugog, samo toga. I samo to je bio ceo njegov život. Dosađivao se. Za njega život nije imao značaj; nije nosio nikakvo značenje. Naročito tog dana, bio je vrlo umoran i znojio se. Teško je disao, noseći teret i sebe.

Iznenada, kao simboličan čin, on je bacio teret. U svačijem životu dolazi trenutak, kada čovek želi da odbaci teret. Ne samo to breme drva sa njegove glave; to je postalo simboličan čin; on je odbacio ceo svoj život. Kleknuo je na zemlju, pogledao u nebo i rekao: "Ah, Smrti, ti dolaziš svakome, ali zašto ne dođeš meni? Koliko još patnje moram da vidim? Koliko tereta još moram da nosim? Nisam li dovoljno kažnjen? Šta sam pogrešno učinio?"

Nije mogao da poveruje svojim očima - iznenada Smrt se pojavila. Nije mogao da veruje. Pogledao je okolo, veoma užasnut. Šta god da je rekao, nikada nije i

mislio to. Nikada nešto tako nije čuo, da pozovete Smrt, i da ona dođe.

Smrt reče: "Da li si me zvao?"

Starac je odmah zaboravio na iscrpljenost i umor, čitav život smrtne kolotečine. Skočio je i rekao: "Da... da, ja sam te zvao. Molim te, možeš li mi pomoći da stavim ovaj tovar na glavu? Ne videvši ovde nikoga, ja sam pozvao tebe."

Postoje trenuci kada ste umorni od života. Postoje momenti kada biste želeli da umrete. Ali umiranje je jedna umetnost; ona mora da se nauči. A biti malaksao od života, ne znači da je dole u dubini iščezla žudnja za životom. Vi ste možda iscrpljeni od određenog života i mrtve ustaljenosti, dosađujući se okolo, usled ponavljanja iste stvari - ali nije vam dosadio sam život. Ako Smrt²⁰ dođe, vi ćete učiniti isto kao drvoseča. On se ponašao savršeno ljudski. Ne smejte mu se. Mnogo puta ste vi takođe mislili da će biti završeno sa svim ovim besmislicama koje se odvijaju. Zbog čega ih nastavljati? Ali ako se Smrt iznenada pojavi, vi nećete biti spremni.

Samo *jogin* može biti spreman da umre, jer samo on zna da se kroz dobrovo-

---

²⁰ *Jama* je personifikacija smrti, bog smrti.

ljnu smrt, voljnu smrt, beskonačan život postiže. Samo *jogin* zna da je smrt kapija; ona nije kraj. Zapravo ona je početak. U stvari iza nje se otvaraju beskonačnosti Boga. U stvari iza nje vi ste po prvi put zaista, autentično živi. Ne samo da vaše fizičko srce kuca, vi pulsirate. Ne samo da ste uzbuđeni od spoljašnjih stvari, načinjeni ste ekstatičnim uz pomoć unutrašnjeg bića. U život izobilja, u život večni se ulazi kroz vrata smrti.

Svako umire, ali ako smrt nije dobrovoljna, onda ste na nju prisiljeni. Opirete se, pružate otpor, ližete suze i plačete; želeli biste da se vučete malo duže na ovoj zemlji u ovom telu. Vi se plašite. Ne možete videti ništa izuzev tame, osim kraja. Svako umire nevoljno, ali onda smrt nije kapija. Onda zatvarate svoje oči u strahu.

Za ljude koji su na stazi *joge*, smrt je voljna pojava, oni je žele. Oni nisu samoubice. Nisu protiv života; oni su za veći život. Oni žrtvuju svoj život za veći život. Oni žrtvuju svoj ego za veće Sopstvo, veće biće. Oni žrtvuju svoju malu ličnost za vrhovno biće. Nastavljaju da žrtvuju ograničeno za neograničeno. A to je suština rasta, da se stalno žrtvuje ono što imate, radi

onoga što postaje moguće samo kada ste prazni, kada nemate ništa.

Patanjđalijeva čitava umetnost je kako da se dostigne stanje gde možete umreti voljno, predati se voljno, bez otpora. Ove *sutre* su priprema, priprema da se umre, i priprema za veći život.

Sthir sukham asanam.

Položaj treba da bude čvrst i udoban.

Patanjđalijeva *joga* je bila vrlo pogrešno shvaćena, pogrešno interpretirana. Patanjđali nije gimnastičar, iako *joga* izgleda kao da je gimnastika za telo. Patanjđali nije protiv tela. On nije učitelj koji vas uči izokretanju tela. On vas uči gracioznosti tela, jer zna da samo u gracioznom telu graciozan um postoji; a samo u gracioznom, elegantnom umu elegantno biće postaje moguće; a samo u gracioznom biću, Bog.

Korak po korak, sve dublja i viša gracioznost moraju da se dostignu. Gracioznost tela je ono što on zove *asanom*, položajem. On nije mazohista. On vas ne uči da mučite svoje telo. On nije ni malo protiv tela. Kako može biti? On zna da telo treba

da bude sam kamen temeljac. On zna da ako zanemarite telo, ako ne trenirate telo onda neće biti moguća ni viša obuka.

Telo je baš kao muzički instrument. Mora da bude ispravno podešeno, usklađeno; samo onda će na njemu moći da nastane viša muzika. Ako sam instrument nije na neki način u ispravnom stanju i redu, kako možete zamišljati, nadati se, da će velika harmonija proizaći iz njega? Samo će proizaći nesklad. Telo je kao *vina*, muzički instrument.

Sthir sukham asanam. Položaj treba da bude stabilan i da bude vrlo, vrlo blažen, udoban. Stoga nikada nemojte pokušavati da nenormalno postavljate svoje telo, i nikada ne pokušavajte da postignete položaje koji su neudobni.

Zapadnjacima je teško da sede na tlu, da sede u *padmasani*, takozvanom lotos položaju; njihova tela nisu osposobljena za to. Nije potrebno da brinete oko toga. Patanjđali vas neće prisiljavati na taj položaj. Na istoku ljudi tako sede od samog rođenja, mala deca sede na zemlji. U svim hladnim zemljama na zapadu, potrebne su stolice; zemlja je previše hladna. Ali ne treba se

brinuti oko toga. Ako pogledate Patanjđalijeve definicije, kakav je položaj: on treba da bude smiren, stabilan i udoban.

Ako možete biti smireni, stabilni i udobno vam je na stolici, to je savršeno u redu - ne treba da pokušavate s lotos položajem i nepotrebno prisiljavate svoje telo. U stvari, ako zapadnjak pokušava da ostvari lotos položaj, trajeće šest meseci da se natera telo, a to je mučenje. Nema potrebe. Patanjđali vam ne pomaže na takav način, ni na koji način vas ne nagovara da mučite telo. Možete sedeti u položaju koji vas muči, ali onda to neće biti položaj prema Patanjđaliju.

Položaj treba da bude takav, da vi zaboravite svoje telo. Šta je udobnost? Kada zaboravite svoje telo, vama je udobno. Kada ste stalno podsećani na telo, vama je neudobno. Stoga, da li sedite na stolici ili sedite na zemlji, to nije pitanje. Neka vam bude udobno, jer ako vam nije udobno u telu, ne možete žudeti za drugim blagoslovima, koji pripadaju dubljim slojevima: ako se prvi sloj propusti i svi ostali slojevi su zatvoreni. Ako zaista želite da budete srećni, blaženi, onda započnite od samog početka da budete blaženi. Mir i udobnost tela je

osnovna potreba svakog ko pokušava da dosegne unutarnju ekstazu.

"Položaj treba da bude nepomičan i udoban." Kad god je položaj udoban, nužno je da bude staložen, nepomičan ili čvrst. Vi ste nemirni ako je položaj neudoban. Nastavljate da menjate strane, ako je položaj neudoban. Ako je položaj zaista udoban, od kakve je potrebe da se bude nemiran, da se oseća uznemirenost i da se stalno nastavlja s promenom?

Zapamtite da položaj koji je udoban za vas, možda neće biti udoban za vašeg suseda; stoga molim vas, nikada ne poučavajte nekoga svom položaju. Svako je jedinstven. Nešto što je udobno za vas, može biti neudobno za nekoga drugog.

Svako mora biti jedinstven, jer nosi jedinstvenu dušu. Tvoji otisci prstiju su jedinstveni. Nikoga ne možete naći u svetu čiji su otisci prstiju jednaki vašim. I ne samo danas; ne možete naći nikoga u prošloj istoriji, čiji bi otisci prstiju bili jednaki vašim; a oni koji znaju, oni kažu da čak ni u budućnosti nikada neće biti osoba čiji bi otisak prsta bio jednak vašem. Otisak prsta nije ništa, nevažan je, ali je to takođe jedinstveno. To pokazuje da svako telo nosi

jedinstveno biće. Ako je vaš otisak prsta tako drugačiji od drugih, čitavo vaše telo mora biti različito.

Stoga ne slušajte ničiji savet. Vi morate naći svoj vlastiti položaj. Nije potrebno ići ni kod kakvog učitelja da biste ga naučili; vaše vlastito osećanje udobnosti treba da bude učitelj. A ako pokušate - tokom nekoliko dana probajte sve položaje koje znate, sve načine na koje možete sedeti - jednog dana ćete nabasati na pravi položaj. Onog trenutka kada osetite pravi položaj, sve će postati tiho i smireno u vama. Niko drugi ne može da vas uči, jer niko ne poznaje harmoniju vašeg sopstvenog tela, u kom položaju će biti sasvim stabilno, smireno, udobno.

Pokušajte da nađete svoj sopstveni položaj. Pokušajte da nađete svoju sopstvenu *jogu*, i nikada ne sledite pravilo, jer pravila su prosečna, osrednja. Ona su baš kao što u Puni ima milion ljudi a neko je visok 5 stopa, neko 5,5, a neko 5,6, a neko 6,5. Za milion ljudi; vi njihovu prosečnu visinu računate ako ukupan zbir visina milion ljudi podelite sa milion; onda dolazite do srednje visine. To može da bude četiri stope i osam inča ili tako nešto. Onda ako krenete da

tražite srednju osobu - nikada je nećete naći. Prosečna osoba nikada ne postoji. Prosek je najlažnija stvar na svetu. Niko nije prosečan. Svako je on sam, niko nije neki prosek. Prosek je matematička stvar - to nije realno, to se ne ostvaruje.

Sva pravila postoje za proseke. Ona su dobra za razumevanje određene stvari, ali ih nikada ne sledite. Inače ćete se osećati neudobno. Četiri stope i osam inča je srednja visina. Dakle, ako ste pet stopa, pet inča duži - odsecite to. Neudobno... hodate li na takav način da izgledate kao prosek; vi ćete postati ružna pojava, jedan *ashta* šetač. Bićete kao kamila, svuda iskrivljeni. Ko pokuša da sledi prosek neće mu poći za rukom.

Prosek je matematički fenomen, matematika ne postoji u egzistenciji. Postoji samo u ljudskom umu. Ako idete i pokušavate da nađete matematiku u egzistenciji, nećete je naći. Zbog toga je matematika samo savršena nauka; jer je apsolutno nerealna. Samo kod nerealnosti, vi možete biti savršeni. Realnost ne mari za vaša pravila, uredbe; realnost se kreće po svome. Matematika je savršena nauka zato što je mentalna, ona je ljudska. Ako čovek iščezne sa

zemlje, matematika će biti prva stvar koja će da iščezne. Druge stvari mogu da se produže, ali matematike ne može biti ovde.

Uvek imajte na umu: sva pravila, discipline jesu proseci; a prosek je nepostojeći. Ne pokušavajte da postanete prosek; niko to ne može postati. Čovek mora da nađe svoj vlastiti put. Naučite prosečnost, sredinu; to će biti korisno, ali ne činite to pravilom. Dozvolite da to bude samo razumevanje koje se podrazumeva. Samo shvatite to, i zaboravite o tome. To će biti korisno kao nejasna ideja vodilja, a ne kao siguran učitelj. To će biti samo nejasna mapa, ne savršena. Ta nejasna mapa vam daje samo određene naznake, ali vi morate naći svoju vlastitu unutrašnju udobnost, postojanost. Kako vi osećate treba da bude odlučujući faktor. Zbog toga Patanjđali daje ovu definiciju; tako da možete otkriti svoje sopstveno osećanje.

Sthir sukham asanam. Ne može biti nijedna bolja definicija položaja: *Položaj treba da bude čvrst (smiren, stabilan) i udoban.*

Zapravo, želeo bih da kažem na drugi način, a i *sanskritska* definicija se može prevesti na drugi način: Položaj je

ono što je stabilno i udobno. *Sthir sukham asanam*. Ono što je stabilno i udobno jeste položaj. A to će biti tačniji prevod. Onog trenutka kada unesete "trebalo bi," stvar postaje teška. U *sanskritskoj* definiciji ne postoji "treba," ali u engleskoj to ulazi. Pregledao sam mnoge prevode Patanjđalija. Oni uvek kažu: "Položaj treba da bude stabilan i udoban." Na *sanskritu* u definiciji *Sthir sukham asanam* - ne postoji "treba." *Sthir* znači stabilan, *sukham* znači udoban, *asanam* znači položaj - to je sve. "Čvrst, udoban; to je položaj."

Zašto je ušlo ovo "treba"? Zato što bismo mi želeli da načinimo pravilo od toga. To je jednostavno definicija, indikator, pokazivač. To nije pravilo. Pamтите to uvek da ljudi kao što je Patanjđali nikada ne daju pravila; nisu tako glupi. Oni jednostavno daju putokaze, naznake, savete. Treba da dekodirate naznaku u svom sopstvenom biću. Morate da osećate to, odradite to; onda ćete doći do pravila, ali to pravilo će biti samo za vas, ni za koga drugog.

Ako bi se ljudi mogli pridržavati toga, svet bi bio vrlo lep - niko ne bi pokušavao da prisili nekoga na nešto, niko ne bi pokušavao da disciplinuje nekog drugog.

Jer vaša disciplina može da se pokaže dobra za vas, a može da bude otrovna za nekoga drugog. Vaš lek nije nužno lek za sve. Ne pokušavajte da ga dajete drugima.

Inače glupavi ljudi uvek žive po pravilima.

Čuo sam da je Mula Nasrudin učio medicinu kod velikog doktora. Posmatrao je majstora da bi otkrio naznake, nagoveštaje. Kada bi majstor išao da obilazi pacijente, Mula bi ga sledio. Jednog dana se Mula iznenadio. Majstor je odredio puls pacijenta, zatvorio oči, meditirao i rekao: "Jeli ste previše mangoa."

Mula je bio zapanjen. Kako je to mogao otkriti preko pulsa? Nikada nije čuo da je iko to mogao otkriti kroz otkucaje pulsa - da ste jeli mango. Bio je u nedoumici. Vraćajući se natrag kući on je pitao: "Majstore, dajte mi mali savet. Kako ste mogli...?"

Majstor se nasmejao i rekao: "Puls to ne može pokazati, ali sam ja pogledao ispod pacijentovog kreveta. Tamo je bilo puno mangoa - nepojedenih, a nekoliko su pojedena. Stoga sam samo zaključio; to je bio jedan zaključak."

Jednog dana se majstor razboleo,

tako da je Mula morao da ide sam u dnevne obilaske. Otišao je da vidi novog pacijenta. Izmerio mu je puls svojom rukom, zatvorio oči, predao se malo razmišljanju - isto kao majstor - a onda je rekao: "Pojeli ste previše konja."

Pacijent je rekao: "Šta! Jeste li ludi?"

Mula je bio veoma zbunjen. Vratio se kući vrlo uznemiren i tužan. Majstor je pitao: "Šta se dogodilo?" On je rekao: "Ja sam takođe pogledao ispod kreveta. Sedlo, i druge stvari su bile tamo - konj tamo nije bio - stoga sam pomislio: "Pojeo je previše konja."

Na taj način glupi um nastavlja da sledi. Ne budite glupi. Uzmite ove definicije, izreke, *sutre*, na vrlo neodređen način. Pustite ih da postanu deo vašeg razumevanja, ali ne pokušavajte tačno da ih sledite. Pustite ih da uđu duboko u vas, da postanu vaša inteligencija; a onda tražite svoju stazu. Svako veliko učenje je indirektno.

Kako da se postigne ovaj položaj? Kako da se postigne ova stabilnost? Prvo tražite udobnost. Ako je vaše telo sasvim u dubokoj udobnosti, u dubokom odmoru, oseća se dobro, određeno blagostanje vas

okružuje; to treba da bude kriterijum s kojim treba da se sudi. To treba da postane merilo. A ovo je moguće dok stojite, dok sedite na zemlji ili na stolici. To je moguće svuda, jer je to unutrašnje osećanje udobnosti. Kad god se ono postigne nećete voleti da se opet stalno krećete, jer što se više krećete, više će vam to izostati. Ako se krećete, vi se udaljujete; vi to narušavate.

Prirodna je to želja u svakome, a *joga* je najprirodnija stvar, prirodna je želja da se bude u udobnosti; kad god vam je neudobno vi ćete želeti da to promenite. To je prirodno. Uvek slušajte prirodno, instiktivni mehanizam u vama. To je gotovo uvek ispravno.

Položajem se ovladava uz pomoć opuštanja i meditacijim na neograničeno.

Lepe reči, veliki indikatori i pokazivači: *prayatna shaithilya* - opuštanje od napora - prva je stvar, ako želite da postignete položaj, koji Patanjđali naziva položajem: udoban i stabilan, gde je telo u stanju tako duboke smirenosti, da se ništa ne kreće; telu je tako udobno da iščezava želja da se kreće, počinjete da uživate u osećanju

udobnosti, ono postaje postojano, nepokolebljivo.

S promenom vašeg raspoloženja, telo se menja; sa promenom tela, vaše raspoloženje se menja. Jeste li ikada posmatrali? Kad odete u pozorište, bioskop; jeste li primetili koliko ste puta promenili svoj položaj? Jeste li pokušali da to dovedete u međusobnu vezu? Ako se na platnu odvija nešto vrlo uzbudljivo, ne možete sedeti naslonjeni na stolicu. Sedite uspravno, kičma vam se uspravi. Ako se nešto dosadno odvija i vi niste uzbuđeni, vi se opustite. Vaša kičma sada više nije uspravljena. Ako se nešto vrlo neprijatno odvija, vi produžujete da menjate svoj položaj. Ako je tamo nešto zaista lepo, zaustavlja se čak i vaše treptanje; čak i toliko mali pokreti će biti smetnja... nema kretanja, postajete potpuno nepomični, mirni, kao da je telo iščezlo.

Prva stvar koja treba da se postigne u ovom položaju jeste opuštanje delatnosti, koja je jedna od najtežih stvari na svetu - najjednostavnija, a ipak najteža. Jednostavna da se razume, a vrlo teška da se postigne, ako je ne razumete. Nije to pitanje veštine, to je pitanje razumevanja.

Na Zapadu je Emile Coue otkrio

poseban zakon, koji je on nazvao zakonom obrnutog efekta. To je jedna od najosnovnijih stvari u ljudskom umu. Po njemu ono što želite da postignete, ne treba da radite jer ćete dobiti obrnut efekat.

Na primer, ako ne možete da zaspitate, nemojte ni pokušavati. Ako pokušavate, spavanje će se sve više i više udaljavati. Ako previše pokušavate, biće nemoguće da se uspavate, jer svaki napor ide protiv spavanja. Spavanje postoji samo kada ne postoji napor. Ako ne marite za spavanje, samo ležite na svom jastuku, samo uživajte u svežini jastuka, ili toplini ćebeta, tama vas mekano okružuje i obuhvata, samo uživajte u tome... ništa, čak i ne razmišljate o spavanju. Neki snovi prolaze kroz um; gledate ih na vrlo, vrlo pospan način, previše nezainteresovani čak ni za njih, jer ako se interesovanje pojavi spavanje iščezava. Na neki način upravo ostajete udaljeni po strani, samo uživajući, odmarajući se i ne tražeći nikakav cilj - onda spavanje dolazi.

Ako krenete na spavanje očekujući da bi san trebao doći, zbog toga očekivanja 'trebao bi' ne možete da zaspitate. Tako možete ostati budni celu noć. I ako zaspitate to može biti samo zato što ste se umorili od

napora, i kada napor nije više tamo - jer ste učinili sve i opustili ste se - san dolazi.

Emile Coue je otkrio upravo u ovom veku zakon obrnutog efekta. Patanjđali mora da ga je znao, gotovo pre pet hiljada godina. On kaže *prayatna shaithilya*, smanjenje truda. Vi ne treba da ulažete napor da bi se postigao položaj. Patanjđali kaže: "Ako uložite previše napora, to neće biti moguće. Ne-naprezanje dozvoljava da se to dogodi."

Nastojanje treba potpuno da bude opušteno, jer nastojanje je deo volje, a volja je protiv predavanja. Ako pokušavate da uradite nešto, ne dozvoljavate Bogu to da uradi. Kada se predate, kada kažete: "U redu, neka bude tvoja volja. Ako ti šalješ san, savršeno je dobro. Ako ne šalješ san, to je takođe savršeno dobro. Ja nemam na šta da se žalim; ne gundam oko toga. Ti znaš bolje. Ako je nužno da mi se pošalje san, pošalji ga. Ako nije neophodno, savršeno dobro, ne šalji mi ga. Molim te, ne slušaj mene! Neka bude volja tvoja." Na taj način se čovek opušta od nametanja svog nastojanja.

Nenapornost je izvanredno moćan fenomen. Jednom kada je upoznate, mnoge

stvari vam postaju moguće. Kroz napor trgovina, a kroz nenapornost Bog. Kroz napor nikada ne možete dospeti do *nirvane* - možete stići do Nju Delhija, ali ne do *nirvane*.

Kroz napor možete dostići stvari od sveta, one se nikada ne postižu bez napora, zapamtite. Dakle, ako želite da postignete više bogatstva, ne slušajte mene; onda ćete biti vrlo ljuti na mene, jer vam remetim čitav život. Kažete: "Govorili ste: prestanite da ulažete napore, i mnoge stvari će biti moguće, i ja sam sedeo i čekao, a novac nije dolazio, niko ne dolazi s pozivom i molbom da budem predsednik države." Niko neće doći. Ove glupave stvari se postižu uz pomoć napora.

Ako želite da postanete predsednik, morate uložiti lud napor za to. Dok potpuno ne poludite, nikada nećete postati predsednik zemlje. Morate biti luđi od drugih rivala, zapamtite, jer tamo niste sami. Rivalstvo postoji, mnogi drugi to pokušavaju takođe. Zapravo svi drugi pokušavaju da stignu do istog mesta. Mnogo napora je potrebno. I ne pokušavajte na džentlmenski način; inače ćete biti pobeđeni. Tu nije potrebno džentlmenstvo. Budite grubi, nasilni, agresivni.

Ne marite za to šta činite drugima. Držite se svog programa. Čak i ako drugi budu ubijeni za jačanje vaše politike, pustite da budu ubijeni. Načinite svakoga lestvama, stepenikom. Nastavite da hodate po ljudskim glavama. Samo onda ćete postati predsednik ili premijer. Ne postoji drugi način.

Putevi sveta su putevi nasilja i volje. Ako oslabite volju, bićete izbačeni van; neko će skočiti na vas. Bićete učinjeni sredstvom. Ako želite da uspete na putevima sveta, nikada ne slušajte ljude kao što je Patanjđali; onda je bolje da čitate Makijavelija, Chanakyu - najlukavije ljude sveta. Oni vam daju savet kako da eksploatišete svakoga, a da ne dozvolite nikome da vas eksploatiše, kako da budete nemilosrdni, bez ikakvog saosećanja, baš nasilni. Samo tada možete dostići moć, ugled, novac, stvari iz sveta. Ako želite da dostignete stvari od Boga, upravo je potrebno suprotno: nenaprezanje. Nenapornost je potrebna, opuštenost je nužna.

To se dogodilo mnogo puta... Ja imam mnogo prijatelja u svetu politike, u svetu novca, tržišta. Oni dođu kod mene i kažu: "Poduči nas, na koji način da se opustimo." Jedan ministar je obično dolazio kod

mene; uvek je dolazio s istim problemom: "Ne mogu da se opustim. Pomozi mi."

Ja sam mu rekao: "Ako zaista želite da se opustite, moraćete da ostavite politiku. Ovo ministarstvo ne može ići sa relaksacijom. Ako se opustite, vi gubite. Stoga odlučite. Ja vas mogu podučiti relaksaciji, ali se onda ne ljutite što te dve stvari neće moći da budu zajedno. Stoga, prvo završite s politikom, onda dođite kod mene."

On je rekao: "To nije moguće. Ja sam došao da naučim relaksaciju tako da mogu raditi naporno i postati glavni ministar. Zbog ovih napetosti u umu i neprekidnih briga, ne mogu marljivo raditi. A drugi - oni stalno rade. Oni su veliki rivali, a ja gubim bitku. Nisam za napuštanje politike."

Tada sam ja rekao: "Onda, molim vas, nemojte dolaziti kod mene. Zaboravite mene. Samo budite u politici, zaista postanite iscrpljeni, kada vam dosadi, i završite s tim, onda dođite kod mene." Relaksacija je totalno drugačija dimenzija, baš suprotna.

Krećete se u svetu s voljom. Niče je napisao knjigu, *Volja za moć*. To je prava knjiga za čitanje, *Volja za moć*. Patanjđali nije "volja za moć"; on je predanost celini. Prva stvar: *prayatna shaithilya* - nenapor-

nost. Jednostavno treba da se osećate udobno. Ne ulažite mnogo napora oko toga; pustite da osećanje odradi posao. Ne unosite volju unutra. Kako možete sebi nametnuti udobnost? To nije moguće. Vama može biti udobno ako dozvolite udobnosti da se dogodi. To ne možete prisiliti.

Kako možete prisiliti ljubav? Ako ne volite osobu, vi je ne volite. Šta možete uraditi? Možete pokušati, pretvarati se, prisiljavati sebe, ali baš suprotno će biti rezultat: ako pokušate da volite osobu, više ćete je mrzeti. Jedini rezultat će biti, posle vaših napora, da ćete mrzeti osobu, jer ćete usvojiti osvetu. Vi ćete reći: "Kakva je ona vrsta odvratne osobe, kada toliko pokušavam da je volim, a ništa se ne događa?" Učinićete nju odgovornom. Učinićete nju krivom, kao da ona nešto čini. Ona ne čini ništa.

Ljubav ne može biti prisilna, molitva ne može biti prisilna, položaj ne može biti prisilan. Morate osećati. Osećanje je potpuno drugačija stvar nego što je namevanje.

Buda nije postao Buda uz pomoć volje. On je to pokušavao neprekidno šest godina kroz volju. Bio je čovek iz sveta, obrazovan kao princ, školovan da postane

kralj u kraljevstvu. Mora da je bio naučen svemu što je Chankaya govorio.

Chankaya je indijski Makijaveli, još malo lukaviji i podmukliji od Makijavelija, jer indijci imaju takav kvalitet uma da idu do samih korena. Ako oni postanu Buda, oni zaista postanu Buda. Ako postanu Chanakya, ne možete se takmičiti s njima. Gde god idu, idu do samog korena. Čak je i Makijaveli nezreo pred Chanakyom. Chanakya je apsolutan.

Buda mora da je bio obrazovan; svaki princ mora biti - naslov Makijavelie-ve najveće knjige je *Vladalac*. On mora da bude naučen svim metodama i običajima sveta; on treba da se lati ljudi iz sveta, da im prione. Mora da se drži svoje moći. Onda je Buda to napustio. Lako je ostaviti palatu; lako je napustiti kraljevstvo. Teško je ostaviti obrazovanje, odgajanje uma.

Šest godina je on pokušavao kroz volju da dostigne Božansko. Učinio je sve što je ljudski moguće. Čak i što je nadljudski moguće. Učinio je sve; nije ništa ostavio neuradeno. Ništa se nije dogodilo. Što je više pokušavao, sam je više osećao da je udaljeniji. Zapravo, što je u tome više činio voljom i naporima, osećao je da je više

napušten - "Boga nema nigde." Ništa se nije dešavalo.

Onda se jedne noći predao. Baš te noći je postao prosvetljen, baš te noći dogodilo se opuštanje od truda, *prayatna shaitilya*. On je postao Buda ne snagom volje, postao je Buda kada se predao, kada se prepustio.

Ja vas učim meditacijama, i stalno vam govorim: "Uložite svaki napor koji možete učiniti," ali uvek imajte na umu, ovo naglašavanje da se ulože svi naponi je baš stoga da bi se vaša volja ponaosob raskinula, tako da vaša volja bude okončana, a i san je sa voljom okončan; tako ste hranjeni voljom da se jednog dana, jednostavno prepustite. Baš tog dana postajete prosvetljeni.

Međutim, ne žurite se, jer se ne možete odreći baš sada bez ulaganja ikakvog napora - takva volja neće pomoći. To neće pomoći. To će biti lukava stvar, a vi istovremeno ne možete dostići Boga i biti lukavi. Morate biti vrlo nevini. Stvar mora da se dogodi.

Patanđali ne kaže: "Uradi to!" On jednostavno definiše stazu. Ako razumete to, to će započeti da deluje na vas, vaš put,

vaše biće. Apsorbujte to. Neka time budete prožeti duboko u sebi. Neka to teče s vašom krvlju. Pustite da to postane sama vaša srž. To je sve. Zaboravite Patanjđalija. Ove *sut-re* ne postoje da bi se naučile napamet. One ne treba da budu načinjene delom vašeg pamćenja; one treba da postanu deo vas. Vaše totalno biće treba da ima razumevanje, to je sve. Onda zaboravite na njih. Tada one počinju da deluju.

Položajem se ovladava uz pomoć opuštanja i meditacijom na neograničeno.

Dve tačke. Olabavite trud, nastojanje; ne prisiljavajte to, dozvolite da se to dogodi. To je baš kao spavanje; dozvolite tome da se dogodi. To je duboko prepuštanje; dozvolite to da se dogodi. Ne pokušavajte da prisilite to; inače ćete ubiti to. A druga stvar je: dok telo dozvoljava sebi da bude udobno, da se smiri u dubokom poćinku, vaš um treba da bude usredsređen na neograničeno.

Um je vrlo bistar, domišljat sa ogranićenim. Ako mislite o novcu, um je domišljat; ako mislite o moći, politici, um je bistar; ako mislite o svetovima, filozofijama,

sistemima, verovanjima, um je mudar jer sve su to ograničene stvari. Ako mislite o Bogu, odjednom vakuum... Šta možete misliti o Bogu? Ako možete misliti, onda taj Bog više nije Bog; postao je ograničen. Ako možete misliti o Bogu kao Krišni, to više nije Bog; onda možda Krišna stoji tu svirajući na svojoj flauti, ali postoji ograničenje. Ako mislite o Bogu kao Hristu - gotovo je. Boga više nema tu; načinili ste od njega ograničeno biće. Lepo, ali ništa se ne može uporediti sa lepotom neograničenog. Postoje dva tipa Boga. Jedan, Bog verovanja; hrišćanski Bog, hindu Bog, muslimanski Bog. A stvaran Bog, ne iz verovanja, on je neograničen. Ako mislite o muslimanskom Bogu vi ćete biti musliman, ali ne i religiozan čovek. Ako mislite o hrišćanskom Bogu bićete hrišćanin, ali ne i religiozan čovek. Ako jednostavno dovedete svoj um do samog Boga, bićete religiozni - ne više *hindu*, ne više hrišćanin.

A taj Bog nije koncept! Koncept je igračka s kojom se vaš um može igrati. Pravi Bog je tako neizmeran... Bog se igra s vašim umom, ne igra se vaš um s Bogom. Onda Bog nije više igračka u vašim rukama; vi ste igračka u rukama Božanskog.

Cela stvar se totalno promenila. Sada vi više ne kontrolišete - više niste u kontroli; Bog vas je zaposao. Prava reč je da ste "posednuti," posednuti ste od beskonačnog.

To više nije slika pred okom vašem uma. Ne, ne postoji slika. Neizmerna praznina... u toj neizmernoj praznini vi se rastvarate. Ne samo da je božja definicija izgubljena, granice se gube, kada dođete u kontakt sa beskonačnim počinjete da gubite svoja ograničenja. Vaša ograničenja postaju nejasna. Vaša ograničenja postaju sve manje i manje izvesna, manje određena, više fleksibilna, vi iščezavate kao dim na nebu. Trenutak dolazi, vi dopirete do Sebe... a niste tu.

Dakle, Patanjđali kaže dve stvari: nema napora, i svest se usredsredi na beskonačnom. Na taj način vi postižete *asanu*. A to je samo početak; to je samo telo. Čovek mora da ide dublje.

Tato dwandwa anabhighatah.

Kada se ovlada položajem prestaju smetnje prouzrokovane dualnostima.

Kada je telo zaista u udobnosti, mirno, plamen tela se ne koleba - postao je

staložen, nema kretanja - odjednom, kao da se vreme zaustavilo, nikakav vetar ne duva, sve je mirno i tiho i telo nema podsticaj da se kreće - staloženo, duboko uravnoteženo, smireno, tiho, sabrano; u tom stanju, dualnosti i smetnje prouzrokovane dualnostima iščezavaju.

Jeste li zapazili da kad god je vaš um uznemiren, vaše telo više nervozno, ne možete sedeti mirno?... Ili kada je vaše telo nervozno, vaš um ne može biti smiren? Oni su zajedno. Patanjđali zna dobro da telo i um nisu dve stvari; vi niste podeljeni na dvoje, telo i um. Telo i um su jedna stvar. Vi ste psihosomatsko jedinstvo, vi ste *telo-um*. Telo je upravo početak vašeg uma, a um nije ništa drugo do kraj tela. Oboje su dva aspekta jednog fenomena; oni nisu dvoje. Dakle šta god da se dogodi u telu utiče na um, a šta god da se dogodi u umu utiče na telo. Oni su u opticaju paralelno. Zbog toga tako mnogo isticanja tela, jer ako vaše telo nije u dubokom odmoru, vaš um ne može biti.

Lakše je započeti s telom jer to je najdalji, spoljni sloj. Teško je započeti s umom. Mnogi ljudi pokušaju započeti s umom, i ne uspeju, jer njihovo telo neće

sarađivati. Uvek je najbolje započeti s A, B, C i polako, u ispravom redosledu. Telo je prvo, početak; čovek treba da započne s telom. Ako možete postići smirenost tela, odjednom ćete videti da um dospeva u red.

Um se kreće levo i desno, ide kao klatno starog dedinog sata: neprekidno s desna na levo, s leva na desno. Ako posmatrate klatno, saznaćete nešto o svom umu. Kada se klatno kreće prema levo, vidljivo ono ide prema levo; ali nevidljivo ono stiće snagu da ide desno. Kada oči kažu da klatno ide na levo, baš to kretanje prema levo stvara snagu, energiju, za klatno da opet ide desno. Kada ide na desno, ono opet zadobija energiju, stiće energiju da krene levo.

Stoga, kad god ste u ljubavi, vi dobijate energiju za mržnju. Kad god ste u mržnji, vi zadobijate energiju da volite. Kad god se osećate srećni, vi dobijate energiju da se osećate nesrećni. Kad god se osećate nesrećni, zadobijate energiju da se osećate srećni. Tako klatno traje.

Čuo sam da kada je Indija postala nezavisna 1947, bio je lep slon u Delhiju. Pre nezavisnosti slon je korišćen u svadbenim povorkama i drugim tome sličnim stvarima, ali posle sticanja nezavisnosti čak su i

političke partije počele da koriste slona na svojim okupljanjima, povorkama, protestima. Slon je imao neko oštećenje, neku manu. Noge s njegove leve strane su bile malo kraće, tako da se pri hodu naginjao na levo.

Komunisti su bili vrlo srećni, socijalisti su bili vrlo srećni - slon je bio levičar. Stoga su oni platili vlasniku da iznajme slona; aplaudirali su, a njihovi sledbenici su bacali cveće na slona. Takav slon treba da bude - levičar. Zaista je slonu bilo vrlo teško da hoda, ali ko mari za njega? Bilo je teško, jer su dve noge bile kraće i čitava težina je padala na leve noge. Slon je imao veliku težinu, to je bilo teško. Morao je nositi tone tereta. Inače cveće, venci cveća... bio je primljen, fotografije su objavljene u novinama: da je to komunistički slon.

Videvši to da komunisti, socijalisti i drugi levičari imaju lepog slona, čak i desničari, kada je došlo vreme za njihove povorke, takođe su pozajmili istog slona - ne znajući da to levičarski slon. Kada je slon otišao s desničarima, bili su vrlo ljuti. Ovaj slon je bio protiv njih, trebalo je da se nagne na desno. Počeli su da bacaju na njega stare cipele, paradajz, kore banana, i sve

ukvarene stvari. Ukratko, priredili su mu VIP tretman. Bili su vrlo ljuti. Bili su ljuti na vlasnika takođe, pa su mu rekli: "Sledeći put uzećemo ga, ali ga moraš preurediti."

Dakle vlasnik je morao da ga preuredi, jer je živeo od slona; to mu je bila jedina zarada za život. Stoga je izradio velike cipele. Kad god je bila povorka desničara, obuo bi mu velike cipele i životinja bi se nagnula na desno; a kada bi išla povorka levičara, on bi mu izuo cipele. Niko nije mario za slona. Jednog dana slon je pao, baš u mestu Connaught, jer je bilo previše da nosi veliki tovar sa cipelama. To je bilo tako neudobno - nije to bila *asana*. Pao je i uginuo.

Ovo je situacija s vašim umom: neprekidno se kreće od jednog ekstrema do drugog - levičar, desničar, levičar, desničar - nikada u sredini. Da se bude u sredini zaista je dobro. Oba ekstrema su mučna, jer vam ne može biti udobno. U sredini je udobnost, jer u sredini težina iščezava. Tačno budite u sredini - i vi postajete bez težine. Krenete na levo i težina nailazi, krenete se na desno i težina ulazi. Nastavite da se krećete... što se dalje udaljavate od sredine, više težine ćete morati da nosite. Umrećete

jednog dana u nekom mestu Connaught.

Budite u sredini. Religiozan čovek nije ni levičar ni desničar. Religiozan čovek ne sledi ekstreme. On je čovek bez ekstrema. Kada ste tačno u sredini - oboje, vaše telo i vaš um - sve dualnosti iščezavaju, jer sve dualnosti nastaju zato što ste vi dvojni, jer nastavljate da se naginjete od ove strane na onu stranu.

"Tato dwandwa anabhighatah." - *Kada se ovlada položajem prestaju smetnje prouzrokovane dualnostima.* A kada ne postoji dualnost, kako možete biti napeti? Kako možete biti u agoniji? Kako možete biti u konfliktu? Kada su dvoje u vama, postoji konflikt. Oni se stalno bore, nikada vam neće ostaviti pauzu za odmor. Vaš dom je podeljen, uvek ste u građanskom ratu. Živite u groznici. Kada ova dualnost iščezne, postajete tihi, usredsređeni, u sredini. Buda je nazvao ovaj put *madhima nikaya* - srednji put. Imao je običaj da govori svojim učenicima: "Jedina stvar koju treba slediti jeste: uvek budite u sredini, ne idite u ekstreme."

Postoje ekstremi svuda u svetu. Neko lovi žene neprekidno - Romeo, ili Majanu - stalno juri žene. A onda, jednog

dana postane frustriran svim tim gonjenjem. Onda on ostavlja svet; tada postaje *sannyasin*. Onda podučava svakog da bude protiv žena, i stalno govori: "Žena je pakao. Budite pažljivi, budni! Samo žena je klopka." Kad god nađete *sannyasina* da govori protiv žena, možete znati da je ranije bio Romeo. On ništa ne kazuje o ženama; govori nešto o svojoj prošlosti. Okončala se jedna krajnost, sada se premestio na drugu krajnost.

Neko je lud za novcem. Mnogi su ljudi, baš opsednuti, kao da žive samo da zgrnu veće i veće hrpe *rupia*. Izgleda da im je to jedino značenje što su ovde, kada umru da ostave velike hrpe - veće nego drugi. Izgleda da je to svo njihovo značenje. Kada takav čovek postane frustriran, stalno će učiti druge: "Novac je neprijatelj." Kad god nađete nekog da uči da je novac neprijatelj, morate znati da je taj čovek lud za novcem. Još uvek je on lud - u drugoj krajnosti.

Zaista uravnotežen čovek nije protiv ničega, jer on nije ni za šta. Ako dođete i pitate me: "Jeste li vi protiv novca?" ja mogu samo slegnuti ramenima. Ja nisam protiv, jer nikada nisam bio za njega. Novac

je nešto, ima upotrebnu vrednost, sredstvo razmene - nije potrebno da budete ljudi za njim ni na koji način. Koristite ga ako ga imate. Ako ga nemate, uživajte u tome što ga nemate. Ako imate koristite ga. Ako ga nemate, onda uživajte u tom stanju. To je sve što će čovek koji ispravno razume da učini. Ako živi u palati on uživa; ako palate nema on uživa u kolibi. Kakav god da je slučaj on je srećan i uravnotežen. Nije ni za palatu, niti je protiv nje. Čovek koji je za ili protiv, on je neuravnotežen.

Buda je obično govorio svojim učenicima: "Potpuno budite uravnoteženi, i sve drugo će postati moguće samo od sebe. Samo budite u sredini." To je ono šta kaže Patanjđali kada govori o položaju. Spoljašnji položaj se odnosi na telo, unutarjni položaj se odnosi na um; oba su povezana. Kada je telo u sredini - mirno, nepomično - um je takođe u sredini - tih, stabilan. Kada je telo nepomično, osećanje tela iščezava, kada um miruje, osećanje uma iščezava. Onda ste samo duša, transcendentalna, koja nije ni telo niti um.

Sledeći korak posle usavršavanja položaja jeste kontrola disanja, koja se

ostvaruje kroz zadržavanje daha pri udisanju i izdisanju, ili naglim zaustavljanjem disanja.

Između tela i uma, disanje je most - ove tri stvari moraju da se razumeju. Telesni položaj, um koji se stapa sa beskonačnim, i disanje kao most koji ih spaja zajedno, moraju biti u pravom ritmu. Jeste li primetili? Ako niste onda zapazite da, kad god se vaš um promeni, disanje se promeni. Obrnuto je takođe istina: promenite svoje disanje, i um se menja.

Ako ste u dubokoj seksualnoj strasti, jeste li primetili kako dišete? Vrlo neritmično, grozničavo, razdraženo. Ako nastavite da dišete na taj način, bićete ubrzo umorni, iscrpljeni. To vam neće dati život; zapravo, na taj način vi ćete gubiti nešto života. Kada ste tihi i smireni, osećate se srećni, iznenada jednog jutra ili uveče dok gledate u zvezde, ništa ne čineći, u danu odmora, samo se odmarate - pogledajte, posmatrajte disanje. Disanje je tako smireno. Ne možete ga čak ni osetiti, da li se kreće ili ne. Kada ste ljuti, posmatrajte. Disanje se odmah menja. Kada osećate ljubav, posmatrajte. Kada ste tužni, posmatrajte. U svakom ras-

položenju disanje ima drugačiji ritam; ono je most.

Kada je vaše telo zdravo, disanje ima različit kvalitet. Kada je vaše telo bolesno, disanje je bolesno. Kada ste savršeno zdravi, potpuno zaboravite na disanje. Kada niste u savršenom zdravlju, stalno zapažate disanje; nešto nije u redu.

"Sledeći korak posle usavršavanja položaja jeste kontrola disanja..." Ova reč "kontrola disanja" nije dobra; to nije ispravno prevođenje reči "*pranayama*". *Pranayama* nikada ne označava kontrolu disanja. To jednostavno označava širenje životne energije. *Prana-ayama*; *prana* označava životnu energiju skrivenu u disanju, a *ayama* označava beskonačno širenje. To nije "kontrola disanja." Sama reč "kontrola" je malo ružna, jer vam daje osećanje kontrolora - ulazi volja. *Pranayama* je totalno različita stvar: širenje životnog disanja na takav način da vi postajete jedno sa disanjem celine; disanje je takvo da ne dišete vi, svojim individualnim načinom, dišete sa celinom.²¹

---

²¹ Celina diše, ne mi. Disanje uopšte nije naš čin. *Pranayama* se svodi na osvešćenje da disanje nije naše, da energija koja pokreće disanje nije naša. Na

Pokušajte ovo, ponekad se dešava: dvoje ljubavnika sednu jedno pored drugog držeći se za ruke - ako su zaista u ljubavi odjednom postaju svesni da dišu istovremeno, oni dišu zajedno. Oni ne dišu odvojeno. Kada žena udahne, muškarac udahne. Kada muškarac izdahne, žena izdahne. Probajte to. Ponekad, iznenada postanete svesni. Ako sedite s prijateljem, vi ćete disati zajedno. Ako neprijatelj sedi tu, i vi želite da ga se oslobodite, ili neko dosadan je tu i želite da ga se oslobodite, disaćete odvojeno; nikada nećete disati u ritmu.

Sedite pored drveta. Ako ste tihi, uživate, ushićeni, odjednom ćete postati svesni da drvo nekako, diše na isti način kao vi.

Dolazi trenutak kada čovek oseća da diše zajedno sa celinom, čovek postaje disanje celine, više se ne bori, upinje; on se predao. Čovek je sa celinom - tako mnogo, da nema potrebe da diše odvojeno.

U dubokoj ljubavi ljudi dišu zajedno; u mržnji nikada. Imam osećaj da ako ste neprijateljski raspoloženi prema nekome,

---

taj način postajemo svesni da telo nismo mi sami, da ono nije naše, da smo samo čista svest koja boravi u telu.

on može biti hiljadu milja udaljen... Ovo je baš osećaj, jer za to ne postoje naučna istraživanja, ali jednog dana takva naučna istraživanja će biti moguća. Inače ja imam vrlo dubok osećaj da, ako ste neprijateljski prema nekome, on može biti u Americi a vi u Indiji, disaćete odvojeno, ne možete disati zajedno. Vaš ljubavnik može biti u Kini, vi možete biti ovde u Puni - možda kod sebe nemate ni adresu gde je vaš ljubavnik - ali ćete disati zajedno. Na taj način to treba da bude, i znam da je to način, ali ne postoje naučna istraživanja. Zbog toga kažem da je to samo moje osećanje, neko će to naučno dokazati, takođe.²²

Ima nekoliko dokaza koji nagoveštavaju... Na primer u Rusiji je bilo nekoliko eksperimenata o telepatiji. Dve osobe, razdvojene, daleko udaljene, stotine milja udaljene; jedna osoba je pošiljalac, druga primalac u telepatiji. U utvrđeno vreme, u podne, jedna započinje da šalje poruke. Načini uzorak trougla, usredsredi se na nje-ga i šalje poruku: "Načinio sam trougao."

---

²² Dokazano je nedavno da DNK uzorak, koji je uzet od čoveka, istovremeno reaguje na promene stanja i raspoloženja svoga vlasnika - osobe od koje je uzet - iako je udaljen više stotina kilometara.

Druga osoba pokušava da primi, upravo ostajući otvorena, osećajući, primajući trougao, onda oboje dišu na isti način; ako propusti, i ne primi trougao, onda ne dišu na isti način.

U dubokom zajedničkom disanju, javlja se nešto iz duboke praznine: vi postajete jedno - jer disanje je život. Onda osećanje može biti preneto, misao može biti preneti.

Ako odete da susretnete sveca uvek posmatrajte njegovo disanje. Ako osećate duševnu srodnost, u dubokoj ljubavi s njim, posmatrajte takođe svoje disanje. Odjednom ćete osetiti da, što mu bliže priđete, vi osećate da vaše disanje upada u njegov sistem disanja. Svesni, nesvesni, to nije pitanje; ali se to događa.

Ovo je moje zapažanje: ako vidim da je neko došao ne znajući uopšte ništa o disanju, započinje da diše sa mnom, znam da će postati *sannyasin*, i ja ga pozivam. Ako osećam da ne diše sa mnom, ostavljam poziv (da postane *sannyasin*); moraću da čekam. Ponekad sam pokušavao, radi eksperimenta sam pitao, i on bi odgovorio: "Ne, nisam spreman". Znao sam to, da nije spreman - upravo da bih testirao da li je

moje osećanje ispravno, da li on u simpatiji sa mnom. Kada ste u simpatiji vi dišete zajedno. To se jednostavno događa samo od sebe; neki nepoznati zakon deluje.

Pranayama znači da se diše sa celinom. To je moj prevod, a ne "kontrola disanja". Da se diše sa celinom. To je apsolutno nekontrolisano! Ako kontrolišete, kako možete disati sa celinom? Stoga da se prevede *pranayama* kao "kontrola disanja" jeste pogrešno. Baš je suprotan slučaj.

Da se diše sa celinom, da se postane svestan disanja večnosti i celine jeste *pranayama*. Onda se vi širite. Onda vaša životna energija nastavlja da se širi s drvećem, planinama, nebom i zvezdama. Onda dolazi trenutak, dan kada postajete Buda... vi potpuno nestanete. Sada vi više ne dišete, celina diše u vama. Sada vaše disanje i disanje celine nisu nikada odvojeni; uvek su zajedno. Toliko su jedno da je beskorisno reći "ovo je moje disanje."

Sledeći korak posle usavršavanja položaja je kontrola disanja - pranayama - koja se ostvaruje kroz zadržavanje daha pri udisanju i izdisanju, ili naglim zaustavljanjem disanja.

Kada udišete dolazi trenutak kada disanje potpuno ode unutra - za delić sekunde disanje se zaustavlja. Isto se događa kada izdišete. Vi izdišete: onda je disanje potpuno izbačeno, zaustavljeno za delić sekunde; opet se zaustavlja disanje. U tim trenucima vi gledate u smrt, a gledati u smrt znači suočiti se s Bogom. Gledati u smrt jeste gledati u Boga - ponavljam to - jer kada umrete, Bog živi u vama. Samo posle raspeća postoji uskrsnuće. Zbog toga je Patanjđalijevo učenje umetnost umiranja.

Kada se disanje zaustavi, kada nema disanja, vi ste tačno u istom stanju kao što ćete biti kada umrete. Za sekundu ste usklađeni sa smrću - disanje sa zaustavilo. Cela *Knjiga tajni, vigyana bhairava tantra*, bavi se s tim - izrazito se bavi s tim - jer ako možete ući u to zaustavljanje, tamo su vrata.

Ona su vrlo fina i uzana. Isus je stalno govorio: "Uzan je moj put - prav, ali tesan, vrlo uzan." Kabir je rekao: "Dvoje ne mogu proći zajedno, samo jedan." Tako uzan da, ako ste vi mnoštvo unutra, ne možete proći. Ako ste čak podeljeni u dvoje - levog i desnog - vi ne možete proći. Ako postanete jedan, jednoglasje, harmonija,

tada možete proći.²³

Uzan je put. Prav, naravno, on nije iskrivljena stvar. On ide direktno do hrama božanstva, ali vrlo je tesan. Ne možete uzeti nikoga sa sobom. Ne možete uzeti svoje stvari sa sobom. Ne možete uzeti svoje znanje. Ne možete uzeti svoja žrtvovanja. Ne možete uzeti svoju ženu, svoju decu. Ne možete uzeti nikoga. U stvari ne možete uzeti čak ni svoj ego, čak ni sebe. Vi ćete proći kroz njih, ali sve drugo, što je drugačije od vašeg čistog bića, mora da se ostavi pred vratima. Da tesan je put. Prav, ali tesan.

A ovo su trenuci za nalaženje puta: kada se udahne i zaustavi disanje na tren; kada se izdahne i zaustavi se za tren. Podesite sebe da postanete sve više i više svesni ovih zaustavljanja, ovih praznina. Bog ulazi u vas kao smrt.

Neko mi je govorio: "Na Zapadu mi nemamo nikakvu paralelu Yami, bogu smrti." Pitao me je: "Zašto smrt nazivate

---

²³ Samo kada čovek ima jedno Ja u sebi, a ne mnoštvo koje se smenjuje, može da razume i sledi ono što je Isus govorio. O problemu mnoštva Ja videti u radovima Gurđijeva, posebno u knjizi *Četvrti put* od P.D. Uspenskog.

bogom? Smrt je neprijatelj. Zašto bi se smrt nazivala bogom? Ako smrt nazovete đavolom to je u redu, ali zašto je zovete bogom?" Rekao sam da je nazivamo bogom vrlo sračunato: jer smrt je kapija prema Bogu. U stvari smrt je dublja nego vaš život - život koga znate. Ne života koga ja znam. Vaša smrt je dublja od vašeg života, a kada se krećete kroz tu smrt, doći ćete do života koji ne pripada vama, meni ili bilo kome. To je život celine. Smrt je Bog.

Cela *Upanišada* postoji, *Katha upanišad*, cela priča, cela alegorija je da je malo dete poslato Smrti da nauči tajnu života. Apsurdno, očito apsurdno. Zašto ići kod Smrti da se uči tajna života? Izgleda kao paradoks, ali to je realnost. Ako želite da znate život - pravi život - morate pitati Smrt, jer kada se vaš takozvani život zaustavi, samo tada pravi život deluje.

"*Sledeći korak posle usavršavanja položaja jeste pranayama, koja se ostvaruje kroz zadržavanje daha....*" Stoga kada udahnete, zadržite dah malo duže, tako da se kapija može osetiti. Kada izdahnete, zadržite dah izvan malo duže tako da lako možete malo lakše osećati prazninu, jaz; imajte malo više vremena. "...ili naglim zaustav-

ljanjem disanja". Ili, u bilo koje vreme, iznenada zaustavite dah. Hodajući putem: zaustavite ga - upravo iznenadan trzaj, i smrt ulazi. U bilo koje vreme možete iznenadno zaustaviti dah, bilo gde; u tom zaustavljanju smrt ulazi.

Trajanje i učestalost kontrolisanih disanja uslovljeni su vremenom i prostorom, i postaju više produženi i suptilni.

Što više izvodite ta zaustavljanja, te praznine, vrata postaju malo šira; možete to više osećati. Pokušajte to. Načinite to delom svog života. Kad god ne radite ništa, udahnite... zaustavite dah. Osetite, tamo su negde vrata. Tamo je mračno; moraćete da pipate. Vrata odmah nisu dostupna. Moraćete da pipate... ali ćete naći. Pokušajte to. Iznenada zaustavite disanje.

Kad god zaustavite disanje, misli će se odmah zaustaviti. Pokušajte to. Iznenada zaustavite disanje; i odmah nastupa prekid i misli se zaustavljaju, jer misli i disanje, oboje pripadaju životu - ovom takozvanom životu. U drugom životu, božanskom životu, disanje nije potrebno. Vi živite; nema potrebe da dišete. Misli nisu potrebne. Vi

živite, misli nisu potrebne. Misli i disanje deo su fizičkog sveta. Nemanje misli, nemanje disanja, deo su večnog sveta.

Postoji četvrta sfera kontrole disanja, koja je unutrašnja i ona ide izvan ostale tri.

Patanđali kaže da pored ovo troje - zaustavljanje iznutra nakon udisaja, zaustavljanje spolja nakon izdisaja, iznenadno zaustavljanje - postoji četvrto, koje je unutarne. Buda je mnogo isticao to četvrto, nazvao je to "*anapana sati yoga*." On je rekao: "Ne pokušavajte da zaustavite disanje bilo gde. Jednostavno posmatrajte ceo proces disanja." Udahnite unutra - nastavite da posmatrate. Onda dolazi prekid, automatsko zaustavljanje, kada ste udahnuli - posmatrajte zaustavljanje. Ne činite ništa; jednostavno budite posmatrač. Onda disanje započinje spoljašnje putovanje - nastavite da posmatrate. Kada ste potpuno izdahnuli, stanite - posmatrajte to zaustavljanje takođe. Onda nastavljate da udišete, izdišete, udišete, izdišete - jednostavno posmatrajte. Ovo je četvrta *pranayama*: samo pomoću posmatranja vi postajete odvojeni od disa-

nja. Kada ste odvojeni od disanja vi ste odvojeni od misli. U stvari, disanje je paralelan proces u telu sa mislima u umu. Misli se kreću u umu; disanje se kreće u telu. Oni su paralelne sile, dva aspekta jednog istog novčića. Patanjđali se takođe poziva na to, premda on nije naglašavao četvrto. On jednostavno razmatra to, ali Buda je potpuno usredsređen svom svojom pažnjom na četvrtu; on nikada ne govori o prve tri. Cela budistička meditacija je četvrta *pranayama*.

"*Postoji četvrta sfera pranayame*" - to je svedočenje - "*koja je unutrašnja, i ona ide izvan ostale tri.*" Patanjđali je zaista vrlo naučan. Nikada ne koristi četvrtu sferu, ali kaže da je izvan tri. Mora biti da Patanjđali nije imao dobru grupu sledbenika, kao što je Buda imao. Patanjđali mora da je radio sa ljudima više orijentisanim na telo, a Buda je radio više sa ljudima orijentisanim na um. On kaže da četvrta sfera ide izvan tri, ali je sam nikada ne koristi - on nastavlja da kazuje sve što se može reći o *jogi*. Zbog toga kažem da je on alfa i omega, početak i kraj; nije ostavio nijedno pitanje. *Joga sutre* se ne mogu poboljšati.

Postoje samo dve osobe u svetu koje su same stvorile nauku. Jedna je Aristotel,

na Zapadu, koji je stvorio nauku logike - sam, bez ičije saradnje.²⁴ A za ove dve hiljade godina ništa nije poboljšana; ostala je ista. Ostala je savršena. Drugi je Patanjđali, koji je stvorio celu nauku o *jogi* - koja je sama, mnogo puta, milion puta veća nego logika. I ne može biti poboljšana; nije bila poboljšana; a ja ne vidim nijednu stvar, kako bi jednog dana mogla biti poboljšana. Čitava nauka je tu, savršena, apsolutno savršena.

---

²⁴ Ovde Osho nije u pravu. U devetnaestom veku se naslućivalo da je indijska logika prenesena u Grčku. W. Jones je smatrao da je Kalisten, koji je bio pratilac Aleksandra Velikog u pohodu na Indiju, našao kod Indusa gotovu logiku i doneo je svom stricu Aristotelu. C. B. Schluter objavio je knjigu "Aristotelova metafizika - kći Kapiline nauke *sânkhya*" (C. B. Schluter: Aristoteles Metaphysik eine Tochter der Samkhya-Lehre des Kapila, 1874).

Poglavlje 8

IZVAN RITMOVA UMA PREMA BIĆU

*8. septembar 1975. pre podne
u Buddha dvorani*

Prvo pitanje:

Ponekad u vašim predavanjima ne mogu držati svoje oči otvorene ili usredsređene, nastavljam da padam negde i vraćam se natrag s trzajem. Ne sećam se gde sam bio. Idem li duboko, ili se samo uspavam?

Um deluje kroz vrlo suptilne električne talase. Taj mehanizam mora da se razume. Sada naučnici kažu da um funkcioniše u četiri stanja. Običan budan um funkcioniše pri osamnaest do trideset ciklusa u sekundi - to je "beta" stanje uma. Sada ste vi u tom stanju, dok ste budni, radeći svoje stvari.

Dublji od toga je "alfa" ritam. Ponekad, kada niste aktivni, već pasivni - baš opušteni na plaži, ne radeći ništa, slušajući muziku ili ste duboko u molitvi ili meditaci-

ji - onda je snižena aktivnost uma; od osamnaest do trideset ciklusa u sekundi na oko četrnaest do osamnaest ciklusa u sekundi. Svesni ste, ali niste vrlo čili, živahni. Budni ste, ali pasivni. Određena vrsta duboke opuštenosti vas okružuje.

Svi meditantii upadaju u ovaj drugi, "alfa" ritam, kada meditiraju ili se mole. To se takođe može dogoditi slušajući muziku. Upravo se to može dogoditi posmatrajući drveće, širenje zelenila. Ne radeći ništa posebno, samo sedeći smireno; to se može dogoditi. Odjednom vi znate veštinu toga, možete usporiti aktivnost uma; onda misli ne navaljuju. One se kreću, one su prisutne, ali se kreću vrlo sporim korakom, kao oblaci koji lebde na nebu - zapravo, ne idu nigde, baš lebde. Ovo drugo stanje, "alfa" stanje, vrlo je dragoceno.

Ispod drugog postoji treće stanje, aktivnost pada čak i niže. To stanje se naziva "teta"; od osam do četrnaest ciklusa u sekundi. To je stanje kroz koje prolazite u noći kada padnete u san, uspavanost. Kada uzmete alkohol vi prolazite kroz to stanje. Pogledajte pijancu kako hoda; on je u trećem stanju. Hoda, ali nije svestan. On ne zna gde ide, šta radi... Telo nastavlja da

funkcioniše kao robot. Aktivnost uma je toliko snižena, da je gotovo na ivici uspavlivanja.

U vrlo dubokoj meditaciji, ovo se takođe događa - vi ćete pasti od "alfa" do "teta". Ali se to događa samo u vrlo dubokim stanjima. Obični meditantima to ne dotiču. Kada počnete da dodirujete ovo treće stanje, vi ćete se osećati vrlo blaženo.

Sve pijanice pokušavaju da postignu ovo blaženstvo, ali ga propuštaju; jer blaženstvo je moguće samo ako uđete u ovo treće stanje sasvim budni - pasivni, ali budni. Pijanica dospeva dotle, ali je on nesvestan, do vremena kada dospe, on je nesvestan. Stanje postoji, ali on ne može uživati u njemu, ne može se naslađivati u njemu, ne može rasti kroz njega. Sklonost svuda u svetu prema svim vrstama opijata je zbog privlačnosti "teta" stanja. Ali, izabrali ste pogrešna sredstva ako pokušavate da dostignete to kroz hemikalije. Čovek treba da dospe do toga upravo usporavanjem aktivnosti uma i ostajući potpuno budan.

Onda postoji četvrto stanje, koje se zove "delta". Aktivnost pada još niže: od nule do četiri ciklusa u sekundi. Um je gotovo nedelatan. Postoje momenti kada

dodiruje nultu tačku, apsolutnog mira. Ovde dolazite u dubokom snu, kada su se čak i snovi zaustavili; to je ono što su hindusi, Patanjđali, budisti nazvali *samadhi*. Patanjđali zapravo definiše *samadhi* kao duboko spavanje sa svesnošću - samo s jednim uslovom: da postoji svesnost. Na Zapadu su u poslednje vreme mnoga istraživanja sprovedena o ova četiri stanja. Oni misle da je nemoguće biti svestan u četvrtom stanju, jer misle da je to kontradiktorno - da se bude svestan u dubokom snu. Nije nemoguće. Čovek koji je vrlo izuzetan *jogin*, dokazao je to sada naučno. Njegovo ime je Swami Ram. On je 1970. u laboratoriji američkog Meninnger instituta rekao istraživačima da će voljno ući u četvrto stanje uma. Oni su rekli: "To nije moguće, jer četvrto stanje dolazi samo kada ste čvrsto uspavani, i volja ne može delovati, a vi niste svesni." Međutim, Swami je odgovorio: "Ja ću to uraditi." Istraživači nisu bili voljni to da poveruju; bili su sumnjičavi, ali su pokušali.

Swami je započeo da meditira. Ubrzo, za nekoliko minuta, on se gotovo uspavao. EEG zapisi koji su pratili talase njegovog uma pokazali su da je on bio u četvr-

tom stanju; aktivnost uma je gotovo prestala. Istraživači još u to nisu verovali. On se možda uspavao, ali u tome nije stvar; stvar je u tome da li je svestan. Swami je onda izašao iz svoje meditacije, i izvestio je o celoj konverzaciji koja se odvijala oko njega - bolje nego oni koji su bili potpuno budni.

Po prvi put je u naučnoj laboratoriji dokazana Krišnina čuvena rečenica. Krišna kaže u Giti: "*Ya nisha sarva bhutayam tasyam jagrati samyami.*" "Ono što je za sve dubok san, za *jogina* budnost." Po prvi put je to dokazano kao naučna teorija. Moguće je biti čvrsto uspavan i svestan, jer spavanje se dešava u telu, događa se u umu, ali svedočeća duša nikada nije uspavana. Jednom kada ste postali neidentifikovani sa mehanizmom telo-um, jednom kada ste postali sposobni da posmatrate šta se odvija u telu, u umu, ne možete se uspavati: telo će otići u san, vi ćete ostati budni. Negde duboko u vama centar će ostati savršeno svestan.

Dakle, pitanje: "*Ponekad u vašim predavanjima ne mogu držati svoje oči otvorenim...*" Ne pokušavajte da na predavanjima održite oči otvorenim. Ako upadate

u duboki ritam dozvolite to, jer kada slušate mene, ako pokušavate da se koncentrišete, ostaćete u prvom stanju, "beta," jer um mora da funkcioniše. Ne budite zabrinuti. Ono što ja govorim nije tako važno, kao što je važno da se shvati ono što će se dogoditi vama. U stvari šta god da ja kažem, nije ništa do da vas pripremi da upadnete duboko u svoja unutrašnja stanja uma. Stoga, ako nešto propustite ne brinite se - docnije možete slušati traku. I ako je ne slušate, to nije važno.

Ako se oči zatvaraju, dozvolite im. Jedina stvar koju treba zapamtiti je da budete budni. Dozvolite očima da se zatvore... Zapravo postanite više pažljivi, budni, jer što dublje idete u um, više budnosti će biti potrebno. Vi uranjate duboko u svest. Možete se uspavati: onda ste propustili lekciju, i propustili ste takođe unutrašnje stanje. Onda je bilo besplodno što ste bili ovde. "*Ponekad u vašim predavanjima ne mogu držati svoje oči otvorenim...*" Nije potrebno. Zatvorite oči. Samo ostanite budni unutra - postanite više budni.

"...nastavljam da padam negde i vraćam se natrag s trzajem." To negde jeste treće stanje, "teta." Ako upadnete u drugo

"alfa" stanje, znaćete gde ste otišli, i tamo neće biti trzaja. Glatko se može čovek kretati od prvog do drugog, od beta do alfa, vrlo glatko, jer razlika je samo u aktivnosti i pasivnosti - vi ostajete budni. Ali kada se krećete od drugog do trećeg, onda je razlika vrlo ozbiljna. Sada se krećete, obično, od svesnosti do pospanosti. Onda, ako se vratite natrag, doći ćete s trzajem, a svesnost se gubi - zbog toga ne znate gde ste bili.

"Ne sećam se gde sam bio." Da ste se samo jednostavno uspavali, imali biste pamćenje. Da ste sanjali, sećali biste se sna. Da niste sanjali, sećali bi se da ste spavali, a da nije bilo sanjanja. U jednom i drugom slučaju, nepobitno pozitivno, vi ćete se sećati sanjanja ili, setićete se da nije bilo sanjanja, a spavanje je bilo duboko; ali ćete se setiti ako je to bilo spavanje.

Na taj način vi se sećate da je u noći bilo mnogo snova, ili nekog dana kažete: "Spavao sam vrlo duboko, nije bilo snova." Oba ova su pamćenja - jedno pozitivno, drugo negativno. Ako se san dogodi, biće pozitivnog pamćenja - nešto se događalo, određena aktivnost se odvijala. Ako nije bilo sanjanja, imaćete samo smireno pamćenje ničega, da se ništa nije dogodilo. Ina-

če ovoga ćete se sećati: da se ništa nije dogodilo, i da nijedan san nije prolazio umom, a spavanje je bilo zaista duboko, vrlo duboko, bez ijednog jedinog talasića. Ali vi ćete se sećati, i reći ćete: "Bio sam vrlo blažen, srećan."

Inače ako se niste uspavali, nego ste u meditativnom stanju - ona su slična, gotovo istovetna - onda nećete moći da se sećate ničega. Jer kada upadnete u meditativno stanje, "teta," ili nekada možete ući u četvrto takođe, "delta," onda nema uopšte pamćenja, jer odlazite negde gde to nije deo vašeg uma, negde gde pamćenje ne deluje, negde izvan koloseka. Niste na poznatom putu, krećete se u šumi vašeg nesvesnog bića; neobeleženoj na mapi, nema mape, razmišljanje ne funkcioniše - nijedna ideja ne može biti primenjena na to. Onda ćete se vratiti natrag s grčem, kao da ste bili izgubljeni. Vratićete se opet trgnuвши se natrag na poznati put, gde putokazi postoje, a sve je jasno i mapa postoji - i možete razumeti gde ste.

Vi tada ne padate u san; inače biste znali, jer poznajete spavanje. Za mnogo života ste spavali, savršeno ste upoznati s tom pojavom. Ako živite šezdeset godina,

dvadeset godina je prošlo u spavanju. To nije obična pojava. Za šezdeset godina života, dvadeset godina je prošlo u spavanju; svakog dana jedna trećina vašeg vremena je vreme spavanja. Vi znate to; znate to dobro. A to nije samo za jedan život - za milione života vi ste spavali, jednu trećinu svakog života. U stvari ne postoji druga aktivnost koja oduzima toliko mnogo vremena. Ni jedna jedina druga aktivnost ne uzima tako mnogo vremena. Niti vi volite za osam sati, niti jedete, niti vršite meditaciju za osam sati. Spavanje je najznačajnija stvar. Kako možete da ne budete svesni toga? Možda ste nejasno svesni, ali ste svesni; pamćenje će funkcionisati.

Međutim, vi ispadate iz koloseka, odlazite gde nikada niste bili. Zbog toga dolazite sa trzajem. Nešto nepoznato dodiruje vaše biće. Zbog toga ne možete odlučiti: "*Idem li duboko, ili se samo uspavam?*" Budite srećni. Ako možete odlučiti, onda je to spavanje; ako možete prepoznati, onda je to spavanje. Ako ne možete prepoznati, onda nešto izvan prodire u vas, i vi prodirete u nešto izvan. Budite srećni. Uživajte u tome i dozvolite to. Jednog dana to postaje moguće, kada idete stalno i stalno u nepoz-

nato, kada postanete upoznati sa teritorijom. Onda možda nema opšte mape, ali imate svoju vlastitu privatnu mapu toga. Barem znate kuda idete.

Stoga dakle, jedina stvar koju treba uraditi jeste: kada zatvorite oči postanite više budni, jer će biti potrebno više budnosti. U dubljoj tami više svetlosti će biti potrebno. Postanite pažljivi i budni, i kada započnete da upadate negde - u nepoznato - pokušajte da održite budnost. Ubrzo čovek nauči veštinu toga. A onda, svake noći kada se uspavljujete, opet probajte to - upravo da biste vežbali. Kada počnete osećati pospanost, unutra ostanite budni i nastavite da posmatrate šta se događa. Jednog dana ćete videti: pospanost je došla, san je ušao, a budnost je još tu. Taj dan je najlepší dan svačijeg života. Kada možete ostati budni, i kretati se u dubokom snu, premestili ste se u četvrto, "delta" stanje. To je najdublje središte vašeg bića.²⁵

---

²⁵ Prema mojem iskustvu tu se radi zaista o kretanju i premeštanju iz područja uma koje je iza očiju, do srca. Za vreme budnog boravka u dubokom snu centar svesti se bukvalno premešta iz glave u srce. To je kretanje 'skupne tačke' kako je opisano u delima Karlosa Kastanede.

Naravno, čovek mora da zaradi to, čovek mora da nauči to, mora da postane sposoban za to. To se ne događa kao uobičajeno stanje. To nije obično stanje uma; to je vrlo izuzetno stanje uma. Zbog toga je Krišna objavio pre pet hiljada godina, i za pet hiljada godina nije bilo naučnog dokaza za to - izgledalo je da je to samo filozofska teorija: "*Ya nisha sarva bhutayam tasyam jagrati samyami.*" Posle pet hiljada godina, sada se pojavljuju nekoliko naučnih dokaza. Vi možete takođe ući u to, a kada to postane naučni dokaz iz vašeg vlastitog razumevanja to je otkrivenje.

Drugo pitanje:

Rekli ste da je Patanjđalijeva joga kompletan sistem. Ipak izgleda da nigde ne govori o jogi ljubljenja. Možete li objasniti to?

Za to, Patanjđali će morati da se rodi kao Amerikanac. Samo onda bi mogao pisati o *jogi ljubljenja*. Takve besmislene stvari postoje samo u Americi, nigde drugde: *joga* o seksu, *joga* o ljubljenju, *joga* bilo čega - kovanja. Inače moraćete malo da pričekate - neka budala će objaviti i to.

Treće pitanje

Kako čovek može biti totalan, a ipak ne ekstreman u svemu onome što iskusi?

Ne budite zabrinuti. Samo budite totalni, i nikada nećete biti ekstremni. Obično, ako mislite o tome, izgleda da ako postanete totalni postaćete ekstremni - jer ne znate šta je totalnost. Totalnost se uvek događa u sredini. To je fenomen sredine, jer totalnost je ravnoteža. Na ekstremu, u krajnosti, ravnoteža se nikada ne događa; zato u krajnosti nikada ne možete biti totalni. Pokušajte da razumete to.

Volite nekoga; možete biti ekstremni u ljubavi, ali to neće biti totalnost jer ljubav ima drugi deo u sebi, a to je mržnja. Dakle, možete se kretati do jednog ekstrema, to je ljubav; to će biti jedna krajnost. Ponekad ćete mrzeti istu osobu. Možete se kretati do drugog ekstrema i možete mrzeti potpuno - ali je to takođe deo iste stvari. Ceo fenomen je ljubav-mržnja, zajedno.

Ako izaberete jedno, izabrali ste jednu krajnost. Moja leva ruka i moja desna ruka - one obe pripadaju meni. Ako izaberem levu ruku, naginjem prema levo, ako izaberem desnu, naginjem prema desno; a

kada ne izaberem nijednu ja stojim u sredini. Onda obe ruke pripadaju meni, ali ja ne pripadam njima. Ako izaberete mržnju, izabrali ste jedan deo. Ako izaberete ljubav, izabrali ste drugi deo.

I to je nevolja: ako izaberete mržnju, pre ili kasnije vi ćete upasti u ljubav. Ako nastavite da volite prijatelja dovoljno dugo, vi ćete ga omrzeti. Jer čovek ne može za dugo ostati u jednoj krajnosti. Zbog toga se ljubavnici bore, a neprijatelji su takođe dole u dubini ljubavnici. Oni ne mogu biti bez neprijatelja; oni se čvrsto drže. Ljubav se obrće u suprotnost - ali to je ljubav.

Šta se događa kada je čovek totalan? Ljubav i mržnja, oboje su tu. A kada su oboje, i ljubav i mržnja tu, oni poništavaju jedno drugo, i javlja se drugačiji fenomen koji je Buda nazvao saučešće, saosećanje. Saučešće nema ništa protiv toga. Ili možete reći: "Samo kada nema nijednog dela mržnje, ljubav postaje savršena;" ali onda ljubav jeste u sredini. Kako god da je želite nazvati, to nije to, međutim događa se duboka ravnoteža. Suprotnosti poništavaju jedna drugu; one su iste težine. One poništavaju jedna drugu, a vi ostajete u ravnoteži. Ravnoteža je totalnost. Onda vaša celina

sadrži sve to.

Kada Buda ima saosećanje, ništa ne preostaje. On se kreće totalno u tome. Kada Isus voli, on se kreće totalno u tome. Kada vi volite, deo vas postaje spreman da mrzi. Kada vi mrzite, deo vas postaje spreman da voli. Vi ste podeljeni - podeljena ličnost uvek se kreće u krajnostima. Totalnost pripada nepodeljenom umu, nerascepljenom: čovek stoji uspravno, u sredini, tako uravnotežen - ne naginjući se prema ovome ili onome. U tom trenutku, ni ovom niti onom, čovek postiže totalnost.

U *Upanišadama* ima posebna reč za to. Oni to zovu: "*neti-neti*". Oni kažu "niti ovo, niti ono" - nemojte birati među suprotnostima. Neka suprotnosti dođu zajedno i postanu komplementarne. Pustite ih da se rastvore jedna u drugu. Ne birajte. Zbog toga Krišnamurti stalno ističe jedno: "svest koja ne bira" - jer onog trenutka kada izaberete, vi ste izabrali krajnost.

Izbor je ekstrem. Vi birate nešto protiv nečega. Kad god kažete: "Ovo je lepo," već ste osudili nešto kao ružno. Inače kako možete reći da je ovo lepo? U iskazu, u tvrdnji, da je ovo lepo, skrivena je izjava: "Ono drugo je ružno, osuđeno je." Onog

trenutka kada kažete: "Ovaj čovek je svetac," osudili ste nekoga kao grešnika.

Sveci će nestati ako grešnici nestanu. Kako može biti svetaca, ako nema grešnika? Grešnici su potrebni da bi sveci postojali. Grešnici će takođe nestati ako tu više ne bude svetaca. Ko će ih nazivati grešnicima? Kako ćete ceniti da je neko grešnik? U savršenom čovečanstvu neće biti svetaca, neće biti ni grešnika, jer cela stvar će se duboko uravnotežiti. Grešnici i sveci su suprotni jedni drugima; oni postoje zajedno.

Ponekad, dok sam putovao u Indiji, u mnogim mestima ljudi bi stalno postavljali jedno pitanje. To pitanje izgleda da je vrlo podesno, i bitno. Oni bi me pitali: "Zašto je to tako, da je u Indiji bilo tako mnogo svetaca, a zemlja je još nemoralna?" Rekao sam im da je to prirodno. Kada zemlja proizvodi toliko mnogo svetaca, ona mora da proizvede isti broj grešnika; inače ravnoteža će se izgubiti. Kada zemlja proizvodi sve *tirthankare*, dvadeset četiri; sve *avatare*, dvadeset četiri; sve Bude, dvadeset četiri; gde će onda ići grešnici? A kako Buda može postojati, ako nema svih tih grešnika?

Buda postoji u okeanu grešnika; ne

postoji drugi način. Za egzistenciju jednog Bude potrebno je milion grešnika. Zapravo, zbog tih grešnika on izgleda prosvetljen; postoji kontrast. Ako na crnoj tabli pišete belom kredom, to izgleda tako belo, mnogo belije nego belo - belije od belog. Belo na belom zidu s belom kredom - ništa se ne pojavljuje. Kada bi čovečanstvo zaista bilo savršeno, uravnoteženo, ne bi bilo Bude; to bi bilo pisanje na belom zidu pomoću bele krede. Vrlo mračno čovečanstvo je potrebno. Stoga, ako mene pitate, nadam se svetu gde neće biti potrebe za Budom... stvari će biti vrlo uravnotežene.

To stalno govori Lao Ce: "Bilo je vreme u prošlosti kada nije bilo svetaca - jer nije bilo grešnika." Bilo je vreme u prošlosti kada su stvari bile tako prirodne, i tako uravnotežene, da nije čak bilo ni koncepta o onome što je pogrešno i što je ispravno. Lao Ce kaže: "Uvedi koncept ispravnog, i pogrešno će odmah doći." Suprotnosti su zajedno. Dolaze zajedno i odlaze zajedno. Oni su aspekti istog novčića; dva aspekta iste stvari.

Ako izaberete, vi birate krajnost. Ravnoteža ne može biti izabrana. Treba da postanete bez izbora; onda postoji ravnote-

ža, ni ovo ni ono - *neti-neti*. Iznenada se uravnotežujete u sredini, i sav sjaj egzistencije postaje vaš. Vi ste ispunjeni, srećni.

Pitanje izgleda da je sadržajno i značajno, ali nije: "Kako čovek može biti totalan, a ipak da ne bude ekstreman?" Ako ste ekstremni nećete biti totalni. Pokušajte da budete totalni i uravnoteženi; ekstremi će iščeznuti sami od sebe. Oni postoje s vašom podrškom. Zato što birate, zbog toga oni postoje.

Nemojte birati. Ne govorite ovo je dobro i ne kazujte ono je loše. Ostanite pažljivi, budni; to je sve. Ne govorite ovo je mudrac, a ovo je grešnik. Ostanite budni, to je sve - prihvatite celinu. Grešnik postoji, svetac postoji, celina prihvata oboje. Bez osuđivanja grešnika, bez veličanja sveca, ostajte bez biranja. U toj neizbirljivosti vi ćete biti uravnoteženi, i bićete potpuni, celoviti.²⁶

Četvrto pitanje:

Da li nam se smešite kada smo mi ozbiljni, s nesrećnim i sumornim licem u vašoj slušaonici?

---

²⁶ Vidi Jevandjelje po Mateju, 5: 43-48.

Šta inače mogu da učinim?

Peto pitanje:

Jednom ste rekli da droge stvaraju hemijske snove - imaginarna iskustva. A Krišnamurti kaže da su sve joga prakse, sve tehnike meditacije, baš kao droge - oni proizvode hemijske promene i, otuda, iskustva. Molim da objasnite to.

Krišnamurti je u pravu. Vrlo je teško razumeti, ali je on u pravu. Sva iskustva su kroz hemijske promene - sva, bez ikakvog izuzetka. Bilo da uzmete LSD ili postite, na oba načina telo prolazi kroz hemijsku promenu. Bilo da uzmete marihuanu, ili radite određenu *pranayamu*, vežbu disanja, na oba načina telo prolazi kroz hemijsku promenu. Pokušajte da razumete to.

Šta se događa kada postite? Vaše telo gubi nekoliko hemikalija, jer se one svakog dana moraju snabdeti pomoću hrane. Ako ne snabdete te hemikalije, telo ih gubi. Onda je uobičajena ravnoteža hemikalija izgubljena; a zato što post stvara neravnotežu, možete početi da osećate nekoliko stvari. Ako dovoljno dugo postite imaćete halucinacije. Ako postite dvadeset jedan

dan, ili više, postaćete nesposobni da sudite da li vidite realno ili nerealno, jer je za to potrebna posebna hemija, i to se gubi.

Obično, ako iznenada sretnete Krišnu na putu, prva ideja koja se javi je da mora biti da vidite neku halucinaciju, neku iluziju, neki san. Trljaćete svoje oči i gledati okolo, ili ćete pitati nekog drugog: "Dođi ovde. Molim te, pogledaj. Možeš li videti nekoga kako stoji baš ispred mene, nalik Krišni?" Inače, ako postite za dvadeset jedan dan, razlika između realnosti i sna se gubi. Onda ako Krišna stoji, vi verujete da je on tamo.

Jeste li posmatrali malu decu? Ona ne mogu načiniti razliku između realnosti i sna. Noću ona sanjaju igračku, i ujutru plaču i jadikuju: "Gde je igračka otišla?" Ta naročita hemija koja vam pomaže da sudite, treba tek da se stvori; samo onda će dete moći da načini razliku između realnog i nerealnog.

Kada uzmete alkohol ta hemija se uništava.

Mula Nasrudin je podučavao svog sina. Sedeći u krčmi, govorio mu je kada treba da prestane da pije. Stoga je rekao: "Gledaj. Gledaj prema uglu. Kada počneš

da vidiš četiri osobe umesto dve, znaj dobro da je vreme da prestaneš piti i da ideš kući."

Međutim, sin je rekao: "Tata, tamo nema dvoje ljudi - samo jedan sedi!" Dakle, tata je već pijan.

Kada uzmete alkohol, šta se događa? Neka hemikalija se menja. Kada uzmete LSD, marihuanu, ili druge stvari, šta se događa? Neka hemijska promena nastaje, i vi počinjete da vidite stvari koje nikada niste videli. Počinjete da osećate stvari; postajete vrlo senzitivni.

A to je nevolja: ne možete nagovoriti alkoholičara da ostavi svoja pića, jer prava realnost izgleda tako bezukusna, dosadna. Jednom kada ste videli realnost kroz hemikalije, kroz hemijske promene... Drveće je bilo više zeleno, a cveće je bilo više mirisno, jer može projektovati, može stvoriti iluzorni svet; i sada kada mu kažete: "Stani, tvoja deca pate, tvoja žena pati, tvoj posao je doveden u pitanje - prestani!" On ne može prestati, jer je imao letimično viđenje nerealnog sveta, ali lepog. Ako se sada zaustavi, svet izgleda previše grub, običan. Drveće ne izgleda tako zeleno, i cveće ne miriše tako lepo; čak ni žena - radi čijeg spasenja ga vi učite - izgleda vrlo obi-

čno, mrtva, rutinska stvar. Kada je on pod uticajem droge njegova vlastita žena postaje Kleopatra, najlepša žena na svetu. On živi svet snova.

Sva iskustva su hemijska - bez izuzetka. Kada dišete intenzivno, stvarate mnogo kiseonika u telu, količina azota opada. Više kiseonika menja unutrašnje hemikalije. Počinjete osećati stvari koje nikada niste osećali. Ako se kovitlate okolo, kao u derviškom plesu, brzo se vrteći, telo se menja; hemikalije se menjaju kroz okretanje. Osećate vrtoglavicu; novi svet se otvara. Sva iskustva su hemijska.

Kada ste gladni svet izgleda drugačije. Kada ste zadovoljni, zasićeni, svet izgleda različito. Siromašan čovek ima drugačiji svet, bogat čovek ima različit svet. Njihove hemikalije se razlikuju. Žena ima drugačiji svet; muškarac ima drugačiji svet. Njihove hemikalije se razlikuju.

Kada čovek postane seksualno zreo, u dobu od četrnaeste ili petnaeste godine, drugačiji svet se javlja jer nove hemikalije teku u strujama krvi. Ako detetu od sedam godina govorite o seksu i orgazmu, misliće da ste ludi - "Koje besmislice govorite?" - jer te hemikalije ne teku, ti hormoni nisu u

krvi. Inače u dobu od četrnaest, petnaest, oči su pune novih hemikalija - obično dete se iznenada preobražava.

Mula Nasrudin je obično tokom praznika odlazio na brda. Ponekad bi otišao na petnaest dana, a vratio bi se desetog. Starešina bi ga pitao: "U čemu je stvar? Tražio si odsustvo četrnaest dana, a vratio si se pet dana ranije?" A ponekad bi tražio odsustvo za dve sedmice, a vratio bi se posle četiri sedmica. Starešina je stoga pitao: "U čemu je dakle stvar?"

Mula je odgovorio: "Ima u tome neke računice. U brdima ja imam bungalov, a bungalov drži jedna stara, vrlo ružna žena. Dakle, ovo je moj kriterijum: kada sam počeo da gledam tu ružnu ženu kao lepu ženu, pobegao sam. Dakle to počinje da se dešava posle osam dana, ponekad posle deset dana... Ona je ružna i užasna. Ne možete zamisliti da može biti lepa. Ali kada počnem razmišljati o njoj, i započne da dolazi u moje snove, i ja osećam da je lepa, onda znam da je tada vreme da se vratim kući, inače postoji opasnost. Dakle, niko ne zna. Ako sam dovoljno zdrav onda to dolazi pre, za sedam dana. Ako nisam tako zdrav, onda to oduzima dve sedmice. Ako sam

vrlo slab to uzima tri sedmice. To zavisi od hemikalija."

Sva iskustva su hemijska - ali jednu razliku treba načiniti. Postoje dva puta, ili načina. Jedan je put hemikalija - ubrizgavanjem, pušenjem, ili ubacivanjem u telo. Oni dolaze spolja; oni su nametljivci, uljezi. To je ono što svi drogirani ljudi rade u svetu. Drugi način je promena tela pomoću posta, disanja... To je ono šta svi *jogini* rade na istoku. Oni pripadaju istoj stazi; razlika je vrlo mala. Razlika je u tome što drogirani ljudi uzimaju drogu spolja; oni utiču na biohemiju tela, a *jogini* pokušavaju da promene ravnotežu svog vlastitog tela, ne da nameću uticaje spolja. Ali što se mene tiče, oba su ista. Ako imate ikakvu pobudu da iskusite, rekao bih vam da izaberete stazu *jogina*, jer taj put neće biti zavisn, bićete više nezavisni. Na taj način nikad nećete postati narkoman, na taj način ćete ostati u čistoći, tom organskom jedinstvu. Na taj način barem nećete biti prestupnik prema zakonu - nije moguć policijski prepad. Na taj način lako možete otići izvan, s one strane. To je najvažnija stvar.

Ako unesete hemikalije spolja u telo, ostaćete s njima. Biće teško, svakog

dana sve teže da idete izvan. U stvari postaćete sve više i više zavisni, tako zavisni da ćete izgubiti sav život, svu čar života, a samo iskustvo droga će postati čitav vaš život, čitavo njegovo središte.

Ako se krećete kroz *jogu*, kroz unutrašnje kanale u hemiji tela, nikada nećete biti zavisni, a moći ćete da odete izvan. Jer čitava stvar religioznosti je da idete izvan, s one strane iskustva. Bilo da iskusite lepe boje - dugu svuda okolo kroz LSD - ili iskusite raj kroz joga vežbe, u osnovi ne postoji razlika. Zapravo dok ne odete izvan svih iskustava, svih objektivnih iskustava, dok ne dođete do tačke gde samo svedok ostaje, a nikakvo iskustvo nema da se doživi, samo saznavalac iskustva ostaje, niste dodirnuli granicu religioznosti.

Krišnamurti je u pravu. Ali ljudi koji ga slušaju pogrešno ga razumeju. Misleći da su sva iskustva besplodna, ostali su obični; nisu uložili nikakav napor. Ja znam da su sva iskustva beskorisna, konačno čovek mora da ih *ostavi*, ali pre nego što ih možete ostaviti morate ih imati. Ona su kao stepenište: moraju da se ostave iza sebe, jednom kada ste se popeli naviše. Možete da ih ostavite samo kada ste ih prošli. Sva iskus-

tva su detinjasta, ali čovek mora proći kroz njih da bi postao zreo.

Pravo religiozno iskustvo nije uopšte neko iskustvo. Religiozno iskustvo nije iskustvo: to je dolazak do onoga ko doživljava svako iskustvo, gde sve znano i neznan, nesaznatljivo iščezava. Samo svedočenje sebe ostaje, samo čista svesnost, bez iskustva da je zagadi - ne vidite Isusa, ne vidite Budu, ne vidite Krišnu da stoji tamo.

Zbog toga *zen* majstori kažu: "Ako sretnete Budu na stazi, odmah ga ubijte." Veliko učenje. Zato što je Buda tako lep, možete biti očarani snom, a onda možete nastaviti sa zatvorenim očima, videći Budu ili Krišnu kako svira na flauti. Možete videti vrlo religiozan san, ali je to još san, nije realnost.

Realnost je vaša svesnost. Sve drugo mora da bude transcendirano. Ako se možete sećati toga, onda morate proći kroz sva iskustva, inače se mora proći kroz njih.

Ako ste previše mnogo u iskustvima, kao što svako jeste - to je deo rasta - bolje je izabrati *joga* vežbe nego droge. One su mnogo suptilnije, *joga* vežbe su više profinjene. Morate biti svesni činjenice da

je Indija pokušala sa svim vrstama droga. Amerika je baš novajlija u tom svetu. Od *somarase* u *Rig vedama* do *ganje*,²⁷ Indija je pokušala sve i došla do shvatanja, da je to samo gubljenje vremena. Tada je Indija pokušala s *joga* vežbama. Onda su mnogo puta osobe kao Buda, Mahavira, dostigle stanje gde su našli da su čak i *joga* vežbe beskorisne; i one moraju da budu ostavljene.

Krišnamurti ne kaže nešto novo. To je iskustvo svih Buda. Ali zapamtite, jedno iskustvo može za vas postati iskustvo samo kada ga postignete. Niko vam ga ne može dati; ono se ne može pozajmiti. Ako ste još detinjasti i osećate da vam trebaju neka iskustva, bolje je da ih imate kroz *joga* vežbe. Na kraju, to takođe treba da bude odbačeno. Inače ako birate između LSD i *pranayame*, bolje je da izaberete *pranayamu*. Bićete manje zavisni i više sposobni da transcendirate, jer svesnost neće biti izgubljena u tome. Sa LSD svesnost će biti potpuno izgubljena.

Uvek izaberite višu stvar. Kad god postoji mogućnost, i želite da izaberete,

---

²⁷ *Ganja* je *marihuana*, u posebno snažno pripremljenoj formi, koja se koristi uglavnom za pušenje.

izaberite višu stvar. Doći će trenutak kada nećete želeti da izaberete ništa... onda ne birate.

Šesto pitanje:

Ja sam zbunjen između osećanja samosvesnosti (self-consciousness), koje kažete da je bolest, i osećanja Sebe, samoprisećanja (self-awareness), i bivanja svedokom.

Da, samosvest ega (*self-consciousness*) je bolest, a svedočeće osećanje Sebe (*self-awareness*) je zdravlje. Dakle u čemu je razlika, jer reči izgleda da znače istu stvar? Reči mogu da znače istu stvar, ali kada ih ja koristim, ili ih Patanjđali koristi, mi ne mislimo na istu stvar.

U *self-consciousness* akcenat je na sebi, sopstvu ili na ja. U *self-awareness* akcenat je na svesti, budnosti, Sopstvu. Možete koristiti istu reč, samosvest (*self-consciousness*) za obe. Ako je akcenat na Ja, to je bolest. Ako je akcenat na samoj svesnosti to je zdravlje. Vrlo suptilno, ali ima vrlo velike razlike.

Samosvest (*self-consciousness*) je bolest, jer ste vi neprekidno svesni o sebi:

"Kako se ljudi osećaju sa mnom, kako sude o meni, kakvo je njihovo mišljenje; da li me vole ili ne, prihvataju me ili odbacuju". Uvek "ja, mene, meni," "ja" ili ego ostaje centar. Ovo je bolest. Ego je najveća bolest koja postoji.

Ako promenite fokus, naglasak - od sebe fokus ide na samu svesnost; sada niste zabrinuti "da li me ljudi odbacuju ili prihvataju." Kakvo je njihovo mišljenje, to nije važno. Sada želite da budete svesni u svakoj situaciji. Bilo da oni odbacuju ili prihvataju, bilo da vole ili mrze, bilo da vas nazivaju svecem ili grešnikom, to nije važno. Šta oni kažu, kakvo je njihovo mišljenje, to je njihov posao i njihov problem da odluče za sebe. Vi jednostavno pokušavate da budete svesni u svakoj situaciji.

Neko dođe, pokloni vam se, veruje da ste vi svetac; ne marite šta on kaže, šta on veruje. Jednostavno ostajete budni, ostajete svesni, tako da vas on ne može povući u nesvesnost, to je sve. Ako neko dođe i uvredi vas, baci na vas staru cipelu; vi ne marite šta on čini. Jednostavno pokušavate biti oprezni i budni, tako da ostajete netaknuti - on ne može da vas povuče.

U obožavanju ili osuđivanju, u neu-

spehu ili uspehu, ostajete isti. Kroz svoju svesnost vi stižete do smirenosti koja ne može biti ometana ni na jedan način. Postajete oslobođeni od ljudskih mišljenja. To je razlika između religiozne osobe i političke osobe. Politička osoba je samosvesna, svesna sebe - akcenat je na sebi, uvek se brine o mišljenju ljudi. Zavisi od ljudskih mišljenja, svojih glasača. Na kraju oni su glavni, i donosioci su odluka. Religiozan čovek je gospodar sebe samog; niko ne može odlučiti za njega. On ne zavisi od vašeg glasanja ili vaših mišljenja. Ako dođete kod njega, u redu. Ako ne dođete kod njega, to je takođe u redu. On ne stvara problem. On je svoj.

Sada vam želim reći vrlo paradoksalnu stvar - izgleda paradoksalna, ali je jednostavno istinita. Ljudi koji su samosvesni, svesni su sebe - naglašavaju sebe ili sebi daju važnost - *nemaju* sebe. Zbog toga što su oni tako svesni sebe uplašeni su - i svako ih može lišiti sebe. Oni nemaju sebe. Oni nisu gospodari. Njihovo samo ja, njihova ličnost je pozajmljena, pozajmljena od vas. Neko se nasmeje; i njihova ličnost dobije podršku. Neko ih grdi ili vređa; potpora je uklonjena; njihova konstrukcija se trese. Ako je neko ljut; oni se plaše. Ako se

svi naljute; gde će oni biti, ko će oni biti? Njihov identitet je srušen. Ako se svi smeše i kažu: "Vi ste divni, sjajni," oni su važni i moćni.

Ljudi koji su samosvesni, to su politički ljudi... A kada ja kažem političke osobe, ne mislim samo na one koji su stvarno u politici; svi oni koji na neki način zavise od drugih jesu politički. Oni nemaju nikakvu suštinu; unutra su prazni. Oni se uvek boje svoje praznine. Svako može da ih baci u njihovu prazninu - svako! Čak i lavež pasa može da ih baci u njihovu prazninu.

Čovek koji je religiozan, samosvestan - naglasak je na samoj svesnosti - ima sebe, autentično sebe, ili Sopstvo. To sebe, to Sopstvo, ne možete oduzeti od njega. On je to stekao. Ako ceo svet ide protiv njega, njegovo Sopstvo će biti s njim. Ako ceo svet sledi njega, njegovom Sopstvu se neće ni na koji način nešto dodati, neće se povećati. On ima zaista neku autentičnu realnost - središte postoji u njemu.

Politički čovek nema središte. On pokušava da stvori lažni centar. On pozajmljuje nešto od vas, nešto od nekoga drugog, nešto od nekoga trećeg... Tako se on snalazi, manipuliše. Lažni identitet, sastavljen od

mišljenja mnogih ljudi: to je njegov identitet. Ako ljudi zaborave na njega, on će biti izgubljen, neće biti nigde, neće biti niko.

Da li vidite, shvatate li? Osoba je predsednik; iznenada postaje neko. Onda više nije predsednik; onda nije niko. Sve novine onda zaborave na njega. Setiće ga se samo kada umre - i to takođe u malom uglu. Zapamtiće ga kao bivšeg predsednika, ne kao osobu - kao jednog bivšeg - vršioca dužnosti. Da li ste videli, ovo se dogodilo sa Radakrišnanom?²⁸ Vidite da se to dogodilo i V. V. Giriu. Gde je Giri? Šta se dogodilo? Čovek je jednostavno nestao. Kada ste na dužnosti, na svim ste naslovnim stranama novina. Vi niste važni - dužnost je važna.

Otuda, svi oni koji su siromašni, uvek duboko unutra traže istaknute dužnost, u potrazi su za glasačima, mišljenjima. Na taj način oni dospevaju do duše - lažne duše, naravno.

Psiholozi su dospeli vrlo duboko, do srži problema. Oni kažu da ljudi koji pokušavaju da postanu nadređeni, pate od kom-

---

²⁸ Filozof i predsednik Indije. Vidi delo "Istorija indijske filozofije" od Sarvepali Radakrišnana, u izdanju Nolita, Beograd, 1965.

pleksa inferiornosti, a ljudi koji su zaista dostojni - oni ne mare ni malo. Oni su toliko iznad, da čak nisu ni svesni da su nadmoćni. Samo inferiorna osoba može biti svesna da je superiorna - i jeste vrlo osetljiva na to. Ako joj date ovakvu naznaku: "Vi niste tako veliki kao što mislite," osoba će se naljutiti. Samo viši čovek može stati u pozadini kao zadnji čovek. Svi inferiorni jure prema čelu, jer ako stoje u pozadini neće biti niko. Oni moraju da stoje na čelu. Moraju biti u prestonici. Moraju biti s velikim novcem. Moraju biti s velikim kolima. Moraju biti ovo i ono. Ljudi koji su manje vredni uvek pokušavaju da dokažu svoju superiornost svojim posedima.

Dozvolite mi da to rezimiram: ljudi koji nemaju bitnost pokušavaju da steknu bitnost kroz posedovanje stvari - da imaju naročite dužnosti, ugled, slavu.

Ponekad se čak dešava: jedan čovek u Americi je ubio sedam ljudi. Nijednu osobu nije poznavao. Na sudu su ga pitali: "Zašto?" Rekao je: "Nisam mogao postati čuven, stoga sam mislio da barem mogu postati zloglasan, ali moram biti neko. I srećan sam da mi je slika, kao ubice, na naslovnim stranama. Sada se može činiti

sve što se poželi da se učini. Sada imam osećanje da sam neko. Sud je zabrinut, vlada je zabrinuta, ljudi su zabrinuti, i novine govore o meni - mogu zamisliti, u svakom hotelu, restoranu, ljudi će govoriti o meni. Barem za jedan dan ću postati slavan, poznat."

Političari su ubice. Ne možete to videti jer ste duboko unutra takođe političar. Upravo sada, Majibur Rahman je ubijen. Baš pre nekoliko dana, on je bio otac nacije. A da bi postao otac nacije, da bi to postao morao da počini mnogo nevolja. Ubio je mnoge - ili, stvorio je situaciju u kojoj su mnogi bili ubijeni. Sada su ga ubile njegove vlastite kolege. Ceo njegov kabinet je opet na vlasti, a ljudi koji su uredili da ga ubiju - sada su postali predsednik, premijer i ministar. Svi su oni bili njegove kolege, i niko ne govori ništa protiv njih. Niko ne kaže ništa protiv njih. Svet izgleda da je jednostavno neverovatan. Sada su oni veliki ljudi. Neko iz njihovog sopstvenog kabineta možda pokušava da ubije Musthaque Ahmeda.

Svi političari su ubice, jer se ne brinu o vama. Brinu se o svojim osećanjima; oni treba da budu neko. Ako im ubistvo

može dati to osećanje, onda je u redu. Ako im nasilje može dati to osećanje, onda je to u redu.

Čitao sam pre nekoliko dana, i nisam mogao da verujem, ali, to je činjenica. Čitao sam knjigu o Lenjinu. Neko ga je pozvao da sluša Betovenove simfonije. On je rekao, ne; a rekao je to vrlo odlučno. U stvari on je postao gotovo agresivan kazujući to. Čovek koji ga je pozvao nije mogao verovati da je toliko ljut. On je rekao: "Ali zašto? Betovenove simfonije su jedne od najvećih tvorevina u svetu." Lenjin je rekao: "Možda, ali sva dobra muzika je protiv revolucije, jer vam daje tako duboko zadovoljstvo, smiruje vas. Ja sam protiv svake muzike."

Ako se dobra muzika širi po svetu, revolucije će nestati. Logika je bitna. Lenjin je kazivao nešto istinito o političarima. Oni ne žele dobru muziku u svetu, oni ne vole veliku poeziju u svetu, ne vole velike meditante u svetu, ne žele ljude u ekstazi, euforiji, ne - jer šta će se onda dogoditi sa revolucijom? Šta će se dogoditi s ratovima? Šta će se dogoditi sa svim vrstama gluposti koje se dešavaju u svetu?

Ljudi treba uvek da ostanu u grozni-

ci; samo onda će pomoći političarima. Ako su ljudi srećni i zadovoljni, ko bi mario za *Kapital*? Ljudi će zaboraviti sve o njemu. Oni će plesati, slušaće muziku i meditirati. Zašto bi brinuli o predsedniku Fordu, ovojme i onome? Ničega nema u tome. Međutim, kada ljudi nisu zadovoljni, nisu opušteni, nemaju svoje Sopstvo, svoju ličnost i suštinu; nastavljaju da podržavaju druge ličnosti ili suštine, jer je to jedini način da zadobiju podršku drugih za sebe same.

Zapamtite ovo: samosvesnost - naglašavanje sebe, svog ega - bolest je, bolest je u dubini. Čovek treba da se oslobodi toga. A samosvesnost - koja ističe samu svesnost - jeste najsvetija stvar na svetu, jer pripada zdravim ljudima; onima koji su dospeli do svog središta. Oni su budni, svesni. Oni nisu prazni. Oni nisu besadržajni; oni su ispunjeni, srećni.

Sedmo pitanje:

Kako da se posmatra disanje, kada se ono ne vidi, nego se oseća?

Posmatranje ne mora da bude viđenje, može da bude osećanje. Zapravo, to mora da bude osećanje, jer kako možete

videti svoj dah? Vi ga osećate, osećate njegov dodir. Kada se dah kreće kroz prolaz, vi osećate njegov dodir.

Čitava stvar nije pitanje viđenja. Stvar je da se bude svestan toga da on ulazi unutra, da je dospeo do najunutarnije srži vašeg bića; da se sada zaustavio; i da se vraća natrag. Oseka i plima; sada je dah izašao van, potpuno se premestio, zaustavio se; onda se opet vraća natrag - čovek mora da bude svestan. Ako ga osećate, to je svesnost - inače čovek ne treba da propusti da ga oseća. Ako to možete činiti svakog dana za jedan sat, čitav vaš život će se promeniti.

I zapamtite, ako ne promenite svoje disanje, u vama se neće dogoditi hemijska promena. To je razlika između Patanjđalija i Bude. Patanjđalijeve tehnike će promeniti vašu hemiju; Budine tehnike neće uopšte dodirnuti vašu hemiju. S normalnim disanjem, kakvo ono jeste, vi jednostavno posmatrate, osećate, vidite. Ne puštajte udisanje i izdisanje bez svesnosti, to je sve. Ne menjajte ga. Pustite ga da bude kakvo jeste. Samo dodajte jednu stvar: da ostanete svedoci toga.

Štaviše, ako to možete raditi za jedan sat, sav vaš život će biti preobražen - i

bez ikakve hemijske promene. Vi ćete jednostavno postati transcendentarno iskustvo, transcendentalna svest. Nećete videti Bude, postaćete Buda. Ovo je stvar koja treba da se zapamti: viđenje Bude nije važno... dok vi ne postanete Buda.

Osmo pitanje:

Da li svedočenje treba da bude bezosećajna pojava?

Ne, to mora da bude mirno - ne bezosećajno, već staloženo. Razlika je ogromna. Kada je nešto bezosećajno, hladno, vi nezainteresovano gledate u to; ne mareći, ravnodušni ste, nehajni. Staloženost je drugačija pojava: vi ste pažljivi, niste nezainteresovani. Ali takođe, niste za to ni vezani. Niste opsednuti; niste grozničavi u vezi s tim. Niste uzbuđeni. Ako možete izbeći dve krajnosti - nezainteresovanost i uzbuđenje - biće staloženosti, spokojnog, hladnog, i pribranog osećanja.

Svedočenje ne treba da bude bezosećajno. Zapravo, ako je bezosećajno, ono više nije svedočenje; postali ste indiferentni. Vi ne posmatrate. I znate dobro, ili možete biti hladni, neosetljivi, ili možete

biti vatreni, strastveni. Staloženost ili hladnokrvnost, postoji samo u sredini. Staloženost ili pribranost, nije ni hladna niti vatrena; to je baš središnja tačka između to dvoje. Vi ste zainteresovani, ali niste uzbuđeni; posmatrate s pažnjom, ne s nemarom, ali niste obuzeti ni ganuti s tim.

Teškoća je što vi znate dva osećanja - hladno i vatreno. Uopšte ne znate treće osećanje, jer se krećete od jednog ekstrema do drugog. Ili nekog mrzite, ili ga volite. Saučešće, ili saosećanje; vi ne znate šta je to. To je upravo reč, izgleda da je beznačajna. To je pribrana, mirna reč.

Ako dođete kod Bude, on će vam iskazati dobrodošlicu, ali to neće biti usrdna, topla dobrodošlica - takođe neće biti ni hladna. To će biti staložena i mirna dobrodošlica. On će vam iskazati dobrodošlicu sa svim svojim srcem, ali neće biti uzbuđen. Ako niste tu, neće biti tužan zbog vašeg odsustva, ne. Biće srećan kao uvek. Ako ste tu on je srećan; ako niste tu, on je srećan. Njegova sreća je neizmenjena; zbog toga je on pribran, staložen.

Kada vaš prijatelj dođe da vas vidi, vi ste uzbuđeni - postajete vatreni. I zapamtite, ne možete ostati vatreni za dugo, jer

toplota je zamorna. Ubrzo započinjete misliti: "Kada će ovaj čovek otići?" Prvo, postanete vatreni, onda postajete hladni. Prvo, postajete srećni jer je prijatelj došao; a onda postajete srećni kada bude otišao. Buda samo ostaje srećan; bilo da prijatelj dođe ili ne, nije važno. Njegova sreća ostaje nepromenjena. On je pribran, staložen.

A da se razume pribrana ljubav, zaista je veliko iskustvo - teško, jer vaš um će interpretirati staloženu ljubav kao hladnu, bezosećajnu. Vi ne znate izraz "pribran," samo znate izraz "hladan." Videćete da je Buda hladan. On to nije. Svi prosvetljeni ljudi su pribrani, mirni. Staloženi, jer ih ne možete uznemiriti - ni na jedan način; ne možete ih učiniti više srećnim; ne možete ih učiniti nesrećnim. Oni su pribrani i staloženi jer su usredsređeni.

Deveto pitanje:

Zašto nam ne date nešto što će nas ubiti trenutno i bezbolno, umesto što moramo prolaziti kroz sve ove naizgled beskrajne patnje?

Ja vam to dajem, ali me vi ne slušate. Nije pitanje da vam ja to ne dajem.

Dajem vam apsolutni, nerazblaženi otrov. Ubiće vas trenutno, ali me vi ne slušate.

I dalje mislite da je nešto pogrešno, da grešite; a ponekad čak i želite: "Kako da uništim ovo stanje stvari? Kako da odem izvan toga?" Ali ste investirali previše u to. Mislite: "Kako da odem izvan toga?" - ali ne odlazite izvan toga.

Otrov vam mogu dati. Sve što vam mogu dati, nije ništa drugo do umetnost umiranja. Ali vas ne mogu prisiljavati na otrov; inače sud će to videti - i biću u nevolji. Jednostavno vam mogu ponuditi; onda vi morate da ga uzmete. Ali to vam ne polazi za rukom.

Želite da budete prisiljeni na to. Želite biti nahranjeni kašikom. A na ovu smrt vas ne može niko drugi prisiliti. Smrt o kojoj govorim, mora da bude voljna smrt. Mora da bude s vašim totalnim srcem. Ja vas ne mogu prisiliti. Ako ste spremni, to će se dogoditi; ako niste spremni, to se neće dogoditi.

S moje strane, ja sam uvek spreman. Ako ste spremni da umrete, ja sam spreman da vam pomognem. Ali vi niste spremni da umrete. Duboko dole, vi i dalje mislite da ćete čak i posle smrti preživeti.

Meditirate, ali meditirate na takav način da je takođe možete preživeti; koristite to kao tehniku. Vaša osnovna realnost nije dotaknuta; vi je uvek čuvate. Ali ako radite to kao smrt - meditacija kao smrt - onda to ne možete preživeti. Neko drugi će izaći iz toga, ne vi. Vi ćete otići, nestati. Novo biće će doći iz vas - sveže, mlado, devičansko. Nećete moći čak ni da ga prepoznate. Postojeće diskontinuitet; vi ćete biti odbačeni kompletno, nešto novo će biti podupreto - a oni oboje neće biti povezani jedan s drugim.

Ovo je vrlo teško razumeti. To novo biće je skriveno iza vas, ali ljuska koja vas pokriva je previše tvrda. Vi ste kao seme; duboko unutra sve je skriveno, čitavo drvo - cveće, plodovi i sve - ali ljuska je vrlo tvrda. Ljuštura nije spremna da umre. Ako ljuštura umre, drvo će se roditi. Drvo je nešto apsolutno različito od ljuske; nema ništa da čini s njom. Ljuska je samo zaštita - ali zaštita je postala sve.

Vaš ego je baš kao ljuska. Ako ego umre vi ćete rasti - postaćete Bog! S egom, ostaćete u patnji. Bez ega postaćete apsolutno blaženi. Ali vi ne znate o tome; ljuštura nije nikada čula o tome. Nastavljate da me

slušate kroz ljusku. Zbog toga me i dalje pitate: "Dajte nam nešto da umremo," ali vi to ne želite.

Ja dajem nešto za umiranje svakog trenutka. Zapravo ja ne dajem ništa drugo; cela nauka religije je nauka o smrti. Ona vas uči kako da umrete savršeno, tako da ništa ne preostane. Cela ljuštura iščezava u zemlju, rastvara se i drveće klija.

Inače vi mislite da će neko to uraditi umesto vas. To nije moguće. Morate izvršiti samoubistvo; ne možete biti ubijeni. Zapamtite to. Reč "samoubistvo" vrlo je lepa. Ne govorim o izvršavanju samoubistva u telu; govorim o izvršenju samoubistva u umu, u egu. Postanite ne-umni, ne-egoistični, i cela egzistencija postaje moguća. Vi nosite to milionima života. To je baš tu u vama. To je već tu, upravo je samo pravo tlo (potrebno) i ljuska iščezava... i drvo će biti tu, u svom njegovom sjaju i lepoti.

Deseto pitanje:

Odakle vaše reči dolaze i u kakvoj ste vi vezi s njima?

Nema nikoga da bude u vezi s nji-

ma. One dolaze same, odjednom - niko ne rukuje s njima. Ja nisam tu da rukujem s njima. Postavite pitanje i odgovor dolazi niotkuda. To nisu moje reči. Pitanje je vaše; odgovor nije moj. Pitanje dolazi iz vašeg uma; odgovor ne dolazi ni iz jednog uma. Um je korišćen da isporuči to, ali to ne dolazi od njega. Medijum nije izvor.

POVRATAK IZVORU

9. septembar 1975. pre podne u Buddha
dvorani

II, 52: *tatah kšiyate prakašavaranam.*

Time se veo koji sprečava svetlost [neuzmućene svesti postepeno] otklanja.²⁹

II, 53: *dharanasu ca योगyata manasah.*

Kroz [sve ove] »zadržanosti« (dharana) i »koordinirajući organ celokupne intelektualne aktivnosti« (manas)

---

²⁹ Boraviti u stanju potpune neovisnosti, koja ide do toga da i dah na određeno vreme prestaje da se očituje, pomaže, kako to kaže *Vyasin* komentar, da se nadiđe i nadvlada (bar privremeno) karmički lanac. Kada se jogin uzdigne do ove opšte neuslovljenosti u kojoj i disanje, kao poslednje uporište, iščezava - tragovi će ovog boravka poslužiti za stvaranje jednog novog uporišta, iz koga će tek osvešćenje biti moguće. Ovo se uporište izgrađuje postepeno, jer tragovi i uspomene jednog »izlaska« nisu dovoljni da bi se na njima izgradilo jedno potpuno sigurno uporište sa koga je moguć taj novi pogled na bivanje. I *Vyasin* komentar insistira na ovoj postepenosti, te sam zato u prevodu teksta *sutre* dodao reč »postepeno«. (Komentar Z.Z.)

biće spregnut [pod kontrolom]
(*yogyata*).³⁰

II, 54: *svaviśayasamprayoge citta svaru-panukara ivendriyanam pratyaharah.*

Kada čula, ne bivajući [više] podjarmljena svojim [specifičnim] domenima (*svaviśaya*), tako reći oponašaju [prethodno postignutu] saobraženost duha pravoj mu prirodi (*citta-svarupa*) - to predstavlja tzv.] »uzdržavanje [čula]« (*pratyahara*).³¹

---

³⁰ »Zadržanost« ili »stabilnost« ili možda i bolje »fiksnošć« odnosno na psihofizičkom planu, koja se u jogističkoj tradiciji naziva *dharana* (izvedena iz korena DHR=držati), voljna je mobilizacija celokupne duševne i duhovne energije u jednom pravcu, njeno okupljanje oko jedne ideje ili slike, njeno postavljanje na jedno mesto u psihosomatskoj celini. Ova mobilizacija povlači za sobom automatsku kontrolu, zapt, podjarmljenost duhovnog »organa« - uma (*manas*), koji od ovog momenta nije više mesto gde se događa rasipanje, disperzija bića u vidu (slučajem ili podsvešču izazvanih) asocijacija, ili pak kroz neželjene apercepcije. Na nivou *manasa* (uma) ili *citte* (svesnosc) uspostavlja se stanje »spregnutosti«. Ovo stanje, na ovom nivou, videćemo to u sledećem aforizmu, prethodi »spregnutosti« na nivou čula. (Komentar Z.Z.)

³¹ Komentari razjašnjavaju ovo mesto tvrdeći da je oslobođenje ili »uzdržavanje« čula *posledica* pret-

II, 55: *tatah parama vaśyatendriyanam.*

Ovom se [uzdržanošću] uspostavlja [tek] »vrhunsko gospodstvo nad čulima«.

"Čovek je uništen," kaže C. S. Lewis. "Dobro izbavljenje," kaže B. F. Skinner. "Sada je sličan bogu," kaže Šekspirov Hamlet o čoveku. "Sada je nalik psu," kaže Pavlov. Nevolja je da je čovek oboje - nalik bogu, nalik psu. Da je čovek jedinstvo, celina - nalik bogu ili nalik psu - ne bi bilo problema. Problem nastaje jer je čovek paradoksalan: na površini gori od psa, a u središtu veličanstven, sjajniji od bilo kog boga.

Ako pogledate u čoveka izvan, ne možete reći, ako čovek bude uklonjen, ili poništen, da postoji neka šteta - "To je dobro, dobro oslobođenje, čišćenje, izbavljenje. Skinner je u pravu. Zemlja će biti bolja;

---

hodno izvedenog oslobođenja (ili uzdržavanja od uplitanja u svet) na nivou uma. *Vydsa* daje primer pčela koje slede svoju maticu: kada matica (um) poleti, roj pčela (čula) je sledi. Kada pak ova sleti, i ostale pčele to čine. Izgovoreno savremenijim jezikom, to bi značilo da ukidanje (iznuđenog) apercipiranja povlači ukidanje percipiranja, a nipošto obratno. (Komentar Z.Z.)

barem više tiha. Priroda će biti srećnija." Ali ako pogledate dublje u čoveka, u njegovu beskonačnu dubinu, onda bez čoveka zemlja može biti tiha, ali ta tišina će biti mrtva. Neće imati nikakvu muziku u sebi. Neće imati nikakvu dubinu u tome. Cveće će biti tu, ali više ono neće biti lepo. Ko će osećati njegovo lepotu? Ko će znati njegovu lepotu? Ptice će nastaviti da pevaju, ali ko će nazivati pevanje poetičnim, misterioznim? Drveće će biti zeleno, ali u isto vreme, neće biti zeleno, jer to zelenilo mora da se prepozna pomoću duboke rezonancije ljudskog srca.

S čovekom, vrednosti će nestati. S čovekom, molitva će nestati. S čovekom, Bog će nestati. Zemlja će biti tu, ali bezbožna, strašna. Tišina, ali tišina groblja. Tišina neće pulsirati sa srcem. Ona može da se širi svuda po zemlji, može da se širi, ali će joj nedostajati dubina - a tišina bez dubine više nije tišina. Svet će biti neposvećen, nikad više neće biti svet.

Čovek stvara posvećenost, jer duboko skrivena iza čoveka je svetost. Čovek ne može živeti bez hramova, bez crkava, bez džamija, jer je i *sam* čovek hram. On i dalje stvara hramove - čak i ateisti stvaraju hra-

move. Pogledajte Kremlj. Komunisti koji prolaze ispred Kremlja, ili ispred Lenjinovog mauzoleja, isto su tako obožavaoci kao što teisti obožavaju drugog boga. Čovek ne može živeti bez Boga, jer je dole u dubini on Bog.

Problem, nevolja nastaje jer je čovek oboje: most ispružen između dve večnosti - između materije i uma, između ovog sveta i onog, između profanog i svetog, između života i smrti. To je lepota takođe; s misterijom, s paradoksom; čovek nije samo zagonetka, on takođe postaje i misterija.

Šta da se radi? Ako se složite sa Pavlovom i njegovim učenikom B. F. Skinnerom, vi ste se složili bez poznavanja čoveka, bez razumevanja čoveka, čak i bez činjenja ikakvog napora da njega znate. Ako se o čoveku složite s Budom, Mahavirom, Krišnom, Hristom, Patanjđalijem, ako je vaše prihvatanje nezrelo, onda "taj čovek je dobar" će ostati samo verovanje; nikada ne može postati vera. Ako ste u žurbi da se složite sa nekim, onda vam neće uspeti. Nužno je duboko strpljenje da biste znali čoveka.

Ne postoji način da se čovek zna

objektivno. Ako pokušate da znate čoveka objektivno, kao što je naučnik u iskušenju da čini, načinićete grešku Pavlova - čovek će izgledati kao pas. Jedini način da znate čoveka je da znate čoveka u sebi. Jedini način da dođete licem u lice s čovekom je da sretnete sebe. Vi nosite u sebi ogromnu energiju. Dok niste povezani s njom, nećete moći da je vidite i poznate spolja u drugima. Zapamtite, ovo je kriterijum: onoliko koliko znate sebe, samo toliko možete znati drugog. Ni malo više - ne, nemoguće. Znalac mora biti znan prvo; samo onda se može prodreti u misteriju znanog. Morate poznavati svoju dubinu; samo onda vaše oči mogu postati prilagođene da saznaju dubinu drugih.

Ako ostanete na površini svog bića, onda će čitava egzistencija ostati na površini. Ako mislite da ste samo talas na okeanu, a niste uopšte upoznali okean, svi drugi talasi će ostati talasi. Jednom kada pogledate unutar svog bića, i postanete okean - bili ste okean, ali ste to saznali - svi drugi talasi će nestati: samo će se okean talasati. Sada je u pozadini svakog talasa - lepog, ružnog, malog, velikog, nije važno - isti okean.

Joga je metoda da se dođe do uslova

najunutarnije dubine vašeg vlastitog bića, do subjektivnosti vaše duše. Ona je beskonačna; uđete u to, ali nikada ne dolazite do tačke gde možete reći: "Ja sam upoznao, i saznao sve." Produžavate da idete sve dalje i dalje, i dalje... To je beskonačno. Možete biti duboko u tome, ali ipak, uvek mnogo preostaje. Ne dolazi nikada ta tačka kada možete reći: "Sada sam došao do granične linije." Zapravo, granice ne postoje. One ne postoje u univerzumu. Spolja ne postoje granice; egzistencija je beskonačna. One ne postoje ni unutar vaše subjektivnosti. Granice su uvek lažne. Što dublje idete, neograničeno se otvara sve više i više.

Inače, jednom kada upadnete u neograničeno... sada znate. Sada malo iščezava, granice iščezavaju, ograničeno iščezava. Sada kada pogledate u nečije oči, vi znate da tamo čeka beskonačno. Ljubav, po prvi put, postaje moguća. Ljubav je moguća samo kada ste upoznali svoju dubinu. Samo bogovi vole, i samo bogovi mogu voleti. Psi se samo mogu boriti; čak i u ime ljubavi, oni će se boriti. Bogovi se isto bore; u svojoj borbi, čak i oni vole; na drugi način nije moguće.

Kada ste upoznali svoje vlastito biće

kao božansko, čitava egzistencija se odmah preobražava. To više nije stara egzistencija, ustajala, svakodnevna, obična. Ne, ništa obično ne postoji posle toga; sve zadobija boju izuzetnosti, osobitog sjaja. Obični obluci postaju dijamanti. Svaki list postaje oživljen ogromnim životom skrivenim u njegovoj pozadini, u njemu, ispod njega, izvan njega. Čitava egzistencija postaje božanska. Onog trenutka kada saznate svog Boga, vi svuda znate samo Boga. To je jedini način da se zna.

Čitava *joga* je metodologija kako da se otkrije to što je tako skriveno, kako da se otvore vrata unutar vas samih, kako da se uđe u hram koji vi jeste, kako da otkrijete sebe. Vi ste tu, vi ste bili tu, od samog početka, ali to niste otkrili. Svakog trenutka nosite blago. U svakom dahu koji udahnete ili izdahnete, blago je prisutno. Možda niste bili svesni, ali to se nikada ne propušta. Možete biti potpuno nesvesni, ali to nikada niste promašili. Možda ste to potpuno zaboravili, ali ne postoji način da to izgubite - jer ste vi to.

Dakle jedino je pitanje: kako da to otkrijete. To je pokriveno; mnogo slojeva neznanja pokriva to. *Joga* pokušava korak

po korak, lagano, da prodre u unutrašnju misteriju. U osam koraka *joge* kompletira se otkrivanje. Početni koraci se zovu *bahiranga joga*, spoljna *joga*: *yama*, *niyama*, *asana*, *pranayama*, *pratyahara* - ovih pet koraka su poznata kao *joga* spoljašnosti. Sledeća tri, poslednja tri - *dharana*, *dhyana*, *samadhi* - poznata su kao *antaranga*: *joga* unutrašnjosti.

A sada, *sutra*:

Tatah kshiyate prakashavaranam.

Onda dolazi raspršivanje omota koji skriva svetlost.

Načinjena su četiri koraka. Peti deluje kao most između četiri, spoljne *joge*, i poslednje tri, *joge* za unutrašnje. Peti, koji je deo *joge* za spoljašnje, takođe funkcioniše kao most, *pratyahara*; reč označava "vraćanje izvoru" - ne: stizanje do izvora, nego samo povratak prema izvoru. Proces vraćanja je započeo, sada se energija ne kreće prema spolja, energija više nema uдела u objektima, energija je preuzela zaokret, izvesnu gotovost za obrt. To je okretanje prema unutra - to je ono što Isus naziva duhovnim buđenjem, preobražajem, vraća-

njem natrag.

Obično se energija kreće prema spo-
lja. Vi želite da vidite, želite da mirišete,
želite da dodirnete, želite da osećate; ener-
gija se kreće van. Potpuno ste zaboravili ko
je sakriven u vama. Postali ste oči, uši, nos,
ruke, a zaboravili ste ko je skriven iza ovih
čula; ko gleda kroz vaše oči. Vi imate oči;
ispravno, ali vi niste oči. Oči su samo pro-
zori. Ko stoji iza prozora? Ko gleda kroz
oči? Ja gledam u vas; oči ne gledaju u vas.
Oči ne mogu gledati same. Dok ja ne sta-
nem iza prozora, gledajući napolje, oči
same ne mogu posmatrati.

Vama se takođe mnogo puta dogodi-
lo: nastavljate da čitate knjigu, "pročitali"
ste stranice, i odjednom postajete svesni da
niste "pročitali" ni jednu jedinu reč. Oči su
bile tu, ali vi niste bili tu. Oči su nastavile
da se kreću od jedne reči do druge, od jedne
rečenice do druge, od jednog pasusa do
drugog, od jedne strane do druge, ali vi nis-
te bili tu. Iznenada zapazite: "Samo oči se
kreću, ja nisam bio tu." Vi ste u dubokom
bolu, patite; onda su oči otvorene, ali ne
vidite, one su previše ispunjene suzama. Ili
ste vrlo srećni, tako srećni da ne marite;
iznenada su vam oči ispunjene s toliko

mного vedrine, da ne vide.

Ako ste na tržnici i neko vam kaže: "Vašu kuću je zahvatila vatra." Vi počinjete da trčite. Vidite mnogo ljudi na ulici. Nekoliko ljudi vas pitaju: "Dobro jutro, kuda idete? Zašto ste u takvoj žurbi? Šta se dogodilo?" Vaše oči nastavljaju da gledaju, uši nastavljaju da slušaju, ali vi niste tamo. Vašu kuću je zahvatila vatra... vi više niste prisutni tu, više ne. Ako vas docnije upitaju: "Možete li se setiti ko vas je pitao, kuda idete? Zašto ste u tako velikoj žurbi? Nećete moći da se setite. Videli ste čoveka, čuli ste šta je rekao, ali vi niste biti tu prisutni.

Same uši ne mogu čuti. Oči same ne mogu videti. Nužno je vaše prisustvo. Možete biti na igralištu, kada je igra na vrhuncu gde igrate fudbal, hokej, odbojku ili nešto drugo; kada je igra na vrhuncu, možete biti pogođeni u nogu, krv započinje da lije... ali ste toliko mnogo uključeni u takmičenje, da niste svesni. To vas povređuje, ali niste tu prisutni da bi osećali. Posle pola sata igra se zaustavlja, odjednom se vaša pažnja okreće prema nozi, krv lije - sada vas to boli. Pola sata je krv tekla, ali vas to nije bolelo - vi niste bili tu prisutni.

Ovo treba duboko da se shvati: da su

čula sama za sebe nemoćna - dok vi ne saradujete. To je čitava umetnost *joge*. Ako ne saradujete čula se zatvaraju. Ako ne saradujete, preobraženje započinje. Ako ne saradujete, *pratyahara* ulazi unutra. To je ono šta rade ljudi koji sede smireno satima, godinama - oni pokušavaju da ostave, da napuste saradnju između sebe i svojih čula. Kada energija nije zaokupljena da gleda, da sluša, da dodiruje, energija započinje da se kreće unutra. To je *pratyahara*: kretanje prema izvoru, kretanje prema mestu odakle ste došli, kretanje prema središtu. Više se ne krećete prema periferiji.

Ovo je samo početak. Kraj, ili cilj će biti u *samadhiju*. *Pratyahara* je samo početak kretanja energije prema domu. *Samadhi* je kada ste dospeli do kuće, stigli ste. Četiri - *yama*, *niyama*, *asana*, *pranayama* - priprema su za *pratyaharu*, za peti korak. *Pratyahara* je početak, okretanje; *samadhi* je kraj.

"*Onda dolazi rasturanje pokrivača koji skriva svetlost.*" Poslednja *sutra* je bila o *pranayami*. *Pranayama* je put zadobijanja ritma sa univerzumom, ali vi ostajete spolja. Započinjete da dišete na takav način, u takvom ritmu, da upadate u sklad sa celi-

nom. Onda se ne borite sa celinom; predali ste se. Više niste neprijatelj celine; postali ste ljubavnik. To je ono što ja mislim da znači biti religiozan čovek: sada on nije u konfliktu; sada nema privatne ciljeve da postiže; sada plovi sa egzistencijom; sada je on usklađen sa ciljem celine, ako ima ikakvog cilja; sada on nema individualnu sudbinu, sudbina celine je njegova. On plovi s rekom, ne bori se sa strujom.

Kada zaista plovite vi nestajete, jer ego može postojati samo kada se bori. Ego može postojati samo kada postoji otpor. Ego samo može postojati kada imate privatni cilj protiv celine. Pokušajte da razumete ovo, kako ego postoji. Ljudi mi dolaze i kažu: "Želeli bismo da ostavimo ego," a ja im kažem: "Ako želite da odbacite ego, ne možete ga odbaciti, jer ko ste vi da odbacite? Ko je taj koji kaže: 'Želeo bih da odbacim?' To je ego. Sada se borite sa svojim egom takođe."

Možete se pretvarati da ste skromni, možete sebe prinuditi na poniznost, ali će ego postojati. Možda ste bili kralj, sada možete postati prosjak, ali ego će postojati. On je postojao kao kralj, sada će postojati kao ponizni prosjak. Sam vaš način hoda -

viđenje će pokazati to. Načinom na koji se krećete - vi ćete objaviti to. Možete reći: "Ja sam najskromniji čovek na svetu" to ne čini nikakvu razliku. Ranije ste bili najveći čovek na svetu, sada ste najskromniji - ali ste izuzetni. Vi ste tu.

Ako započnete da se borite sa egom, stvorićete suptilniji ego, koji je mnogo opasniji, jer suptilniji ego će biti pobožni ego. On će se pretvarati da je religiozan. U početku je on bio svakako ovosvetovan, sada će biti onosvetovan - veći, moćniji, suptilniji - a zahvat će biti mnogo opasniji, i biće teže izaći iz njega. Premestili ste se od manje opasnosti do veće opasnosti. Više ste u klopci, uhvaćeni ste u zamku. Tamnica se zatvorila za vama, čak i na čvršći način.

Pranayama, koja je bila stalno pogrešno prevedena kao "kontrola disanja," uopšte nije kontrola. *Pranayama* je način da se bude spontan sa univerzumom. To uopšte nije kontrola. Kontrola pripada egu; inače ko će kontrolisati? Ego je kontrolor, manipulator. Ako razumete ovo, ego će iščeznuti - nije potrebno da se on odbacuje.

Vi ne možete odbaciti iluziju, možete samo odbaciti nešto realno - a ego nije realan. Ne možete odbaciti *mayu*. Iluzije ne

mogu biti odbačene jer, na prvom mestu, one su nešto što ne postoji. Morate samo da razumete, i onda one nestaju. San ne može biti odbačen. Morate samo postati svesni ta je to san, i san nestaje. Ego je najsuptilniji san: san da sam ja odvojen od egzistencije, san da ja moram da postignem neke ciljeve nasuprot celini, san da sam individua. Onog trenutka kada postanete budni, san nestaje.

Ne možete biti protiv celine, jer ste vi deo celine.³² Ne možete ploviti suprotno od celine, jer kako možete ploviti? To je besmisleno kao kada moja vlastita ruka pokušava da ide protiv mene. Ne postoji način da se ide protiv celine. Postoji samo jedan način: da se bude sa celinom.

Čak i kada se borite ne možete ići protiv - to je samo vaša imaginacija. Čak i kada mislite da se krećete protiv celine, ili odvojeno od celine; ili da imate drugačiju, svoju vlastitu dimenziju, to je samo san; vi to ne možete raditi. To je baš kao talas na jezeru, koji razmišlja da bude protiv jezera; apsolutno glupo - ne postoji ni najmanja mogućnost za to da se ikada dogodi. Kako talas na jezeru može da se kreće po svome? On će ostati deo jezera. Ako se kreće negde,

---

³² Tačnije bi bilo reći da smo oličenje celine.

to mora biti volja jezera, na taj način se on kreće.

Kada čovek razume, on zna. Započinje da se smeje, i kaže: "Bio sam u velikom snu - a sada je san iščezao. Više *ja nisam*. Bio sam san i sanjač, oboje. Sada samo celina postoji."

Pranayama stvara situaciju u kojoj postaje moguć povratak, jer sada nema nigde da se ide. Borba je zaustavljena; neprijatelj je nestao. Sada započinjete da lebdite prema svom vlastitom biću - a to zaista nije odlaženje, to je lebdenje. Ako prestanete da se borite, ako prestanete da idete van, počete da lebdite unutra. To je prirodno.

Posle *pranayame*, Patanjđali kaže: "*Onda dolazi raspršivanje pokrivača koji skriva svetlost.*" Ova *sutra* mora da se raščlani, analizira i razume, jer mnoge stvari će zavisi od ove *sutre*.

Patanjđali ne kaže da se posle *pranayame* postiže unutarnje svetlo. Mnogi komentatori Patanjđalija su zauzeli pogrešan stav. Oni misle da ova *sutra* kaže da pokrivač otpada i čovek stiže do svetlosti. To nije moguće. Ako se to dogodi, šta je onda sa *dharanom*, *dhyanom* i *samadhijem*? Ako se dogodi u *pratyahari* da postignete

cilj, da ste dospeli do najunutarnijeg bića, upoznali unutarnju svetlost, kako je mesto *dharane*, *dhyane* i *samadhija*? Šta ćete onda raditi? Ne, Patanjđali ne može misliti na to, i *sutra* je jasna. Patanjđali kaže "*raspršivanje pokrivača*," ne postizanje svetlosti - to su dve stvari.

Raspršivanje pokrivača je negativno postignuće - to stvara mogućnost da se dostigne svetlost - ali raspršivanje pokrivača samo po sebi nije postignuće svetlosti. Mnogo više stvari još tu treba da se urade... Na primer, vi ste ostali sa zatvorenim očima; vaši očni kapci su delovali kao pokrivač na sunčevom svetlu. Posle miliona života vi otvorite svoje oči; pokrivača više nema, ali vi nećete biti sposobni da vidite svetlost - postali ste usklađeni sa tamom. Sunce će biti tu ispred vas, i pokrivač ga više neće skrivati, ali vi nećete moći da ga vidite.

Pokrivač je iščezao, ali duga navika tame je postala deo vaših očiju. Grubi pokrivač na očnim kopcima više ne postoji, ali suptilni omotač tame je još tu... a ako ste živeli tako mnogo života u tami, sunce će biti previše zaslepljujuće za vaše oči. Vaše oči će biti tako slabe, da neće moći da tole-

rišu toliko mnogo svetla. A kada ima više svetla nego što možete tolerisati, to postaje opet tama.

Vi ne znate da ste za mnogo, mnogo života živeli u tami. Niste upoznali nikakvo svetlo, čak ni zrak nije prodro u vaše biće. Tama je bila jedino iskustvo. Svetlost će biti tako nepoznata da neće biti moguće prepoznati je. Samo uz pomoć rasturanja omotača, nećete moći da je prepoznate.

Patanđali zna to dobro. Zbog toga on formuliše *sutru* na takav način: "*tatah kshiyate prakashavaranam - onda uklanjanje pokrivača koji skriva svetlo*. Ali ne postizanje svetla. Ovo je negativno postignuće.

Dopustite mi da pokušam to da objasnim na neki drugi način. Ako ste bolesni, lekovi vam mogu pomoći - bolest će iščeznuti kroz uzimanje lekova - ali to ne znači da ste postigli zdravlje. Bolest je iščezla, sada nema više nikakve bolesti u telu, ali se zdravlje još nije pojavilo. Moraćete da se odmarate da nadoknadite... Iščezavanje bolesti nije nužno i postizanje zdravlja. Zdravlje je pozitivna pojava; bolest je negativna pojava. Možete otići kod doktora i da on ne nađe nijednu bolest - to ne znači da ste zdravi. Možete reći: "Ne osećam se

zdravo. Ne osećam da se javlja u meni ni dobro zdravlje niti sreća. Ne osećam slast života, ne osećam da sam živ."

Doktor može samo otkriti bolest, on ne može otkriti zdravlje. Ne postoji način da on otkrije da ste vi zdravi ili ne. Doktor vam ne može dati certifikat da ste zdravi; može vam dati certifikat samo da niste bolesni. Ne biti bolestan, ne znači nužno i biti zdrav. Naravno, ne biti bolestan je osnovni uslov da se bude zdrav - ako ste bolesni, ne možete biti zdravi - ali ako niste bolesni, nije bezuslovno da ste zdravi. Zdravlje je nešto pozitivno.

U mnogim slučajevima se to događa. Osoba - stara osoba, bolesna, iscrpljena od života - gubi žudnju za životom, što Buda zove *tanha*. Osoba gubi zainteresovanost za život. Možete nastaviti da je lečite - možete pomoći da postane sasvim u redu, dotle dok medicina može pomoći - ona više nije bolesna - ali vi ste zabrinuti: ona nije više bolesna, ali nije ni zdrava. Želja za životom je iščezla. Bolesti nema, bolnica je spremna da je otpusti, ali ona nema želju da živi. Osoba neće biti zdrava, ona će umreti. Niko joj ne može pomoći. Da se bude zdrav, to je pozitivan fenomen; a da se bude

bolestan, negativan je fenomen.

Patanđali kaže više nema "pokrivača". To ne znači da ste vi upoznali svetlost - čekaju još tri koraka. Ubrzo ćete morati da trenirate svoje oči u vašem biću da osećaju, da znaju, da prime u sebe svetlost. Ponekad to može oduzeti godine.

Onda dolazi rasturanje pokrivača koji skriva svetlost. Stoga se ja ne slažem sa onim komentatorima koji kažu da se unutrašnje svetlo postiže - to nije značenje. Dakle, smetnja više ne postoji, barijera iščezava, ali udaljenost je još tu. Moraćete da hodate malo više, sada čak mnogo pažljivije nego pre, jer možete takođe upasti u istu grešku, možete pomisliti: "Sada je sve dostignuto; barijera je uklonjena, iščezla je. Sada sam se vratio kući." Onda ćete se vi opustiti pre nego što je postignut cilj.

Ima mnogo *jogina* koji su se opustili sa petim korakom. Oni ne mogu shvatiti šta se događa. Barijere više nema, ali u dubini, oni takođe nisu sasvim zadovoljni. Zapravo ako ste vrlo egoistični vi ćete tamo stati, s ovom *sutrom*, jer sa barijerom, ego ima nešto s čime može da se bori. Što se tiče pokrivača, ili omotača: nastavljate pokušavati da prodrete kroz njega, ili da ga odstra-

nite. Kada se on odstrani, onda nema ničega. To je baš kao kada ste se borili s nečim što iznenada iščezava, i čitavo značenje vašeg života iščezava s tim. Sada ne znate šta da radite.

Ima ljudi u svetu koji se bore s drugima u jakom nadmetanju - u poslu, u politici, u ovome i onome. Onda oni postaju umorni. Ako su malo inteligentni, prinuđeni su da postanu umorni. Onda započinju da se bore sa vlastitim egom, koji je "pokrivač," ili "omotač." Jednog dana omotač takođe iščezava, onda nema ničega s čime biste se borili. Jednom kada nema ničega s čim biste se borili - egu postaje nemoguće da se kreće čak ni jedan inč, jer sav trening ega je bio da se bori sa nekim - vi bi da se borite, bilo s nekim drugim ili s vašim vlastitim egom. Kada nema ništa s čim bi se borio, prepreke više nema, čovek se zaustavlja. Sada nema gde da ide... ali postoje koraci koji ga još čekaju.

Dharanasu cha yojnata manasah.

Onda um postaje podesan za usredsređenost.

Dharana nije koncentracija. "Koncentracija" vam daje malo letimično sagledavanje prirode *dharane*, ali *dharana* je

veći koncept nego što je koncentracija. Stoga dozvolite mi da vam to objasnim.

Indijska reč *dharma* takođe dolazi s *daharanom*. *Dharana* znači sposobnost da se obuhvata, okružuje, sadrži ili ima u sebi; sposobnost da se postane materica. Kada posle *pranayame* vi postanete usklađeni sa celinom, postajete materica - velika sposobnost ili moć da sadržite. Možete primiti celinu. Postajete tako neizmerni da sve možete prihvatiti. Ali zbog čega je *dharana* stalno prevođena kao "koncentracija"? Jer "koncentracija" daje na mahove viđenje i sagledavanje toga. Šta je koncentracija? Ostati s jednom jedinom idejom za dugo vreme jeste koncentracija, obuhvatati i sadržati jednu ideju za dugo vreme.

Ako vam kažem da se koncentrišete na sliku sa majmunom, pokušajte da tako ostanete sa predstavom majmuna, sa slikom majmuna i ničim drugim - vama će to biti vrlo teško. Hiljadu i jedna stvar će se uplitati i ometaće vas. Zapravo, samo majmun neće biti tu, a sve drugo će biti, majmun će stalno iščezavati.

Umu postaje tako teško da obuhvata i sadrži išta. Um je vrlo uzan. Može sadržati nešto, samo za nekoliko sekundi, onda to

gubi. On nije širok; on ne može ostati za dugo s jednom stvari. To je jedan od najdubljih problema čovečanstva. Vi se zaljubite u nekoga; onda se sledećeg dana um prenesite na nekog drugog. Jedan dan, i vi ga ne možete obuzdati, zadržati. Ne možete biti u ljubavi sa istom osobom za dugo; čak i nekoliko sati je previše. Vaš um nastavlja da luta svuda po svetu.

Vi ste za mnogo dana silno želeli kola. Upinjali ste se i nekako ste uspeli. Sada su kola tu u vašem parkingu - s tim je završeno. Sada se um kreće opet negde drugde - želi susedova kola. Isto će se desiti i sa tim kolima takođe. Isto se događalo oduvek: ne možete se obuzdati i zadržati na jednom. Čak i ako dospete do pojedinosti, ubrzo to gubite.

Dharana označava sposobnost da se nešto obuhvati, sadrži i zadrži - jer ako želite da znate Boga moraćete postati sposobni da ga obuhvatite i zadržite. Ako želite da znate svoje najunutarnije biće, moraćete da stvorite spremnost da postanete materica za to. Vi ćete morati sebe da preporodite. Koncentracija je samo deo toga. *Dharana* je vrlo rasprostranjena reč; ona je vrlo, vrlo obuhvatna. Ona sadrži više nego što je kon-

centracija; koncentracija je samo deo nje.

"Onda um postaje podesan za usredsređenost." Ja bih želeo da prevedem to ovako: *"Onda um postaje materica."* Kada kažem materica ja mislim: žena (sa)drži dete devet meseci u svom vlastitom biću, ona ga nosi kao seme. Hindusi su ženu nazvali zemljom, jer nosi dete, seme deteta, baš kao što zemlja nosi seme velikog hrastovog drveta, mesecima bez preki-da.

Kada se seme metne duboko u zemlju, gubi svaki strah, više nije stranac u zemlji, započinje da se oseća kao kod kuće... Zapamtite, seme prvo treba da se oseća kao kod kuće, samo onda se ljuštura rasprsne; inače ljuštura se neće rasprsnuti. Kada seme počne osećati da je ova zemlja majčinska - nije nužno da štiti sebe, nije potrebno da oko sebe nosi oklop od ljuštura - ono postaje nevezano, slobodno. Ubrzo se ljuštura slama i iščezava u zemlju. Sada seme više nije stranac; našlo je majku. Onda klica raste.

U Indiji mi smo ženu nazvali zemljanim elementom, a muškarca nebeskim elementom - jer muškarac je lutalica. On se ne može obuzdati, niti mnogo zadržati. A to

se dešava svakog dana: ako se žena zaljubi u muškarca, može ostati u ljubavi čitavog svog života. Njoj je to lakše - ona zna kako da zadrži duboko jednu ideju, i ostaje s njom. Muškarac je vagabund, lutalica. Da nema žene, ne bi bilo domova u svetu - u najboljem slučaju šatori - jer muškarac je lutalica. On ne bi želeo da živi uvek i uvek na jednom istom mestu. On ne bi načinio kamene i mermerne palate. On bi imao nomadski šator, tako da svakog trenutka može da ga ukloni i namesti negde drugde.

Ovde ne bi bilo muškaraca da nema žena. Kuća postoji zbog žena. U stvari čitava civilizacija egzistira zbog žena. Muškarac bi ostao nomad, pokretan. Tako ostaje njegov um miran; čak i ako živi u domu, njegovo biće nastavlja da luta. Ne može se zadržati; nema sposobnost da postane materica.

Zbog toga je ovakvo bilo moje osećanje: da se žena može mnogo lakše kretati u meditaciji nego muškarac. To je muškarcu teško, njegov um se više koleba, mami ga u nove zamke; uvek je u pokretu, uvek misli o odlasku na Himalaje, u Gou, Nepal ili Kabul - negde. Žena može da se nastani; ona može ostati na jednom mestu. Ne pos-

toji unutrašnja težnja da se kreće.

I tada um biva podesan da postane materica - jer samo kroz tu matericu novo biće treba da se rodi za vas. Vi ćete biti rođeni za samog sebe; morate nositi sebe u vašoj materici. Koncentracija je deo toga. Lepo je da se nauči koncentracija. Ako možete ostati za dugo s jednom idejom, postajete sposobni za višu mogućnost da ostanete jedni isti za dugi period - jer ako ne možete ostati jedan isti za dugi period, vi ćete biti odvrćani i skretani od objekata: jedna kola, druga kola; jedna kuća, druga kuća; jedna žena, druga žena; ovo mesto, drugo mesto. Bićete rastrojeni, ošamućeni i dovedeni do ludila od objekata. Nećete moći da se vratite natrag kući.

Kada vas nikakav objekat ne odvrća, ne skreće niti zbunjuje, samo onda je moguć povratak. Um koji može ostati u dubokom strpljenju i istrajnosti, slično majci, može čekati, može ostati nepokretan; samo takav um može doći do spoznaje svoje vlastite božanstvenosti.

Peti činilac joge, pratyahara - vraćanje izvoru - je obnova sposobnosti uma da kontroliše čula pomoću otklanjanja smetnji od spoljašnjih objekata.

Dok se ne okanite smetnji od spoljašnjih objekata, ne možete se kretati prema unutra, jer će one nastaviti da vas iznova i iznova pozivaju. To je baš kao kada meditate, ali u sobi za meditaciju takođe držite i svoj telefon. On stalno zvoni - kako onda možete meditirati? Morate iskopčati telefon.

I to nije pitanje telefona. Postoje milioni objekata oko vas - milioni telefona zvone neprekidno kada pokušavate da meditirate. Deo vašeg uma kaže: "Šta to radiš? Ovo je vreme da ideš na tržnicu, jer je vreme kada će najbogatije mušterije doći. Zašto gubiš vreme sedeći ovde ne radeći ništa?" Drugi deo uma kaže nešto drugo - a u umu postoji hiljadu i jedan deo i fragment. Produžavaju da zvone neprekidno da bi privukli vašu pažnju. Ako se ovo nastavi, *pratyahara* nije moguća. Kako ćete moći da idete prema unutra? Čovek mora da odbaci periferna interesovanja, razonode kojima ste opsednuti, samo onda povratak postaje moguć.

"Peti činilac joge, pratyahara - vraćanje izvoru - je obnova sposobnosti uma da kontroliše čula pomoću otklanjanja smetnji od spoljašnjih objekata."

"*Pomoću otklanjanja smetnji.*" Kako čovek da otkloni smetnje? Možete li jednostavno dati zavet: "Sada se odričem svog interesovanja za bogatstvo ili, mog zanimanja za žene, za muškarce"? Davanjem zavešta to nije moguće. U stvari dogodiće se baš suprotno, ako date zavet. Ako kažete: "Ja ostavljam svoje interesovanje za žene." Onda će vaš um mnogo više biti ispunjen slikama žena; više ćete vizualizovati. U stvari, ako se odreknete voljom, bićete više u neredu. Mnogi ljudi su radili to.

Kada stari *sannyasini* dođu kod mene uvek kažu: "Šta da radimo sa seksom? Nastavlja da udara po umu, i to udara više nego ranije. A mi smo se odrekli, dakle šta da radimo sada?" Što se više odrićete, bez razumevanja, upravo snagom volje, više ćete biti u nevolji. Razumevanje je potrebno; volja nije nužna. Volja je deo ega.

Ako pokušavate da hoćete nešto, već ste podeljeni na dvoje - započinjete da se borite. Ako kažete: "Neću biti zainteresovan za žene," zašto kažete to? Ako zaista niste zainteresovani - gotovo je s tim. Čemu govoriti to? Zašto izlazite u javnost dajući zavet u hramu pred nekim *guruom* u javnoj

ceremoniji? Čemu to? Ako više niste zainteresovani, više niste zainteresovani. Gotovo. Zašto od toga praviti šou? Zašto biti jedan egzibicionista? Ne, potreba je drugačija. Vi s tim niste završili još; u stvari, vi ste jako privučeni time.

Takođe ste i frustrirani. Svaki put kada ste bili u odnosu vi ste frustrirani. Frustracija postoji, privlačnost postoji - obe su tu, to je nevolja. Sada tražite neko utočište gde se možete odreći toga; tražite društvo. Ako ostavite interesovanje za žene pred velikom gomilom, onda će vaš ego reći: "Sada nije dobro kretati se u tom pravcu," jer celo društvo zna da ste dali zavet za *brahmacharyu*. Sada je to protiv vašeg ega; sada morate da se borite za to.

A s čim se borite? Sa svojim vlastitim seksom, bićete protiv svog sopstvenog seksa. To je kao da se vaša leva ruka bori sa vašom desnom rukom. To je besmisleno; to je glupo. Nikada nećete moći da budete pobjednik.

Onda, kako treba čovek da se odrekne? Odriče se uz pomoć razumevanja, odriče se pomoću doživljavanja, iskustva, odriče se uz pomoć zrelosti - ne uz pomoć zaveta. Ako želite da ostavite nešto - proži-

vite to skroz. Ne budite nespokojni i preplašeni. Krećite se do najdublje tačke u tome, tako da razumete. Jednom kada se stvar razume, može da se ostavi bez ikakvog napora od strane volje. Ako je volja uključena, bićete u nevolji. Nikada ne ostavljajte ništa voljno, s voljom. Nikada ne koristite snagu volje da nešto uradite; inače ćete biti u nevolji. Volja je jedna od pojava u vama, koja najviše stvara nevolju i jad.

Upravo pomoću mirnog razumevanja bez reči, znajte dobro da je život škola kroz koju treba proći, i ne budite u žurbi. Ako još osećate da postoji dugotrajna želja za novcem, bolje je da se ne zaklinjete. Idite, sakupite novac i završite s tim. To je besmisleno, dakle ako imate inteligenciju ubrzo ćete završiti s tim. Ako nemate dovoljno inteligencije, onda će vam trebati malo više vremena; iskustvo će vam dati inteligenciju. Iskustvo je jedini način; ne postoji druga prečica. Može potrajati za dugo vreme, ali se ništa ne može uraditi - čovek je bespomoćan. On mora da dospe do inteligencije kroz iskustvo. A sve što dobro znate, može do se odbaci. Zapravo, reći da se to odbacuje nije ispravno: to otpada samo od sebe.

Otklanjajući smetnje od spoljašnjih objekata čovek postaje sposoban za *pratyaharu*, za vraćanje kući. Sada ne postoji nikakvo interesovanje za spoljašnji svet, stoga se vi ne krećete u hiljadu i jednom pravcu. Sada biste želeli da znate sebe; želja da znate sebe zamenjuje sve druge želje. Samo jedna želja vam sada preostaje: da znate sebe.

Tatah parama vashyate indriyanam.

Onda dolazi do potpunog ovladavanja nad čulima.

Kada se vraćate kući, prema unutra, iznenada postajete gospodar. To je lepota ovog procesa. Ako se krećete prema spolja, ostaćete rob - i to rob miliona stvari. Vaše ropstvo je beskonačno, jer beskonačni su objekti vaših želja.

To se dogodilo kada sam bio profesor na univerzitetu. Baš pored mene, živeo je obično jedan profesor. Nikada nisam naišao na tako jadnog čoveka; on je zaista bio izuzetan. Imao je dovoljno novca, otac mu je mnogo ostavio. On i njegova žena su živeli sami. Imali su dovoljno novca, veliku kuću, sve - ali je on koristio takvu biciklu, da je bio poznat svuda u gradu.

Taj bicikl je bio nešto čudesno. Niko

drugi ga ne bi koristio; bio je tako uništen, da je gotovo bilo nemoguće koristiti ga. Bio je poznat svuda u gradu po tome što ga nikada nije zaključavao, jer to nije bilo potrebno - niko ga ne bi mogao ukrasti. Neki su to pokušavali, i vraćali ga. Otišao bi u pozorište i ostavio bicikl napolju. Ne bi ga stavio na mesto za bicikle, jer se moralo za to platiti, i to samo jednu *annu*.³³ Ostavio bi ga bilo gde, i posle tri sata kada bi došao, uvek bi ga našao tamo. Nije imao blatobrane, ni rogove, niti branik iznad lanca, i u takvom stanju pravilo je takvu buku da bi se moglo čuti s udaljenosti od jedne milje da profesor dolazi.

Ubrzo je postao prijateljski naklonjen prema meni. Predložio sam mu: "Ovo je previše, svako ti se smeje zbog bicikla. Zašto ga se ne oslobodiš?"

On je pitao: "Šta da uradim? Pokušavao sam da ga prodam, ali niko nije spreman da ga kupi."

"Niko nije spreman da ga kupi zato što ništa ne vredi. Jednostavno ga baci u reku - i zahvali Bogu ako ga niko ne vrati natrag!"

---

³³ Bivša monetarna jedinica u Indiji i Pakistanu; *anna* iznosi 1/16 *rupija*.

On je rekao: "Razmisliću o tome."
Ali nije mogao to uraditi.

Stoga sam ja za njegov sledeći rođendan otišao i kupio mu nov bicikl, najbolji koji je bio dostupan, i poklonio mu. Bio je vrlo srećan. Sledećeg dana sam očekivao da ću ga videti na novom biciklu, ali je opet bio na starom. Stoga sam ga pitao: "U čemu je stvar?"

"Bicikl koji si mi dao je tako lep, ne mogu da ga koristim."

Postao je predmet obožavanja. Čistio bi ga svakog dana; video bih ga kako ga čisti. Čistio bi ga i polirao i... Uvek je bio u kući kao izložbeni eksponat, a on se vozio na starom biciklu - četiri, pet milja odlazeći na koledž; četiri, pet milja dolazeći u dućan - celog dana. Bilo je nemoguće nagovoriti ga da ga koristi. On bi rekao: "Danas pada kiša", "danas je previše toplo," i "upravo sam ga izglačao, a ti znaš kakvi su studenti - oni su nestašni - neko ga može ogrebat. Morao bih ga ostaviti izvan koledža, neko može da ga ogrebe i uništi."

Nikada ga nije koristio, koliko ja znam on mora da ga još obožava. Postoje ljudi koji obožavaju predmete. Rekao sam tom profesoru: "Ti nisi gospodar bicikla,

bicikl je postao tvoj gospodar. U stvari, mislio sam da sam ti dao na poklon bicikl - sada mogu reći biciklu: 'dao sam ti na poklon ovog profesora'. Bicikl je gospodar.

Ako želite stvari vi nikada niste gospodar, a to je razlika: možete biti u palati, ali ako je koristite, to nije važno. Možete biti u kolibi, ali ako je ne koristite a koliba koristi vas, možete izgledati siromašni za ljude izvan, ali niste; vi ste opsednuti s posedima. Čovek može živeti u palati i biti isposnik; a može da živi i u daščari a da ne bude isposnik. Kvalitet da se bude isposnik zavisi od kvaliteta vašeg gospodarenja. Ako koristite stvari, to je dobro; ali ako ste vi korišćeni, ponašate se vrlo glupavo.

Patanđali kaže: "*Onda dolazi do potpunog gospodarenja nad čulima*" i objektima čula... samo kroz *pratyaharu*, kada vi postanete najvažnija stvar u vašem životu. Ništa nije slično, ni uporedivo s tim. Kada se sve može žrtvovati za vaše vlastito samosaznanje, vaše biće, kada su kraljevstva beskorisna - ako morate izabrati između vašeg unutrašnjeg kraljevstva i spoljnog kraljevstva, izabraćete vaše unutrašnje kraljevstvo - u tom trenutku, po prvi put, više

niste rob: postali ste gospodar. U Indiji smo za *sannyasine* koristili reč *swami* - *swami* znači "biti majstor," "gospodar", gospodar za čula. Inače, svi ste vi robovi - i to robovi mrtvih stvari, robovi materijalnog sveta.

Dok vi ne postanete gospodar, nećete biti lepi. Bićete ružni, ostaćete ružni. Dok ne postanete majstor, ostaćete u paklu. Biti gospodar samoga sebe, znači ući u carstvo nebesko. To je jedini raj koji postoji. *Pratyahara* vas čini tim majstorom. *Pratyahara* znači da se sada ne krećete za stvarima, ne jurite, niti lovite stvari. Ista energija koja se kretala u svetu, sada se kreće prema središtu. Kada energija padne u središte, otkrivenja za otkrivenjem se otkrivaju. Vi po prvi put postajete jasno ispoljeni za samoga sebe - vi znate ko ste. A to znanje "*ko sam ja*", čini vas Bogom.

Šekspirov Hamlet je u pravu kada kaže o čoveku: ""Kako je nalik Bogu!" Pavlov nije u pravu kada kaže o čoveku da je nalik psu. Inače ako vi jurite stvari, Pavlov je u pravu, Hamlet greši. Ako jurite stvari onda je Skinner u pravu, Lewis greši.

Dozvolite mi da ponovim: "*Čovek je uklonjen, uništen*," kaže C. S. Lewis. "*Dobro izbavljenje*," kaže B. F. Skinner. "*Sada je*

nalik bogu," kaže Šekspirov Hamlet o čoveku. "*Sada je nalik psu,*" kaže Pavlov. Na vama je da izaberete kakvi biste želeli da budete. Ako idete prema unutra, vi postajete Bog. Ako idete prema spolja, Pavlov je u pravu.

SVI PROBLEMI SU NESTVARNI

*10. septembra 1975. (pre podne)
u Buddha dvorani*

Prvo pitanje:

*Rekli ste da je čovek most između
životinje i božanskog. Gde smo mi na tom
mostu?*

Vi niste na mostu, vi ste most. Ovo mora da se razume. Ako mislite da ste na mostu, propustili ste stvar - to ego pogrešno interpretira celu stvar. Vi ste most. Morate biti nadmašeni, prevaziđeni, transcendirani. Vi kakvi jeste, jeste most. Morate biti ostavljeni u pozadini; morate otići izvan sebe.

Ako ovo ispravno razumete, onda jedna stvar može biti vrlo jasna: ako ste vi previše, postaćete životinja; onda takođe most iščezava. Ako se ego kristališe previše, onda takođe niste most, mosta više nema - postali ste životinja. Ako vi uopšte niste, most opet iščezava - onda ste Božanski. Ako samo ego preostane, vi ste pas; ego je

pas. Ako ste vi potpuno iščezli, onda je preostala tišina Božanska; to je Bog.

Preostala praznina³⁴, preostali prostor, beskonačno, bez granica - to je Buda nazvao *nirvanom*. Reč "*nirvana*" znači: *kada ste prestali da bivate, prestali da postojite*. Doslovno reč "*nirvana*" označava *kada ste ugasili plamen* - plamen je iščezao, neizmerna tama, nemanje svetlosti. Kada je plamen ega iščezao - vi ste postali beskonačni, sada ne možete sebe nigde naći - onda ste postali božanski.

Između ove dve tačke - ega i nemanja ega - jeste most. Vi ste taj most. Zavisice mnogo od toga koliko mnogo ega imate; ako imate previše, vi naginjete prema životinji, ako ga nemate previše vi naginjete prema Božanskom. Uže razapeto između životinje i božanskog - ali vi ste uže. Stoga ne pitajte gde ste na mostu, jer to ego pita. Samo pokušajte razumeti da ste vi most. To mora da bude transcendirano, nadiđeno; morate otići izvan samog sebe.

Ne pokušavajte da budete slobodni, jer to može biti suptilna motivacija ega. Pokušajte da budete slobodni od ega - jer čak i oslobođenje može da postane motiva-

---

³⁴ Praznina ili čistina koja se otvara nestankom ega.

cija za ego, ali onda nećete nikada biti slobodni jer ego je stega, robovanje. Sloboda neće biti vaša; sloboda će biti tu samo kada vi niste.

Dozvolite ovom osećanju "ja" da iščezne, i ne treba da radite ništa drugo. Samo dozvolite njemu da iščezne... jer je to tako lažna stvar, koja mora neprekidno da se stvara; samo onda ona ostaje. Morate saradivati s njom svakog trenutka. To je baš kao biciklista koji nastavlja da okreće pedale na bicikli; ako stane, bicikla će stati. Bicikli treba neprekidno okretanje pedala. Egu treba neprekidna saradnja. Vama ne treba da radite ništa protiv toga; jednostavno postanite pažljivi, budni i ne saradujte. Budite budni, nastavite da posmatrate kako se ego ponovo pojavljuje, kako su suptilni njegovi putevi. Samo posmatrajte, ne saradujte - to je dovoljno: ego umire od gladi; bicikla se zaustavlja. Bez vašeg okretanja pedala, to se ne može nastaviti.

Kada dođete kod mene i pitate me kako da zaustavite ego, vi ste kao biciklista koji nastavlja okretati pedale i da više pitajući ljude na svom putu: "Kako da se zaustavim?" A nastavlja okretati pedale. Ne okrećite pedale. Bicikla ne može nastaviti

sama od sebe; vaša pomoć je potrebna.

Vaš jad postoji zato što ga vi pomažete. Vaša patnja postoji jer ste vi u njenoj pozadini, hranite je. Vaš pakao postoji s vašom saradnjom. Jednom kada razumete to, saradnja se rastvara; više niste deo cele jadne igre; stojite sa strane i posmatrate. Iznenadna eksplozija - više nema nikakvog ega, više nema nikakve bicikle, nikakvog okretanja pedala. To je trenutak kada je most pređen.

Drugo pitanje:

Vi ponekad kažete da majstor i učenik, kao i dvoje ljubavnika mogu da se susretnu samim bićem prema biću. A ponekad kažete da smo totalno sami, i da je nemoguće ikada da se bude zajedno. Da li je želja da se susretne drugi - bićem prema biću, fikcija uma koji mora da bude ostavljen? Molim da objasnite ako možete.

Da, teško je to objasniti. Sva objašnjenja su teška, jer na prvom mestu problemi su lažni. Kako da objasnimo problem kada je lažan? Vi tražite nešto apsurdno; objašnjenje postaje teško. Stoga je to tako - sve probleme je teško objasniti. U stvari,

kada razumete, ne postoji problem; kada ne razumete, postoji problem. Dakle problem ne može biti rešen; i ja ovde ne pokušavam da rešim vaš problem. Ja uopšte nisam saučesnik u vašoj ludosti. Ja pokušavam da vam dam razumevanje, ne pokušavam da rešim vaše probleme. Oni ne mogu biti rešeni, jer su apsolutno apsurdni.

Svi vaši problemi su nalik osobi koja ima žestoku groznicu - četrdeset i dva stepena - i pokušava da pita besmislene stvari. Osoba kaže: "Zašto ova stolica leti u vazduhu?" Njena groznica mora da se smanji, to je jedini način. To je ono što ja radim, radi toga je sav moj napor: da smanjim vašu groznicu. Ako razumete, kada se groznica smanji, više stolica ne leti. Onda započinjete da se smežete sebi, na to kako ste bili glupavi.

To je teško, gotovo je nemoguće objasniti, jer na prvom mestu, šta god da pitate biće nešto apsurdno. Ne možete postaviti pravo pitanje, jer ako možete postaviti ispravno pitanje, nije potrebno da ga pitate. Ispravno pitanje uvek nosi ispravan odgovor u sebi - jer prava stvar je da se bude potpun. Ako budete pravi i potpuni u svom pitanju, vi ste već razumeli. Međutim, ipak

ću pokušati; pokušaću da vam malo spustim groznicu. To nije neko objašnjenje.

Vi ponekad kažete da majstor i učenik, kao i dvoje ljubavnika mogu da se susretnu s bićem prema biću. A ponekad kažete da smo totalno sami, i da je nemoguće ikada da se bude ujedno.

Istinito je i jedno i drugo. Mi smo apsolutno sami i nemoguće je da se bude ujedno, neprekidno jedno s drugim - to je sasvim istinito. Druga tvrdnja je apsolutno istinita kao i ova: da se dvoje ljubavnika mogu sresti kao biće sa bićem, majstor i učenik se mogu susresti kao biće sa bićem. Protivrečnost nastaje jer nemate nikakvo iskustvo o tome.

Kada se dvoje ljubavnika susretnu, nema dvoje ljubavnika - samo ljubav postoji. Dvoje su nestali, ljubavnici su nestali, ako su ljubavnici tu, ljubavi ne može biti. Kada su dvoje ljubavnika tu, nema ih više dvoje i nema više ljubavnika; samo ljubav postoji. Dvoje su postali baš kao dve obale reke; u stvari reka teče i dodiruje obe obale. Bez reke obale su same, razdvojene, ne mogu se susresti. Kada reka teče obale se susreću kroz reku, u reci.

Kada se majstor i učenik susretnu,

nema majstora ni učenika. Nema ih dvoje; dualnosti više nema. Opet čovek postoji u svojoj totalnoj usamljenosti, u svojoj totalnoj samoći. Dvoje se ne mogu susresti, ali ako dvoje nestanu onda postoji taj trenutak.

To je teško, kako to nazvati. Ako to nazovem trenutkom susreta, vi ćete pogrešno razumeti, jer svi sastanci pretpostavljaju egzistenciju dvoje. Ako to ne nazovem sastankom, meni će biti nemoguće da to nazovem bilo kao drugačije. Ovo je nevolja s jezikom. Ali vi možete razumeti; ako me slušate saosećajno - a ne postoji drugi način da se sluša - ako ste sa mnom u jakoj simpatiji, ne pokušavajući da raspravljate problem sa mnom, nego radije pokušavate da osetite moju teškoću u izražavanju onoga što se ne može izraziti, jake simpatije, to je poverenje, onda možete razumeti. Onda reči neće izdati, onda one ne postaju prepreka. Onda one postaju pokazivači, onda one mogu imati određeni značaj - ne značenje, značaj - jer možete kroz njih imati letimičan uvid.

Vi znate da su one grube, sve reči su grube, jezik je grub - tišina je suptilna - inače ako možete razumeti saosećajno, u dubokom poverenju, onda reči takođe nose

nešto od kvaliteta tišine.

Slušajte me: dvoje se ne mogu susresti - to nije moguće; i dvoje se mogu sresti, onda kvalitet dvojnosti iščezava. Kada kažem susretanje "bića prema biću" mislim da sada ne postoji niti ljubavnik, niti voljeni... oni se gube, iščezavaju, nešto drugo kao jedinstvo prodrlo je u njihova bića. U toj dubokoj tišini ljubav postoji, ne ljubavnici.

Kada su učenik i majstor zajedno, ako je učenik spreman da bude izgubljen... Jer majstor je onaj koji je već izgubljen, koji je jedna praznina. Ako je učenik takođe spreman da plovi sa prazninom majstora - bez ikakvog zahtevanja, bez ikakve želje, jer one vam neće dopustiti da iščeznete - bez sumnje, bez kolebanja - ako je učenik spreman da postane deo ove praznine, praznina okružuje oboje. Ona postaje obuhvatna. U oblaku te praznine oboje se gube; to je susretanje između "bića i bića". To nije uopšte susret, jer nema dvoje da se sretnu.

To izgleda kontradiktorno kada jednom kažem da ste potpuno sami, a drugi put kažem da postoji mogućnost susreta. Kada će se ta mogućnost otvoriti? Kada ne pokušavate da susretnete drugog, samo onda.

Ako pokušavate da susretnete drugo biće sa bićem, sam napor će pokvariti čitavu stvar - jer ko će uložiti napor? Ako ulažete napor da susretnete neko biće s bićem, da se rastvorite, sam napor da se stopite biće barijera; sam napor da se susretne, želja da se sretne, stvoriće nesklad.

Zbog toga kažem da ste vi potpuno sami. Ne pokušavajte da susretnete drugoga. Samo budite totalno sami, i ako je drugi takođe apsolutno sam, biće susreta - a da se vi niste pripremili za to, da niste načinili neki napor, da niste manipulisali s tim. To je tako neizmerno da ne možete manipulirati s tim. Tako je veliko da ga ne možete obuhvatiti. Možete samo dozvoliti tome da vas uhvati. Možete samo dozvoliti da vas to poseduje.

Za Bogom se ne može tragati. Možete samo dozvoliti Bogu da vas poseduje. Možete samo dozvoliti njemu da traga i traga za vama. Ljubav ili Bog, vrlo su veliki fenomeni. Vi ste vrlo mali. Ako pokušate, nećete uspeti; u samom vašem naporu je neuspeh. Ne pokušavajte.

Budite samo kristalno jasni i otvoreni u svojoj usamljenosti, nevini u svojoj samoći, staloženi, ukorenjeni, usredsređeni.

Iznenada nešto skoči u vama i vi više niste tu. Most je iščezao; ega više tu nema. Po prvi put, uvek vas to ostavlja nesvesnim, neobaveštenim. Kada majstor uskoči u učenika, ili ljubavnik u voljenu, ili voljena u prijatelja - kad god se to dogodi vi ste osvojeni, nesvesno posednuti, neobavešteni. To je uvek iznenađenje. Ne možete verovati da se to moglo dogoditi. To je najneverovatnija, nemoguća stvar, ali to se događa.

Treće pitanje:

Ako je život blažena kosmička igra, zašto onda sva bića pate?

Molim vas da zaboravite na sva bića. Vi ih ne znate. Ja ne patim. Možda vi patite, ne govorite o drugim bićima. Vi čak i ne znate sebe. Kako možete znati druge? Samo govorite o sebi, jer su stvari inače previše komplikovane. Kada počnete govoriti o svima, učinićete sebi gotovo nemogućim da razumete stvar. Samo vi to možete sebi da učinite. Kažite samo ovo: "Zašto ja patim? Ako je život blažena kosmička igra, zašto onda ja patim?" - samo toliko će delovati. Zaboravite na sva bića - to nije ni najmanje vaš posao. Ako ona žele da pate, pustite ih da pate. Vi, molim vas, odlučujte

samo za sebe. Čak je i to previše, i nije lako.

Zašto patite? Zato što vi jeste. Biti znači patiti; ne biti znači ne patiti. Ego pati. Celina je kosmička igra; to je lepo. To je veliko slavlje - iz trenutka u trenutak, kretanje prema višim i višim vrhovima. Vi patite zato što niste deo toga. Ego nikada nije deo celine; ego pokušava da bude odvojen. Ego pokušava da ima svoje sopstvene planove, da ima svoje vlastite ideje, da ima svoje sopstvene ciljeve.³⁵ Zbog toga vi patite.

Ako postanete deo celine, nema patnje. Iznenada započinjete da plovite sa strujom. Više se ne krećete uzvodno, protiv struje. Više čak i ne plivate, jer onda takođe postoji napor. Samo plutate sa strujom; gde god ona vodi, tamo je cilj. Odbacili ste privatne ciljeve; prihvatili ste sudbinu celine. Onda živite lako, umirete lako. Ne postoji otpor.

Otpor je patnja - a vi ne možete pobediti celinu. Stoga uvek kada se opirete svom neuspehu (da pobedite celinu), vi patite. To je frustracija zbog neuspeha; onda postajete bespomoćni i beznadni, i

---

³⁵ To je opis Lucifera u judeo-hrišćanskoj religijskoj misli.

svuda osećate, kao što kaže izreka: "Čovek snuje a Bog određuje." Nigde ne možete naći gluplju izreku.

Bog nikada ne rešava niti određuje, međutim onog trenutka kada ste vi imali nameru ili tražili nešto, stvorili ste nevolju za sebe jer svi predlozi i planovi su privatni. To znači da Gang ne želi da se ulije u Bengalski zaliv, nego u Arabijsko more. Ona će morati de se ulije u Bengalski zaliv, celina je tako već naumila. Sada Gang traži: "Želela bih da se ulijem u Arabijsko more," a kada ne uspe u tome da se kreće prema zapadu, i nastavlja osećati da su svi napori besplodni i da mora da se kreće prema istoku; tako se javlja ideja u umu da čovek namerava, a Bog rešava. Zašto bi Bog mario da određuje? Bog nikada nije ništa određivao, ali onog trenutka kada vi nešto naumite, vi ste stvorili situaciju da to tako izgleda.

Pokušajte da živite bez cilja, i onda ćete videti da patnja iščezava. Pokušajte da živite bez svog ega, i više nema patnje. Patnja je stanovište, načelni stav; to nije aktivnost. Vi se razbolite; odmah započinjete da se borite s bolešću; patnja se javlja. Ako prihvatite to, patnja iščezava. Onda vi znate

da Bog želi to; mora biti neke stvari u tome. Mora da je to bilo potrebno za vaš rast. To je ono što se desilo na krstu sa Isusom; baš trenutak pre nego što je ubijen, ceo ljudski um se pojavio u njegovom biću. Pogledao je u nebo i rekao: "Šta je ovo? Šta pokušavaš da učiniš? Zašto si me ostavio samog?" Ljudski um.

Isus je divan. On je čovek, on je Bog, i jedno i drugo - sa svim slabostima čovečanstva i sa svim savršenstvom Boga; mesto susreta, gde most iščezava i cilj se pojavljuje, poslednja tačka gde most prestaje. On je bio ljut. Žalio se. Govorio je: "Izdao si me." U ovom zadnjem trenutku svako očekuje čudo - čak i Isus mora da je duboko u sebi očekivao čudo - da će krst iščeznuti, anđeli će se spustiti, a čitav svet će znati da je on jedinorodni sin Božiji. Ego vapi: "Zašto si me izdao? Zašto me prisiljavaš da trpim ovo? Tvoj sin je raspet - gde si ti?"

U tom trenutku, *neverovanje* je ušlo u njegov um. Ja kažem da je to lepo - to pokazuje da je Isus oboje, sin čovečiji i sin Božiji. A to je lepota Isusa i njegova privlačnost. Zašto je tako veliki deo čovečanstva postao hrišćanski? Ako pogledate u Budu,

on jednostavno izgleda da je Bog, bez ikakve slabosti ljudskih bića. Ako pogledate u Mahavira, on izgleda sjajno, apsolutno savršeno. Ako pogledate u Krišnu ne možete naći ni jednu jedinu stvar koja u vama može stvoriti neverovanje. Međutim Hrist je nežan i nesiguran, strepi sa svim njegovim sumnjama, nesigurnostima, oklevanjima, sklon je svim manama ljudskog uma. A onda nastupa iznenadna eksplozija, i on više nije obično ljudsko biće.

U poslednjem trenutku on je bio Isus sin Josipa i Marije; sve sumnje su se probudile - prirodno. Ne kažem ništa protiv njega - prirodno, apsolutno prirodno, to treba da bude tako. Međutim, tada je on razumeo stvar: "Šta ja radim? Nije se mene Bog odrekao, to sam bio ja koji sam se odrekao njega. Moja očekivanja nisu ispunjena." U bljesku svetla on je neočekivano shvatio: "Ja sam prionuo uz moj ego. Ja tražim čuda. Tražim da budem izbavljen! Ko sam ja, i zašto bi celina marila za mene." Osmeh mora da se pojavio na njegovom licu, oblaci su iščezli, on se opustio. I on je rekao: "Neka bude volja tvoja. Molim te, ne brini o meni. Ne slušaj moj glupi um. Ko sam ja da predlažem šta bi

trebalo da se uradi? Ko sam ja da očekujem? A kada si ti tu, zašto bih ja brinuo o tome?"

U tom popuštanju otpora, Isus je postao Hrist. Nije više sin Marije i Josipa, postao je sin Božiji. Učinjen je boljim, preobražen, transformisan je; novo biće je rođeno koje potpuno prihvata Božansko. Sada nema problema. Ako Bog želi da on bude raspet, to je način kakve će stvari biti - i to je čudo. I u stvari, krst se pokazao kao čudo. Hrišćanstvo postoji zbog krsta, ne zbog Hrista. Da je bio izbavljen tog dana, sećali bismo ga se kao velikog čarobnjaka, ili nešto slično tome. Međutim u toj dubokoj predanosti, gde sve zamerke iščezavaju, susretanje bića s bićem se desilo: on je dozvolio Bogu da ga zaposedne. Na taj način - kroz smrt, kroz predavanje - on je vaskrsao. On više nije isto biće - potpuno novo, ušao je devičanski kvalitet. Staro je otišlo, novo je rođeno, a između to dvoje nema kontinuiteta.

Vi me pitate, ako je život blažena kosmička igra, onda zašto postoji patnja? Postoji patnja jer još niste deo kosmičke igre. Vi imate svoju sopstvenu malu dramu, i želite da je igrate. Vi niste deo celine,

pokušavate da stvorite svoj vlastiti mali svet. Svaki ego stvara svoj vlastiti svet, to je problem.

Lebdite sa celinom i patnja nestaje. Patnja je simptomatična; ona samo pokazuje da se vi morate boriti sa celinom, sa svime; to je sve. Vi ne patite zbog svojih vlastitih grehova počinjenih u prošlosti; vi patite zbog grehova koje neprestano činite upravo sada. Greh je jednostavno: boriti se, ne prihvatati.

Reč "greh" je lepa. Ona dolazi iz korena koji znači "odvojiti se, podeliti." Sama reč "greh" dolazi od korena koji označava podelu, razdvajanje; vi ste razjedinjeni, to je jedini greh. Jednom kada ste ujedinjeni greh iščezava. Celo hrišćanstvo zavisi od koncepta greha - od toga što je čovek razdvojen od Boga, tada je on grešnik. Baš je suprotan koncept Patanjđalija - oprečan, ali komplementaran. On insistira na *jogi*, da se neprekidno bude spojen zajedno. Greh i *joga*; greh znači da se bude razdvojen; *joga* označava da se ponovo bez prekida bude ujedinjen. Ako ste opet ujedinjeni bez prekida sa celinom, nema patnje. Što se više udaljavate od celine, više patite. Što vi više jeste, više ćete patiti.

Četvrto pitanje:

Ponekad se oseća da ste vi jednostavno samo san....

To je istina. Sada morate profiniti osećanje, tako da ponekad možete osetiti da ste vi sami san. Nastavite da produbljujete osećanje. Dolazi trenutak kada saznajete da sve što jeste, jeste san. Jednom kada znate da sve što postoji jeste san, vi ste oslobođeni.

To je značenje *hindu* koncepta *maye*. On ne kaže da je sve nerealno; jednostavno kaže da je sve san. To nije pitanje realnog i nerealnog. Kako ćete definisati san - realan je ili nerealan? Ako je nerealan, kako onda uopšte može postojati? Ako je realan, kako onda može iščeznuti tako lako? Otvorite svoje oči i više nije tu. San mora biti negde između realnosti i nerealnosti. Mora imati nešto od realnosti, a takođe i nešto od nerealnosti. Zato što postoji on mora biti realan. San je most - nije ni na ovoj obali ni na onoj obali, niti ovde niti tamo.

Ako uzmete san kao realan, vi ćete postati ovozemaljski. Ako uzmete san kao nerealan počaćete da bežite prema Himala-

jima, postaćete nesvetovni. Obe tačke gledišta su ekstremne. San je baš u sredini: on je nerealan i realan, oboje. Nije potrebno bežati od njega - on je nerealan. Nije potrebno ni vezivati se za njega - on je nerealan. Nije potrebno posvetiti ceo vaš život snovima - oni su nerealni. Nije potrebno odbijati ih - jer kako možete odbiti jednu nereálnost? Oni nisu vredni toga.

Tako je nastao moj koncept *sannyase*: vi živite u snu znajući ga, znajući da je to san. Vi živite u svetu znajući ga, znajući da je on san. Onda vi živite, ali svet ne živi u vama. Vi se krećete u svetu, ali se svet ne kreće u vama. Vi ostajete izdvojeni. Zapravo, uživate više u svetu - zato što je san, vi nemate ništa da izgubite. Onda ste oslobođeni krivice. U stvari započinjete se igrati kao dete - jer je to san! Možete uživati u njemu; možete se naslađivati u njemu. Nema za šta da se osećate krivim. Život slavljenja, život odricanja u svetu; živeti a ipak biti izdvojen; jer kada znate da je nešto san, možete uživati u tome bez krivice, možete se udaljiti od toga bez problema.

Vi odete u bioskop, odete da gledate film; to je sve san. Za tri sata uživate u tome. Onda se svetla upale - sećate se da je

to bila samo gluma, igra svetla i senke na platnu. Sada je platno prazno. Vi dođete kod svoje kuće; zaboravljate na to. Ceo svet je bioskop na neizmernom platnu. Kada razumete, vaše oči su otvorene. Vi znate da je to san - ništa nije nepravilno da se uživa u njemu, bio je lep san, ali sada ste kod kuće.

Ovo je teško. Da se bude svetovan i materijalista je lako, jer tada svet uzimate kao realan. Lako je postati i pustinjač na Himalajima, jer tada svet ostavljate i napuštate kao nešto nerealno. Ali da se živi u realnosti, znajući je dobro da je to nerealno, znajući da je to san, to je najteža stvar na svetu - ali prolazak kroz tu najtežu stvar pomaže vam da rastete.

Svetovni ljudi su lukavi i oštromumni, ali nisu inteligentni; nesvetovni ljudi su jednostavni, ali nisu inteligentni. Oni ljudi koji žive na tržištu su vrlo vešti, ali nisu inteligentni; a oni ljudi koji su napustili svet i preselili se u hramove i na Himalaje - oni su jednostavni, nisu lukavi, ali takođe nisu ni inteligentni; jer inteligencija raste samo kada se krećete u svim vrstama situacija - ali svesno. Prolazite kroz pakao, ali sa potpuno svesnim umom, onda inteligencija

raste. Inteligenciji treba izazov da raste. Ako ostavite izazov, vi jednostavno trulite, propadate; ne rastete. Zbog toga ja insistiram: budite u svetu, ali ne budite od sveta.

Peto pitanje:

Kako to da sam još izgubljen?

Niko vam ne može odgovoriti na to pitanje. Vi ste izgubljeni; morali ste to znati. Mora da ste igrali skrivalice ili žmurke. Ja znam da vi znate. Želite da budete izgubljeni, zbog toga ste izgubljeni. Onog trenutka kada odlučite da ne budete izgubljeni, niko vam ne brani, niko vam ne zaprečava put. Ali vi biste želeli da imate malo više sna; čitava vaša molitva je: "Bože, dopusti mi da budem prosvetljen, ali ne sada odmah." To je vaša molitva: "Dopusti mi da budem probuđen, ali sačekaj još malo."

To se dogodilo na Cejlonu. Jedan veliki mistik je umirao; bio je majstor milionima ljudi. Znajući da on umire, svi su se oni sakupili. Celog svog života - a bio je to dug život, živeo je gotovo sto godina - učio je o prosvetljenju. Onog dana kada je trebalo da umre, izašao je iz svoje kolibe na poslednji *darshan*, i rekao: "Sada je odlazim.

Ima li nekog ko je spreman da ide sa mnom? Danas ja neću podučavati; danas sam spreman da vas povedem sa sobom. Ako je neko spreman, neka ustane."

Ljudi su započeli da gledaju jedni u druge... hiljade i hiljade ljudi, ali niko nije ustajao. Majstor je čekao, pa je onda rekao: "Postaje kasno i ja moram otići. Treba li da mislim da je bilo uzaludno što sam vam celog svog života govorio o prosvetljenju? A sada vam ga dajem! Ne treba da učinite nikakav napor; mogu da vas povedem sa sobom. Da li je neko spreman?"

Jedan stariji čovek je stao neodlučno i rekao: "Čekajte! Molim vas, kažite mi kako da se bude prosvetljen, jer vi odlazite, a ja još nisam spreman da vas sledim. Mnogo stvari treba da se urade u svetu. Sin mi je upravo krenuo na univerzitet, ćerka treba da mi se uda, žena mi je bolesna, i neko mora da se stara o njoj... Kada se sve završi, ja ću takođe doći. Stoga molim vas samo mi dajte metod."

Majstor se nasmejao i rekao: "Čitavog života sam davao metode. Zašto se skrivate iza metoda? Ljudi uvek traže metode, jer u metodi možete lako odlagati, jer metoda treba da se sprovede, uradi - ona

traži vreme. A od vas zavisi da li ćete raditi ili nećete, hoćete li je sprovesti neodlučno ili odložiti. Metod je trik. Kada tražite metod, tražite nešto za šta ćete se držati, tako da to možete odložiti; jer metod treba da se obavi."

Svuda u svetu su postojale dve škole. Jedna škola kaže prosvetljenje je iznenađeno; druga kaže prosvetljenje je postepeno. Ljudi koji kažu da je prosvetljenje iznenađeno, nikada nisu previše slušani. Oni nemaju mnogo sledbenika, jer kako možete biti s tim ljudima? Oni kažu da se to može desiti upravo sada ako ste spremni. Ljudi su uvek sledili drugi, postepen put, jer sa postepenim putem imate dovoljno prostora da odlažete, dovoljno vremena. Nema hitnosti i nema nužde. Nije pitanje o ovde i sada. Sutra, sutra će se pobrinuti, i drugi život, sledeći život... vi možete nastaviti da idete dalje.

Majstor je spreman da povede svakoga, ali niko nije spreman da ide. A vi me pitate: "*Kako to da sam još uvek izgubljen?*" Vi znate. Ako vam to kažem direktno da sada postoji mogućnost - možete iskočiti van iz svoje izgubljenosti - odmah ćete me pitati kako. Pitaćete za metod.

To je baš kao kada je vaša kuća u požaru, a neko vam kaže: "Izađi van, kuća je u požaru. Izgorećeš." Ako zaista vidite da vam je kuća u požaru, ako vam je plamen vidljiv, nećete pitati kako. Hoćete li pitati kako da izađete napolje? Skočićete, skočićete sa balkona, iskočićete kroz prozor, skočićete bilo gde - naći ćete put. Nije pitanje kako ćete naći pravi put - svaki put je pravi. Nije pitanje propisnog ponašanja, da čovek treba da izađe kroz prednja vrata. Kada je kuću zahvatila vatra vi skaćete sa prozora. Vi riskirate svoj život, jer ako ostanete za trenutak duže vi ćete izgoreti. Bolje je skočiti s trećeg sprata i biti obogaćen za ceo život nego izgoreti. Vi ćete iskočiti iz toga.

Ali ako kažete: "Da, znam da je kuća u vatri, ali ću konsultovati svete spise i pitati *gurue*, potražiti metodologiju kako da izađem iz nje." Šta će to pokazati? To će pokazati da niste svesni da je kuća zapaljena. Možete se mentalno složiti sa osobom da je kuća zapaljena, ali dole ne vidite u dubini nigde vatru. Udobno vam je u toj kući; vatru još niste iskusili.

Buda je napustio svoju palatu. Njegov stari sluga, njemu vrlo veran, ime mu je

bilo Chhanna, izveo ga je izvan grada, van glavnog grada, ne znajući gde on ide. Onda, kada je bio izvan kraljevstva, Buda je rekao: "Uzmi moje ukrase, moju vrednu odeću." Odsekao je kosu, svoje lepe kovrdže, i rekao je: "Uzmi sve ovo. Daj sve to mojoj ženi. Ja se odričem sveta."

Počevši da plače i jadikuje, Chhanna je rekao: "Šta to radite? Vi ste mladi. Ne znate svet onoliko koliko ga ja znam. Svako želi da ima palatu, svako želi da postane kralj, a vi imate kraljevstvo i napuštate ga! Nemojte me pogrešno razumeti, ali verujem da se ponašate glupo. Ja sam star čovek, stariji od vašeg oca. Poslušajte me! Vratite se natrag. Jeste li ljudi? Šta to radite?"

Buda je rekao: "Chhanna, ti ne možeš videti da palata nije ništa drugo do plamteća vatra, ne možeš videti da je celo kraljevstvo u vatri. Ja ga ne napuštam, ja bežim! Ja ga se ne odričem, samo pokušavam spasti sebe, to je sve."

Chhanna se osvrnuo i pogledao natrag. Nigde nije mogao videti vatru - kraljevstvo je bilo apsolutno mirno. Bila je ponoć, noć punog meseca, svi su čvrsto spavali... pitao se: gde je vatra? U spavanju ne možete videti to, samo kada malo počne-

te da se budite.

Stoga ne pitajte me zašto ste još izgubljeni. Tako vi želite da bude. Želite da budete izgubljeni, zbog toga ste izgubljeni. Ako ne želite da to budete, ne postavlja se pitanje - odmah, baš tog trenutka, bićete izvan toga. A dobro je to da vas niko ne može izvesti iz toga, zbog toga je vaša sloboda netaknuta. Vi želite nastaviti igru? Onda nastavite. Ako ne želite da nastavite igru, iskočićete iz nje. Niko vam ne ometa stazu; niko vam ne blokira put.

Onog trenutka kada odlučite, onog trenutka kada odluka sazri, tog trenutka kada vi postanete zreli u svesti i vidite čitavu njenu lažnost, bićete izvan nje - istog tog trenutka. Neće čak nijedan trenutak više biti potreban. To nije pitanje vremena; to je pitanje razumevanja.

Šesto pitanje:

Ja osećam da sam u čistilištu, u predvorju pakla; ni u ovom svetu niti u onom, niti sam pas niti čovek. Kako iskoračiti iz toga?

Ako iskoračite iz toga, vi ćete postati pas. Ako ste izgubljeni, potpuno izgub-

ljeni - niko nije ostao ko bi iskoračio iz toga - vi ćete postati Bog. Stoga ne pitajte me kako da iskoračite iz toga. To ego pita kako da iskorači iz toga. Vi ste u čistilištu. Lepo, dobro. Postanite malo više izgubljeni - postanite predvorje pakla. Postanite malo više izgubljeni! Vi ste malo izgubljeni: pola psa je izgubljeno.

U Indiji mi imamo lepe alegorije o čitavom dometu čovečanstva. Jedna od naj-simboličnijih i sadržajnijih priča je o inkarnaciji Boga poznatog kao Narsiha - pola čovek, pola lav. Jedna od inkarnacija *hindu* bogova je Narsiha - pola čovek, pola lav. Ovo je stanje čistilišta, ili predvorja pakla. Kada započnete osećati da ste pola pas, a pola čovek; kada započnete osećati da niste ni bog ni pas, sve je izgubljeno, granice su zamagljene; kada vi osećate sebe na sredini mosta; to je Narsiha stanje: poja čovek, pola lav.

Ako pokušavate da izađete iz toga, bićete potpuni lav, jer ćete onda biti više zgusnuti. Vi ćete pasti natrag. Izaći iz toga, znači ispasti iz toga, pasti natrag. To neće biti progres, rast. Nije potrebno. Postanite sve više i više izgubljeni. Zašto ste toliko uplašeni od čistilišta? Zato što se osećate

pomalo izgubljeno, identitet više nije jasan; ne možete savršeno videti svoj vlastiti lik, granice su nejasne; lice vaše više nije fiksirano. Život vam je postao više fluidan. On više nije kao kamen. Više je kao voda, bez ikakvog oblika, bezobličan. Vi ste uplašeni.

Onaj ko je uplašen u vama jeste pas, jer ako odete nekoliko koraka više, pas će biti potpuno izgubljen.

Prvo, kada čovek krene na putovanje, on je kao zamrznuta voda, leden, hladan, poput kamena. Kada se kreće, zaleđenost se topi, led postaje voda. To je stanje predvorja pakla, stanje Narsiha, pola puta. Ako idete dalje napred, vi ćete ispariti. Ne samo da ćete biti tečna voda, vi ćete postati isparavanje. Više nećete biti viđeni; jednostavno ćete iščeznuti. Ako se uplašite iščezavanja, pašćete nazad. Pokušaćete da se zaledite ponovo, tako da možete zadobiti oblik, formu, ime - *nama-rupa* - ime i oblik. Hindusi imaju naziv za takav svet: *nama-rupa* - svet imena i obličja. Onda ćete imati neki identitet; znaćete ko ste.

Samo pas zna ko je on - sve je uređeno, opušteno. Ako se krećete na stazi, sve je postalo poremećeno - planine više nisu planine, reke više nisu reke. Nastaje velika

pometnja, haos; ali zapamtite samo iz haosa rađaju se razigrane zvezde. Zapamtite, samo iza haosa se Bog nalazi. Onda, treći stupanj: ispariti, iščeznuti potpuno bez ostavljanja traga iza. Ne preostaje čak ni otisak stopala. Vi niste nigde. Postali ste ništa - a to je stanje koje ja nazivam stanjem Boga.

Zbog toga ne možete videti Boga. Nastavljate da tražite i tražite; bićete izgubljeni jednog dana, a to će biti način kako se Bog nalazi. Bog neće biti nađen. Nećete sresti Boga stojeći negde, jer ko će sresti? Ako ste još tu da susretnete, Bog nije moguć. Kada više niste tu, ko će susresti? Vi nećete susresti Boga kao jedan objekat. Vi ćete ga susresti kao vašu najunutarniju srž. Ali to je samo moguće kada se vi istopite, postanete tečni kao voda, i onda isparite - postanete oblak koji se kreće na nebu, bez adrese, nemate ime, nemate oblik, oblak nepoznanja, nepoznatog boravišta.

To je opasnost jer je to potpuna smrt. To je umiranje za čitavu prošlost. Sve što jeste mora da bude napušteno, razapeto. ***Umreti pre smrti, to je jedini način da se postane Bog.*** Ne plašite se stanja čistilišta; inače možete pasti natrag. Kristalisaćete se

opet kao led. Imaćete *nama-rupa*, ime i oblik, identitet, ali ste sve propustili, pro-mašili.

Sedmo pitanje:

Ako postoji pozitivno zbog negativnog i svetlost zbog tame, kako čovek može biti gospodar i, iznad svega, ostati takav a da ne bude rob?

Postoji način: vi postajete gospodar sebe. Onda ste rob i gospodar. Onda ste u izvesnom smislu rob - vašeg tela, vaših čula, vašeg uma - a u određenom smislu ste gospodar - vaše svesti, budnosti. Gde god je gospodar, tu je i rob.

Do sada ste pokušavali da budete gospodar stvarajući robove oko sebe. Svako pokušava to, da postane gospodar a da nekoga stvori robom. Suprug pokušava da postane gospodar i prisiljava suprugu da postane rob, a žena takođe pokušava svojim sopstvenim stilom, ženskim načinima da postane gospodar i prisiljava supruga da postane rob. Suptilna politika se nastavlja. Svi vaši uzajamni odnosi su suptilni manevri: kako prisiliti drugoga da postane rob, tako da vi možete postati gospodar. Čitav

napor je politika. Ja nazivam um političkim jer pokušava sam da postane gospodar, a pokušava i da prisili druge da postanu robovi.

Religija je totalno drugačija dimenzija: vi ne prisiljavate nikoga drugog da postane rob; i pored toga postajete gospodar. Postajete oboje. Vaše telo, vaši grubi delovi, vaš elemenat zemlje, postaje rob; vaš element neba postaje gospodar. Buda je oboje; gospodar - sjajan; i rob - sjajan. To je značenje vašeg vlastitog roba i vašeg vlastitog gospodara; onda nema konflikta, jer telo je vaša senka. Jednom kada kažete: "Ja sam gospodar," telo vas sledi. Ono mora da sledi; prirodno je za njega da sledi.

U stvari, zapravo kada se telu dozvoli da postane gospodar i vi postanete rob, to je vrlo neprirodno stanje stvari. To je kao da vas senka vodi. Vi ćete pasti u jarak jer senka nema svest; senka ne može biti svesna. Senka je nepostojeća, zaista. Vaše telo vas vodi: to je patnja. Kada vi vodite svoje telo, patnja nestaje, počinjete se osećati blaženo, kod kuće, spokojno.

Da, suprotnost je svuda. Ako je svetlost tu, tama je tu. Ako ljubav postoji, mržnja postoji. Ako gospodar postoji, rob

mora postojati, inače kako je moguć gospodar? Stoga najveća stvar koja se može dogoditi čoveku jeste da on postane oboje - gospodar i rob zajedno. To najveća moguća harmonija.

Osmo pitanje:

Da li je želja da se ostane blizu vas, da se ne ode daleko od vas, takođe ropstvo?

Zavisi, jer ropstvo nikada nije u situaciji, ono je u gledištu, stavu. Ako želite da odete, a ne možete, onda je to ropstvo. Ako ne želite da odete, pitanje se ne javlja. Obrnuto je takođe istina: želite da budete ovde blizu mene, a ne možete; onda je odlaženje takođe ropstvo. Ako želite da budete blizu mene i možete biti, nema problema; pitanje se ne javlja. Ropstvo i sloboda su odnos prema nečemu, gledišta. Oni nisu situacije.

Da li me sledite? Ako želite biti blizu mene a neka unutrašnja opsesija nastavlja da vas prisiljava: "Odlazi! Nemoj biti ovde", vi biste želeli da budete ovde, ali neki demon iznutra nastavlja da vas prisiljava: "Odlazi!" To je robovanje, odlaženje je ropstvo. Ako želite da odete, a neki strah

u vama nastavi da insistira: "Ne odlazi! Ako odeš izgubićeš kontakt, izgubićeš majstora, kontakt sa majstorom... ne odlazi!" Određen strah nastavlja da vas prisiljava da budete ovde, a vi želite da odete - onda je to ropstvo.

Dakle, šta je ropstvo? Robovanje je nešto što vi morate da uradite kao jednu opsesiju, kao prinudu; nikada niste želeli to da činite, a morate da učinite to. Morate da idete protiv sebe, onda je to ropstvo - šta god da je to. Ako samo plovite, to je ono što ste uvek želeli da činite i radite to sa svojim celim srcem i celim bićem, to je sloboda. Dozvolite da sada to utvrdim iako je paradoks: ako ste slobodni kad je opsesija, u vašoj slobodi je ropstvo; ako ste rob sa totalnim prihvatanjem, u vašem ropstvu je sloboda. To zavisi. To je odnos, stav, nije situacija. Stoga samo vi možete znati o tome, šta je u pitanju.

Ako želite da odete, jednostavno idite, otplovite. Ne stvarajte nikakvu nevolju. Ako želite da budete ovde, budite ovde. Ni onda ne stvarajte nikakvu nevolju. Ali vi ste zbunjeni, uvek ste u konfliktu. Vi niste jedan, vi ste mnoštvo - to je nevolja. Jedan deo vas želi da bude ovde; drugi deo vas

želi da ode. A kada odete, jedan deo vas opet želi da se vrati. I to se produžava.

Morate odlučiti nešto u sebi. Morate odbaciti konflikt, mnoštvo. Morate biti jedan. U vašem jedinstvu je sloboda; u stanju vašeg rascepa je ropstvo. Kada ste jedinstveni, niko vas ne može načiniti robom - niko! Možete biti bačeni u zatvor, možete biti okovani lancem, ali ne možete biti učinjeni neslobodnim. Vaše telo može biti okovano; vaša duša će lebdeti visoko. Za nju neće biti problema. Kako može vaša molitva biti u ropstvu? Kako vaša meditacija može biti u ropstvu? Kako vaša ljubav može biti u ropstvu? Kako može vaš duh biti u ropstvu? U stvari, sama definicija duha je ono što ne može biti prisiljeno da bude rob.

Ali vi nemate jedan duh u sebi. Vi ste mnoštvo, gomila, tako mnogo ljudi unutra, bez sloge. To je nevolja. Ako ste ovde, vi ćete osećati ropstvo; ako odete vi ćete se osećati u ropstvu. Gde god da odete nosićete svoj unutrašnji konflikt sa sobom. Stoga nije pitanje da se bude blizu mene, ili daleko od mene; to uopšte nije pitanje. Pitanje je da se bude ovde kao jedinstvo, ili da se bude udaljen isto tako u jedinstvu.

A ja ne kažem ništa, da treba da budete ovde i da treba da odete daleko - ja nemam "trebalo bi." To je do vas. Ako možete ploviti sa mnom, plovite. Ako mislite da otplovite od mene lepo, otplovite. Ne posvećujte mi nikakvu pažnju, samo posvetite svu vašu pažnju svom unutrašnjem biću. Kad god ono može ploviti lako, kad god ono može imati svoje kretanje bez ikakve prepreke, dopustite da to bude vaš cilj.

Deveto pitanje:

Kako čovek može naučiti da prepozna nerealne probleme kao nerealne?

Nije potrebno učiti prepoznavanje, jer svi problemi su nerealni. Problemi kao takvi su nerealni. Kada ste vi realni, problemi nestaju. Kada ste vi nerealni, javlja se njih hiljadu i jedan.

Obično je uvek bio slučaj da, kad god bi čovek došao kod Bude, on rekao bi: "Molim te, za jednu godinu ne postavljalj nijedno pitanje. Godinu dana ostani tih sa mnom, kreći se sa mnom. Dozvoli mi da radim unutar tebe. Samo otvori svoja vrata i pusti da sunčevi zraci uđu unutra. Za godinu dana nema problema, nema pitanja;

ostani úteći, meditiraj. Posle jedne godine možeš pitati."

Izvestan čovek, veliki tragalac, došao je jednog dana. Njegovo ime je bilo Malingputta, veliki *brahmanski* učenjak; sa pet stotina učenika je došao kod Bude. Naravno, imao je mnogo pitanja, problema i problema. Buda je pogledao u njegovo lice i rekao: "Malingputta, ovo je uslov - ako ga možeš ispuniti, samo onda ja ti mogu odgovoriti. Svuda oko tvoje glave mogu videti slojeve i slojeve pitanja. Čekaj jednu godinu. Meditiraj, budi tih. Kada se zaustavi tvoj unutrašnji dijalog, kada više ne brbljaš u glavi, onda pitaj sve i ja ću ti odgovoriti. Ovo ti obećavam."

Malingputta je bio malo zabrinut - jedna godina, samo da ćuti, a onda će ovaj čovek odgovoriti; a ko zna da li će ti odgovori biti ispravni ili ne? Tako može biti potpuno izgubljena jedna godina. Njegovi odgovori mogu biti baš apsurdni. Šta da radi? Bio je zbunjen. Ustručavao se da napravi sporazum; to mu je bilo opasno.

A onda je drugi Budin sledbenik, Sariputta, počeo da se smeje (on je upravo sedeo sa strane) - glasno, ludo se smejaó. Malingputta je još više bio zbunjen, rekao

je: "U čemu je stvar? Zašto se smeješ?"

Sariputta je rekao: "Ne slušaj tog čoveka. On je varalica. Mene je takođe prevario. Kada sam došao - ti imaš samo pet stotina sledbenika - ja sam imao pet hiljada." On je bio veliki *brahmin*, dobro poznat svuda u zemlji, veliki učitelj. "Ti možda imaš nekoliko hiljada pitanja - ja sam imao milione. Ovaj čovek me je spotakao; rekao je: 'Čekaj godinu dana. Budi tih, meditiraj i onda pitaj, pa ću ti odgovoriti.' Posle godinu dana nije ostalo nikakvo pitanje; stoga ga nisam pitao, i on mi nije nikada odgovorio. Ako želiš da pitaš, pitaj odmah sada! Bio sam u istoj igri. On me je obmanuo, napravio ludim."

Buda je rekao: "Držaću se svog obećanja. Ako pitaš ja ću ti odgovoriti. Ako ne pitaš, šta ja mogu uraditi?"

Tokom jedne godine Malingputta je meditirao, i meditirao... postao ćutljiv i tih... unutrašnji dijalog je iščezao, unutrašnjeg brbljanja nije više bilo. Potpuno je zaboravio o godini, da je godina okončana. Ko mari za to? Kada pitanja više nije bilo, ko bi brinuo za odgovore? Jednog dana, neočekivano, Buda je pitao: "Malingputto, ovo je zadnji dan godine. Ovo je dan kada si ti

došao ovde pre godinu dana. Obećao sam ti da ću biti spreman da ti odgovorim na svako pitanje koje postaviš. Sada sam spreman! Da li si ti spreman?"

Malingputta je počeo da se smeje, pa je odgovorio: "I mene si obmanuo. Onaj Sariputta je bio u pravu. Sada nema pitanja; ne mogu naći nijedno. Što više ulazim unutra, više nalazim da nema pitanja. Dakle, šta mogu da pitam? Nemam ništa da pitam."

U stvari, ako ste nestvarni ima pitanja i problema. Oni dolaze iz vaše nerealnosti - vaš san i vaše spavanje ih stvaraju. Kada postanete realni, stvarni, autentični, tihi, celoviti - oni nestaju.

Ovo je moj zaključak: da postoji stanje uma, gde samo pitanja postoje, i postoji stanje uma, gde postoje samo odgovori, a ona nikada ne postoje zajedno. Ako još uvek pitate, ne možete primiti odgovor. Mogu da vam ga dam, ali ga vi ne možete primiti. Ako je pitanje ostavljeno, odbačeno unutar vas, nema potrebe da vam dajem odgovor; već ste ga primili. Ni na jedno pitanje se ne može odgovoriti. Mora da se postigne stanje uma koje je bez pitanja. Nepitajuće stanje uma je jedini odgovor.

Tome služi meditacija: da odbaci

pitanja, da odbaci unutrašnje brbljanje. Kada se unutrašnji dijalog zaustavi, beskonačna tišina... U toj beskonačnoj tišini, sve je odgovoreno, objašnjeno - ne verbalno, jednostavno jasno. Nijedan problem ne postoji. Problem je bio odnos, stav neurotičnog uma. Sada uma više nema tu, neuroza je nestala... ne postoje pitanja. Sve je jednostavno. Postoji misterija, ali ne postoji problem. Ništa nije objašnjeno, ali ništa i ne ostaje da bude objašnjeno. Sve je misterija, veliko čudo vas okružuje; gde god pogledate, dubina u dubini otvara se u misteriji. Ne da vi imate odgovor! Ne, vi nemate pitanje, to je sve. Kada nemate pitanje, čitav život je dostupan u njegovoj totalnoj misteriji - i to je odgovor.

Ne pitajte kako čovek može naučiti da prepozna nerealne probleme kao nerealne. Kako možete prepoznati nerealne probleme? Vi ste nerealni. Kako ste to, vi još niste. U vašem odsustvu, javljaju se sve vrste problema. Kada vi postanete prisutni, oni nestaju. Svesnost je bez problema i bez pitanja. Nesvesnost je sa pitanjima i problemima - i to beskonačnim pitanjima, beskonačnim problemima. Niko ih ne može rešiti. Čak i ako vam ja odgovorim, vi ćete

stvoriti više pitanja iz odgovora. To neće biti jedan odgovor, to će jednostavno biti izgovor da se postave više pitanja. Ostavite unutrašnje brbljanje, a onda vidite. U *zenu* imaju izreku da ništa nije bilo skriveno od samog početka, sve je jasno, ali vaše oči su zatvorene.

Deseto pitanje:

Vi ste ludi! Vi me dovodite do ludila.

Prvi deo ove tvrdnje je apsolutno istinit, ja sam lud, ali drugi deo ipak još nije istinit. Možda vas dovodim do ludila, ali niste sasvim dovedeni, jer ste još mnogo razumni - to je vaša nevolja. Malo više ludosti, i stvari će biti drugačije. Vi ste previše fiksirani u takozvanom zdravom razumu. Morate biti izbačeni iz toga.

Pogledajte. Isus je izgledao lud ljudima kada je bio živ. Buda je izgledao lud. Oni su bili ludi u smislu da su odricali razboritost društva. Zaista je to ludost ostaviti kraljevstvo i pobeći iz njega - svako ide prema palati, a Buda je napušta. Ludo. A nagnao je i mnoge ljude da polude.

Uvek je to bio posao Bude - da natera ljude u ludilo - jer društvo vas je načinilo

tako mnogo razumnim, da ste u svojoj zdravorazumnosti gotovo ludi. Vi ste postali tako obični, tako ukorenjeni, šablonski, bajati i samo mislite o tako glupim stvarima; ali zato što celo društvo misli, oni su razboriti napori... Na primer, čovek neprekidno misli o novcu, i vi ga nazivate pametnim i razboritim. On je umobolan, jer zaista, kako može pametna osoba misliti neprekidno o novcu? Postoje veće stvari da bi se o njima mislilo. Neko drugi neprekidno misli o prestižu, moći, uvek tražeći ljudsko odobravanje: lud - jer zaista razborita osoba je tako srećna sama sa sobom, zašto bi marila šta drugi kažu o njoj? Ona živi svoj vlastiti život i pušta druge da žive njihove vlastite živote. Ona se ne upliće ni u čiji život. Ne dopušta nikome da se meša u njen život.

Velike stvari su moguće, a vi nastavljate da sakupljate kamenje. Velike stvari su moguće - Bog je moguć - a vi nastavljate da mislite u terminima novca, snage, prestiža. Gubite čitav svoj život u apsolutno besmislenim stvarima, a mislite da ste pametni. Vi niste pametni. Zapravo čitavo društvo je tako ludo da, ako želite da budete razumni, vi morate biti ludi. Inače, otići

ćete daleko od društva.

Sve prosvetljeni, Buda, Hristos, pokušavali su da vas dovedu do ludila. Pokušavali su zapravo da vas učine zaista duševno zdravim i razumnim, ali to je izgledalo kao ludilo. Kada je Isus rekao svojim sledbenicima: "Kada vas neko pljesne po licu, pružite mu i drugi obraz," to je savršeno ludo. Ko će poslušati tog čoveka? Šta on govori? On kaže: "Ako vam neko uzme kaput, dajte mu takođe i košulju." Ludo. Inače on kaže da nije vredno brinuti se o tome. Neko uzme vaš kaput; možda nije neučtiv - želi takođe vašu košulju, ali je ne može uzeti - učtiv je čovek. Dajte mu svoju košulju takođe, tako pustite da se ta stvar okonča. Neko vas ošamari po licu; možda još malo nasilja potajno okleva u njemu; dopustite mu da se oslobodi toga. Dajte mu takođe drugi obraz, tako da on s tim okonča i bude slobodan - a vi ste takođe slobodni. Inače on će se vratiti natrag. Stoga pustite da se to završi i zatvori. On govori apsolutno razumno, ali izgleda ludo.

Da, ja vas dovodim do ludila. Ja sam lud - to je sigurno - ali drugi deo je nesiguran. Vi još uvek prijanjate uz svoju razboritost, ali ću nastaviti ulažući sve moguće

napore. Ako nastavite da visite oko mene, jednog dana, vi ćete pasti. Moraćete da se predate ludosti, to je razlog zbog čega postoji religija. Da se postane lud u takozvanom razumnom svetu, jedini je put da se postane pametan, jer svet je lud.

Jedanaesto pitanje:

Zašto Mahavira, Buda i Radžniš ne pevaju i ne igraju fizički?

Oni to rade sve vreme, ali vam treba dobro oko da to vidite.

Nikada ne postavljate pravo pitanje. Ljudi stalno pitaju: "Gde je Bog skriven?" Nikada ne pitaju da li su njihove oči otvorene ili ne. Oni pitaju: "Gde treba da ga tražim?" Nikada ne pitaju: "Kako treba da postanem dostupan njemu, tako da može da me potraži?"

Pitate zašto Buda, Mahavira, Radžniš ne plešu. Oni plešu sve vreme. Čitavo njihovo biće pleše, ali vam trebaju neke druge oči da to vidite. Nemate prave oči. Stvorite ih.

Dvanaesto pitanje:

Da li biste želeli da promenite svoje

staro obećanje nečim ovakvim: "Došao sam ne da podučavam nego da učinim da se smejete. Smeh i predanost će se dogoditi... i nije nužno sada ništa obećavati."

Ovo mogu lako potpisati. Ovo je savršeno istinito - i bolje je nego prvo.

Kraj šeste knjige